

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İCRA VE İFLÂS KANUNU KAPSAMINDA
TAMAMEN HACZEDİLMEZLİK

Yüksek Lisans Tezi

Ayça Handan ATAKUL ÖZATA

Ankara-2023

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İCRA VE İFLÂS KANUNU KAPSAMINDA
TAMAMEN HACZEDİLMEZLİK

Yüksek Lisans Tezi

Ayça Handan ATAKUL ÖZATA

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ

Ankara-2023

KABUL VE ONAY

Ayça Handan ATAKUL ÖZATA tarafından hazırlanan “İcra ve İflâs Kanunu Kapsamında Tamamen Haczedilmezlik” başlıklı bu çalışma, 28/12/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Özel Hukuk Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet M. KILIÇOĞLU (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ (Danışman)

Prof. Dr. Sema TAŞPINAR AYVAZ (Üye)

Doç. Dr. Şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

28.12.2022

Ayça Handan ATAKUL ÖZATA

ÖZ

ATAKUL ÖZATA, Ayça Handan. İcra ve İflâs Kanunu Kapsamında Tamamen Hacedilmezlik, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Borçlunun borcu sebebiyle cebri icra organları tarafından mal, hak ve alacakları hacedilir. Bu haciz işlemini, sınırlandıran birtakım kurallar söz konusudur. Bu kurallar “hacedilmezlik kuralları” olarak adlandırmaktadır. Hacedilmezlik kuralları maddi hukuk, özel kanunlar ve icra ve iflâs hukukundan kaynaklanmaktadır. İcra ve iflâs hukukundan kaynaklanan hacedilmezlik kuralları, kısmen ve tamamen olmak üzere iki ayrı görünüme sahiptir.

“İcra ve İflâs Kanunu Kapsamında Tamamen Hacedilmezlik” adlı bu çalışmanın konusunu İcra ve İflâs Kanununun 82. maddesinde düzenlenen tamamen hacedilmezlik kuralları oluşturmaktadır. Bu çalışma ile tamamen hacedilmezlik kurallarının amacı, kapsamı ve niteliği ortaya konulmuştur. Çalışmada öncelikle hacedilmezlik kuralları başlığı altında yapılan birtakım sınıflandırmalara yer verilmiştir. Sonrasında ise, bu sınıflandırmanın önemli bir boyutunu oluşturan “tamamen hacedilmezlik kuralları” tek tek işlenmiştir. Tamamen hacedilmezlik kuralları işlenirken doktrin ve Yargıtay kararlarına temas edilerek, tartışmalı ve belirsiz olan hususlar açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Haciz, Hacedilmezlik Kuralları, Temel Hak ve Özgürlükler, Takdir Yetkisi, Hacedilmezlik Şikâyeti

ABSTRACT

ATAKUL ÖZATA, Ayça Handan. Totally Unseizable in Enforcement and Bankruptcy Law, Master's Thesis, Ankara, 2022.

Due to the debt of the debtor, his property, rights and receivables are seized by the enforcement organs. There are some rules that limit this foreclosure process. These rules are called “non-seizure rules”. The rules of non-seizure arise from substantive law, special laws, and Execution and Bankruptcy Law. The rules of non-seizure arising from the Enforcement and Bankruptcy Law have two different appearances, partially and completely.

The subject of this study titled “Totally Unseizable in Enforcement and Bankruptcy Law” is the rules of total non-seizure regulated in Article 82 of the Execution and Bankruptcy Law. With this study, the purpose, scope and nature of the rules of non-seizure have been revealed. In the study, first of all, some classifications made under the umbrella of non-seizure rules are included. Afterwards, the “total non-seizure rules”, which constitute an important dimension of this classification, are handled one by one. While the completely non-seizure rules were being processed, the controversial and ambiguous issues were clarified by referring to the Doctrine and the Supreme Court decisions.

Keywords: Attachment, Non-Seizure Rules, Human Rights and Freedoms, Discretionary Power, Non-Attachment Complaint

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	14
BÖLÜM 1: HACİZ, HACZEDİLMEZLİK, HACZEDİLMEZLİĞİN	
DÜZENLENMESİNDEKİ AMAÇ.....	15
1.1 Haciz.....	15
1.2 Haczin Konusu	17
1.3 Haczedilmezlik	18
1.3.1 Genel olarak.....	18
1.3.2 Maddi hukuktan kaynaklanan tamamen haczedilmezlik.....	20
1.3.3 Özel kanunlardan kaynaklanan tamamen haczedilmezlik.....	21
1.3.4 İcra ve İflâs Hukukundan kaynaklanan tamamen haczedilmezlik.....	22
1.4 Haczedilmezliğin Amacı	24
1.4.1 Kamu düzeninin temin edilmesi	24
1.4.2 Sosyal devlet anlayışının hayata geçirilmesi	25
1.4.3 Alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması.....	28
1.4.4 Borçlunun temel hak ve özgürlüklerinin korunması.....	30
1.4.4.1 Genel olarak.....	30
1.4.4.2 Haczedilmezlik kurallarının ilişkili olduğu temel hak ve	
özgürlükler	32
1.4.4.2.1 İnsan onuru	32
1.4.4.2.2 Mülkiyet hakkı	35
1.4.4.2.3 Kişi dokunulmazlığı	39
1.4.4.2.4 Haberleşme hürriyeti	40
1.4.4.2.5 Din ve vicdan özgürlüğü	43
1.4.4.2.6 Ailenin korunması	45

1.4.4.2.7 Çalışma hürriyeti ve hakkı	48
1.4.4.2.8 Diğer temel hak ve özgürlükler	50
BÖLÜM 2: İCRA VE İFLÂS KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN	
TAMAMEN HACZEDİLMEZLİK KURALLARI.....	53
2.1 Borçlunun Temel Gereksinimleri Bakımından Öngörülen	
Haczedilmezlik Kuralları	53
2.1.1 Borçlunun hâline münasip evinin haczedilmezliği	53
2.1.1.1 Ev kavramı.....	53
2.1.1.2 Hâline münasip ev kavramı	54
2.1.1.3 Meskeniyet şikâyeti	55
2.1.1.3.1 Meskeniyet şikâyetinin ileri sürülebileceği hâller.....	55
2.1.1.3.1.1 Meskenin tamamlanmamış olması bakımından	55
2.1.1.3.1.2 Borçlunun meskenini kiraya vermiş olması bakımından	57
2.1.1.3.1.3 Borçlunun birden çok meskene sahip olması bakımından	58
2.1.1.3.1.4 Borçlunun mesken üzerindeki hissesi bakımından.....	60
2.1.1.3.1.5 Borçlunun meskenini ipotek etmesi bakımından.....	61
2.1.1.3.1.5.1 Borçlunun ipotek alacaklısı ile diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunması	61
2.1.1.3.1.5.2 Mirasçılarının meskeniyet şikâyetinde bulunması	64
2.1.1.3.1.5.3 İpoteğe konu borcun ödenmesi durumunda borçlunun meskeniyet şikâyetinde bulunması	65
2.1.1.3.1.6 Borçlunun taşınmaz üzerindeki meskenini ifraz etmesi bakımından.....	66
2.1.1.3.1.7 Meskenin bedeli bakımından.....	66
2.1.1.3.1.8 Meskenin tapu kaydında gözükmemesi bakımından	67

2.1.1.3.1.9	Borçlunun meskenini teminat olarak göstermesi bakımından	68
2.1.1.3.2	Meskeniyet şikâyetinin ileri sürülemeyeceği hâller	69
2.1.1.3.2.1	Kanuni ipotek hakkına sahip olanlar bakımından	69
2.1.1.3.2.1.1	Genel olarak	69
2.1.1.3.2.1.2	Kanuni ipotek hakkına sahip olanlara karşı meskeniyet şikâyeti	70
2.1.1.3.2.2	Tescil edilmeyen mesken bakımından.....	71
2.1.1.3.2.3	Tasarrufun iptali davası bakımından	72
2.1.1.3.2.3.1	Genel olarak	72
2.1.1.3.2.3.2	Tasarrufun iptali durumunda meskeniyet şikâyeti	74
2.1.1.3.3	Aile konutu bakımından meskeniyet şikâyetinin değerlendirilmesi	75
2.1.1.3.3.1	Aile konutunun haczi.....	75
2.1.1.3.3.2	Aile konutunun meskeniyet şikâyetine konu edilmesi.....	76
2.1.1.3.3.2.1	Diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunması	76
2.1.1.3.3.2.1.1	Genel olarak	76
2.1.1.3.3.2.1.2	Diğer eşe tebligat yapılması	77
2.1.1.3.3.2.2	Borçlunun haczedilmezlik şikâyetinden feragatinin diğer eşin meskeniyet şikâyetine olan etkisi	79
2.1.1.3.3.3	Aile konutu hakkında ihalenin feshi talebi	79
2.1.1.3.4	Meskeniyet şikâyetinin incelenmesi.....	80
2.1.2	Borçluya ait birtakım eşyaların haczedilmezliği.....	82
2.1.2.1	Lüzumlu eşyalar.....	82
2.1.2.1.1	Genel olarak	82
2.1.2.1.2	Lüzumlu eşyanın belirlenmesi.....	83

2.1.2.2	Lüzumlu eşya türleri	84
2.1.2.2.1	Kişisel eşyalar.....	84
2.1.2.2.1	Ev eşyaları	85
2.1.2.2.1.1	6352 Sayılı Kanundan önceki dönemde ev eşyalarının haczi	85
2.1.2.2.1.2	6352 Sayılı Kanundan sonraki dönemde ev eşyalarının haczi	87
2.1.2.2.3	İbadete mahsus eşyalar	89
2.1.2.2	Lüzumlu eşyaların haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın istisnası	90
2.1.3	Borçlunun yiyecek ve yakacağıının haczedilmezliği.....	91
2.1.4	Borçlu ve ailesinin idareleri için gerekli olan birtakım hayvanların haczedilmezliği	93
2.1.4.1	Genel olarak.....	93
2.1.4.2	Borçlu ve ailesi için lüzumlu hayvanların haczedilmezliği.....	94
2.2	Borçlunun Mesleği Bakımından Öngörülen Haczedilmezlik Kuralları	95
2.2.1	Borçlunun mesleğine ilişkin İcra ve İflâs Kanunundaki düzenlemeler	95
2.2.2	Meslek ve teşebbüs ayrımı.....	97
2.2.2.1	Meslek ve teşebbüs ayrımı noktasında ileri sürülen ölçüt ve görüşler	97
2.2.2.2	Değerlendirme	99
2.2.3	Mesleki eşyaların haczedilmezlik ayrıcalığından yararlanmasının koşulları.....	101
2.2.4	Haczedilmezlik ayrıcalığından yararlanan meslek grupları.....	102
2.2.4.1	Borçlunun hayvan yetiştiricisi olması	102
2.2.4.2	Borçlunun çiftçi olması.....	103
2.2.4.2.1	Borçlunun tarım arazisinin haczedilmezliği.....	105
2.2.4.2.2.1	Haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülebileceği hâller	105

2.2.4.2.2.1.1 Genel olarak	105
2.2.4.2.1.1.2 Tarım arazisinin haczedilemeyecek kısmının belirlenmesi	106
2.2.4.2.2.2 Haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülemeyeceği hâller	107
2.2.4.2.2 Borçlunun çift hayvanlarının haczedilmezliği	108
2.2.4.2.3 Borçlunun nakil vasıtası, diğer eklenti ve tarım aletlerinin haczedilmezliği	109
2.2.4.2.4 Borçlunun tohumluğunun haczedilmezliği	111
2.2.4.3 Borçlunun bağ, bahçe, meyve veya sebze yetiştiricisi olması.....	112
2.2.4.4 Borçlunun küçük nakliye erbabı olması	114
2.3 İcra ve İflâs Kanunu'nda Düzenlenen Diğer Haczedilmezlik Kuralları	116
2.3.1 Devlet mallarının haczedilmezliği	116
2.3.1.1 Devlet malları	116
2.3.1.1.1 Genel olarak	116
2.3.1.1.2 Devlet mallarının türleri	117
2.3.1.1.2.1 Kamusal mallar.....	117
2.3.1.1.2.1.1 Sahipsiz mallar	118
2.3.1.1.2.1.2 Orta malları	118
2.3.1.1.2.1.3 Hizmet malları.....	119
2.3.1.1.2.2 Özel mallar	119
2.3.1.2 Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi	120
2.3.1.2.1 Genel Olarak.....	120
2.3.1.2.2 İcra ve İflâs Kanunu doğrultusunda haczedilemeyen Devlet malları	121
2.3.1.2.3 Özel Kanunlarda Devlet malı olarak nitelendirilen malların haczi	124
2.3.1.2.3.1 Haczedilmezlik ayrıcalığının söz konusu olduğu durumlar.....	124

2.3.1.2.3.2	Haczedilmezlik ayrıcalığının söz konusu olmadığı durumlar	125
2.3.1.3	Yabancı devlete ait olan malların haczedilip edilemeyeceği sorunu	126
2.3.1.4	Devlet mallarının haczedilmezliği kuralının değerlendirilmesi	128
2.3.1.4.1	Devlet mallarının haczinin mümkün olmamasının nedenleri bakımından	128
2.3.1.4.2	Birtakım anayasal ilkeler bakımından.....	130
2.3.1.4.2.1	Hukuk devleti ilkesi.....	130
2.3.1.4.2.2	Mülkiyet hakkı.....	132
2.3.1.4.2.2.1	Genel olarak	132
2.3.1.4.2.2.2	Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde	133
2.3.1.4.2.2.3	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde	134
2.3.1.4.2.3	Eşitlik ilkesi.....	135
2.3.1.4.3	Değerlendirme	137
2.3.2	Borçlunun vücut bütünlüğüne verilen zararlardan kaynaklı tazminatların haczedilmezliği	139
2.3.2.1	Hükmün içeriği	139
2.3.2.2	Hükmün uygulama alanı.....	140
2.3.2.2.1	Kanundan kaynaklı tazminat alacağının haczi	140
2.3.2.2.1.1	Maddi tazminat	140
2.3.2.2.1.2	Manevi tazminat	141
2.3.2.2.2	Sözleşmeden kaynaklı tazminat alacağının haczi	143
2.3.2.2.3	Faiz Alacağının Haczi	143
2.3.3	Yardım sandığı veya derneği tarafından bağlanan maaşlar ve yapılan yardımların haczedilmezliği.....	144
2.3.3.1	Genel olarak.....	144
2.3.3.2	Hükmün kapsamı	145

2.3.3.2.1 Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılan yardımlar.....	145
2.3.3.2.2 Yaşlılık ve engelli maaşları	146
2.3.3.2.3 Dul ve yetim maaşları.....	147
2.3.3.2.4 Asker ailelerinden muhtaç olanlara yapılan yardımlar.....	148
2.3.4 Haczedilmemek şartıyla kurulan ömür boyu gelir sözleşmesi	148
2.3.4.1 Ömür boyu gelir sözleşmesi	148
2.3.4.2 Ömür boyu gelir sözleşmesindeki hakların devri ve haczi.....	149
2.3.5 Ordu, zabıta malûlleri ile ailelerine, askeri malûller ile şehit yetimlerine, hava ve denizaltı mensuplarına yapılan bazı ödemelerin haczedilmezliği	151
2.3.5.1 Ordu ve zabıta malûlleri ile bunların ailelerine bağlanan maaşlar	151
2.3.5.2 Hava ve denizaltı çalışanlarına ödenen uçuş ve dalış tazminatı ile ikramiyeler	154
2.3.5.3 Askeri malûller ile şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve inhisar beyiye hisseleri	154
2.3.6 Öğrenci burslarının haczedilmezliği	155
2.3.6.1 Genel olarak	155
2.3.6.2 Düzenlemenin kapsamı	156

BÖLÜM 3: HACZEDİLMEZLİĞİN İLERİ SÜRÜLMESİ, İNCELENMESİ VE SONUÇLARI..... 158

3.1 İcra Müdürünün Haczedilmezlik Kuralları Bakımından Takdir Yetkisi.....	158
3.1.1 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önceki dönem.....	158
3.1.2 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonraki dönem	160
3.2 Haczedilmezlik Şikâyeti.....	161
3.2.1 Genel olarak	161
3.2.2 Haczedilmezlik şikâyetinin sebebi.....	163
3.2.3 Haczedilmezlik şikâyetinde süre.....	165

3.2.3.1	Şikâyet süresi	165
3.2.3.1.1	Şikâyetin süreyle sınırlı olduğu haczedilmezlik kuralları	166
3.2.3.1.2	Şikâyetin süreyle sınırlı olmadığı haczedilmezlik kuralları	167
3.2.3.2	Şikâyet süresinin başlangıcı ve sona ermesi	169
3.2.4	Haczedilmezlik şikâyetinde görevli ve yetkili mahkeme	172
3.2.4.1	Görevli mahkeme.....	172
3.2.4.2	Yetkili mahkeme.....	173
3.2.5	Haczedilmezlik şikâyetinin tarafları	176
3.2.5.1	Şikâyet eden taraf	176
3.2.5.1.1	Borçlu	176
3.2.5.1.2	Aile bireylerin şikâyet yoluna başvurup başvuramayacağı sorunu	177
3.2.5.2	Şikâyet olunan taraf (Karşı taraf)	178
3.2.6	Haczedilmezlik şikâyetinin icra takibine etkisi	182
3.2.7	Haczedilmezlik şikâyetinin incelenmesi.....	182
3.2.7.1	Genel olarak.....	182
3.2.7.2	Haczedilmezlik şikâyetinde yargılama usulü	183
3.2.7.3	Haczedilmezlik şikâyetinde duruşma	184
3.2.7.4	Haczedilmezlik şikâyetinde ispat yükü	186
3.2.7.5	Haczedilmezlik şikâyetinde ileri sürülebilecek deliller.....	186
3.2.8	Haczedilmezlik şikâyeti üzerine verilecek kararlar	188
3.2.8.1	Haczedilmezlik şikâyetinin reddi	189
3.2.8.2	Haczedilmezlik şikâyetinin kabulü.....	190
3.2.8.3	Haczedilmezlik şikâyeti hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar.....	191
3.2.9	Haczedilmezlik şikâyeti hakkında verilen kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları	192
3.2.9.1	Genel olarak.....	192

3.2.9.2 İcra mahkemesinin 20.07.2016 tarihi ve sonrasında verdiği kararlar bakımından	193
3.2.9.2.1 İstinaf.....	193
3.2.9.2.2 Temyiz.....	195
3.2.9.2.3 Yargılamanın iadesi.....	197
3.2.9.2.4 Kanun yararına temyiz	198
3.2.9.3 İcra mahkemesinin 20.07.2016 tarihinden önce verdiği kararlar bakımından	200
3.2.9.3.1 Temyiz.....	200
3.2.9.3.2 Karar düzeltme	201
3.3 Haczedilmezlik Şikâyetinin İleri Sürülemeyeceği Hâller	202
3.3.1 Haczedilmezlik şikâyetinden feragat	202
3.3.1.1 Genel olarak.....	202
3.3.1.2 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin hukuki niteliği	202
3.3.1.3 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin yapılma zamanı	203
3.3.1.4 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin şekli	205
3.3.1.4.1 Şikâyetinin süre ile sınırlandırıldığı haczedilmezlik kuralları bakımından.....	205
3.3.1.4.2 Şikâyetinin süre ile sınırlandırılmadığı haczedilmezlik kuralları bakımından.....	206
3.3.1.5 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin hüküm ve sonuçları	206
3.3.1.6 Haczedilmezlik şikâyetinden feragat olarak nitelendirilemeyen durumlar.....	208
3.3.1.6.1 İhtiyati haciz aşamasında haczedilmezlik şikâyetinden feragat.....	208
3.3.1.6.2 Mal beyanında bildirilen mallar bakımından haczedilmezlik şikâyetinden feragat	208
3.3.1.6.3 İflâs masasına giren mallar bakımından haczedilmezlik şikâyetinden feragat.....	209
3.3.2 İkame ilkesi.....	211

3.3.3 Borcun eşyanın bedelinden kaynaklanması.....	212
3.4 Nafaka Borcu Bakımından Hacedilmezlik Şikâyetinin İleri Sürülüp Sürülemeyeceği.....	214
3.5 Üçüncü Kişinin İstihkak İddiasında Bulunduğu Mal Bakımından Hacedilmezlik Şikâyetinin İleri Sürülüp Sürülemeyeceği.....	216
SONUÇ.....	218
KAYNAKÇA	225
TURNİTİN RAPORU.....	245
ÖZGEÇMİŞ.....	264

KISALTMALAR

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
aşa.	: Aşağı
AYM	: Anayasa Mahkemesi
bkz.	: Bakınız
CD	: Ceza Dairesi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Dn.	: Dipnot
E.	: Esas
E. T.	: Erişim Tarihi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HKK	: Hayvanları Koruma Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İctihadı Birleştirme Kararı
İİD	: İcra ve İflâs Dairesi
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
K.	: Karar
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
m.	: Madde
RG.	: Resmî Gazete
SK.	: Sayılı Kanun
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
yuk.	: Yukarı
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Modern hukuk sistemlerinde borçlu borcundan yalnızca malvarlığı ile sorumludur. Dolayısıyla alacaklının haciz talebi üzerine borçlunun malvarlığına yönelir. Ancak borçlunun malvarlığına dahil olan mal, hak ve alacaklarının tümüyle hacze konu olması mümkün değildir. Hacedilmezlik kuralları çerçevesinde borçlunun birtakım mal, hak ve alacakları hacizden muaf tutulmuştur.

Hacedilmezlik kuralları maddi hukuk, İcra ve İflâs Kanunu ve özel kanunlardan kaynaklanabilir. İcra ve İflâs Kanunu'nda, hacedilmezlik, kısmen ve tamamen olmak üzere iki ayrı şekilde düzenlenmiştir. Tamamen hacedilmezlik kurallarına, İcra ve İflâs Kanunu m. 82, I/1 ila 13'de yer verilmiştir. Çalışmanın konusunu da bu on üç bent hâlinde yer verilen hacedilmezlik kuralları oluşturmaktadır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde haciz kavramından yola çıkılarak, haczin konusunun borçlunun malvarlığı olduğu ortaya konulmuştur. Borçlunun malvarlığı dâhil olan birtakım malların haczine izin verilmediğine ve bu malların hacedilmezlik başlığı altında değerlendirilmesi gerektiğine yer verilmiştir. Hacedilmezlik ile amaçlanan hususlar tek tek ele alınarak, bilhassa İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinde yer verilen her bir hacedilmezlik kuralı ile borçlunun Anayasa ile güvence altına alınan birtakım temel hak ve özgürlükler arasındaki bağlantı incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde 82. maddede yer verilen hacedilmezlik kuralları “borçlunun temel gereksinimleri”, “borçlunun mesleği” ve “diğer hacedilmezlik kuralları” olarak sınıflandırılmıştır. Her başlık altında ise, o başlık ile ilgili olan hacedilmezlik kuralı işlenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, borçlunun haczi caiz olmayan mallarını değerlendirme yetkisine sahip olan icra müdürünün takdir yetkisi, 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik çerçevesinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda borçlunun haczi mümkün olmayan bir malının hacedilmesi durumunda hukuksal bir çare olarak başvurabileceği şikâyet yoluna “hacedilmezlik şikâyeti” adı altında değinilmiştir. Hacedilmezlik şikâyetini inceleyen icra mahkemesinin verdiği karara ilişkin kanun yolları, Bölge Adliye Mahkemelerinin fiilen göreve başladığı tarih olan 20.07.2016 öncesi ve sonrası olmak üzere ayrı ayrı incelenmiştir. Son olarak ise hacedilmezlik şikâyetinin istisnası teşkil eden durumlara tek tek değinilmiştir.

BÖLÜM 1: HACİZ, HACZEDİLMEZLİK, HACZEDİLMEZLİĞİN DÜZENLENMESİNDEKİ AMAÇ

1.1 Haciz

Kural olarak borçlu borcunu kendi rızası ile ifa eder. Alacaklının beklentisi de bu yöndedir. Ancak kimi durumlarda borçlu, borcunu ifa etmeyebilir. Bu durumda alacaklı alacağına kavuşabilmek için cebrî icra organları aracılığıyla borçluya karşı bir icra takibi başlatabilir. İcra takibinin ilerleyip¹, nihayete ermesi için gerçekleştirilmesi gereken işlemlerden birisi hacizdir. Hacze ilişkin düzenlemeler, İcra ve İflâs Kanunu'nun ("İİK") 78 ila 105. maddelerinde yer almaktadır. Ancak bu maddelerde haczin tanımına ilişkin açık bir düzenleme mevcut değildir.

Haciz, Arapça kökenli bir sözcük olup; kelime olarak "*Bir alacağın ödenmesi için borçlunun parasına, aylığına veya malına icra dairesi tarafından el konulması*" anlamına gelmektedir². Doktrinde "haciz", talepte bulunan alacaklının alacağını karşılayacak kısım için borçlunun mal ve haklarına icra müdürü tarafından hukuken el konulması işlemi olarak tanımlanmaktadır³. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir

¹ Haczin icra takip işlemi olmasının sebeplerinden birisi cebrî icranın ilerlemesini sağlayıcı bir niteliğe sahip olmasıdır. Bu konuya ilişkin olarak bkz. Ergun Önen, "İhtiyatî Haczin Kaldırılması Davası," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1980): 251; Nilüfer Boran Güneysu, "İcra Takip İşlemleri," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 101, (2012): 36; Seda Özmumcu, "İcra ve İflas Müdürlerinin Takdir Hakkı," *Turgut Akıntürk'e Armağan* içinde, der. Derya Ateş ve Alper Bulur (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2008), 490.

² TDK, <https://www.tdk.gov.tr/>, E. T. 12.06.2022.

³ Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 410; Ejder Yılmaz, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 447; Baki Kuru ve Burak Aydın, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 160; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 296; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020), 157; Murat Atalı ve İbrahim Ermenek, *İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 112. Haciz için yapılan benzer yöndeki diğer tanımlar için bkz. Kemal Arar, *İcra ve İflâs Hükümleri Cilt I* (Ankara: İdeal Matbaa, 1944), 170; Burhan Gürdoğan, *İcra Hukuku Dersleri* (Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1970), 68; Necmeddin M. Berkin, *İcra Hukuku Dersleri* (İstanbul: Hamle Matbaası, 1969), 11; İlhan Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982), 290; Behçet Hüdayioğlu, *538 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikleriyle İcra ve İflâs Kanunu ve Tatbikatı* (Ankara: İş Matbaacılık ve Ticaret, 1967), 109; Vasfi Raşit Seviğ, *İcra ve İflas Kanunu 2nci Safha Haciz* (Ankara: Nüve Matbaası, 1967), 27; Yusuf Ziya İnan, *Tatbikatta İcra Takibi ve İtirazlar* (İstanbul: Yeni Savaş Matbaası, 1968), 47; Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2011), 495; Önen, "İhtiyatî Haciz," 251; İlhan Postacıoğlu ve Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 359; Ejder Yılmaz, *Öğrenciler İçin Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 284; Timuçin Muşul, *Haciz ve Hacze İştirak* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 35; Mehmet Kâmil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021), 169; Şükran Akgün, *Haczin Hukuki Niteliği* (İstanbul: Der Yayınları, 2020), 294; Nilüfer Boran Güneysu, "İcra Hukukunda Aşkın Haciz," *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2016): 26; Ramazan Korkmaz, "İcra ve İflas Kanunu m. 362/a Hükme ve Süreli Haczedilmezlik," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 151, (2020): 187; Nazif Kaçak, *Açıklamalı ve İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Uygulamasında Şikâyet* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011), 398.

kararında doktrindeki haciz tanımına benzer yönde bir tanımlama yapmıştır. Şöyle ki “... Haciz, cebri icra organı tarafından yapılan devlete ilişkin bir hakimiyet tasarrufu olup, icra takibinin konusu olan belli bir para alacağıının ödenmesini sağlamak için, bu yolda istemde bulunan alacaklı lehine, söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara, icra memuru tarafından hukuken el konulmasıdır”⁴.

Haciz, ödeme emri ile borçluya verilen süre geçtikten veyahut borçlu ödeme emrine itiraz ettiyse, bu itiraz hükümden düşürüldükten sonra talep edilebilir (İİK m. 78, I). Dolayısıyla ödeme emri kesinleşmeden evvel alacaklının haciz talebinde bulunması mümkün değildir⁵. Haczin, icra takibindeki önemi ise burada ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki haciz aşamasına gelinene kadarki süreçte alacağın tahsili için borçlunun herhangi bir müdahale ile karşılaşmadan kendi isteğiyle borcunu ödemesi beklenmektedir. Nitekim ödeme emrinde borçluya doğrudan borç ve masrafları yedi gün içinde ödemesi gerektiği hususu bildirilir (İİK m. 60, I/2). Ancak borçlunun borcunu isteği ile belirtilen süre zarfında ifa etmemesi üzerine alacaklı haciz talep edebilir. Haciz işleminin gerçekleştirilebilmesi için icra organları ile borçlu arasında doğrudan bir münasebet olur. Bunu müteakip borçlunun mallarına müdahale edilerek, bunların üzerinde haciz işlemi gerçekleştirilir⁶. Hacedilen bu mallar doğrudan alacaklıya verilmez. Bu malların paraya çevrilmesi yani satışı suretiyle elde edilen para ile alacaklı tatmin edilir⁷. Bu bakımdan haciz, kesinleşen ödeme emri (İİK m. 60 vd.) ile satış aşaması (İİK m. 106 vd.) arasında bir köprü görevi görmektedir. Böylelikle

⁴ HGK, E. 2017/273, K. 2020/1009, T. 08.12.2020. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun aynı yöndeki diğer kararları için bkz. HGK, E. 2017/347, K. 2019/837, T. 02.07.2019; E. 2012/1071, K. 2013/351, T. 13.03.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 12.06.2022).

⁵ “... takip kesinleşmeden haciz konulamayacağı cihetle uygulanan hacizlerin kaldırılacağı sonucunu doğuracağından borçlunun şikayette hukuki yararının bulunması nedeniyle ...” HGK, E. 2007/12-179, K. 2007/198, T. 11.04.2007; E. 2001/12-543, K. 2001/560, T. 27.06.2001. (<https://legalbank.net>, E. T. 13.06.2022).

⁶ Borçlunun haciz işlemine başlanmadan hemen önce de borcunu ifa etmesi mümkündür.

⁷ Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 102; Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku Cilt I* (İstanbul: Evrim Dağıtım, 1988), 616; Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları* (İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2000), 174; Kuru, *El Kitabı*, 410; Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 231 dn. 1; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 361; Cengiz Kulaksız, “İlâmlı İcrada İcranın Geri Bırakılması” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1997), 6; Yılmaz, *Şerh*, 447; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 296; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 157; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 4; Muşul, *Haciz*, 33; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 143; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 185; Kudret Aslan, “Hacizde Sıra,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2005): 270; Gökçen Topuz, *Hisse Haczi ve Satışı* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 46; Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler- Cilt I* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 119, 120; Hülya Taş Korkmaz, *İflâs Masası* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2010), 52; Boran Güneysu, “Aşkın Haciz,” 26.

haciz, kendinden sonra gelen icra takibi aşamaları ve bu aşamalarda gerçekleştirilecek işlemler bakımından belirleyici bir fonksiyon üstlenmektedir. Örneğin, borçlunun haczedilecek bir malı bulunmadığı takdirde satış aşamasına geçilememektedir.

Sonuç olarak haciz aşaması borçlunun icra hukukunun ağırlığını ve etkilerini ilk kez hissettiği, alacaklının ise alacağına kavuşabilmesi ve takibe devam edebilmesi bakımından önemli bir aşamadır.

1.2 Haczin Konusu

Modern hukuk sistemlerinde borçlunun borcundan şahsı ile değil malvarlığı ile sorumlu olması esastır⁸. Dolayısıyla haczin konusunu, borçlunun malvarlığı oluşturmaktadır. Malvarlığı ekonomik değeri bulunan haklar ve borçların tümünü ifade etmektedir⁹. Bu kapsamda malvarlığı, aktif ve pasif olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir¹⁰. Malvarlığının aktif kısmını, borçlunun, taşınır ve taşınmaz malları, üçüncü kişilerde bulunan alacakları ve diğer hakları oluşturmaktayken¹¹; pasif kısmını ise borçları oluşturmaktadır¹². Borçlu borcundan malvarlığının aktif kısmı ile sorumludur. Daha açık bir ifadeyle haciz işlemi borçlunun malvarlığındaki aktif kısım üzerinden gerçekleştirilmektedir¹³. Nitekim İİK m. 85 ile alacaklının, borçlunun taşınır, taşınmaz, alacak ve haklarından tatmin edileceği açıkça hükme bağlanmıştır (İİK m. 85, I).

Borçlu malvarlığının aktif kısmı ile borcundan sınırsız bir şekilde sorumludur¹⁴. Ancak bu durum borçlunun tüm malvarlığının haczedilebileceği

⁸ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 11; Kuru, *Cilt I*, 27; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2015), 48; Aslan, "Hacizde Sıra," 283; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 119; Mustafa Serdar Özbek, "İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan Özel Sayı, (2014): 2457 vd.; Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 52; Gökçen Topuz, "5510 Sayılı Kanunda Öngörülen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu Üzerine Düşünceler," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2016): 3020.

⁹ Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 871; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 161.

¹⁰ Nuşin Ayiter, *Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1968), 95.

¹¹ Kuru, *Cilt I*, 635; Kuru, *El Kitabı*, 426; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 239; Muşul, *Cilt I*, 632; Muşul, *Haciz*, 426; Aslan, "Hacizde Sıra," 283; Topuz, *Hisse Haczi*, 50.

¹² Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 1094. Borçların, malvarlığına dâhil olup olmadığı noktasındaki değerlendirmeler için bkz. Ayiter, *Mamelek*, 95 vd.

¹³ Akgün, *Haciz*, 232.

¹⁴ Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 112; Bilge Umar, *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi* (İzmir: Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, 1973) 7, 8; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku*, 49; Özbek, "İcra ve İflâs," 2447; Antalya, *Borçlar Hukuku*, 120; Cenk Akil, "Yargıtay Kararları Işığında Haline Münasip Evin Haczedilmezliği (Meskeniyet) İddiası (İİK m. 82/12)," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2011): 804; Talih Uyar ve Cüneyt

anlamına gelmemektedir. Kanun koyucu bu sınırsız sorumluluğu, haciz aşamasında sınırlandıran birtakım düzenlemelere yer vermiştir. İlk olarak, icra hukuku, “cüz’i icra” olduğu için yalnızca haciz talebinde bulunan alacaklının alacağı için haciz yapılır¹⁵. Böylece borçlunun malvarlığı üzerinde o alacaklının takibe konu ettiği asıl alacağı, faiz alacağı ile takibin harç ve masrafları için haciz işlemi gerçekleştirilir¹⁶. Belirtilen alacak kalemleri haricinde ve bunların toplam tutarını aşacak ölçüde haciz işlemi yapılamaz¹⁷. Dolayısıyla toplam tutara ulaşıldığı takdirde haciz işlemine devam edilmemelidir. Aksi hâlde aşkın hacizden söz edilir. Aşan miktar bakımından borçlu şikâyet yoluna başvurabilir¹⁸.

Kanun koyucunun haciz aşaması bakımından öngördüğü diğer bir sınırlandırma ise, borçlunun sahip olduğu bütün malların¹⁹ haczedilememesidir. Bu noktada borçlunun malları arasında “haczi caiz olan” ve “haczi caiz olmayan” şeklinde bir ayırım yapılmaktadır²⁰. Haczi caiz olan mallar, borçlunun alacaklına karşı malvarlığı ile sorumlu olduğu kısımdır. Dolayısıyla haciz işlemi, haczi caiz olan mallar üzerinden gerçekleştirilir. Haczedilen mallar ise, paraya çevrilerek alacaklı tatmin edilir.

1.3 Haczedilmezlik

1.3.1 Genel olarak

Borçlunun malvarlığına dâhil olsa da yani ekonomik bir değer taşısa da birtakım malları hacze konu edilemez. Başka bir deyişle bu malların haczi mümkün değildir. Hacize izin verilmeyen bu mallar “haczi caiz olmayan mallar” olarak adlandırılmaktadır²¹. Haczi caiz olmayan malları bir bütün olarak haczedilmezlik

Uyar, *Hukuki Mütalâalar* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2020), 1213; Uğur Bulut, “İpotek Hakkının Haczi ile İlgili Sorunlar ve Değerlendirme,” *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 2, (2019): 240; Hilmi Şeker, “Sürdürülebilir Yaşam, Sağlıklı Yaşam ve Haczedilmezlik,” *Ankara Barosu Dergisi* 3, (2008): 131.

¹⁵ Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku Cilt I* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 632; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 563.

¹⁶ Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 122; Muşul, *Cilt I*, 632; Muşul, *Haciz*, 426; Boran Güneysu, “Aşkın Haciz,” 26.

¹⁷ Seviğ, *Haciz*, 29; Aslan, “Hacizde Sıra,” 283; Boran Güneysu, “Aşkın Haciz,” 34; Şeker, “Haczedilmezlik,” 129.

¹⁸ Boran Güneysu, “Aşkın Haciz,” 26 vd.

¹⁹ Çalışmanın bundan sonraki aşamalarında “mal” kelimesi borçlunun mal, alacak ve haklarının tümünü kapsamak üzere geniş anlamıyla kullanılacaktır.

²⁰ Bu ayırma İcra ve İflâs Kanunu’nun ilgili maddelerinden ulaşmak mümkündür. İlgili maddeler için bkz. İİK m. 82; 83; 102, IV ve 105.

²¹ Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 497; Yılmaz, *Sözlük*, 285.

başlığı altında toplamak mümkündür. Bu kapsamda bir malın haczedilmezlik başlığı altında değerlendirilebilmesi için hem ekonomik bir değere sahip olması hem de haczedilemeyeceğinin yasal bir zemine dayanması gerekir²².

Haczi caiz olmayan mallar, tamamen ve kısmen haczedilemeyen mallar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²³. Kısmen haczedilemeyen mallara ilişkin düzenlemelere çeşitli kanunlarda yer verilmiştir. Örneğin, İİK m. 83’de maaş ve her çeşit ücretin bir kısmının borçluya bırakılarak; kalan kısmın ise haczedilmesi gerektiği düzenlenmiştir²⁴. Yine İş Kanunu’nun 35. maddesi ile işçinin aylık ücretinin dörtte birinden fazlasının haczedilemeyeceği belirtilmiştir. Aynı yöndeki bir başka düzenlemeye ise, genel hizmet sözleşmesi kapsamında çalışan işçiler bakımından Türk Borçlar Kanunu’nun (“TBK”) 410. maddesinde yer verilmiştir. Belirtilen örneklerin haricinde, başka kanunlarda da kısmen haczedilmezliğe ilişkin düzenlemelere rastlamak mümkündür²⁵.

Tamamen haczi caiz olmayan mallar ise, mal üzerinde bir ayırım gözetilmeksizin hiçbir şekilde haczedilemeyen, doğrudan borçluya bırakılması gereken mallardır. Doktrinde tamamen haczedilemeyen malların, maddi hukuk, İcra ve İflâs Kanunu ve özel kanunlardan kaynaklanabileceği belirtilmiştir²⁶.

²² “... bir mal veya hakkın haczedilebilmesi için, tek başına ekonomik bir değer ifade etmesi ve bu değer in hukuksal dayanağının bulunması zorunludur”. 12. HD, E. 2018/14512, K. 2020/159, T. 14.01.2020. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.07.2022).

²³ “Kanun koyucu sosyal düşüncelerle, özellikle borçlunun ve ailesinin yaşaması ve ekonomik varlığını devam ettirmesi, tamamen topluma muhtaç hale gelip toplumsal dengenin bozulmaması için borçlunun bazı mal ve haklarının haczedilemeyeceğini veya kısmen haczedilemeyeceğini kabul etmiştir.” HGK, E. 2013/2274, K. 2015/1486, T. 05.06.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 04.07.2022).

²⁴ İİK m. 83 uyarınca kısmen haczi mümkün olan şeylere ilişkin ayrıntılı değerlendirme için bkz. Murat Yavaş, “Maaş ve Ücret Haczi,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 84, (2009): 94 vd.

²⁵ Örneğin, 854 Sayılı Deniz İş Kanunu’nun 32. Maddesi ile gemiadamının ücretinin aylık 240 TL’si haczedilemez. Yine 4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’nun m. 17/2’ye göre katılımcının bireysel emeklilik fon paylarından, asgari ücret tutarına kadar olan kısmı haczedilemez.

²⁶ Baki Kuru, “Haczi Caiz Olmayan Şeyler,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1962): 278 vd.; Kuru, *Cilt I*, 779 vd.; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, vd.; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 340 vd.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 163 vd.; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 131 vd.; İbrahim Aşık, Yakup Oruç, Ozan Tok ve Ömer Faruk Saçar, *İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022), 166; Gökhan Taneri, *Haczedilmezlik Şikayeti* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 44 vd.; Gülfem Akkıran, *Borçlunun Haline Münasip Evinin Haczedilmezliği* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 33 vd. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da tamamen haczedilmezlik bakımından aynı yönde sınıflandırma yapmaktadır. “Tamamı haczedilemeyen mal ve hakların ilki; manevi tazminat gibi, maddi hukuka göre başkasına devri kanunen yasak olan mal ve haklardır. İkinci grubu ise 2004 sayılı Kanun’un 82. maddesinde sayılan; Devlet malları gibi, mal ve haklar oluşturmaktadır. Son olarak, özel kanunlarında haczedilemeyeceği yazılı olan; sosyal sigortalar kanunları gereğince bağlanan gelir ve aylıklar gibi,

1.3.2 Maddi hukuktan kaynaklanan tamamen haczedilmezlik

İcra ve İflâs Kanunu'nda geniş ve detaylı olarak düzenlenen haciz işleminin uygulanması maddi hukuk kurallarından tamamıyla bağımsız değildir²⁷. Nitekim maddi hukuk bakımından haciz işlemine yönelik genel bir kural tayin edilmiştir. Bu kurala göre maddi hukuk kuralları ile başkasına devri mümkün olmayan mal ve hakların haczedilmesi de mümkün değildir²⁸. Yargıtay da İcra ve İflâs Kanunu'nda yer verilme de maddi hukuk kuralları doğrultusunda birtakım mal veya hakların haczedilemeyeceğini belirtmiştir²⁹.

Maddi hukuk bakımından devri mümkün olmayan bir mal veya hakka tarafların devredilebilir bir nitelik kazandırmaları mümkün olmayacağından o mal veya hakkın haczedilmesinin önünde de bir engel olmayacaktır. Zira böyle bir durumda devredilmezlik niteliği kanundan değil tarafların iradelerinden kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak, bir mal veya hakkın maddi hukuk kuralları bağlamında devredilebilir olması o mal veya hakkın haczedilebilir niteliğe sahip olmasının ön koşuludur³⁰. Bu doğrultuda maddi hukuk kurallarına göre devredilemeyen dolayısıyla haczi de mümkün olmayan mal ve haklara, münhasıran şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar (TMK m. 23)³¹, manevi tazminat talepleri (TMK m. 25, IV)³², oturma hakkı (TMK m. 823, II), diğer irtifak hakları (TMK m. 838, II), yasal önalım hakkı (TMK m. 732), aile yurdu ve eklentileri (TMK m. 391, I) ve ölünceye

hakkında özel hüküm bulunan mal, hak ve alacaklardır." HGK, E. 2014/684, K. 2016/106, T. 27.01.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 04.07.2022).

²⁷ Bulut, "İpotek Hakkı," 233.

²⁸ Sabri Şakir Ansay, *Hukuk İcra ve İflâs Usulleri* (Ankara: İstiklal Matbaası, 1960) 95; Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 72; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 278 vd.; Necmeddin M. Berkin, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1980) 219; Kuru, *Cilt I*, 779 vd.; Postacioğlu, *İcra Hukuku*, 331; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 211; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 267 vd.; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 190; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 340 vd.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 163; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 131 vd.; Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar*, 1215; Bulut, "İpotek Hakkı," 252.

²⁹ "İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenmemekle birlikte maddi hukuk kurallarına göre bir kısım mal ve hakların da haczi mümkün değildir. Buna göre, maddi hukuka göre başkasına devri yasak olan mal ve haklar da haczedilemez." 12. HD, E. 2018/12643, K. 2019/16793, T. 20.11.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 04.07.2022).

³⁰ Bulut, "İpotek Hakkı," 233.

³¹ "... Maddi hukuka göre başkasına devri yasak olan mal, alacak ve haklar (mesela münhasıran şahsa bağlı haklar, TMK m.23 gibi) haczedilemez." HGK, E. 2017/274, K. 2020/896, T. 17.11.2020 (<https://legalbank.net>, E. T. 03.07.2022).

³² "Tamamı haczedilemeyen mal ve hakların ilki; manevi tazminat gibi, maddi hukuka göre başkasına devri kanunen yasak olan mal ve haklardır." HGK, E. 2009/166, K. 2009/254, T. 10.06.2009. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.07.2022). Manevi tazminatın maddi hukuktan kaynaklı olarak haczinin mümkün olup olmadığı, mümkünse bu tazminatın m. 82, I/11 kapsamında haczedilip edilemeyeceğine ilişkin tartışmalar için bkz. §2, 2. 3, 2. 3. 2, 2. 3. 2. 2, 2. 3. 2. 2. 1, 2. 3. 2. 2. 1. 2.

kadar bakma sözleşmesinde bakım alacaklısının hakkı (TBK m. 619, II) örnek olarak verilebilir.

1.3.3 Özel kanunlardan kaynaklanan tamamen haczedilmezlik

Haczedilmezlik istisnai bir durum olup³³, haczi caiz olmayan malların açıkça kanun ile düzenlenmesi gerekir³⁴. Nitekim İİK m. 82, I/1’de haczedilmezlik kurallarına özel kanunlar ile yer verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda birtakım özel kanunlarda, bu kanunların konusunu oluşturan malların haczedilemeyeceğine ilişkin özel hükümler mevcuttur³⁵. Örneğin, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 93. maddesi uyarınca, bu kanun kapsamındaki sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri haczedilemez³⁶. Başka bir örnek olarak, 5393 Sayılı Belediye Kanunu m. 15, IX verilebilir. Buna göre belediyenin gerek proje karşılığında borçlanarak elde ettiği gelirleri ve şartlı bağışları gerek kamu hizmetinde doğrudan kullanılan malları gerekse de tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez³⁷. Verilen örneklerin haricinde de özel kanunların çoğunda haczedilmezliğe ilişkin düzenlemeler mevcuttur³⁸.

³³ Seviğ, *Haciz*, 86; Kuru, *El Kitabı*, 502; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 267; Sema Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi ve Nedenleri” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1994), 73; Serpil Işık, “İcra Hukuku’nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik,” 6. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali içinde, der. Adem Sözüer (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017), 470.

³⁴ “*Haczedilmezlik iddiasında bulunabilmek için İcra İflas Kanunu’nda ya da özel kanunda hüküm bulunması gerekir.*” 12. HD, E. 2016/17477, K. 2017/9513, T. 19.06.2017; E. 2016/8501, K. 2017/373, T. 16.01.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 04.07.2022).

³⁵ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 314; Kuru, *Cilt I*, 825; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 275; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 194; Muşul, *Cilt I*, 638.

³⁶ “*Somut olayda, borçlunun Sosyal Güvenlik Kurumu (Emekli Sandığı) Başkanlığı’ndan almakta olduğu emekli maaşına 04/02/2008 tarihinde haciz uygulandığı görülmektedir. 5510 SK.nun 93.maddesi 01/10/2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, şikayet tarihi itibariyle yürürlükte bulunduğundan somut olayda da uygulanması zorunludur. O halde, mahkemece, borçlunun muvafakati olmaksızın haciz konulduğu ve şikayet tarihi itibariyle yasanın yürürlükte olduğu dikkate alındığında, 5510 Sayılı Kanununun 93. Maddesi uyarınca şikayetin kabulü ile emekli maaşına uygulanan haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, emekli sandığından alınan emekli maaşının haczinin mümkün bulunduğu gerekçesiyle şikayetin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.*” 12. HD, E. 2013/8074, K. 2013/12590, T. 02.04.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.07.2022).

³⁷ “*Borçlu belediye vekilinin ibraz ettiği tahsilat makbuzlarından niteliğinin belli olmadığı belirtilen paraların, belediye tarafından tahsil edilen vergi ve harç olduğu anlaşılmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanununun 15/son maddesine göre, belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez. Buna göre Mahkemece şikayetin kabulüne karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile reddi isabetsizdir.*” 12. HD, E. 2009/1500, K. 2009/9377, T. 28.04.2009. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.07.2022).

³⁸ Örneğin; 128 Sayılı Askeri Öğrencilerin Harçlıkları Hakkında Kanun m. 5; 205 Sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu m. 37; 257 Sayılı Er ve Erbaş Harçlıkları Kanunu m. 10; 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu m. 203/3, 208/2; 775 Sayılı Gecekondu Kanunu m. 34/1, e; 926 Sayılı

1.3.4 İcra ve İflâs Hukukundan kaynaklanan tamamen haczedilmezlik

İcra ve İflâs Hukukundan kaynaklanan tamamen haczedilmezliğe 82. maddede yer verilmiştir. Bahsi geçen madde ile tahdidi olarak on üç bent hâlinde haczedilmezlik kuralları tayin edilmiştir³⁹. Bu kuralların hem ilâmlı hem de ilâmsız icrada haciz sırasında dikkate alınması gerekir⁴⁰. Burada haciz ile kastedilen kesin hacizdir. Bunun yanı sıra alacaklı haciz isteme yetkisinin bulunmadığı bir dönemde koşulları varsa, haczin bir diğer türü olan ihtiyatî haciz talep edebilir. Borçlunun malları ihtiyaten haczedilirken de 82. madde çerçevesinde haczedilmezlik kurallarına riayet edilmelidir⁴¹. Ayrıca icra hukukunda haciz süreci boyunca borçluyu gözeten kanun koyucu iflâs hukuku bakımından da koruyucu hükümler getirmiştir. Nitekim İİK'nın

Türk Silahlı Kuvvetleri Kanunu m. 143/3, 154/3, 177/2; 1005 Sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun m. 1/3; 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu m. 164/son; 1512 Sayılı Noterlik Kanunu m. 38/5; 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu m. 29; 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu m. 26/3; 3083 Sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanun m. 11; 3213 Sayılı Maden Kanunu m. 40, 41; 3671 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Ödenek, Yolluk ve Emekliliklerine Dair Kanun m. 1/3; 4081 Sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun m.22; 4572 Sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun m. 1/son; 4636 Sayılı Millî Savunma Bakanlığı Akaryakıt İkmal ve Nato Pol Tesislerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun m. 13; 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu m. 34/son; 4933 Sayılı İnönü Armağanları Kanunu m. 13; 5102 Sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun m. 4/2; 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu m. 5/5; 5543 Sayılı İskan Kanunu m. 21; 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m. 17/6; 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu m. 15/1; 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu m. 34/1; 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 61; 6001 Sayılı Karayolları Genel Müdürlüğünün Hizmetleri Hakkında Kanun m. 12/1; 6245 Sayılı Harcırah Kanunu m. 61; 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu m. 29/2, 39/B, 2; 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 42/2; 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 148/1; 6831 Sayılı Orman Kanunu m. 31/8.

³⁹ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 82; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 212; Varol Karaaslan, “6352 Sayılı Kanun ile Haczedilmezlik Kurallarında Yapılan Değişiklikler,” *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2012): 168; Talih Uyar, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt 5* (Ankara: Turan Kitabevi, 2006), 7005; Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar*, 1213; Mustafa Oskay, Coşkun Koçak, Adnan Deynekli ve Ayhan Doğan, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi Cilt II* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2007), 2326. İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinde yer verilen mal, alacak ve hakların örnek kabilinde olduğu şeklindeki görüş için bkz. Yavuz Balkan, *Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009), 25.

⁴⁰ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 278; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 267; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 339; Pekcamitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 162; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 165; Muşul, *Haciz*, 426; Muşul, *Cilt I*, 632; Ziyet Seldağ Ceylan, “Haczedilmezlik ve Kısmen Haczedilemeyen Mallar,” *Türkiye Noterler Birliği Dergisi* 109, (2001), 52.

⁴¹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 278; Seviğ, *Haciz*, 31; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 267; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 339; Ceylan, “Haczedilmezlik,” 52. Yargıtay da bir kararında, borçlunun ihtiyaten haczedilen traktörü için haczedilmezlik şikâyetinde bulunabileceğini belirtmiştir. 12. HD, 11454/2378, T. 22.02.2017. (Taneri, *Şikâyet*, 41).

211. maddesiyle borçlu iflâs ettiği takdirde 82. madde kapsamındaki malların, iflâs masasına girmeyerek, müflise (borçluya) bırakılacağı düzenlenmiştir⁴².

Haczedilmezlik kuralları cüz'î ve küllî icra fark etmeksizin⁴³, borçlu konumunda bulunan her gerçek kişi bakımından uygulanmaktadır⁴⁴. Bu kapsamda tüzel kişilerin İİK m. 82'deki haczedilmezlik kurallarından yararlanması mümkün değildir. Ancak bu durumun istisnasını, Devletin borçlu olması durumunda mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin İİK m. 82, I/1'de yer verilen kural oluşturmaktadır. Devlet icra takibinde alacaklı konumunda ise; Devlet alacaklarının tahsiline ilişkin olarak İcra ve İflâs Kanunu değil, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uygulanmaktadır⁴⁵. 6183 Sayılı Kanunun 70. maddesi⁴⁶ ile de İİK m.

⁴² Kanun koyucunun, borçlunun haczedilemeyen mallarının, iflâs masasına dahil edilemeyeceğine ilişkin düzenlemesi insan onuru, insanın maddi ve manevi varlığının korunması ve sosyal devlet ilkesi ile uyum içindedir (Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 60).

⁴³ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 278; Kuru, *Cilt I*, 779; Kuru, *El Kitabı*, 530; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 339; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 267; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 162; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 180; Ceylan, "Haczedilmezlik," 52; R. Murat Dönmez, *İcra ve İflâs Hukukunda Meskeniyet İddiası* (İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2009), 4.

⁴⁴ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 81; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 180; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 131.

⁴⁵ Devletin alacağı özel hukuktan yani sözleşme, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanıyorsa, 6183 Sayılı Kanun değil, İcra ve İflâs Kanunu uygulanır (İİK m. 47), (Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 22).

⁴⁶ Madde 70 – Aşağıda gösterilen mallar haczedilemez:

1. (Değişik: 4/5/1994 - 3986/16 md.) 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları, bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve mahalli idarelerin malları hariç olmak üzere Devlet malları ile hususi kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar.
2. Borçlunun şahsı ve mesleği için gerekli elbise ve eşyası ile, borçlu ve ailesine gerekli olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyası,
3. Vazgeçilmesi kabil olmayan mutfak takımı ve pek lüzumlu ev eşyası,
4. Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve taşıtları ve diğer teferruat ve tarım aletleri; çiftçi değilse sanat ve mesleği için gerekli olan alet ve edevatı ve kitapları; arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük taşıt sahiplerinin ancak geçimlerini sağlayan taşıt vasıtaları,
5. Borçlu veya ailesinin geçimleri için gerekli ise, borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,
6. Borçlu ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ile; a) Borçlu çiftçi ise ayrıca gelecek mahsul için gerekli olan tohumluğu, b) Borçlu bağ, bahçe veya meyva ve sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan bağ, bahçe ve bu işler için gerekli bulunan alat ve edevatı, malzemesi ve fide ve tohumluğu, c) Geçimi hayvan yetiştirmeye munhasır olan borçlunun kendisinin ve ailesinin geçimleri için zaruri olan miktarda hayvan ile bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,
7. Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malûl olanlara bağlanan emekli aylıkları ile, bu kabil kimselerin dul ve yetimlerine bağlanan aylıklar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış ikramiyeleri,
8. Bir yardım sandığı veya derneği tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan aylıklar,
9. Vücut ve sağlık üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak zarar görenin kendisi veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi gereken paralar,
10. Askerlik malûllerine, şehit yetimlerine verilen harb malûllüğü zammı ile, 1485 sayılı kanun gereğince verilen tekel beyiyeleri,

82’de olduğu gibi haczedilmezlik kurallarına yer verilmiştir. Dolayısıyla borçlunun gerçek veya tüzel kişi olması şeklinde bir ayrıma gidilmeksizin, borçlu 82. maddedeki kurallardan faydalanamayacaktır. Bu doğrultuda Devletin alacaklı olduğu bir durumda borçlu, 6183 Sayılı Kanununun 70. maddesindeki kurallardan faydalanacaktır. Takibe konu borcun Devlete ait olması durumu haricinde 82. maddedeki haczedilmezlik kurallarının uygulanması bakımından borcun miktarı⁴⁷, borçlunun niyeti⁴⁸ gibi hususların bir önemi bulunmamaktadır. Ancak Yargıtay somut olayın özelliklerine göre kimi durumlarda borçlunun kötü niyetli davrandığından bahisle haczedilmezliğin ileri sürülemeyeceğine karar vermektedir. Yargıtay’ın bu yöndeki kararları devam eden başlıklarda ele alınacaktır⁴⁹.

1.4 Haczedilmezliğin Amacı

Haczedilmezlik kurumu kapsamında İİK m. 82, I/1 ila 13’de yer verilen haczedilmezlik kuralları, bu kurumun amacı doğrultusunda düzenlenmiştir. Dolayısıyla haczedilmezlik kurallarını incelemeye geçmeden önce haczedilmezliğin amacını ele almak bu kuralları anlayabilmek için daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır. Haczedilmezliğin amacını “kamu düzeninin temin edilmesi”, “sosyal devlet anlayışının icra hukukunda sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi”, “alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması” ve “borçlunun anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesinin önlenmesi” olmak üzere dört temel başlık altında toplamak mümkündür.

1.4.1 Kamu düzeninin temin edilmesi

Kişilerin toplumsal hayatta güven ve huzur içinde yaşamlarını sürdürebilmesi bir gereksinimdir. Bu gereksinim, Devletin kamu düzenini sağlaması ile karşılanır⁵⁰. Bu bağlamda Devletin toplumdaki düzeni bozacak nitelikteki tehdit ve tehlikelerin

11. Borçlunun haline münasip evi "ancak evin değeri fazla ise bedelinden haline münasip bir yer alınabilecek miktarı borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılabilir",

12. (Değişik: 26/11/1980 - 2347/8 md.) Harcırah Kanununa göre yapılan ödemeler,

13. (Ek: 26/11/1980-2347/8 md.) 2022 sayılı Kanun uyarınca bağlanan aylıklar”.

⁴⁷ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 81; Talih Uyar, “Haczi Caiz Olmayan Mallar ve Haklar,” *Dr. Recai Seçkin’e Armağan*, (1974): 558; Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 274; Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar*, 1217.

⁴⁸ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 81; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 558; Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar*, 1217. Doktrinde Arar, haczedilmezlik kurallarından yalnızca iyiniyetli olan borçlunun yararlanmasına ilişkin bir düzenlemenin daha isabetli olacağını belirtmiştir (Arar, *Cilt I*, 191).

⁴⁹ İlgili kararlar için bkz. §2, 2. 1. 2. 1. 1. 2. 1. 1. 3. 2. 1. 1. 3. 2. 2. 1. 1. 3. 2. 2 dn. 281.

⁵⁰ Ender Ethem Atay, *İdare Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 45.

önüne geçerek⁵¹, hukuk kurallarına uygun bir düzen sağlaması gerekir. Bu hukuksal düzenin sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi ise birtakım kurallara ve bu kuralların uygulamaya geçirilmesine bağlıdır⁵².

Kamu düzeninin gerçekleşmesine hizmet eden kurallara neredeyse hukukun her alanında rastlamak mümkündür. Bu alanlardan birisi de icra hukukudur. İcra hukuku mahiyeti itibariyle zor kullanmanın mümkün olduğu bir hukuk dalıdır. Dolayısıyla burada gerçekleştirilecek iş ve işlemler kamu düzenini rahatlıkla bozacak fiilleri de beraberinde getirecektir. Bu durum ise icra hukukunda kamu düzenini korumaya yönelik düzenlemeler yapmayı zaruri kılmaktadır. Bu düzenlemelerden birisi 82. maddede yer verilen haczedilmezlik kurallarıdır⁵³. Şöyle ki borcun tahsili için borçlunun her şeyinin elinden alındığı bir durumda borçlu ve ailesinin toplum içinde tehdit ve tehlike arz eden davranışlar sergilemesi olağandır. Bu davranışlar, toplumu oluşturan diğer kişilerin olumsuz etkilenmesine hatta zarar görmesine dahi yol açabilir. Zira borçlu hem kendisinin hem de ailesinin yaşamını idame ettirebilmesini sağlamak için toplumun diğer üyelerinin haklarını kolaylıkla ihlal edebilir⁵⁴. Dolayısıyla kamu düzeni bozularak, topluma kargaşa ve tehlike hâli hâkim olabilir. Bu bağlamda borçlunun birtakım mallarını hacizden muaf tutan haczedilmezlik kurumunun, kamu düzenini sağlamayı amaçladığı ortadadır.

1.4.2 Sosyal devlet anlayışının hayata geçirilmesi

Anayasa'nın 2. maddesi ile cumhuriyetin niteliklerinden birisi olarak "sosyal devlet anlayışına" yer verilmiştir. Sosyal devlet anlayışı gerek sosyal barışın gerekse de sosyal adaletin sağlanabilmesi için Devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayıştır⁵⁵. Bu anlayışın hayata geçirilmesi

⁵¹ Atay, *İdare*, 45; Özge Okay Tekinsoy, *İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2011), 57.

⁵² Okay Tekinsoy, *Kamu Düzeni*, 57; Hülya Çelik Şeşen, *Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 15.

⁵³ Haczedilmezlik kuralları ile kamu düzeninin sağlanmasının amaçlandığına ilişkin görüş için bkz. Arar, *Cilt I*, 179; Mustafa Reşit Belgesay, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi* (İstanbul: Sıralar Matbaası, 1954), 166; Necmeddin M. Berkin, "Haczi Caiz Olmayan Eşya ve Alacaklar," *İstanbul Barosu Dergisi* 5, (1957): 113; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 81; Hüdayioğlu, *İcra ve İflas Kanunu*, 112; Seviğ, *Haciz*, 82; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 330; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 278; M. Nezir Özcengiz, *Tetkik Mercii* (Ankara: Fon Matbaası, 1975), 51; Uyar, "Haczi Caiz Olmayan," 551, 552; Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 274.

⁵⁴ Berkin, "Haczi Caiz Olmayan," 113; Akil, "Meskeniyet İddiası," 777.

⁵⁵ Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017) 138; Abdurrahman Eren, *Anayasa Hukuku Dersleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 419; Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020) 206; Hamide Bağçeci, "Sosyal Devlet Kapsamında Çalışma Özgürlüğü ve Çalışma Hakkının Değerlendirilmesi," *Terazi Hukuk Dergisi* 153, (2019): 966.

Devletin alacağı birtakım tedbirlere bağlıdır. Doktrinde Gözler sosyal devlet olma yolunda alınması gereken tedbirleri ikiye ayırmaktadır. Bu tedbirler, “*herkese insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyinin sağlanması*” ve “*gelir ve servet farklarının azaltılması*” şeklindedir⁵⁶. Burada konu ile olan bağlantısı sebebiyle yalnızca insan onuruna yaraşan asgari bir yaşam düzeyi ile bunu gerçekleştirmeye yönelik tedbirler ele alınacaktır.

Sosyal devlet anlayışı kişilerin yaşamlarını, insan onuruna yakışır bir şekilde sürdürmelerini amaç edinir⁵⁷. Nitekim Anayasa Mahkemesi sosyal devletin tanımına yer verdiği bir kararında “... *toplumda yoksul ve muhtaç insanlara Devletçe yardım edilerek onlara insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi sağlanması*” gerektiğini belirtmiştir⁵⁸. Dolayısıyla hiçbir hüküm, kişilerin bu düzeyin altında yaşamasına sebep olamaz. Birtakım işlemler kişilerin, bu düzeyin altında yaşamasına sebebiyet verecekse de bunu önleyen hükümler tesis edilmelidir. O hâlde sosyal devlet olabilmek hukukun her alanında, sosyal devlet ilkesini gözetmeyi ve bu ilke kapsamında düzenlemeler yapmayı gerekli kılar. İcra hukuku, kişilerin malvarlığına yönelik müdahaleler içeren bir hukuk dalı olmasından ötürü sosyal devlet anlayışını yansıtan düzenlemelere bu hukuk dalında da yer verilmesi önem arz eder. Zira kişilerin malvarlığına yönelik müdahalelerin ölçsüz olması hem borçluyu hem de ailesini yoksul bir duruma düşürebilir. Böylelikle borçlu ve ailesinin başkalarının yardımına muhtaç olması kaçınılmaz olur. Bu durumda ise borçlu ve ailesinin, insan onuruna yakışır asgari bir hayat sürdüremeyecekleri açıktır.

Açıklanan sebeplerden ötürü icra hukukunda borçlunun malvarlığına sınırsız müdahaleleri önleyen düzenlemeler, sosyal devlet anlayışının bir gereğidir. Bu düzenlemelerden birisi de haciz işlemi esnasında borçlunun birtakım mallarını bu işlemden koruyan haczedilmezliktir⁵⁹.

Doktrinde Aybay, Devletin müdahalesini “hukuksal ödev” olarak nitelendirmektedir (Rona Aybay, *İnsan Hakları Hukuku* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017), 82).

⁵⁶ Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku* (Bursa: Ekin Yayınları, 2019), 195 vd.

⁵⁷ Özbudun, *Anayasa*, 146; Gözler, *Anayasa*, 195; Eren, *Anayasa Hukuku*, 419; Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 206; Bağgeci, “Çalışma Özgürlüğü,” 982.

⁵⁸ AYM, E. 1988/19, K. 1988/33, T. 26.10.1988. RG. 11.12.1988/20016. (<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20016.pdf>, E. T. 24.06.2022)

⁵⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 340; M. Kâmil Yıldırım, “İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi ve Ölçülülük İlkesi,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1-3, (1989): 103; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 182; Muhammet Özeker, *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2009), 223; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 203; Pınar Çiftçi, *İcra Hukukunda Menfaat Dengesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010), 75; Volkan Özçelik, *İcra Müdürünün Takdir Yetkisi* (Ankara: Adalet Yayınevi,

Hacedilmezlik kapsamında öngörülen kurallar en başta insan onuru olmak üzere borçlunun temel hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlamaktadır. Bunların korunması bir taraftan sosyal devlet ilkesine de hizmet etmektedir. Zira herkese insan onuruna yakışan asgari bir yaşam düzeyi sağlanması yönünde alınacak tedbirler sosyal hakların tanınması ve hayata geçirilmesine ilişkindir⁶⁰. Bu sosyal haklara, çalışma hakkı, eğitim hakkı, konut hakkı örnek olarak verilebilir⁶¹. Bahsi geçen hakları gözetmek için öngörülen hacedilmezlik kuralları (m. 82, I/2; 4; 6; 7; 12; 13) ile hem borçlunun temel hak ve özgürlükleri korunmakta hem de sosyal devlet ilkesi hayata geçirilmektedir.

Sosyal haklardan olan, sosyal güvenlik hakkının da icra hukukunda gözetilmesi gerekir. Şöyle ki sosyal devlet ilkesi gereğince, yaşlılık, hastalık, sakatlık gibi sebeplerden ötürü çalışamayacak bir vaziyette bulunan kişiler bakımından koruyucu tedbirler alınmalıdır⁶². Nitekim Anayasa'nın 60. maddesi ile bu konuya temas edilmiş, 61. maddesi ile de özel olarak korunması gereken gruplar belirtilmiştir. Buna göre Devlet, mali kaynaklarının yeterliliği doğrultusunda savaş ve vazife şehitlerinin eş ve çocuklarını, malûl ve gazileri korumak ve kendilerine yakışır bir hayat seviyesi sağlamakla yükümlüdür⁶³. Bunun bir gereği olarak Devlet bu kişilere maaş bağlamak durumunda olup, bu konu ilgili kanunlar (3713 SK., 2330 SK., 5434 SK., 5510 SK.) ile düzenlenmiştir. İnsani bir şekilde yaşam düzeylerini yitirmemek için⁶⁴ bu kişilere bağlanan maaşların hiçbir kesintiye maruz bırakılmaması gerekir. Dolayısıyla bu maaşlar hacizden muaf olmalıdır. Bunu gözetken kanun koyucu İİK m. 82, I/9 ile ordu ve kolluk hizmetinde malûl olanlara bağlanan emekli maaşları ile bu hizmetler sebebiyle ailelere bağlanan maaşların da haczini yasaklamıştır.

2014), 208; Işık, "Hacedilmezlik," 474. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre hacedilmezlik kurumu sosyal devlet anlayışının bir ürünü olmakla birlikte hacedilmezlik kurallarının bir kısmı bu anlayışla uyum içinde değildir. (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 15, 16).

⁶⁰ Gözler, *Anayasa*, 195.

⁶¹ Sosyal haklar kataloğu için bkz. Bülent Tanör, *Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar* (İstanbul: May Yayınları, 1978), 101, 102.

⁶² Özbudun, *Anayasa*, 146; Eren, *Anayasa Hukuku*, 423; Halil Kalabalık, *İnsan Hakları Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 608; Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 208.

⁶³ Danıştay da sosyal güvenlik hakkı kapsamında Devletin insan onuruna yakışır bir hayat sağlamakla görevli olduğunu belirtmiştir. Danıştay, 2. Dairesi, E. 2007/1200, T. 23.10.2007. (<https://legalbank.net>, E. T. 29.06.2022).

⁶⁴ Gözler, *Anayasa*, 196.

1.4.3 Alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması

İcra takibi, alacaklının talebi üzerine başlayan bir süreçtir (İİK m. 58). Bu süreçte genel olarak alacaklının talebi doğrultusunda gerçekleştirilen işlemler, borçlunun ve takibin bir tarafı olmayan üçüncü kişilerin haklarına tesir edebilir. Bu bakımdan icra takibi sürecinde hem alacaklı hem borçlu hem de üçüncü kişilerin menfaati mevcuttur. Borçlu, borcunu rızası ile yerine getirmediği için takip sürecinde bu menfaatler bir çatışma içindedir⁶⁵. Çatışan bu menfaatlerden birisinin, bir diğeri karşısında üstünlüğü yoktur⁶⁶. Dolayısıyla ortaya çıkan menfaatlerin bir dengeye oturtulması şarttır. Menfaat dengesinin sağlanabilmesi ise, icra hukukunda yapılacak düzenlemelere ve bu düzenlemelerin sağlıklı bir şekilde uygulamaya geçirilmesine bağlıdır⁶⁷.

İcra hukukunda menfaat dengesini sağlamaya yönelik düzenlemeler genellikle haciz aşamasına yöneliktir (İİK m. 85, V). Zira haciz aşaması alacaklının mülkiyet hakkı ile borçlunun birtakım temel hak ve özgürlüklerinin karşı karşıya geldiği dolayısıyla menfaat çatışmasının yoğun olarak yaşandığı bir alandır⁶⁸. Haciz sırasında bu menfaatler arasındaki çatışmayı dengelemek için kanun koyucu İİK'nın 82. maddesi ile haczedilmezlik kurallarına yer vermiştir⁶⁹. Haczedilmezlik kuralları doğrultusunda borçlunun Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerinin yansımaları oluşturan malları hacizden muaf tutularak, menfaati korunmaktadır. Ayrıca haczedilmezlik kurallarının bir kısmı ile yalnızca borçlunun menfaati değil aynı zamanda üçüncü kişilerin yani borçlunun ailesinin menfaati de korunmaktadır⁷⁰. Örneğin, borçlu ve ailesinin, oturduğu ortalama standarttaki bir evin İİK m. 82, I/12 gereğince haczedilmemesi hem borçlunun hem de ailesinin konut

⁶⁵ Anlaşmazlıklar üzerinde uzlaşma sağlanamadığı takdirde menfaatlerin çatışması kaçınılmazdır (Manfred Rehbinder, "Menfaatler Takdirin Prensipleri," çev. Turgut Kalpsüz. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1969): 271.

⁶⁶ Kudret Aslan, *Hacizde İstihkak Davası* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2005), 5; Aslan, "Hacizde Sıra," 281.

⁶⁷ Muşul, *Cilt I*, 10, 11; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 173; Pınar Çiftçi, "Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan Özel Sayı, (2012): 320.

⁶⁸ Mert Namlı, "Anayasa Mahkemesi'nin Aile Konutu Hakkında Haczedilmezlik Şikayetine İleri Sürülmesine İlişkin 12.12.2019 Tarihli Kararın Değerlendirilmesi," *Legal Hukuk Dergisi* 211, (2020): 3087; Akgün, *Haciz*, 16; Çiftçi, "Karşılaştırma," 320.

⁶⁹ Yılmaz, *Şerh*, 464, 465; Ramazan Korkmaz, "Sürelî Haczedilmezlik," 188; Işık, "Haczedilmezlik," 478. İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesi gereğince borçlu ve üçüncü kişilerin menfaatlerini korumak için borçlunun birtakım mallarının haczine cevaz verilmemiştir. (Çiftçi, *Menfaat Dengesi*, 272). Aynı yönde bkz. Akgün, *Haciz*, 20.

⁷⁰ Özekes, *Temel Haklar*, 39; Akgün, *Haciz*, 20; Işık, "Haczedilmezlik," 478.

hakkı, ailenin korunması gibi temel hak ve özgürlüklerinin gözetilmesi böylelikle de menfaatlerinin korunması anlamına gelmektedir. Öte yandan 82. madde ile alacaklının da mülkiyet hakkı gözetilerek, menfaatini korumaya yönelik hükümlere yer verilmiştir. Şöyle ki m. 82, I/2, 4, 7 ve 12’de belirtilen malların kıymeti fazla ise, borçluya ihtiyacını karşılayacak bedelin bırakılması karşılığında bu malların haczedilerek, satılması mümkündür (İİK m. 82, III). Yine borçlunun m. 82, I/3 uyarınca haczi mümkün olmayan lüzumlu eşyaları arasında aynı niteliğe sahip olanların sayıca fazla olması hâlinde bunlardan birisi borçluya bırakılarak, diğeri haczedilebilir⁷¹. Ayrıca takibe konu borç, m. 82, I/2, 3, 4, 5, 7 ve 12’deki bahsi geçen mallardan kaynaklanıyorsa, borçlu bunların haczedilmeyeceğini o alacaklısına karşı ileri süremez (İİK m. 82, II). İİK m. 82, I/2 ve 4 gereğince borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli eşyaların haczedilmeyerek, borçluya bırakılmasına ilişkin düzenlemeler de alacaklının menfaatini korumaya yöneliktir. Zira borçlu mesleğine devam ederek, sağladığı kazanç ile borcunu ödeyebilir⁷². Son olarak belirtmek gerekir ki kanun koyucu m. 82, I/4 ve 7’deki malların bir kısmını tamamen hacizden muaf tutmamıştır. Kanun koyucu, bu malların ne kadarlık bir kısmının haczedilemeyeceği bakımından da sayısal bir belirleme yapmayarak, borçlu ve ailesinin geçimi için zorunlu olan kısmın haczedilemeyeceğini belirtmekle yetinmiştir. Başka bir ifadeyle borçluya yalnızca ihtiyacı olan kısım bırakılarak, artan kısmın ise haczine izin verilmiştir. Örneğin, borçlu çiftçinin, çok sayıda çift hayvanı bulunması durumunda, bu hayvanlardan borçlu ve ailesinin geçimi için zorunlu olan kısım ayrılarak, geriye kalan kısmın haczedilmesi mümkündür. Böylelikle borçlu çiftçilik mesleğine devam ederken, alacaklı da alacağının bir kısmına ya da tamamına kavuşmuş olur.

Anlaşılabacağı üzere 82. madde ile öngörülen kurallar ilk planda borçlu ve ailesinin temel hak ve özgürlüklerini korumaya yönelik iken; bu kurallara getirilen istisnai hükümler ise, ikinci planda alacaklının mülkiyet hakkını korumaya yöneliktir.

İcra hukukunda tarafların menfaatlerini dengeleyen haczedilmezlik kurallarını uygulamaya geçirmek ise, icra müdürünün görevidir. Zira kanun koyucu 85. madde ile tarafların menfaatlerinin dengelenmesi hususunda icra müdürünü görevli kılmıştır. Kanundaki bu düzenlemeye karşın Yargıtay, icra müdürünün haciz sırasında 82.

⁷¹ İİK m. 82, I/3 hükmünün, alacaklının mülkiyet hakkını korumaya yönelik olduğu yönünde bkz. Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 227 dn. 1132.

⁷² Belgesay, *Şerh*, 167; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 81; Berkin, “Haczi Caiz Olmayan,” 113.

maddeyi dikkate alma konusunda takdir yetkisinin bulunmadığını, borçlunun mallarını her hâlükârda haczetmekle görevli olduğunu belirtmekteydi. Dolayısıyla haciz işlemi sırasında icra müdürü tarafından haczedilmezlik kurallarına riayet edilmemekteydi. Bunun neticesinde ise, menfaat dengesi kimi hâllerde borçlu kimi hâllerde ise hem borçlu hem de ailesi aleyhine bozulmaktaydı. Oysaki icra takibinin menfaat dengesine uygun olarak yürütülmesi dolayısıyla bu süreçte gerçekleştirilen her işlemde de menfaat dengesinin gözetilmesi bir gerekliliktir. Bu kapsamda 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde, icra müdürüne haciz sırasında 82. maddeyi uygulayabilmesi için açıkça takdir yetkisi tanınmıştır⁷³. Dolayısıyla icra müdürü haciz sırasında takdir yetkisini, borçlu ve gerekli hâllerde ailesinin menfaatini gözeterek biçimlendirmeli ve buna göre kullanmalıdır⁷⁴. Böylelikle de borçlunun - kimi durumlarda ailesinin - başta insan onuru olmak üzere birtakım temel hak ve özgürlükleri korunmuş olur.

1.4.4 Borçlunun temel hak ve özgürlüklerinin korunması

1.4.4.1 Genel olarak

Her hukuk dalının kendi içinde yürütülen yargısal ya da icrai faaliyetler temel hak ve özgürlüklerle ilişki içindedir. Bu ilişki, temel hak ve özgürlüklere müdahalenin kolay gerçekleşebileceği hukuk dallarında daha da kuvvetli bir hâl alır. Bu hukuk dallarından birisi de icra hukukudur. İcra hukuku niteliği itibarıyla temel hak ve özgürlüklere hem hukuken hem de fiilen nüfuz edebilecek bir alandır⁷⁵. Zira icra hukukunda, cebrî icra faaliyetleri Devletin kurumları yani icra ve iflâs daireleri aracılığıyla yürütülür. Bu faaliyetler icra dairesi adına icra müdürü tarafından yürütülürken, iflâs dairesi adına ise iflâs müdürü tarafından yürütülür⁷⁶. Bu faaliyetlerin yürütüldüğü esnada görevli olanların, Devlet adına zor kullanma yetkisi bulunmaktadır. Bu sebeple kanun koyucu hem takibin taraflarının hem de üçüncü kişilerin temel hak ve özgürlükleri ile cebrî icra faaliyetleri arasında keskin bir çizgi

⁷³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. §3, 3.1, 3.1.2.

⁷⁴ Çiftçi, *Menfaat Dengesi*, 309 vd. İcra müdürü, tarafların karşılıklı olarak menfaatlerini dengeleyerek, işlem tesis etmelidir (Yıldırım, “İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi,” 108).

⁷⁵ Özkes, *Temel Haklar*, 21; İbrahim Aşık, *İcra Sözleşmeleri* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2006), 39; Tolga Akkaya, “İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan Özel Sayı, (2010): 860.

⁷⁶ Hakan Pekcanitez ve Cemil Simil, *İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 22.

yaratarak, bunların ihlalini önleyen hükümler tesis etmelidir⁷⁷. Zira Anayasa hükümleri, bağlayıcı bir niteliğe ve en yüksek konuma sahip olan temel hukuk kurallarıdır (Anayasa m. 11, I). Dolayısıyla Devletin yetkili organları aracılığıyla yürütülecek cebri icra faaliyetlerinde, Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri gözetilen ilgili hükümleri uyarınca bunlara saygı gösterilerek, bunların korunması gerekir⁷⁸. Bu durum bilhassa borçlunun temel hak ve özgürlüklerine müdahalenin kolaylıkla gerçekleşebileceği haciz aşamasında önem arz eder. Öyle ki haciz aşamasının başlangıcından gerçekleştirilmesine kadar olan süreçte konuta zorla girilmesi, kilitli yerlerin açılması, borçluya karşı zor kullanılması gibi birçok işlem (İİK m. 80), borçlunun temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmeye oldukça müsaittir.

Haciz aşamasında haczedilen kimi mallar karşısında da borçlunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi mümkündür. Bu noktada kanun koyucu vuku bulabilecek ihlalleri en aza indirmek için birtakım düzenlemelere yer vermiştir. Zira icra hukukunun kendine özgü bir hukuk dalı olması sebebiyle Anayasa'da öngörülen temel hak ve özgürlüklerin bu alana herhangi bir araç olmaksızın aktarılması imkân dâhilinde değildir⁷⁹. İİK m. 82'de borçlunun bazı mallarının haczini engellemek için yer verilen haczedilmezlik kuralları bu noktada bir araçtır. Nitekim haczedilmezlik kurallarının özüne inildiğinde, bu kuralların amacının borçlunun temel hak ve özgürlüklerini korumak olduğu açıktır⁸⁰. Bu bağlamda Anayasadaki temel hak ve özgürlüklerin konu ile ilgili olan kısımları tek tek ele alınarak, 82. maddede öngörülen haczedilmezlik kuralları ile ilişkisi ortaya konulmalıdır.

⁷⁷ İcra hukukunda hüküm tesis etmenin yanı sıra bu hükümlerin yorumlanması ve hayata geçirilmesinde de temel hak ve özgürlükler gözetilmesi gereklidir. (Özekes, *Temel Haklar*, 60).

⁷⁸ Yaşar Karayalçın, "Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-4, (1962): 257; Karaaslan, "Haczedilmezlik," 162; Topuz, "Emekli Aylığının Haczedilmezliği," 3019; Korkmaz, "Sürelî Haczedilmezlik," 187. "Bir ülkenin anayasasında tanınan hakların önemli bir kısmı, ..., bütün insanlara tanınmıştır. Bu temel hak ve hürriyetlerden yararlanmak için "insan" olmak yeterlidir." (Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II* (Bursa: Ekin Yayınları, 2020), 527).

⁷⁹ Meral Sungurtekin Özkan, "İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi," *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan*, (2001): 182.

⁸⁰ Yılmaz, *Şerh*, 464, 465; Ejder Yılmaz, "Medeni Yargıda İnsan Hakları," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2, (1996): 165; Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 72; Akgün, *Haciz*, 38.

1.4.4.2 Haczedilmezlik kurallarının ilişkili olduğu temel hak ve özgürlükler

1.4.4.2.1 İnsan onuru

Demokratik bir anayasal sistemde, “insan onuru”ndan daha üstün ya da muhafaza edilmesi daha öncelikli bir değer yoktur⁸¹. Zira insan onuru, bireyin salt insan oluşundan kaynaklı olarak vazgeçilmezliğini ve dokunulmazlığını ifade eden bir değerdir⁸². Dolayısıyla insan onuru, yalnızca devletlerin iç hukukunda dikkate alınan bir ilke olarak kalmamış aynı zamanda uluslararası hukukta da öncelikli ve kayda değer bir konuma sahip olmuştur⁸³. Ancak hem uluslararası hukukta hem de devletlerin iç hukukunda insan onurunun benimsenmesi ve tanınması kolay olmamıştır. Şöyle ki insan onuru, uluslararası hukukta yaşanan uzun ve çetrefilli bir süreç sonucunda öncelikle uluslararası hukuktaki temel belgelerde yerini almıştır⁸⁴. Bu gelişmeler, devletlerin iç hukukuna yansımış, bunun neticesinde de devletler kendi Anayasalarında insan onurunu kabul etmeye başlamıştır⁸⁵. Nitekim 1982 Anayasası’nın başlangıç kısmında, her bireyin toplumda onurlu bir hayat sürdürme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğuna yer verilmiştir. Anayasa’nın “*Devletin temel amaç ve görevleri*” başlıklı 5. maddesinin gerekçesinde, Devletin, bireyin insan onuruna uygun bir ortamda yaşaması için gerekli şartları sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Öte yandan Anayasa m. 17, III ile hiç kimsenin insan onuru ile bağdaşmayacak nitelikte bir cezaya ve davranışa maruz bırakılamayacağı düzenlenmiştir. Anayasadaki bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere Devlet her bireyin insan onuru dikkate alarak düzenlemeler yapmalı ve bu ilkeye riayet edilmediği noktasında da kontrol mekanizmaları geliştirmelidir. Bu durum bilhassa Devlet otoritesinin daha çok hissedildiği yargılama ve cebrî icra faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlarda önem kazanmaktadır. Zira bu alanlarda gerçekleştirilen işlemler, insan onurunu kolaylıkla ihlal edebilecek nitelikte olduğu için insan onurunun korunması da zorunluluk arz etmektedir. Dolayısıyla yalnızca Anayasada değil, kanunlarda da insan onurunu gözeten düzenlemeler bulunmalıdır. Elbette ki kanun koyucunun bir hükümde insan onurunu gözetmiş olduğu sonucuna varmak için

⁸¹ Oğuz Şimşek, “Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması” (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1999), 43.

⁸² Özekes, *Temel Haklar*, 109.

⁸³ Özekes, *Temel Haklar*, 111; Eren, *Anayasa Hukuku*, 316.

⁸⁴ Bu sürece ilişkin olarak detaylı bilgi için bkz. Şimşek, “İnsan Onuru,” 30 vd.

⁸⁵ Şimşek, “İnsan Onuru,” 38.

“insan onuru ya da haysiyeti” kavramını doğrudan kullanmasına gerek yoktur. Bazı hükümlerde insan onurunun gözetildiği o hükmün konuluş amacından açıkça anlaşılır. İcra ve İflâs Kanunu’nun haczedilmezlik kurallarına ilişkin 82. maddesinde de durum böyledir⁸⁶. Bahsi geçen maddede yer verilen haczedilmezlik kurallarının her birisi az ya da çok insan onuru ile ilintilidir. Zira bu bentler, insanın özgür iradesi ile hiç kimsenin boyunduruğu altına girmeksizin insan onuruna yakışır bir şekilde hayatını sürdürebileceği bir yaşam alanında haklarını koruduğu için insan onuruna hitap etmektedir⁸⁷.

82. maddedeki haczedilmezlik kuralları, Anayasa Mahkemesi’nin insan onuruna ilişkin tanımı ile uyum içindedir. Şöyle ki insanın değerli bir varlık olmasında içinde bulunduğu koşulların bir önemi yoktur. Zira insan, insan oluşundan kaynaklı olarak kendiliğinden bir değere sahiptir. Bu değerın aşağısına yönelmiş bir irade ve davranış ise, insanın onurunu zedeler⁸⁸. Bu durum haciz işlemi açısından dikkate alındığında, insanın, borçlu konumda olması hatta borcunun oldukça yüksek bir meblağa dayanması tüm mallarının haczedilebileceği anlamına gelmez. Borçlunun bazı mallarının haciz işleminden muaf tutulması gerekir. Buna karşın bir insanın sırf borçlu olduğundan bahisle (borcu oranında) tüm malları üzerinde haciz işlemi tesis edilerek, bunlardan mahrum bırakılması insan onurunu zedeler. Örneğin, 6352 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, 1/3’de yapılan değişiklikten önce borçlunun yatak takımları, ibadete mahsus eşyası, mutfak takımı haricinde pek lüzumlu olmayan ev eşyalarının haczi mümkündür⁸⁹. Bu durumda borçlunun koltuk takımı, buzdolabı, televizyon, çamaşır makinesi, halı gibi ev eşyaları haczedilmekteydi. Burada haciz yasağının öngörülmemiş olması, borçlu ve ailesi bakımından birtakım olumsuzluklara neden olmaktadır. Şöyle ki haciz işlemi doğası gereği toplumda hoş karşılanmamaktadır. Bu kapsamda ev eşyalarının haczi aleni olarak gerçekleştirildiğinden borçlunun yaşadığı

⁸⁶ 82. maddedeki haczedilmezlik kuralları ile insan onurunun gözetildiğine dair bkz. Özcengiz, *Tetik Mercii*, 51; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 339; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 19, 20; Özekes, *Temel Haklar*, 113, 114; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 10; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 131; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 165; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 124; Wolf Dietrich Walker, “Alman Hukukunda Cebri İcra Temel Hakların İhlali ve Korunması,” Çev. Evrim Erişir. *Doç. Dr. Haluk Konuralp Anısına Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı – VII*, (2008): 174, 175; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 99, 198.

⁸⁷ Şimşek, “İnsan Onuru,” 44.

⁸⁸AYM, E. 1963/132, K. 1966/29, T. 28.06.1966, RG. 27.06.1967/12632. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1966/29?EsasNo=1963%2F132>, E. T. 21.03.2022).

⁸⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. §2, 2.1, 2.1.2, 2.1.2.2, 2.1.2.2.2.

muhitte hem kendisi hem de ailesi bakımından kötü bir intiba bırakabiliyordu. Ayrıca borçlu ve ailesinin haczedilen ev eşyaların yokluğunda hayatlarını sürdürebilmeleri oldukça zorluk yaratmaktaydı. Borcunu ödeyemediği için hakkında icra takibi başlatılan ve haciz işlemi ile muhatap olan borçlunun bu eşyaların yerine yenisi alacak güçte olmadığı da malumdur. Bu doğrultuda haczedilen eşyalarının yokluğu, borçlu ve ailesinin, topluma muhtaç hâle düşmesine sebebiyet veriyordu. Doktrinde de m. 82, I/3'deki düzenlemeye istinaden ev eşyalarının haczi, insan onurunu ihlal ettiği noktasında eleştiriliyordu⁹⁰. Zira borçlu ve ailesinin, insan onurunun gereklerinden birisi olan insan hayatına yakışır bir şekilde yaşayabilmeleri için ev eşyalarının varlığı şarttır⁹¹. Belirtilen sebeplerden ötürü, ev eşyalarının haczi noktasında değişiklik yapmak zaruri hâle gelmişti. Bu bağlamda 6352 Sayılı Kanun ile m. 82, I/3'de yapılan değişiklik neticesinde ev eşyalarının haczi büyük oranda engellenmiştir. Aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda da bu eşyalardan birisinin borçluya bırakılarak, diğerinin ise haczedilebileceği düzenlenmiştir.

Anlaşılacağı üzere 82. maddedeki haczedilmezlik kuralları yalnızca borçlunun insan onurunu korumaya yönelik değildir. Bu kurallar borçlunun yanı sıra ailesinin de insan onuru korumayı hedeflemiştir⁹². Bu konuya başka bir örnek olarak m. 82, I/11 de verilebilir. Bu bent uyarınca borçlunun vücut bütünlüğüne verilen bir zarar sonucunda hayatını kaybetmesi ile ekonomik olarak borçlunun desteğine ihtiyaç duyan ya da ileride duyacak olan aile bireylerine ödenecek olan “destekten yoksun kalma tazminatı” haczedilemez. Böylece borçlunun ölmesiyle birlikte yokluğundan etkilenen ya da etkilenme ihtimali bulunan aile bireyleri bakımından bu ihtimal en aza indirilmektedir. Böylelikle de aile bireylerinin, hayat standartlarını aynı seviyede sürdürmelerine olanak sağlanarak, topluma muhtaç bir duruma düşmeleri önlenmektedir. Bu durum kanun koyucunun, borçlunun yokluğunda dahi ailesinin insan onuru korumaya çalıştığının bir göstergesidir.

Son olarak belirtmek gerekir ki kanun koyucunun 82. madde ile haczedilmezlik kurallarına yer vermesi, insan onurunu mutlak olarak koruduğu anlamına gelmez. Bir

⁹⁰ Özkes, *Temel Haklar*, 39; Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 179.

⁹¹ Walker, “Alman Hukuku,” 174.

⁹² Çiftçi, *Menfaat Dengesi*, 100. Kanun koyucu haczedilmezlik kuralına yer verdiği kimi bentlerde; “borçlunun ve ailesinin”, “aile bireyleri” gibi kavramlar dahi kullanılmıştır. İlgili bentler için bkz. İİK m. 82, I/2; 3; 4; 5; 6; 7; 9 ve 11.

hükmün öngörülmesi kadar onun yorumlanması ve uygulanması da önem taşır⁹³. Bu kapsamda icra müdürü 82. maddedeki haczedilmezlik kurallarını yorumlayarak, bunu somut olay bakımından uygulamalıdır. Nitekim kanun koyucu, icra müdürüne m. 82, IV ile bir malın haczedilebilir olup olmadığı hususunda takdir yetkisi tanımıştır⁹⁴. Kanun koyucu, icra müdürünün bu yetkisini kullanması bakımından özel bir sınır da öngörmemiştir. Ancak bu durum icra müdürünün, haciz işlemini gerçekleştirdiği esnada herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın tamamıyla serbest bir şekilde hareket edebileceği anlamına gelmez. Zira icra müdürü burada “genel sınır” olarak tabir edilen “insan onuru” kavramı ile bağlıdır⁹⁵. İcra müdürü insan onuru kavramına yani hareket serbestisini kısıtlayan bu kavrama riayet ederek, borçlunun malları üzerinde haciz işlemini gerçekleştirmelidir. Böylelikle m. 82’deki haczedilmezlik kurallarının, yorumlanması ve uygulanması açısından bir bütünlük sağlanmış olur. İcra müdürü haciz işlemi sırasında insan onuru çerçevesinde değerlendirme yapmadan, borçlunun malları üzerinde haciz işlemini gerçekleştirirse; 82. madde ile öngörülen kurallar, yalnızca kâğıt üstünde kalmış olur. Dolayısıyla icra müdürü haciz sırasında haczedilmezlik hâlleri bakımından takdir yetkisini kullanırken, mutlaka insan onurunu gözetmeli ve bu doğrultuda haciz işlemine yön vermelidir.

1.4.4.2 Mülkiyet hakkı

Kişilerin bir şeylere sahip olma arzusu var oldukları andan itibaren söz konusudur. Bu sebeple mülkiyetin ortaya çıkışı, Devlet kurumunun dahi mevcut olmadığı zamanlara dayanmaktadır⁹⁶. O zamandan bugüne kadarki süreçte mülkiyet, toplumların siyasi görüşleri, sosyokültürel durumları ve hukuk düzenlerine göre şekillenerek, sürekli bir değişim içinde olmuştur⁹⁷. Bu alanlarda yaşanan gelişmeler sonucunda mülkiyet hem ulusal hukuk düzenlerinde hem de uluslararası belgelerde bir

⁹³ Cebrî icra faaliyetinde icra işlemleri gerçekleştirilirken, yapılan düzenlemelerden daha ziyade uygulamanın önemli olduğu yönündeki değerlendirme için bkz. Yılmaz, “İnsan Hakları,”167; Özekes, *Temel Haklar*, 114.

⁹⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. §3, 3.1.

⁹⁵ Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 102. İcra müdürü, görevini ifa ederken, insan onuruna saygı göstermekle yükümlüdür (Çiftçi, “Karşılaştırma,” 337).

⁹⁶ Tarihsel süreç içinde mülkiyete ilişkin yaklaşımlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nihat Bulut, “Mülkiyet Konusundaki Temel Yaklaşımlar ve Türk Anayasasındaki Mülkiyet Hakkı,” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Atatürk’ün 125. Doğum Yılına Armağan* 3-4, (2006): 16 vd; Kürşat Akça, “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, (2015), 546 vd.

⁹⁷ Akça, “Mülkiyet Hakkı,” 545.

hak olarak yerini almıştır⁹⁸. Bu bağlamda iç hukukumuzda⁹⁹, Anayasa'nın 35. maddesi ile herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu ancak kamu yararı ile bu hakkın sınırlandırılmasının mümkün olduğuna yer verilmiştir. Aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek Protokol m. 1 ile her gerçek ve tüzel kişinin mülkiyetinin korunması gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca söz konusu madde ile mülkiyet hakkının ancak kamu yararı bakımından kanunda öngörülen şartlara veya uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olduğu sürece sınırlandırılabilmesine yer verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan mülkiyet, otonom bir niteliğe sahiptir¹⁰⁰. Aynı durum iç hukukumuzdaki mülkiyet hakkı bakımından da söz konusudur. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında, mülkiyetin eşya hukukundaki maddi mallar yani taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki hakkı ifade etmek üzere kullanılsa da yalnızca bununla sınırlı olmadığını, gayri maddi mallar üzerinde de mülkiyet hakkının kurulabileceğini belirtmiştir¹⁰¹. Dolayısıyla özel hukuk alanında mülkiyetin korunması, her malvarlığı değerinin korunması olarak anlaşılmalıdır¹⁰². Özel hukuk ilişkilerinden kaynaklanan alacak talepleri cibrî icra aracılığıyla yerine getirilir¹⁰³. Bu noktada mülkiyet, icra hukukunda da korunmaya değer bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır.

İcra hukukunda mülkiyet hakkının bilhassa haciz aşamasında çok yönlü olarak korunması önem arz eder. Nitekim haciz işlemi gerek alacaklının gerek borçlunun gerekse de üçüncü kişilerin mülkiyet hakkı üzerinde doğrudan ya da dolaylı olarak hukuki sonuç doğurma kabiliyetine sahiptir¹⁰⁴. Şöyle ki haciz alacaklının talebi ile başlayan bir aşama olduğu için öncelikle alacaklının mülkiyet hakkının gözetilmesi bir

⁹⁸ Bulut, "Mülkiyet Hakkı," 22; Akça, "Mülkiyet Hakkı," 544.

⁹⁹ Mülkiyet hakkının iç hukukumuzdaki gelişimine ilişkin olarak bkz. İlhan F. Akın, *Kamu Hukuku* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1974), 330, 331.

¹⁰⁰ H. Burak Gemalmaz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2009), 124 vd.

¹⁰¹ AYM, E. 2013/147, K.2014/75, T. 09.04.2014, RG. 24.07.2014/29070. Anayasa Mahkemesi'nin aynı yöndeki başka bir kararı için bkz. AYM, E. 2004/81, K. 2008/48, T. 31.01.2008, RG. 20.03.2008/26822. (<https://legalbank.net>, E. T. 01.05.2022). Anayasa Mahkemesi önceki tarihli bir kararında ise, gayri maddi malların mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. İlgili karar için bkz. AYM, E. 1967/10, K. 1967/49, T. 28.12.1967, RG. 30.01.1969/13114. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1967-49-nrm.pdf>, E. T. 01.05.2022).

¹⁰² Sungurtekin Özkan, "Oranlilik İlkesi," 183.

¹⁰³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 278; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 41, 42.

¹⁰⁴ Özekes, *Temel Haklar*, 182; Akgün, *Haciz*, 127; Mesut Köksoy, *İcra Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 80.

gerekliliktir. Borçlunun, borcundan malvarlığı ile sorumlu olmasının bir sonucu olarak, haciz işlemi doğrudan malvarlığına yöneldiği için mülkiyet hakkı gündeme gelmektedir¹⁰⁵. Haciz sırasında, takip ve takibe konu borç ile ilgisi bulunmayan bir kişinin kimi sebeplerden ötürü malvarlığına yönelmek ise, üçüncü kişilerin mülkiyet hakkını ortaya çıkarmaktadır. Burada konuyla olan bağlantısı sebebiyle yalnızca haciz aşamasında borçlunun mülkiyet hakkı ele alınacaktır¹⁰⁶.

Alacaklının alacağını elde etmek için cebrî icra organları aracılığıyla borçlunun malvarlığına yönelmesi “temel hak çatışmasını” meydana getirmektedir¹⁰⁷. Bu çatışma bilhassa alacaklı ile borçlunun karşı karşıya geldiği haciz aşamasında mülkiyet hakkı bakımından gerçekleşmektedir. Şöyle ki alacaklının haciz talebinde bulunarak alacağına hızlı bir şekilde kavuşmak istemesi, mülkiyet hakkının bir sonucudur. O hâlde alacaklının haciz sırasında borçlunun malvarlığından tümüyle yararlanamaması ise, mülkiyet hakkının sınırlandırılması anlamına gelmektedir¹⁰⁸. Elbette ki borçlu, borcunu yerine getirmeyerek malvarlığı üzerinde tesis edilen haciz işlemine ve bunun bir sonucu olarak kimi mallarının yokluğuna katlanmak zorundadır¹⁰⁹. Ancak kişinin sırf borçlu konumunda olması da tüm malvarlığının haczedilerek, kendisine hiçbir yaşam alanı bırakılamayacağı anlamına gelmez¹¹⁰. Aksi bir durum yalnızca borçlunun mülkiyet hakkının ihlal etmekle kalmaz, insan onurunu da zedeler¹¹¹. Dolayısıyla haciz aşaması her ne kadar alacaklının mülkiyet hakkını koruma düşüncesi ile hareket edilen bir aşama olsa da borçlunun mülkiyet hakkı da dikkate alınarak, iki taraf arasında bir denge sağlanmalıdır. Bu noktada kanun koyucu borçlunun malvarlığı üzerindeki mülkiyet hakkını haciz aşamasında korumak için birtakım düzenlemelere yer vermiştir.

Borçlunun mülkiyet hakkını korumaya yönelik olarak İİK'nın 85. maddesi ile borçlunun yalnızca borcuna yetecek kadar malının haczedilebileceği

¹⁰⁵ Coğunlukla para alacağından kaynaklı olan icra takiplerinde borçlunun malvarlığına yönelmek, Anayasa'nın 35. maddesindeki mülkiyet hakkına el uzatılması sonucunu doğurur (Sungurtekin Özkan, “Oranlılık İlkesi,” 183).

¹⁰⁶ İcra hukukunda, alacaklının ve üçüncü kişinin mülkiyet hakkına ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 190 vd.

¹⁰⁷ Sungurtekin Özkan, “Oranlılık İlkesi,” 181; Çiftçi, “Karşılaştırma,” 316; Işık, “Haczedilmezlik,” 473.

¹⁰⁸ Sungurtekin Özkan, “Oranlılık İlkesi,” 183.

¹⁰⁹ Özkes, *Temel Haklar*, 185; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 197.

¹¹⁰ Özkes, *Temel Haklar*, 185.

¹¹¹ Gemalmaz, *Mülkiyet Hakkı*, 439; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 193.

öngörülmüştür¹¹². Başka bir ifade ile icra müdürü, borçlunun tüm malvarlığını değil faiz ve masraflar da dâhil olmak üzere yalnızca borcu oranında malvarlığını haczedebilir. Bu noktada toplam alacak oranına ulaşmak için borçlunun haczedilen her malının değeri haciz sırasında icra müdürü tarafından takdir edilerek, tutanağa geçirilir (m. 87; 102). İcra müdürü, kıymet takdiri yaparken borçlunun mallarını değerinin altında takdir etmemeli, tereddüt yaşadığı noktada kendisi karar vermeyerek; bilirkişiye müracaat etmelidir. Nitekim kanun koyucu gerektiği takdirde icra müdürünün, bilirkişiye başvurabileceğini açıkça düzenlemiştir (m. 87/I). Böylelikle kıymet takdiri o malın değerine yakın bir şekilde gerçekleştirerek, borç miktarının üzerinde bir haciz yapılmayacak ve borçlunun mülkiyet hakkı da korunmuş olacaktır.

Borçlunun haciz aşamasında mülkiyet hakkını korumaya yönelik olarak öngörülen diğer bir düzenleme ise, İİK m. 82, I/2 ile 13'de yer verilen haczedilmezlik kurallarıdır¹¹³. Haczedilmezlik kuralları, borçlu ile alacaklının mülkiyet hakkı arasındaki dengeyi sağlama noktasında bir köprü görevi görmektedir. Zira bu kurallar neticesinde, borçlunun tüm malları haciz dışı bırakılarak alacaklı aleyhine, borçlunun tüm malları haczedilerek de borçlu aleyhine dengenin bozulması önlenmeye çalışılmıştır. Ancak m. 82, I/1'de yer verilen devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün değildir. Başka bir ifadeyle m. 82, I/1 ile mülkiyet hakkının korunduğundan bahsedilemez. Zira mülkiyet hakkı, Devlet veya kişilerin müdahalesine karşı kişileri korumak üzere düzenlenmiştir. Bu kapsamda Devletin kendisine karşı kendisini koruması ise, izah edilemez bir durumdur. Ayrıca m. 82, I/1, mülkiyet hakkını korumamanın yanı sıra Anayasa Mahkemesi kararlarında da vurgulandığı üzere alacaklının mülkiyet hakkını ihlal ederek, takibin tarafları arasındaki dengeyi bozan bir hükümdür¹¹⁴.

¹¹² Namlı, "Aile Konutu," 3097; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 195; Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 82.

¹¹³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında, İcra ve İflâs Kanunu'nun 82. maddesinin borçlunun mülkiyet hakkının gözetilmesinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Şöyle ki "... İcra hukukunda mülkiyet hakkı temel bir hak olarak alacaklı, borçlu ve üçüncü kişiler bakımından korunmaktadır. Alacaklı mülkiyet hakkına kavuşmalı, borçlu takip konusu borç dışında malvarlığına karşı haksız müdahalelere karşı korunmalı, üçüncü kişiler de malvarlıklarına yapılan haksız müdahaleleri ortadan kaldırma imkânına sahip olmalıdır. Nitekim İcra ve İflas Kanunu (İİK)'nin 82. maddesi ile borçlunun malvarlığının sınırsız şekilde haczedilerek satılması önlenmiştir." HGK, E. 2017/347, K. 2019/837, T. 02.07.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 01.05.2022). Doktrinde Namlı, İİK m. 82, I/12 ile korunmak istenenin mülkiyet hakkı değil barınma hakkı olduğunu belirtmiştir (Namlı, "Aile Konutu," 3098).

¹¹⁴ Devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralı (m. 82, I/1) ile alacaklının mülkiyet hakkının ihlal edildiğine dair ayrıntılı bilgi için bkz. §2, 2.3, 2.3.1, 2.3.1.5, 2.3.1.5.2, 2.3.1.5.2.2.

1.4.4.2.3 Kişi dokunulmazlığı

Kişi dokunulmazlığını korumaya yönelik olarak, Anayasa'nın 17. maddesi ile yaşam hakkı güvence altına alınmıştır. Buna göre “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına*” sahiptir (Anayasa m. 17, I). Bu kapsamda bireylerin vücut bütünlüğüne ya da şerefine yönelik müdahaleler karşısında koruma sağlanmıştır¹¹⁵ (Anayasa m. 17, II; III). Burada yalnızca Anayasa m. 17, IV ile kişilerin vücut bütünlüğüne müdahale sonucunu doğuran birtakım fiiller istisna olarak tutulmuştur. Bu hâllerin dışında kişilerin vücut bütünlüğüne verilen zararların kişi dokunulmazlığını ihlal edeceği açıktır. Dolayısıyla kişilerin vücut bütünlüğüne yönelik olarak hiçbir yaptırım uygulanamaz. Bu durumun icra hukukuna yansımaları ise, borcundan dolayı hiç kimsenin yaşam hakkına yönelik bir yaptırıma maruz bırakılamayacağı şeklindedir.

Kişi dokunulmazlığının icra hukuku bakımından doğuşu, gelişimi ve yukarıdaki gibi bahsedilen şekle bürünmesi uzun bir zamana yayılmıştır. Nitekim eski hukuk sistemlerinde ve bunlarda yer alan düzenlemeler, borçlunun borcundan malvarlığı ile değil, şahsı ile sorumlu tutulması şeklindeydi¹¹⁶. Bu doğrultuda borçlu modern hukuk devleti ile bağdaşmayan birçok yaptırım ile karşı karşıya kalmaktaydı¹¹⁷. Geline aşamada bu yaptırımlar yerini cebri icra faaliyetlerinin, kişinin dokunulmazlığı ile uyum içinde olması gerektiği düşüncesine bırakmıştır. Bu noktada kişi dokunulmazlığının, icra hukukuna bir tezahürü olarak, bireyin borcunu ödeyememesi durumunda yaşam hakkına müdahale edilmesinin önüne set çekilmiştir¹¹⁸. Nitekim İİK m. 82, I/11 ile borçlunun vücut bütünlüğüne verilen zarar neticesinde ödenen veya ödenecek olan tazminatın haczedilememesi, icra hukukunda yaşam hakkına verilen değer bir göstergesidir¹¹⁹.

¹¹⁵ Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, *Türk Anayasa Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019), 177; Gözler, *Anayasa*, 401.

¹¹⁶ Türkan Rado, “Roma Hukukunda Cebri İcra Usullerinin İnkişafı,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1-2, (1944): 229; Arar, *Cilt I*, 4; Yılmaz, “İnsan Hakları,” 166; Özekes, *Temel Haklar*, 152; Özbek, “İcra ve İflâs,” 2458. Borcunu ödemeyen borçlunun şahsına karşı uygulanan yaptırımlar için bkz. Seviğ, *Haciz*, 14 vd.

¹¹⁷ Örneğin, Roma Hukuku'nda alacaklının, borçlusunu yakalayarak; hapsedmesi, satması, öldürmesi dahi mümkündü (Arar, *Cilt I*, 4; Umar, *İcra ve İflâs Hukuku*, 61). Roma Hukuku'nda borçluya uygulanan cebri icra yaptırımlarına dair ayrıntılı bilgi için bkz. Umar, *İcra ve İflâs Hukuku*, 60 vd; Rado, “Roma Hukuku,” 232 vd; Seviğ, *Haciz*, 15; Özbek “İcra ve İflâs,” 2457 vd.

¹¹⁸ Yılmaz, “İnsan Hakları,” 166; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 20; Akgün, *Haciz*, 125.

¹¹⁹ Özekes, *Temel Haklar*, 152.

İcra hukuku çerçevesinde yürütülen faaliyetler bakımından koruma yalnızca kişinin yaşamına değil, yaşamını sürdürebilmesi bakımından gerekli olan zorunlu ihtiyaçlarına da yöneliktir¹²⁰. Zira zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayan bir kişinin yaşamını sürdüremeyeceği dolayısıyla yaşam hakkının ihlal edileceği açıktır. Zorunlu ihtiyaçların en başında ise, beslenme gelmektedir. Bu durumu gözeten kanun koyucu, m. 82, I/6 ile borçlu ve ailesinin iki aylık süreyle sınırlı olmak üzere yiyeceğinin haczedilemeyeceğine yer vermiştir. Ayrıca haciz işlemi ile borçlunun zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak olanakları da elinden alınmamalıdır. Örneğin, borçlunun hem zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmesi hem de borcunu ödeyebilmesi için çalışması bir gerekliliktir. Bu noktada m. 82, I/2 ve 4 uyarınca borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan eşyaları haczedilemeyecektir.

Kişi dokunulmazlığının bir gereği olarak haciz işlemi sırasında, icra müdürü borçlu ve ailesine ilişkin özel durumları da göz önünde bulundurmalıdır¹²¹. Bu sebeple m. 82, I/3 uyarınca borçlu ve ailesi bakımından lüzumlu eşyalarının haczedilemeyeceğine ilişkin hükmün, haciz sırasında icra müdürü tarafından dikkatli bir şekilde yorumlanarak; uygulanması gerekir. Zira bu hükümde kişi dokunulmazlığının korunması, haczedilmezliğe ilişkin diğer kurallardan farklı olarak daha çok somut olaya göre şekillenmektedir. Bu doğrultuda lüzumlu eşya kavramı bakımından önceden bir belirleme yapılmamalı icra müdürü, haciz sırasında borçlu ve aile bireylerinin durumunu dikkate alarak, bu kavramın içeriğini kendisi doldurmalıdır. Örneğin, aile bireylerinden birisinin hareketli sandalye kullanmaksızın günlük yaşamını idame ettirmesine engel bir durumu olabilir. Bu durumda icra müdürü takdir yetkisi kapsamında, hareketli sandalyeyi o haciz işlemi bakımından lüzumlu eşya kategorisinde değerlendirerek, haczetmemelidir¹²².

1.4.4.2.4 Haberleşme hürriyeti

Anayasada “Özel hayatın gizliliği ve korunması” kapsamında üç temel hakka yer verilmiştir. Bunlar sırasıyla “*Özel hayatın gizliliği*” (m. 20), “*Konut dokunulmazlığı*” (m. 21) ve “*Haberleşme hürriyeti*”dir (m. 22). Bu haklardan

¹²⁰ Özekes, *Temel Haklar*, 153.

¹²¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 20.

¹²² Doktrinde Üstündağ da hareketli sandalyenin lüzumlu eşya olduğunu belirtmektedir. (Üstündağ, *İcra Hukuku*, 218) Bu konu için ayrıca bkz. aşa. §2, 2.1, 2.1.2, 2.1.2.2, 2.1.2.2.1.

haczedilmezlik kuralı ile olan bağlantısı sebebiyle yalnızca “haberleşme hürriyeti” ele alınacaktır.

Haberleşme, yüz yüze gerçekleştirilebileceği¹²³ gibi araç vasıtasıyla da sağlanabilir. Araç vasıtasıyla sağlanacak haberleşme, kişilerin birtakım olanaklara sahip olmasını gerekli kılar. Zira bu durumda haberleşmenin sağlanabilmesi araca ve o aracın kullanılabilmesi için gerekli olan malzemelerin varlığına bağlıdır. Bu araçlar telefon, elektronik posta, internet gibi bireysel iletişim araçlarından oluşabileceği gibi radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarından da oluşabilir¹²⁴. Bireysel ve kitlesel iletişim araçları hem gelişme hem de kullanılma bakımından büyük bir ivme kazanarak, bireyler için vazgeçilemez bir hâl almıştır¹²⁵. Bu durum ile orantılı olarak bireylerin haberleşme hürriyetinin korunması da zorunlu hâle gelmiştir.

Anayasa m. 22 ile her bireyin, haberleşme hürriyetinin bulunduğu ve haberleşmenin gizliliğinin asıl olduğu düzenlenmiştir (Anayasa m. 22, I). Bu kuralın istisnasına ise, aynı maddenin ikinci bendinde yer verilmiştir. Bunun haricindeki bir durumda, Devlet, bireylerin kesintisiz bir şekilde başkaları ile iletişim kurmasına engel olacak işlemler tesis edemez¹²⁶. Bu noktada Devlet, haberleşme hürriyetini hayata geçirmek ile yükümlüdür. Dolayısıyla Devletin zor kullanma yetkisinin olduğu icra hukuku alanında da cebrî icra işlemleri yerine getirilirken, haberleşme hürriyetinin gözetilmesi bir gerekliliktir. Zira insanın kişiliğinin serbestçe geliştirebileceği, cebrî icra organları ve kişiler tarafından müdahale edilmeyen, kendisi ve yakınları ile yalnız kalabileceği bir alanı olmalıdır¹²⁷. Bu alanın yaratılması bakımından ise, kişiler arasında bir ayırım gözetilemez. Bu kapsamda borçlunun da cebrî icra işlemleri sırasında bilhassa da haciz sırasında haberleşme hürriyeti gözetilerek, buna göre haciz işleminin gerçekleştirilmesi gerekir. Buna karşın hukukumuzda borçlunun televizyon, telefon gibi haberleşme araçlarının haczedilmesinin önünde bir engel yoktu. Bu durumun önüne geçmek bakımından yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, borçlunun hem kendisi hem de mesleği için gerekli olan haberleşme araçlarının

¹²³ Fatih Birtek, *Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 37.

¹²⁴ Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 175; Birtek, *Haberleşmenin Gizliliği*, 39 vd.

¹²⁵ Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 175; Birtek, *Haberleşmenin Gizliliği*, 39 vd.

¹²⁶ Birtek, *Haberleşmenin Gizliliği*, 64 vd. Bugün için akıllı telefonlar, bireylerin malvarlığının bir parçasını oluşturmaktan ziyade manevi varlığının bir uzantısı hâline gelmiştir (Erdem Akyazılı, “Akıllı Telefonların Haczi,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan Özel Sayı, (2014): 2839.

¹²⁷ Kalabalık, *İnsan Hakları*, 481.

¹²⁷ Ergun Özbudun, “Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği,” *Ankara Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı* 406, (1977): 265.

haczedilemeyeceği şeklinde İİK'nın 82. maddesinde bir düzenleme yapılması gerektiği belirtilmişti¹²⁸. Ancak kanun koyucu, bu yönde bir değişiklik yapma yoluna gitmeyi tercih etmemiştir. Dolayısıyla 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe kadar borçlunun haberleşme araçları m. 82, I/3 kapsamında pek lüzumlu eşya olmadığından bahisle haczedilmekteydi¹²⁹. Aynı şekilde telefonda bağımsız olarak, telefon hatları ve kullanımı da haczediliyordu¹³⁰. Böylece borçlunun haberleşme araçlarından mahrum bırakılarak, haberleşme hürriyetinin ihlal edilmesi söz konusuydu.

Öncelikle 406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'na eklenen ek 25. madde ile telefon hattının haczedilemeyeceğine dair açık bir hüküm eklenmiştir. Sonrasında bu hüküm, 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 66. maddesi ile ilga edilmiştir. Mezkûr Kanunun "*Haczedilmezlik ve Haberleşme Hizmetlerinin Sürekliliği*" başlıklı 34. maddesi ile ilga edilen ek 25. maddeye paralel bir düzenleme yapılmıştır. Bu doğrultuda telefon hatlarının haczi engellenmiştir. Haberleşme hürriyetine hizmet eden bu haczedilmezlik kuralının¹³¹ ardından başka bir değişiklik de 6352 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, I/3'de yapılmıştır¹³². Buna göre m. 82, I/3'deki "*pek lüzumlu*" ifadesinin yerine "*lüzumlu*" ifadesi kullanılmıştır. Böylece borçlunun radyo, televizyon ve telefon gibi araçlarının haciz dışı bırakılması gerekli hâle gelmiştir. Yalnızca kanun koyucunun öngördüğü istisna çerçevesinde, bu araçların birden fazla olması hâlinde bunlardan birisinin borçluya bırakılarak, diğerinin haczi mümkün hâle getirilmiştir. Bu doğrultuda, öncesinde de belirtildiği üzere haciz işlemini gerçekleştiren icra müdürü m. 82, I/3 bakımından takdir yetkisini somut olaya göre şekillendirmelidir. Zira haberleşme, teknolojik gelişmelerin süratli ve yoğun olarak yaşandığı bir alandır. Bu gelişmeler de haberleşme araçlarına etki ederek, teknik özellikler bakımından daha donanımlı olan üst modellerin ya da farklı modeldeki araçların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Haberleşme araçlarının da haberleşme hürriyetinin kapsamını tayin ettiği dikkate alındığında, bu araçların televizyon, radyo ve telefon ile sınırlı olduğu düşünülmemelidir. Ayrıca televizyonun tüplü ya da LCD

¹²⁸ Yılmaz, "İnsan Hakları," 165. Doktrinde Akyazılı, akıllı telefonun haczedilemeyeceğine dair İcra ve İflâs Kanunu'nda bir düzenleme yapılmasını aksi hâlde bu malın, haberleşme hürriyetini yakından ilgilendirdiği hususu göz önünde bulundurularak haczedilmemesi gerektiğini belirtmektedir (Akyazılı, "Akıllı Telefonların Haczi," 2844).

¹²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. §2, 2.1, 2.1.2, 2.1.2.2, 2.1.2.2.2, 2.1.2.2.2.1.

¹³⁰ Özkes, *Temel Haklar*, 173.

¹³¹ Bu düzenlemenin doğrudan haberleşme hürriyeti ile ilgili olduğu yönündeki değerlendirme için bkz. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 23.

¹³² İlgili konu için bkz. aşağı. §2, 2.1, 2.1.2, 2.1.2.2, 2.1.2.2.2, 2.1.2.2.2.2.

veyahut telefonun tuşlu ya da akıllı olması şeklinde bir ayırım da gözetilmemelidir. Daha açık bir ifadeyle icra müdürü takdir yetkisini kullanırken, m. 82, I/3'ü standart bir kalıbın içine sokmamalıdır. Her somut olay bakımından bir eşyanın borçlu ve ailesi için lüzumlu olup olmadığına karar verirken; haberleşme hürriyetini de gözeterek, haciz işlemini buna göre gerçekleştirmelidir¹³³. Zira somut olayda, m. 82, I/3 hükmü ne kadar dikkatli ve doğru uygulanırsa, borçlu ve ailesinin haberleşme hürriyeti de bir o kadar korunmuş olur.

1.4.4.2.5 Din ve vicdan özgürlüğü

Din ve vicdan özgürlüğü, demokratik devlet düzeninin bir gereği olarak anayasal düzeyde koruma altına alınmıştır¹³⁴. Bu doğrultuda Anayasa'nın 24. maddesi ile iki aşamada din ve vicdan özgürlüğüne yer verilmiştir. Buna göre ilk aşama, kişinin kendi içsel dünyasındaki vicdani kanaati yani inanç alanıdır¹³⁵ (Anayasa m. 24, I). Bu kapsamda her birey vicdan (inanç) özgürlüğüne sahiptir. Vicdan özgürlüğü, olağanüstü hâllerde dahi dokunulamaz bir niteliğe sahip olup (Anayasa m. 15, II), kişilere sınırsız bir özgürlük bahşetmektedir¹³⁶.

Din ve vicdan özgürlüğünün ikinci aşamasını ise, vicdani kanaatin dış dünyaya yansıtıldığı aşama olan “din özgürlüğü” oluşturur¹³⁷ (Anayasa m. 24, II-V). Bu kanaatin dış dünyaya yansıtılma araçlarından birisi ibadettir. Nitekim ibadet özgürlüğü, din özgürlüğünün doğal bir parçasıdır¹³⁸. İbadet özgürlüğüne, Anayasa m. 24, II'de yer verilmiştir. Bu düzenleme ile kişiye vicdan özgürlüğündeki gibi sınırsız bir serbestlik tanınmamıştır. Ancak Anayasa'nın 14. maddesine aykırı olmadığı sürece kişiler ibadetinde serbest bırakılmıştır. Buna göre ibadet, “*Devletin ülkesi ve milletiyle*

¹³³ Örneğin, borçlunun evinde hem tüplü hem de LCD televizyon varsa; İİK m. 82, I/3 uyarınca tüplü televizyon borçluya bırakılarak, LCD televizyon haczedilebilir. Ancak borçlunun elinde yalnızca bir adet LCD televizyon varsa; artık bu televizyon haczedilmemelidir. Aksi hâlde haberleşme aracı haczedilen borçlunun, haberleşme hürriyeti ihlal edilir. Ancak Yargıtay uygulamada, borçlunun ev eşyasının bedeli yüksekse, bunun haczedilebileceğini belirtmektedir. İlgili karar için bkz. aşa. §2, 2.1, 2.1.2, 2. 1. 2. 2.

¹³⁴ Şennur Ağırbaşı, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Din ve Vicdan Özgürlüğü,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 101, (2012): 84.

¹³⁵ Ağırbaşı, “Din ve Vicdan Özgürlüğü,” 84. Tanör/Yüzbaşıoğlu, bu aşamayı “*inançlar dünyası*” olarak nitelendirmektedir (Tanör ve Yüzbaşıoğlu, *Anayasa Hukuku*, 182).

¹³⁶ Gözler, *Anayasa*, 405; Eren, *Anayasa Hukuku*, 388. Anayasa m. 24, I'de yer verilen inanç aşaması “*çekirdek özgürlüklerden*” birisidir (Kalabalık, *İnsan Hakları*, 498; Tanör ve Yüzbaşıoğlu, *Anayasa Hukuku*, 182).

¹³⁷ Tanör ve Yüzbaşıoğlu, *Anayasa Hukuku*, 182; Ağırbaşı, Din ve Vicdan Özgürlüğü,” 84; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 180.

¹³⁸ Hüseyin Pekin, “İsviçre Hukukunda Din ve Vicdan Özgürlüğü Üzerine.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2, (2000): 450.

bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan” faaliyetlere dönüşemez.

Din ve vicdan özgürlüğünün Anayasa ile güvence altına alınması yeterli değildir. Bu özgürlüğün uygulanmasına fiilen imkân sağlayan koşulların da oluşturulması gereklidir¹³⁹. Bu doğrultuda Devlet kişilerin hem bireysel hem de toplumsal hayatlarında inançları doğrultusunda hareket edebilmesini de güvence altına almalıdır. Dolayısıyla Devlet eliyle gerçekleştirilen cibrî icra faaliyetlerinde de kişilerin din ve vicdan özgürlüğüne saygı duyulmalı, bu özgürlüğü zedeleyici işlemlerden kaçınılmalıdır. Öncesinde de belirtildiği üzere din ve vicdan özgürlüğü iki aşamalıdır. İlk aşama (Anayasa m. 24, I) kişinin iç dünyasındaki inanç alanı olduğu için dışa vurulmayan inanç yani vicdan özgürlüğü devlet müdahalesine konu olamaz¹⁴⁰. Bu doğrultuda icra hukuku da kişinin inanç alanına yönelemez.

İcra hukukunun, din ve vicdan özgürlüğüyle olan ilişkisi asıl olarak ikinci aşamada ortaya çıkmaktadır. Bu durumu gözetken kanun koyucu, inancın dış dünyaya yansıtılmasında aracı olan ibadetin yerine getirilebilmesi açısından borçlu tarafa bir ayrıcalık tanımıştır. Bu ayrıcalık 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, m. 82, I/2’de borçlu ve ailesinin “*ibadete mahsus kitap ve eşyasının*” haczedilemeyeceği şeklindeydi. 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde, 82. maddedeki borçlu ve ailesinin haczedilemeyecek olan eşyaları bakımından kategorik şekildeki ayrıma son verilmiştir. Bunun yerine m. 82, I/3’de üst bir kavram olarak “*lüzumlu eşya*” kavramına yer verilmiştir. Bu kapsamda borçlu ve ailesinin dini inancı doğrultusunda şekillenen ibadetlerini yerine getirmek için kullandıkları eşyalar lüzumlu eşya sayılarak, haciz dışı bırakılmalıdır¹⁴¹. Ayrıca icra müdürü borçlu ve ailesinin dini inancının kuvvetli olmadığına ya da mallarının haczedilmesini engellemek için yalan söylediğine kanaat getirirse dahi ibadete özgülenen o eşyayı haczetmemelidir. Anayasa Mahkemesi de bir kararında, Devlet otoritesini kullanan organların, kişilerin dini inancını ve bu inanç doğrultusundaki somut davranışlarının gerçekliğini sorgulama yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir¹⁴². Dolayısıyla icra müdürü, borçlu ve ailesinin bu konudaki beyanına itibar etmek zorundadır. Bu noktada

¹³⁹ Pekin, “Din ve Vicdan Özgürlüğü,” 451; Kalabalık, *İnsan Hakları*, 498.

¹⁴⁰ Ağırbaşı, “Din ve Vicdan Özgürlüğü,” 89.

¹⁴¹ Detaylı bilgi için bkz. §2, 2.1, 2.1.2, 2.1.2.2.

¹⁴² AYM, T. 20.05.2015, RG. 10.08.2015/29441. (<https://www.anayasa.gov.tr/media/4382/2013-7443.pdf>, E. T. 04.04.2022).

borçlu ve ailesinin dini inancının ne olduğunun da bir önemi yoktur. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında, Anayasa'nın 24. maddesi ile güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğü bakımından semavî dinler ve semavî olmayan dinler şeklinde bir ayırım yapılamayacağını belirtmiştir¹⁴³.

Son olarak belirtmek gerekir ki din özgürlüğünün Devletin ilgili organları tarafından hayata geçirilmesinin yanı sıra gerçek kişilerin de bu özgürlüğe saygı duyması gerekmektedir¹⁴⁴. Bu konuya ilişkin herhangi bir düzenleme olmasa dahi haciz mahallinde bulunan alacaklı, borçlu ve ailesinin ibadet etmek için kullandığı eşyalarının haczedilmesini talep etmemelidir. Aksi hâlde haciz işlemi amacından saparak, borçlu ve ailesi bakımından bir taciz aracına dönüşür. Her ne kadar icra müdürü haczedilecek mallar konusunda, alacaklının talebiyle bağlı olmasa da alacaklının bu yöndeki iddiaları haciz işlemi bakımından yol gösterici de olmamalıdır.

1.4.4.2.6 Ailenin korunması

Toplum "aile" olarak adlandırılan insan gruplarından oluşur¹⁴⁵. O hâlde aile bir toplumun temelini teşkil eder. Aile kurumuna atfedilen bu değer sebebiyle ailenin, anayasal zeminde korunması bir zorunluluktur. Bu kapsamda Anayasa'nın 41. maddesi ile "ailenin korunması ilkesi" düzenlenmiştir. Bu madde ile ailenin korunması ilkesine iki açıdan yaklaşım getirilebilir. Bunlardan ilki eşler arasındaki eşitliğin sağlanmasıdır¹⁴⁶. Ancak salt bu düzenleme ile ailenin korunmasını gerçek anlamda sağlayabilmek mümkün değildir. Zira ailenin korunması bir üst kavram olup, bu kavrama çıkan birçok yol vardır. Bu durumu gözeten Anayasa koyucu ailenin korunması ilkesine ikinci bir yaklaşım olarak ailenin huzurunu sağlamak, refahını korumak için gerekli tedbirlerin alınmasını Devlete bir görev olarak addetmiştir¹⁴⁷. Bu doğrultuda çeşitli kanunlarda ailenin korunması ilkesine hizmet eden hükümlere yer verilmiştir. Örneğin, Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen çocukla kişisel ilişki

¹⁴³ AYM, E. 1986/11, K. 1986/26, T. 4.11.1986, RG. 22.02.1987/19380. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1986-26-nrm.pdf>, E. T. 05.04.2022). Yargıtay da bir kararında, bu hususa vurgu yapmıştır. Şöyle ki "*sanıkların inançla bağlandıkları yehova şahitliği ister müstakil bir din veya mezhep veya tarikat isterse dinsel topluluk kabul edilsin, herhalde bir dini görüş ve düşünce sistemidir ve bu itibarla anayasanın teminatı altındadır*". 9. CD, E. 1985/2623, K. 1985/343, T. 14.6.1985. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.04.2022).

¹⁴⁴ Pekin, "Din ve Vicdan Özgürlüğü," 45.

¹⁴⁵ Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 54; Yılmaz, *Sözlük*, 40; Kalabalık, *İnsan Hakları*, 477.

¹⁴⁶ Emel Badur, "Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 84, (2009): 63.

¹⁴⁷ Badur, "Ailenin Korunması," 63; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 212.

kurulmasına (m. 323 vd.), nafaka yükümlülüğüne (m. 364 vd.), ev düzenine (m. 367 vd.) ve aile mallarına (m. 372 vd.) ilişkin hükümler ailenin korunmasına hizmet etmektedir¹⁴⁸. Aynı şekilde, 6284 Sayılı Kanun uyarınca, şiddet gören aile bireyleri gözetilerek, birtakım tedbirlere yer verilmiştir. Böylelikle ailenin korunması ilkesi hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

Ailenin korunması ilkesinin yansımaları, İİK'nın birçok maddesinde görmek de mümkündür¹⁴⁹. Bu maddelerden birisi haczedilmezlik kurallarının düzenlendiği 82. maddedir. İİK'nın 82. maddesi ile ailenin korunması ilkesi çerçevesinde çeşitli konularda haczedilmezlik kuralları tayin edilmiştir. Bu kuralların bir kısmında, doğrudan "borçlu ve ailesi" ifadesi kullanılmıştır. Bu kapsamda borçlu ve ailesinin, beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri (m. 82, I/5; 6), geçimlerini sağlayabilmeleri (m. 82, I/4; 7) için haczedilmezlik kuralları tayin edilmiştir. Haczedilmezlik kurallarının başka bir kısmında, borçlunun yokluğu gözetilmiş, bu durumun diğer aile bireylerine olan etkisi asgari düzeye indirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda borçlunun ailesine, m. 82, I/9 veya 10 uyarınca bağlanacak maaş ya da m. 82, I/11 uyarınca ödenecek tazminat haciz dışı bırakılmıştır.

Haczedilmezlik kurallarının diğer bir kısmında ise, yalnızca "borçlu" ifadesine yer verilmiştir. Ancak bu kurallar ile korunmak istenenin yalnızca borçlu olduğu sonucuna varılmamalıdır. Zira bunların bir kısmı somutlaştırıldığında borçlunun yanı sıra aile bireylerinin de gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu haczedilmezlik kurallarından birisi, borçlunun mesleki eşyalarının haczedilemeyeceğine yer veren m. 82, I/2'dir. Bu düzenleme uyarınca mesleki eşyaları haczedilmeyen borçlu, mesleğini idame ettirebilir. Böylelikle hem kendisinin hem de ailesinin geçimini desteklemeye ya da karşılamaya devam eder. Bahsi geçen haczedilmezlik kurallarından bir diğeri ise, m. 82, I/12 uyarınca borçlunun hâline münasip evinin haczedilemeyeceğine dair kuraldır. Bu kural da ilk bakışta yalnızca borçluyu korumaya yönelik gibi gözükmektedir. Ancak bu hükme yer verilmesinin altında yatan asıl sebep, ailenin korunması ilkesidir¹⁵⁰. Anayasa Mahkemesi de bir kararında bu hususu özellikle vurgulamıştır;

¹⁴⁸ Badur, "Ailenin Korunması," 64.

¹⁴⁹ Örneğin, İİK'nın m. 36, IV; 83; 97a, I; 101, I; 206, IV ve 344 ailenin korunması ilkesini gözetilen hükümlerdir (Özekes, *Temel Haklar*, 178, 179). Buna karşın çocuk teslimine ilişkin İİK m. 25, 25/a ve 25/b ailenin korunması ilkesini ihlal etmekteydi. Bu maddeler, 7343 Sayılı Kanunun 32. maddesi ile ilga edilmiştir. Bu kapsamda ailenin korunması yolunda önemli bir adım atılmış olduğu kanaatindeyiz.

¹⁵⁰ Namı, "Aile Konutu," 3099. Meskenin haczedilemeyeceğine ilişkin olarak tayin edilen, m. 82, I/12 ailenin korunmasını sağlayan sosyal bir düzenlemedir (Muhammet Özekes ve Pınar Çiftçi.

“... haczedilemeyecek mallardan sayılan borçlunun haline münasip evinin haczedilemeyeceğine ilişkin düzenleme ile, Anayasal güvenceye alınan konut hakkı ve toplumsal yaşamın temel umuru olan ailenin ve aile birliğinin desteklenmesi ve korunması hedeflenmektedir”¹⁵¹. Dolayısıyla borçlu meskeni haczedildiği takdirde şikâyet yoluna başvurursa, bu noktada ailenin korunması ilkesinin dikkate alınarak değerlendirme yapılması da bir zorunluluktur. Nitekim Yargıtay, borçlunun haczedilen evinin m. 82, I/12 anlamında hâline münasip bir ev olup olmadığını değerlendirirken hem borçlunun hem de ailesinin gereksinimlerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Aynı şekilde hâline münasip bir ev için gereken bedel bakımından bilirkişi incelemesi, borçlu ve ailesinin birlikte barınabileceği standartlara göre tespit edilmektedir¹⁵². Bilirkişi incelemesi sonucunda hacizli evin, m. 82, I/12 kapsamında hâline münasip bir evin niteliğini aştığı anlaşılırsa dahi bu evin satışından elde edilecek para tamamen alacaklının alacağına özgülenmemektedir. Evin satışından, borçlu ve ailesinin hâline münasip bir ev alabilmesi için gereken bedel ayrılarak, borçluya verilmektedir. Ayrıca borçlunun haczedilen evi için şikâyet hakkını kullanmadığı bir durumda, eşinin şikâyet hakkını kullanması da mümkündür¹⁵³. Zira Anayasa Mahkemesi ailenin korunması bağlamında, diğer eşin şikâyet hakkını kullanabileceğini belirtmiştir¹⁵⁴.

Son olarak belirtmek gerekir ki kanun koyucu borçlu ve ailesine hâline münasip olan bir mesken ya da bu meskeni satın alabilecekleri bedeli bırakmakla yetinmemiştir. Bu meskenin içinde aile hayatını olağan bir biçimde sürdürebilmeleri açısından m. 82, I/3 ile ev eşyalarının haczine de imkân vermemiştir. Bu kapsamda bir evde bulunması gereken koltuk takımı, halı, yatak, buzdolabı gibi eşyalar da haciz dışı

“Anayasa Mahkemesinin Aile Konutunun Haczedilmezliği (Eşin Meskeniyet İddiası) Hakkındaki Kararı Çerçevesinde Tespit Değerlendirme ve Eleştiriler” *Lexpera Blog*, (2020.)

¹⁵¹ AYM, T. 01.07.2020, RG. 06.08.2020/31205. (<https://legalbank.net/>, E. T. 09.04.2022).

¹⁵² “Bir meskenin borçlunun haline uygun olup olmadığı adı geçen haciz anındaki sosyal durumuna ve borçlu ile ailesinin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Buradaki “aile” terimi, geniş anlamda olup, borçlu ile birlikte aynı çatı altında yaşayan, bakmakla yükümlü olduğu kişileri kapsar. İcra mahkemesince, borçlunun sözü edilenlerle birlikte barınması için zorunlu olan haline münasip meskeni temin etmesi için gerekli bedel bilirkişilere tespit ettirildikten sonra...” 12. HD, E. 2021/1349, K. 2021/5859, T. 02.06.2021; E. 2021/408, K. 2021/4926, T. 18.05.2021; E. 2020/8953, K. 2021/4020; T. 05.04.2021; E. 2020/5631, K. 2021/1217, T. 08.02.2021. (<https://legalbank.net/>, E. T. 09.04.2022). Bir evin, borçlu ve ailesinin hâline münasip olup olmadığı konusunda dikkate alınacak ölçütler için bkz. §2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.2

¹⁵³ Diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği, bu durumun ailenin korunması ilkesinin de bir gereği olduğu hakkında bkz. §3, 3.2, 3.2.5, 3.2.5.1, 3.2.5.1.2.

¹⁵⁴ AYM, T. 12.12.2019, RG. 08.04.2020/31093. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/10454>, E. T. 02.01.2022).

bırakılmıştır¹⁵⁵. Anlaşılacağı üzere borçlu ve ailesinin mesken ya da mesken ihtiyacından yoksun bırakılmamasının yanı sıra bu meskende hayatlarını sürdürebilmeleri de hedeflenmiştir.

1.4.4.2.7 Çalışma hürriyeti ve hakkı

Sosyal devlette, çalışma ifadesi hem hürriyetin hem de hakkın bir göstergesi konumundadır¹⁵⁶. Bu durumun bir sonucu olarak hem çalışma hürriyeti hem de çalışma hakkı anayasal düzeyde korunmalıdır¹⁵⁷. Bu kapsamda öncelikle Anayasa'nın 48. maddesi ile çalışma hürriyeti güvence altına alınmıştır. Mezkûr maddede çalışma hürriyeti olumlu ve olumsuz taraflarıyla bir bütün olarak düzenlenmiştir¹⁵⁸. Bu düzenleme kapsamında kişiler istekleri doğrultusunda meslek tercih edebilirken, bu mesleği değiştirebilme veya sonlandırabilme özgürlüğüne de sahiptir¹⁵⁹. Dolayısıyla hiç kimse istemediği bir mesleği seçmeye ve bu mesleğe devam etmeye zorlanamaz (Anayasa m. 18, I).

Çalışma hürriyetine ilişkin düzenlemeden sonra, Anayasa'nın 49. maddesi ile çalışma hakkına yer verilmiştir. Bu düzenleme uyarınca çalışma hakkı, kişinin özgür iradesi ile seçtiği mesleği icra etmesidir¹⁶⁰. Ancak salt çalışma hakkına yer verilmesi yeterli olmayıp, bu hakkın dış dünyada sağlıklı bir şekilde görünüm kazanabilmesi için Devletin birtakım tedbirler alması gerekmektedir. Bu doğrultuda Anayasa koyucu çalışma hakkı kapsamında Devlete tedbir alma noktasında yol göstermiştir (Anayasa m. 49, II). Buna göre Devlet, “çalışanların hayat seviyesini yükseltme”, “çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri koruma”, “çalışmayı destekleme”, “işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratma” ve “çalışma barışını sağlama” bakımından gereken tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler ile Devlet çalışma

¹⁵⁵ Haczi mümkün olmayan ev eşyalarına ilişkin olarak bkz. §2, 2.1, 2.1.2, 2.1.2.2, 2.1.2.2.1, 2.1.2.2.1.2.

¹⁵⁶ Bağçeci, “Çalışma Özgürlüğü,” 970, 971.

¹⁵⁷ Kalabalık, *İnsan Hakları*, 578; Bağçeci, “Çalışma Özgürlüğü,” 971.

¹⁵⁸ Mesut Gülmez, “Çalışma Özgürlüğü ve Hakkı Açısından Emegın Evrimi: Ulusal ve Ulusalüstü Hukuksal Boyutlar Üzerine Düşünceler,” *Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu VI Bildirgeler* 119, (2014): 80. Nitekim çalışma hürriyetinin açılımı kişinin istediği meslekte “çalışma” ya da “çalışmama” durumudur (Gözler, *Anayasa*, 410).

¹⁵⁹ Ayferi Göze, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2007), 374; Gülmez, “Çalışma Özgürlüğü,” 80; Zeynep Kılıçkaya, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru İncelemelerinde Çalışma Hakkı.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2016): 135.

¹⁶⁰ AYM, E. 2011/42, K. 2013/60, T. 09.05.2013, RG. 25.07.2014/29071. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2013-60-nrm.pdf>, E. T. 09.04.2022).

hakkının hayata geçirilmesi için hareketsiz kalmayarak, değişik ve çeşitli yollar izlemelidir¹⁶¹. Örneğin, ihtiyaç olduğu takdirde tedbirlerin içeriği veya kişiler yönünden kapsamı genişletilmelidir¹⁶². Buradan hareketle icra hukukunda, çalışma hakkı ile borçlu tarafı geliştirmeye yönelik haczedilmezlik ilkesi çerçevesinde birtakım tedbirlere yer verildiği söylenebilir¹⁶³. Zira alacaklının, borçlunun malvarlığına yönelmesi, borçlunun çalışma hakkının bir yansıması olan mesleğinin icrasına engel olacağı anlamına gelmemektedir¹⁶⁴.

Haczedilmezlik kurallarının yer aldığı İİK'nın 82. maddesinde çalışma hakkı iki aşamalı bir görünüm kazanmaktadır. İlk aşamada kanun koyucu, birtakım meslek gruplarını ismen belirterek, her meslek grubu bakımından gerekli olan şeyleri bizzat haciz dışı tutmuştur. İİK'daki meslek gruplarına ilişkin düzenlemeler oldukça tarihli olup, o zamanki toplumsal yaşantının bir ürünüdür. Dolayısıyla kanun koyucunun üretim ağırlıklı olan meslek gruplarını koruma altına aldığı görülmektedir. Bu bağlamda öncelikle çiftçilik mesleği bakımından ayrıntılı olarak bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre borçlu çiftçinin, arazisi, çift hayvanları, nakil vasıtaları, tarım aletleri (m. 82, I/4) ile tohumluğu (m. 82, I/6) haczedilemez. Aynı şekilde toplumdaki geçim kaynağının bir yansıması olarak m. 82, I/7 ile borçlunun bağ, bahçe, meyve, sebze veya hayvan yetiştiricisi olması durumuna özgü olmak üzere haczedilmezlik kuralları tayin edilmiştir. Ayrıca borçlunun küçük nakliye erbabı olması durumunda, m. 82, I/4 uyarınca nakil vasıtaları da haciz dışında tutulmuştur. Bahsi geçen meslek gruplarında borçlunun çalışma hakkının gözetildiğinden bahsedilebilmesi için dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Şöyle ki meslek grupları için haczedilmez olarak belirtilen eşyalar bugünün teknolojisi ile değerlendirilmelidir. Örneğin, çiftçinin, tırmık, çapa, sapan, pulluk, düven, yaba gibi tarımda kullandığı aletlerinin yerini traktör almıştır. Daha önceki bir zaman diliminde bahsi geçen aletler haciz dışı bırakılırken; yakın bir zaman dilimi dikkate alındığında ise, borçlunun traktörü haczedilmemelidir¹⁶⁵.

¹⁶¹ Göze, *Siyasal Düşünceler*, 374; Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 222.

¹⁶² Gülmez, "Çalışma Özgürlüğü," 83. Çalışma hakkı bakımından Devletin hem olumlu hem de olumsuz edimde bulunma yükümlülüğü vardır (Tanör, *Sosyal Haklar*, 278, 279).

¹⁶³ Haczedilmezlik kuralları ile korunmak istenenin çalışma özgürlüğü değil çalışma hakkı olduğuna dikkat edilmelidir. Şöyle ki çalışma hakkından bahsedebilmek için kişinin icra ettiği bir mesleğinin olması gerekir. İİK'daki çalışma hakkına ilişkin düzenlemeler de borçlunun sahip olduğu mesleğini devam ettirebilmeyle ilişkin olduğundan burada karşımıza çalışma hakkı çıkmaktadır. Aksi yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 182.

¹⁶⁴ Sungurtekin Özkan, "Oranlık İlkesi," 187.

¹⁶⁵ Traktörün haczine ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. aşağıda §2, 2.2, 2.2.4, 2.2.4.2, 2.2.4.2.3.

Çalışma hakkının haczedilmezlik kurallarına yansıdığı diğer bir aşamada ise, kanun koyucu mesleki açıdan bir ayırım yapmaksızın genel bir düzenlemeye yer vermiştir. Buna göre ekonomik faaliyeti, bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini devam ettirebilmesi için lüzumlu olan eşyaları haczedilemez (m. 82, I/2). Kanun koyucu aynı yönde başka bir genel düzenlemeye daha yer vermiştir. Bu düzenlemeye göre borçlu çiftçi değilse, sanat ve mesleği bakımından gerekli olan araç ve gereçleri haczedilemez (m. 82, I/4). Kanun koyucunun ismen belirlemiş olduğu meslek gruplarının icrası günümüzde oldukça azaldığından, çalışma hakkı asıl olarak bu maddeler kapsamında korunmaktadır.

1.4.4.2.8 Diğer temel hak ve özgürlükler

Borçlunun hâline münasip evinin haczedilemeyeceğine ilişkin m. 82, I/12’de yer verilen kural, konut hakkının icra hukukundaki bir görünümüdür. Konut hakkı, Anayasa’nın 57. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre Devlet belirli bir plan dâhilinde kişilerin konut ihtiyacını gidermeye yönelik tedbirler almakla yükümlüdür¹⁶⁶. Konut ihtiyacı için alınacak tedbirler yalnızca kişilerin konut sahibi olmasına yönelik önlemler ile sınırlı olarak anlaşılmalıdır. Konut hakkı kişilerin oturdukları konutlara, Devlet tarafından gerçekleştirilecek müdahalelere karşı korumayı da içerir¹⁶⁷. Buradan hareketle Devletin, cebrî icra organları aracılığıyla gerçekleştireceği haciz işlemi açısından kişilerin konut hakkı gözetilerek; belirli şartların varlığı hâlinde konutun haczinden kaçınılmalıdır. Zira kişinin borçlu konumunda olması, sahip olduğu konutun her hâlükârda haczedilebileceği anlamına gelmemektedir. Nitekim 1961 Anayasası’nın aksine 1982 Anayasasında konut hakkının düzenlenişi itibariyle konut hakkından faydalananlar arasında bir ayırım yapılmamıştır¹⁶⁸. Dolayısıyla borçlu ve ailesinin İİK m. 82, I/12 kapsamında konut hakkının gözetilmesi bir gerekliliktir. Ayrıca borçlunun m. 82, I/12 uyarınca haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabilmesi için kendi konutunda oturması da şart

¹⁶⁶ Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 793. Alınacak tedbirlere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Kaboğlu, “Yerleşme Özgürlüğü ve Konut Hakkı: Temel Özgürlük Sosyal Hak Birleşmesi,” *İnsan Hakları Yıllığı* 1, (1996): 159 vd; Kalabalık, *İnsan Hakları*, 603; Fatmagül Kale, *Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Konut Hakkı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 31 vd; Begüm Seyhan, “Anayasa Hukuku Açısından Konut Hakkı” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2019), 5 vd. Covid-19 salgını döneminde Devletin konut hakkı bakımından alması gereken önlemlere ilişkin olarak bkz. Muharrem Kılıç “Konut Hakkının Sosyopolitiği: Sosyal Haklar Sistematiği Açısından Bir Çözümleme,” *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2, (2020): 102.

¹⁶⁷ Kılıç, “Konut Hakkı,” 81; Kale, *Konut Hakkı*, 125.

¹⁶⁸ Kaboğlu, “Konut Hakkı,” 164; Kalabalık, *İnsan Hakları*, 602; Kale, *Konut Hakkı*, 6.

değildir. Kendi konutundan sağladığı kira geliri ile oturduğu konutun kirasını karşılaması hâlinde de borçlunun konutu haczedilmemelidir¹⁶⁹.

Ev eşyalarının haczedilemeyeceğine ilişkin m. 82, I/3'de yer verilen kural, ifade özgürlüğünün, icra hukukundaki yansımasıdır. Şöyle ki ifade özgürlüğü, Anayasa'nın 25 ve 26. maddelerinde sırasıyla düşünce ve kanaat hürriyeti ile düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti çatısı altında düzenlenmiştir¹⁷⁰. Düşünce ve kanaat hürriyeti, kişinin iç dünyasında şekillenen düşünceleri korumaya yöneliktir¹⁷¹. Bu düşünce ve kanaatin, dış dünyaya yansıtılmasıyla düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinden söz edilir. Düşünce ve kanaatin dışa vurulması ise, birtakım araçlar marifetiyle gerçekleşir. Anayasa koyucu, bu araçları “söz, yazı, resim veya başka yollar” şeklinde belirterek, herhangi bir sınırlandırma yapma yoluna gitmemiştir¹⁷². Dolayısıyla televizyon, bilgisayar, radyo gibi eşyalar bu kapsamdadır. Haczedilmezlik kuralının, ifade özgürlüğü ile bağlantısı ise burada ortaya çıkmaktadır¹⁷³. Zira ifade özgürlüğünü sağlama noktasında aracı olan bu eşyalar, m. 82, I/3 gereğince hacizden muaftır. Böylece anayasal olarak güvence altına alınan ifade özgürlüğü borçlu bakımından da gözetilmiştir.

Anayasa'nın 42. maddesi ile güvence altına alınan eğitim hakkının bir görünümünü, m. 82, I/13 gereğince öğrenci burslarının haczedilemeyeceğine ilişkin kural oluşturmaktadır¹⁷⁴. Buna göre kanun koyucu burs sağlayacak kurum veya kişiler bakımından herhangi bir ayırım gözetmeksizin, öğrenci burslarını haczin kapsamı dışında tutmuştur. Zira öğrenci bursunun haczedilmesi, öğrenci aleyhine fırsat

¹⁶⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. § 2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.3, 2.1.1.3.1, 2.1.1.3.1.2.

¹⁷⁰ “İfade özgürlüğü, sadece “düşünce ve kanaate sahip olma” özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan “düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma”, buna bağlı olarak “haber veya görüş alma ve verme” özgürlüklerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede ifade özgürlüğü bireylerin serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir.” AYM, T. 16.04.2015, RG. 11.07.2015/29413. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/7861>, E. T. 15.04.2022). Anayasa Mahkemesi'nin aynı yöndeki diğer bir kararı için bkz. AYM, T. 11.03.2015, RG. 16.06.2015/29388. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2593>, E. T. 15.04.2022).

¹⁷¹ Tanör ve Yüzbaşıoğlu, *Anayasa Hukuku*, 186, 187.

¹⁷² Anayasa Mahkemesi bir kararında bu hususa açıkça vurgu yapmıştır. Şöyle ki “Anayasa’da sadece düşünce ve kanaatler değil, ifadenin tarzları, biçimleri ve araçları da güvence altına alınmıştır. Anayasa’nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar “söz, yazı, resim veya başka yollar” olarak ifade edilmiş ve “başka yollar” ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir.” AYM, T. 23.01.2014. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2602>, E. T. 15.06.2022).

¹⁷³ Zira icra hukuku, dışa vurulmayan kişinin zihnindeki psişik alan ile ilgilenmez.

¹⁷⁴ Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 179.

eşitliğinin bozulmasına, öğrencinin eğitim hayatına devam edebilmesi için başkalarının yardımına muhtaç duruma düşmesine hatta eğitim hayatının bitmesine sebep olabilir. Bu ihtimallerden birisinin dahi vuku bulması kişinin eğitim hakkının yanı sıra insan onurunu da ihlal edecek niteliktedir¹⁷⁵. Ancak m. 82, I/13'deki haczedilmezlik kuralı ile kişinin eğitim hakkı hem Anayasa'nın başlangıç kısmında belirtildiği gibi onurlu bir hayat sürme hem de kendisini bu yönde geliştirme hak ve yetkisi haciz işlemi ile engellenemeyecektir.

Eğitim hakkının, İİK'daki bir diğer yansımasını 7141 Sayılı Kanun ile eklenen 362/a maddesi oluşturmaktadır¹⁷⁶. Buna göre 5580 Sayılı Kanunun kapsamında bulunan özel okullar ile 5661 Sayılı Kanunun kapsamında bulunan yurt ve benzeri kurumların taşınır ve taşınmaz malları¹⁷⁷ içinde bulunulan eğitim ve öğretim dönemi sona erece kadar haczedilemez. Bu hüküm ile asıl hedeflenen haciz işleminin, öğrenciler üzerinde yaratacağı olumsuz etkileri ve doğuracağı mağduriyetleri önlemektir¹⁷⁸. Dolayısıyla hükmün bir yönüyle eğitim hakkına hizmet ettiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesi söz konusu hükmün 5580 Sayılı Kanunun kapsamında bulunan özel okulların haczedilmezlikten faydalanacağına ilişkin kısmını, alacaklı aleyhine menfaat dengesini bozarak; mülkiyet hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle iptal etmiştir¹⁷⁹.

¹⁷⁵ Eğitim hakkı, kişinin insan onuruna uygun bir yaşam sürebilmesinin koşullarından birisidir. (Bağçeci, "Çalışma Özgürlüğü," 968).

¹⁷⁶ Anayasa Mahkemesi de bir kararında bu hususa vurgu yapmıştır; "5880 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren okullarda içinde bulunulan eğitim ve öğretim yılı sonuna kadar haciz yasağı öngören kural öğrencilerin süreçten olumsuz etkilenmelerinin ve mağdur olmalarının önlenmesini, Anayasa'nın 42. Maddesinde de güvence altına alınmış olan eğitim ve öğretim hakkı kapsamında okullardaki eğitim ve öğretim sürecinin devamlılığının ve aksamdan sürdürülmesinin sağlanmasını amaçlamaktadır." AYM, E. 2019/59, K. 2020/61, T. 22.10.2020, RG. 01.12.2020/31321. (<https://www.anayasa.gov.tr/media/7136/2019-59.pdf>, E. T. 17.06.2022).

¹⁷⁷ Haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanacak eğitim ve öğretim kuruluşları bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Korkmaz, "Sürelî Haczedilmezlik," 178 vd.

¹⁷⁸ Anıl Köroğlu ve Mikail Bora Kaplan, "Özel Okullar ile Özel Öğrenci Yurt ve Benzeri Kurumların Taşınır ve Taşınmaz Mallarının Haczi: İİK m. 362/a Hükümünün Değerlendirilmesi," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, (2020): 1079; Korkmaz, "Sürelî Haczedilmezlik," 191.

¹⁷⁹ AYM, E. 2019/59, K. 2020/61, T. 22.10.2020, RG. 01.12.2020/31321. (<https://www.anayasa.gov.tr/media/7136/2019-59.pdf>, E. T. 17.06.2022).

BÖLÜM 2: İCRA VE İFLÂS KANUNUNDA ÖNGÖRÜLEN TAMAMEN HACZEDİLMEZLİK KURALLARI

2.1 Borçlunun Temel Gereksinimleri Bakımından Öngörülen Haczedilmezlik Kuralları

2.1.1 Borçlunun hâline münasip evinin haczedilmezliği

İcra ve İflâs Kanunu m. 82, I/12 ile borçlunun “hâline münasip evinin” haczedilemeyeceği düzenlenmiştir. Kanun koyucu burada borçluya ait olan eve ilişkin doğrudan bir haczedilmezlik kuralı öngörmemiştir. Bu evin, yalnızca borçlunun hâline münasip olması ile sınırlı bir haczedilmezlik ayrıcalığı tayin etmiştir. Dolayısıyla burada öncelikle “ev” ve “hâline münasip ev” kavramları incelenecektir. Sonrasında ise, borçlunun haczedilen evi hakkında ileri sürebileceği meskeniyet şikâyeti, özellik arz eden durumlara göre ayrı ayrı işlenecektir.

2.1.1.1 Ev kavramı

Türk Dil Kurumu’nda ev kavramı, “*bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane*” olarak tanımlanmıştır¹⁸⁰. Doktrinde ise ev kavramı hakkında, “geleneğe ve göreneklere doğrultusunda mesken olarak kullanıma elverişli olan yer” şeklinde genel bir tanımlama yapılmaktadır¹⁸¹.

Ev kavramına, bağımsız ya da apartmanda bulunan bir dairenin yanı sıra bunların üzerindeki paylı veya elbirliği hâlindeki mülkiyetteki hisse de dâhildir¹⁸². Doktrindeki bir görüş, bireylerin hayatlarını zarar görmeden sürdürmeye elverişli olan çadır, kayık, samanlık, çardak gibi yerlerin de ev kavramına dâhil olduğunu

¹⁸⁰ TDK, <https://www.tdk.gov.tr/>, E. T. 31.7.2021.

¹⁸¹ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 360; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 223; Kuru, *El Kitabı*, 513; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 194; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 147; Akil, “Meskeniyet İddiası,” 778; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 582; Uğur Bulut, “Borçlunun Haline Münasip Evi Üzerinde İpotek Tesisi ve Haczedilmezlikten Feragat,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Burhan Ceyhan’a Armağan Özel Sayı, (2012): 1076.

¹⁸² Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 216; Kuru, *Cilt I*, 810; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 223; Kuru, *El Kitabı*, 513; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 273; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 194; Recep Akcan, “Borçlunun Haline Münasip Evi ve Bilirkişiye Başvurulması,” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2012): 82.

belirtmektedir¹⁸³. Ancak Yargıtay bir kararında tandır evi ve samanlığın, ev olarak sayılamayacağına dolayısıyla bunların haczedilebilir olduğuna karar vermiştir¹⁸⁴.

2.1.1.2 Hâline münasip ev kavramı

Hâline münasip eve ilişkin doğrudan bir tanım yapmak mümkün değildir. Ancak hâline münasip evin tespiti bakımından birtakım ölçütler geliştirilebilir. Bu ölçütlerin, her somut olay bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme sonucunda, bir evin ya hâline münasip ya da lüks olduğu sonucuna varılır. Dolayısıyla öncelikle yapılması gereken, borçlunun evinin hâline münasip olup olmadığını tespit etmektir. Borçlunun evinin, hâline münasip olup olmadığını tespit ederken; o evin haciz sırasında ve sonrasında olmak üzere iki ayrı durumda incelenmesi gerekmektedir.

İcra takibinin kesinleşmesiyle birlikte alacaklı, haciz talep edebilir. 6352 Sayılı Kanun ile icra müdürüne tanınan takdir yetkisi sonucunda, icra müdürü borçlunun mallarının, 82. madde kapsamında kalıp kalmadığını inceleyecektir (İİK m. 82, IV). Bu doğrultuda, icra müdürü, haczi talep edilen evin, hâline münasip bir ev olduğu gerekçesiyle alacaklının haciz talebini reddedebilir. Başka bir ifadeyle icra müdürü, evin, borçlunun hâline münasip olduğuna kanaat getirirse; o evi haczetmemelidir. Haciz sırasında borçlunun evinin hâline münasip olup olmadığı değerlendirilirken, icra müdürü öncelikle borçlunun içinde bulunduğu koşulları dikkate almalıdır¹⁸⁵. Yine borçlu ve ailesinin eve olan gereksinimlerini de göz önünde bulundurarak;¹⁸⁶ takdir yetkisini bu kapsamda şekillendirmelidir (İİK m. 82, III).

Doktrinde Sarısözen, bu noktada evcil hayvanların da göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Şöyle ki evcil hayvanlar ile aile bireyleri arasında kurulan manevi bağ sebebiyle bu hayvanlar da ailenin bir parçası olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu hayvanlar için bahçeli bir evin, bahçesine ihtiyaç

¹⁸³ Taylan Özgür Kiraz, “İsviçre Federal Mahkemesinin Bir Kararı Çerçevesinde Takip Hukukunda Şikâyet Eden Taraf Bakımından İlgili Kavramı,” *Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan*, (2008): 561, 562.

¹⁸⁴ 12. HD, E. 1988/9849, K. 4995, T. 07.04.1989. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 08.08.2021).

¹⁸⁵ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas*, 168; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 185; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 582.

¹⁸⁶ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 305.

duyulup duyulmadığı da değerlendirilmelidir. Bahçeli eve ihtiyaç duyulduğu takdirde, bu ev de haczedilmemelidir¹⁸⁷.

İcra müdürü evin, borçlu ve ailesinin standartlarının üzerinde kaldığına kanaat getirirse; o evin hâline münasip olduğundan bahsedilemez. Böyle bir ev, borçlu ve ailesi bakımından lüks kategorisinde değerlendirilir. Bunun neticesinde de o evin haczi mümkündür. Evi haczedilen borçlu, evinin hâline münasip olduğunu dolayısıyla İİK m. 82, I/12 uyarınca haczedilmeyeceğini ileri sürebilir. Yani haczedilmezlik şikâyetinde (meskeniyet şikâyeti) bulunabilir. Borçlunun şikâyeti üzerine, hacizli evin hâline münasip olup olmadığı icra mahkemesi tarafından incelenir¹⁸⁸. Bu incelemede mahkeme tarafından birtakım kıstasların esas alınması önemlidir. Şöyle ki öncelikle evin hem borçlu hem de ailesi bakımından barınma ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olup olmadığına bakılmalıdır. Ayrıca borçlu, ailesi ile birlikte yaşıyor ise; kaç bireyin o evde yaşadığı, çocuk sayısı ve bunların öğrenim durumu da dikkate alınmalıdır¹⁸⁹. Doktrinde Balkan, evde yaşayan kişilerin, o evden ayrılmasının sağlıkları bakımından bir sakınca yaratıp yaratmayacağına da dikkate alınması gerektiğini isabetli olarak belirtmektedir¹⁹⁰. Bunun yanı sıra evin, borçlunun sosyal ve ekonomik durumuna uygun olup olmadığı da tespit edilmelidir¹⁹¹. Bu noktada borçlunun icra ettiği işin ve sahip olduğu sıfatın bir önemi bulunmamaktadır¹⁹².

2.1.1.3 Meskeniyet şikâyeti

2.1.1.3.1 Meskeniyet şikâyetinin ileri sürülebileceği hâller

2.1.1.3.1.1 Meskenin tamamlanmamış olması bakımından

Borçlunun meskeniyet şikâyetinde bulunabilmesi için öncelikle aranan şart, haciz anında kendisine ait bir evinin olmasıdır. Bu evin tamamlanmış olup

¹⁸⁷ Mehmet Sarısözen, “İcra ve İflas Hukukunda Canlı Haczi,” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2015): 59, 60.

¹⁸⁸ Borçlunun şikâyeti üzere incelemeyi yapacak görevli ve yetkili mahkeme için bkz. §3, 3.2, 3.2.4.

¹⁸⁹ Balkan, *Haczedilmezlik*, 75. Borçlunun, küçük veya büyük bir eve sahip olmasında, evde yaşayan aile bireylerinin sayısı da belirleyici etkenlerden birisidir (Muşul, *Haciz*, 487, 488).

¹⁹⁰ Balkan, *Haczedilmezlik*, 67.

¹⁹¹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 305; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 361; Yılmaz, *Şerh*, 475; Muşul, *Haciz*, 487.

¹⁹² “... Bu kıstasları aşan nitelik ve esvaftaki yerlerle, makul ölçüleri geçen oda ve salonu kapsayan ve ikamet için zorunlu öğeleri içeren bir meskenin dışındaki yerler, maddede öngörülen amaca aykırıdır. Borçlunun görev ve sıfatı kendisinin yukarıda belirlenenlerden daha görkemli bir meskende ikamet etmesini gerektirmez.” 12. HD, E. 2021/408, K. 2021/4926, T. 18.05.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.12.2021)

olmamasının meskeniyet şikâyetine olan etkisini incelemek gerekir. Doktrinde, henüz tamamlanmamış yani inşaat hâlinde olan ev için de borçlunun meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği belirtilmektedir¹⁹³. Yargıtay da kimi kararlarında, borçlunun inşaat hâlindeki evi için meskeniyet şikâyetini ileri sürebileceğini belirtmiştir¹⁹⁴. Buna karşın Yargıtay diğer kararlarında ise, inşaatın tamamlanma oranına göre sayısal veriler doğrultusunda bir değerlendirme yaparak, kullanılabilir durumda olmayan ev bakımından borçlunun meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağına karar vermiştir¹⁹⁵.

Kanaatimizce Yargıtay'ın sayısal veriler doğrultusunda evin kullanılabilir olma oranına göre verdiği kararlar daha isabetlidir. Zira kanunun lafzından henüz oturulmaya elverişli olmayan bir evin haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabileceği çıkarılamamaktadır. Ayrıca borçlu, inşaat hâlindeki evini bitirebilmesi bakımından herhangi bir süre ile bağlı değildir. Dolayısıyla bu sürenin borçlu tarafından bilhassa kötü niyetli olarak uzatıldığı bir durum, alacaklı taraf bakımından haksızlığa sebebiyet verebilir. Burada Yargıtay'ın inşaat hâlindeki evin bir kısmının yaşanılabilir hâle gelmesi durumunda, borçlunun meskeniyet şikâyetinin dikkate alınması gerektiği şeklindeki kararı dikkate alınabilir¹⁹⁶. Bu kapsamda borçlu eve yerleşmemiş olsa dahi evin bir kısmının oturulacak vaziyette olması meskeniyet şikâyetinin kabulü için yeterli olmalıdır.

Borçlunun evinin inşaat hâlinde olması, ev için yapılması zorunlu olan bir tamirattan kaynaklı ise; tamirat malzemeleri de haczedilemez¹⁹⁷. Aksi hâlde, evin

¹⁹³ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 307; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 216; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 360; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 168; Doktrinde Ercan'a göre inşaat hâlindeki mesken için haczedilmezlik şikâyeti ileri sürülemez (İsmail Ercan, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 407).

¹⁹⁴ 12. HD, E. 2001/20479, K. 2001/21773, T. 01.01.2001(<https://legalbank.net>, E. T. 16.12.2021); 3630/4071, T. 09.03.2000 (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 16.12.2021).

¹⁹⁵ "... Aynı bilirkişi raporu içeriğine göre meskeniyet şikâyetine konu edilen evin inşa halindeki durumu itibarı ile tamamlanma seviyesinin yaklaşık %50 olduğunun tespit edildiği, dolayısıyla henüz mesken olarak kullanılabilir durumunun bulunmadığı anlaşılmaktadır... O halde, hakkında meskeniyet iddiasında bulunulan bina, henüz fiilen mesken olarak kullanılmaya elverişli durumda bulunmadığı için meskeniyet şikâyetine konu olamayacağı düşünülerek şikâyetin reddine karar vermek gerekirken bu husus gözardı edilerek şikâyetin kısmen kabulüne karar verilmesi isabetsizdir." 12. HD, E. 2015/27700, K. 2015/32054, T. 17.12.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.12.2021). Yine Yargıtay mesken inşaatının %65'nin tamamlandığı bir olayda, henüz mesken olarak kullanılmaya elverişli bir yapı olmadığından bahisle meskeniyet şikâyetinin dikkate alınamayacağına karar vermiştir. 12. HD, 6810/6879, T. 22.05.1996. (Oskay, Koçak, Deyneklî ve Doğan, *Cilt II*, 2479-2480).

¹⁹⁶ 12. HD, 4619/10521, T. 28.11.1985. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 15.12.2021).

¹⁹⁷ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*,103.

tamiri için gerekli malzemeler de bu evin bir parçası sayılacağından, borçlu bunlar için de meskeniyet şikâyetinde bulunabilir¹⁹⁸.

İnşaat hâlinde olmayan, harap yani yıkılacak bir aşamaya gelmiş olan ev bakımından da borçlu meskeniyet şikâyetini ileri sürebilir¹⁹⁹. Yargıtay da evin harap bir vaziyette olup, tamirata ihtiyacı olması durumunda, bunun ev olma özelliğinde bir değişiklik olmayacağını belirtmiştir²⁰⁰. Zira burada daha yıkılmamış yani ev olma niteliğini henüz kaybetmemiş bir yapı söz konusudur. Dolayısıyla harap bir hâlde de olsa, borçlunun evi hakkında meskeniyet şikâyetinde bulunması imkân dâhilindedir.

Ev yıkılmış yani enkaz hâline gelmişse, borçlu tarafından yeniden inşa edilmesi koşuluyla bu enkaz için de meskeniyet şikâyeti ileri sürülebilir²⁰¹. Ancak Yargıtay, enkazın üzerinde bulunduğu yer, tapu kaydında başkası adına kayıtlı ise; borçlu hakkında verilmiş tahsis kararı ya da kurulmuş intifa hakkı bulunmadığı takdirde bunun taşınır hükmünde olduğundan bahisle meskeniyet şikâyetine konu olamayacağına karar vermiştir²⁰².

2.1.1.3.1.2 Borçlunun meskenini kiraya vermiş olması bakımından

Borçlunun, meskeniyet şikâyetinde bulunabilmesi için o evde bizzat kendisinin oturması şart değildir. Borçlunun evini kiraya vermesi ve başka bir evinin de olmaması durumunda, kiradaki evi için meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür²⁰³. Zira borçlunun kimi sebeplerden ötürü kendi evinde oturması mümkün olmayabilir. Bu durumdan, borçlunun eve ihtiyacı olmadığı veya meskeniyet şikâyetinden feragat ettiği anlamı çıkarılmamalıdır²⁰⁴. Yargıtay da bir kararında borçlunun kiradaki evi hakkında meskeniyet şikâyetini ileri sürebileceğini belirtmiştir. Şöyle ki “*Somut olayda, mahkemece, borçlunun haczedilmezlik şikayeti nızalı taşınmazda kiracının*

¹⁹⁸ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 360.

¹⁹⁹ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 360.

²⁰⁰ 12. HD, E. 2018/6653, K. 2019/5859, T. 09.04.2019. Ancak Yargıtay daha eski tarihli bir kararında, harap hâlde bulunan bir bina için haczedilmezlik şikâyetinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Bahsi geçen karar için bkz. 12. HD, E. 2008/14634, K. 2008/17846, T. 20.10.2008. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.12.2021).

²⁰¹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 307; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 216; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 84; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 223, 224.

²⁰² 12. HD, E. 2021/3372, K. 2021/4925, T. 18.05.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 10.08.2021).

²⁰³ Ansay, *İcra ve İflâs*, 109; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 360; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 216; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 84; Coşkun, *Cilt II*, 2413; Muzaffer Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 38. Doktrinde Belgesay, İİK m. 82, I/12’nin mesken ihtiyacı itibariyle öngörüldüğünü dolayısıyla kiraya verilen meskenin haczinin mümkün olduğunu belirtmektedir. (Belgesay, *Şerh*, 187).

²⁰⁴ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 79.

bulunması nedeniyle reddedilmiştir. İİK'nun 82/12. maddesi gereği meskeniyet şikâyetinde bulunulabilmesi için, borçlunun adına kayıtlı meskende bizzat oturması şart olmadığı gibi, burayı kiraya vermesi dahi bu talepte bulunmasına engel değildir”²⁰⁵.

Borçlunun kiradaki evinden elde ettiği kira getirisinin de haczedilmesi mümkün değildir²⁰⁶. Zira borçlunun bu kira bedeli ile kendi oturduğu evin kira giderini karşıladığını kabul etmek gerekir²⁰⁷. Ayrıca belirtmek gerekir ki borçlunun kiraya vermediği ancak sürekli de oturmadığı yalnızca belirli zamanlar ile sınırlı olmak üzere kullandığı evi hakkında da meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür. Örneğin borçlu tek bir yazlığa sahip ise, bunun için meskeniyet şikâyetinde bulunabilir²⁰⁸.

2.1.1.3.1.3 Borçlunun birden çok meskene sahip olması bakımından

Birden çok eve sahip olan borçlunun, bu evlerden birisinin ya da tümünün haczedilmesi durumunda, meskeniyet şikâyetinde bulunup bulunamayacağı açıklığa kavuşturulmalıdır. Borçlunun evlerinden yalnızca birisinin haczedildiği bir durumda, haczedilen evi için meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür²⁰⁹. Burada asıl sorun, borçlunun birden çok evinin haczedilmesi hâlinde, bunların tümü hakkında meskeniyet şikâyetini ileri sürüp süremeyeceği noktasında çıkmaktadır. Bu konuda, doktrinde bir görüş birliği mevcut değildir. Doktrinde savunulan birinci görüşe göre, borçlu birden fazla eve ihtiyaç duyuyorsa; iki evi de haciz dışı bırakılmalıdır²¹⁰. Yani borçlu aleyhinde yürütülen takip dosyaları ile evlerine konan her haciz bakımından ayrı ayrı meskeniyet şikâyetinde bulunabilmelidir. Daha açık bir ifadeyle borçlunun

²⁰⁵ 8. HD, E. 2015/16312, K. 2017/15346, T. 15.11.2017. (<https://www.kararara.com/>, E. T. 17.12.2021).

²⁰⁶ “Borçluya mesken olmak üzere hacizden istisna edilen evin kirasının da haczi caiz değildir.” İİD, 17.05.1937. (Abdullah Aytemiz, *Takip Hukuku ile Alâkalı Temyiz Karar ve İctihatlari* (Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası, 1944), 26).

²⁰⁷ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 84. Doktrinde Taşpınar, kanun koyucunun hedefinin kira bedelini haciz dışı tutmak olmadığını dolayısıyla bu bedelinin haczedilmesi gerektiğini belirtmektedir. (Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 173).

²⁰⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 168. Yargıtay da yazlık niteliğindeki mesken için haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülebileceğini belirtmektedir. “Meskeniyet şikâyetine konu taşınmazın tapuda borçlu adına kayıtlı olduğu görülmektedir. Meskeniyet şikâyetinin dinlenebilmesi için borçlunun sürekli o evde oturması şart değildir. Yazlık olarak kullanılan ev için de meskeniyet iddiasında bulunulabilir”. 8. HD, E. 2014/8940, K.2015/9026, T. 21.04.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 17.12.2021).

²⁰⁹ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 80; Akkırın, *Haczedilmezlik*, 57; Senem Özden Özbakır, “Borçlunun Haline Münasip Evinin Haczedilmemesi” (Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2010), 17.

²¹⁰ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 306; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 361; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 212; Akil, “Meskeniyet İddiası,” 781; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 88, 89; Akcan, “Haline Münasip Ev,” 88; Akkırın, *Haczedilmezlik*, 56.

öncesinde bir evi için şikâyetinde bulunduğu gerekçe gösterilerek, diğer evi için şikâyeti doğrudan reddedilmemelidir²¹¹. Doktrinde ileri sürülen ikinci görüş ise, borçlunun birden fazla evi haczedilse de yalnızca bunlardan birisi için meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği yönündedir²¹². Bu noktada, evlerin, aynı ya da farklı takip dosyaları ile haczedilmiş olmasının da bir önemi yoktur. Her ev için farklı yani ayrı ayrı takip dosyası bulursa dahi borçlu yalnızca bir evi için meskeniyet şikâyetinde bulunabilir²¹³.

Yargıtay borçlunun birden çok evinin olması hâlinde, bunlardan yalnızca birisi için meskeniyet şikâyetinde bulunabileceğini kabul etmektedir²¹⁴. Şikâyete konu olacak evin seçimini ise, borçlunun seçimine bırakmaktadır²¹⁵. Bu seçim hakkının borçluya tanınması isabetlidir. Zira borçlu, kendisinin ve ailesinin gereksinimlerini karşılamaya uygun olan evi en iyi tespit edebilecek kişidir. Ancak Yargıtay'ın borçlunun yalnızca bir evi hakkında şikâyetinde bulunabileceği şeklindeki yaklaşımına katılmak mümkün değildir.

Kural olarak borçlu, evinin haczedilemeyeceği iddiasını, hâline münasip olan bir evi için ileri sürebilir²¹⁶. Ancak bu durum, mutlak bir nitelik taşımamalıdır. Borçlunun yalnızca bir evi için meskeniyet şikâyetinde bulunabileceğinin kabulü başka eve ihtiyaç duymayacağı anlamına gelmektedir. Bu durum ise, m. 82, I/12'nin getirmek istediği koruma ile bağdaşmaz. Burada her somut olaya göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Öncelikle evlerin, borçlu ve ailesinin ihtiyaçlarına göre yetersiz, hâline münasip ve lüks kategorilerinden hangisine dâhil olduğu, her evin değeri bakımından ayrı ayrı irdelenmelidir. Bu doğrultuda, borçlu ve ailesi için yetersiz veya hâline münasip nitelikte olan her iki eve de borçlunun ihtiyacı varsa, bunlar haczedilmemelidir. Ancak bu evler lüks kategorisinde kalıyorsa, bunlar

²¹¹ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 306, 307.

²¹² Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 38; Coşkun, *Cilt II*, 2414.

²¹³ Coşkun, *Cilt II*, 2414.

²¹⁴ "... Borçlunun birden çok taşınmazı olması halinde de, bunlardan biri hakkında meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür." 12. HD, E. 2019/4497, K. 2019/7050, T. 29.04.2019. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2016/22937, K. 2017/14928, T. 30.11.2017; E. 2016/5834, K. 2016/26165, T. 27.12.2016; E. 2015/26702, K.2016/3609, T. 11.02.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 17.12.2021).

²¹⁵ "... Ayrıca borçlunun birden çok taşınmazı olması halinde de, bunlardan biri hakkında meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkün olup mahkemece borçlunun haline münasip başka taşınmazları olduğu gerekçesi ile istemin reddi yönünde hüküm tesisi de doğru bulunmamıştır." 12. HD, E. 2018/6810, K. 2019/6436, T. 16.04.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 17.12.2021).

²¹⁶ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 446.

haczedilmelidir. Bu kapsamda borçluya hâline münasip bir ev alabilmesi için gereken para bırakılarak, geri kalan kısım ile alacaklının alacağı ödenmelidir²¹⁷.

Sonuç olarak, borçlu hacizli evi için meskeniyet şikâyetinde bulunmuş ise, yukarıda belirtilen değerlendirme doğrultusunda, aynı ya da farklı takip dosyasında haczedilen başka bir evi için de şikâyette bulunulabilir. Öyle ki borçlunun meskeni hakkında yapılan her haciz işlemi ile birlikte şikâyet hakkı yeniden doğmaktadır²¹⁸.

2.1.1.3.1.4 Borçlunun mesken üzerindeki hissesi bakımından

Bir ev üzerinde borçlunun yanı sıra başka kişilerin de mülkiyet hakkı bulunabilir. Bu mülkiyet hakkı, ortaklar arasındaki ilişkiye göre paylı veya elbirliği hâlinde mülkiyet olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Borçlu, bir ev üzerinde paylı veya elbirliği hâlinde mülkiyet hissesine sahip ise, bu hisse üzerinde meskeniyet şikâyetinde bulunabilir²¹⁹. Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararları da bu yöndedir²²⁰.

Borçlu, hissesi üzerinde meskeniyet şikâyetinde bulunduğu takdirde şikâyete konu evin toplam değeri belirlenerek, bu değer üzerinden borçlunun hissesine denk gelen miktar tespit edilmektedir. Sonrasında ise, bu miktar ile borçlunun hâline münasip bir ev alabileceği miktar kıyaslanmaktadır. Buna göre, hissenin değeri, hâline münasip evin değerinden az ise, şikâyet kabul edilmektedir. Ancak hissenin değeri daha fazla ise, şikâyet reddedilerek, mesken satılmaktadır. Borçluya da hâline münasip bir ev alabileceği miktar bırakılmaktadır. Geriye kalan kısım ile de alacaklının alacağı ödenmektedir²²¹.

Borçlu birden fazla ev üzerindeki hissesi için meskeniyet şikâyetinde bulunmuş ise, bu hisselerin toplamına bakılmaktadır. Bu doğrultuda, hisselerin toplamı

²¹⁷ Kuru, *Cilt I*, 813; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflas*, 274 dn. 10.

²¹⁸ “*İcra ve İflas Kanunu'nda, taşınmaz üzerine konulan haczin yenilenmesi şeklinde bir müessese mevcut olmayıp, aynı takip dosyasından da olsa, konulan her haciz, yeni bir haciz olup, borçlunun her hacze yönelik olarak şikâyet hakkı bulunmaktadır.*” 12. HD, E. 2018/708, K. 2019/8691, T. 21.05.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 18.12.2021).

²¹⁹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 309; Arar, *Cilt I*, 190; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2345; Coşkun, *Cilt II*, 2413.

²²⁰ “*Tapuda adına kayıtlı taşınmazına haciz konulan takip borçlusu, haczedilemezlik şikâyetinde bulunabilme hakkına sahiptir. Borçlunun, kendisine ait müşterek veya iştirak halindeki hisseli bir mesken için de haczedilemezlik şikâyetinde bulunması mümkündür*” 12. HD, E. 2018/6653, K. 2019/5859, T. 09.04.2019; E. 2018/6734, K. 2019/5861, T. 09.04.2019; E. 2018/9715, K. 2018/12891, T. 05.12.2018; E. 2015/9377, K. 2015/21722, T. 17.09.2015. (<https://legalbank.net>, E.T. 19.12.2021).

²²¹ 12. HD, E. 2020/8911, K. 2021/4279, T. 08.04.2021; E. 2018/13985, K. 2018/12529, T. 29.11.2018. (<https://legalbank.net>, E. T. 10.08.2021).

borçlunun hâline münasip bir ev alabileceği miktarı karşılıyorsa, bunların tümü bakımından borçlunun haczedilmezlik şikâyeti kabul edilmektedir²²².

Ayrıca borçlunun hissesinin bulunduğu ev için ortaklığın giderilmesi davası açılmış ise, bu durum da meskeniyet şikâyetinde bulunmaya engel teşkil etmemektedir²²³. Bu dava sonucunda, taşınmaz satılır ise; taşınmazın satış bedeli üzerinden borçlu hissesi oranında yine meskeniyet şikâyetinde bulunabilir²²⁴.

2.1.1.3.1.5 Borçlunun meskenini ipotek etmesi bakımından

2.1.1.3.1.5.1 Borçlunun ipotek alacaklısı ile diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunması

Bir taşınmazın ipotek edilmesi ile ipotek alacaklısının alacağı, aynı hak ile teminat altına alınmış olur²²⁵. Böyle bir durumda ipotek alacaklısı, alacağını elde etmek için borçlu hakkında İİK m. 45 vd. uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapmalıdır. Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile hakkında takip yapılan borçlunun hem ipotek alacaklısına hem de diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetini ileri sürmesi ihtimallerini ayrı ayrı incelemek gerekir.

Borçlu, ipotek alacaklısına karşı, evinin hâline münasip olduğundan bahisle meskeniyet şikâyetinde bulunamaz²²⁶. Yargıtay da rehnin paraya çevrilmesi yolu ile

²²² "... şikâyetçinin haczedilmezlik iddiasında bulunduğu taşınmazların kendisine murisinden intikal ettiği iddia edilmektedir. Bu durumda borçluya isabet edecek payın değeri her bir taşınmaz için ayrı ayrı belirlendikten sonra bu değerlerin toplamı esas alınarak yukarıda yer verilen kurallar uygulanmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir." 12. HD, 8055/10179, T. 17.05.2007. (Dönmez, Meskeniyet İddiası, 88).

²²³ Dönmez, Meskeniyet İddiası, 72.

²²⁴ "Müşteki, mahcuz ev hissesinin meskeni olduğundan» bahisle İİK'nun 82/12. maddesine istinaden satışa karşı haczedilmezlik iddiasıyla mercie şikâyet ettiğine göre, yasal usuller dairesinde ihtiyaç iddiasının tahkiki gerekir. Müştekinin paydaşı bulunduğu ev üzerindeki şuyunun satılarak giderilmesine dair açtığı dava sonunda verilen karar, bu iddianın tetkikine engel teşkil etmez. Şöyle ki, bir hakkın kullanılması sonunda verilen karar üzerine satış yapıldığı zaman, müşteki ihaleye girerek onun tamamına malik olabileceği gibi, başkasına satılması halinde, hissesi üzerinden satın alana karşı alacaklı duruma gelir ve bu halde alacağı para ile bir mesken edinebilir. Bundan dolayı 82. maddenin 12. bendinde «meskenin bedeli fazla ise, ancak borçluya haline mütenasip bir ev alabilmesini temin aracı ile satış bedelinden bir kısmının ayrılması» öngörülmüştür. Bu nedenlerle, «borçlunun şuyunun giderilmesi için evvelce açtığı dava dolayısıyla, meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağından» bahisle şikâyetin inceleme yapılmadan reddine karar verilmesi isabetsizdir." 12. HD, E. 1634, K. 3292, T. 08.04.1980. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 09.08.2021)

²²⁵ M. Kemal Oğuzman, Özer Seçili ve Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020), 1094; Jale G. Akipek, *Türk Eşya Hukuku* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974), 162 vd., Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 528 dn. 2; Nazif Kaçak, *İpotek ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 60; Canan Ruhi ve Ahmet Cemal Ruhi, *Rehin ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yolu İle İcra Takibi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 17; Bulut, "İpotek Tesisi," 1093.

²²⁶ Arar, *Cilt I*, 190; Ansay, *İcra ve İflâs*, 109; Yılmaz, *Şerh*, 476.

takipte, haciz aşaması bulunmadığı için borçlunun, meskeniyet şikâyetinde bulunmasının mümkün olmadığına karar vermiştir²²⁷.

Borçlunun evini ipotek etmesi durumunda, ipotek alacaklısı dışındaki diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunup bulunamayacağına da belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda Yargıtay'ın eski tarihli kararları, borçlunun ipotek alacaklısı dışındaki diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği yönündeydi²²⁸. Yargıtay, daha sonraki tarihli kararlarında ise, borçlunun, evini ipotek etmesi ile evinden vazgeçtiğini yani borçlunun hacizden önceki bir dönemde meskeniyet şikâyetinden feragat ettiğini belirtmekteydi²²⁹. Dolayısıyla borçlu, ipotek alacaklısı dışındaki diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunduğunda, bu iddiası dikkate alınmamaktaydı.

Yargıtay son tarihli kararlarında ise, bu yaklaşımını biraz daha yumuşatıp; öncelikle borçlunun evini hangi nedenle ipotek ettiğini araştırmaya başlamıştır. Bunun sonucunda, Yargıtay, “zorunlu ipotek” olarak nitelendirdiği durumlardan birisinin yani esnaf, mesken ve zirai krediden kaynaklı bir ipoteğin varlığı hâlinde borçlunun diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği yönünde kararlar vermeye başlamıştır²³⁰. İpotek sözleşmesinin, borçlunun özgür iradesi ile kurulduğu

²²⁷ “İpoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibinde haciz safhası bulunmadığı gibi meskeniyet şikâyetine konu edilecek bir “haciz işlemi” de mevcut olmadığından bir diğer anlatımla haciz bulunmadığından haczedilmezlik (meskeniyet) şikâyetinde bulunma olanağı yoktur.” 12. HD, E. 2016/25659, K. 2017/15998, T. 22.12.2017. (<https://www.lexpera.com.tr/>, E. T. 19.12.2021).

²²⁸ “Mahcuz hanenin başka bir alacaklıya merhun bulunması, haciz talebinde bulunan alacaklıya karşı mezkûr hanenin mesken olduğu iddiasına mani teşkil etmez.” İİD, T. 22.4.1933. (Senai Olgaç ve Haydar Köymen, *İçtihatlarla İcra İflas Kanunu* (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1965), 716.)

²²⁹ “... bir kimse; ipotek ettiği bir taşınmaz malı başka bir borcundan dolayı yapılan takip için haczedilmiş olsa dahi meskeniyet iddia edemez. Zira, tesis edilen ipoteğin kaldırılmaması ve ipotekli alacağın tahsili için taşınmaz malın satılması halinde ipotek borçlusu bu yerin mesken olduğunu ileri süremeyecektir. Böylece borçlu ipotek tesisine rıza göstermiş olmakla o taşınmazın satılmasını göze almış, meskeniyet iddiasından önceden vazgeçmiş demektir. O halde, yerinde olan özel daire bozma ilamına uyulmayarak eski hükümden direnilmesi isabetsizdir.” HGK, E. 1969/714, K. 1969/779, T. 22.10.1969. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.08.2021)

²³⁰ “...Borçlunun daha önce ipotek ettiği taşınmazı hakkında sonradan haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilmesi için ipoteğin mesken kredisi, esnaf kredisi, zirai kredi gibi zorunlu olarak kurulmuş ipoteklerden olması gerekir. Zira zorunlu olarak kurulan ipoteğin meskeniyet şikâyetine engel teşkil etmeyeceği ilkesi, bu ipoteğin sosyal amaçlı olarak verilen kredinin teminatını oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Bunun dışında, borçlunun serbest iradesi ile kurduğu ipotekler, adı geçenin daha sonra bu yerle ilgili olarak meskeniyet iddiasında bulunmasını engeller ise de, haciz tarihi itibarıyla ipotek konusu borcun ödenmiş olması halinde, ipotekle yükümlü bulunmayan taşınmaz hakkında meskeniyet şikâyetinde bulunulabilir.” 12. HD, E. 2020/5551, K. 2021/1858, T. 22.02.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.08.2021)

hâllerde ise; borçlunun, alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyeti dikkate alınamayacaktır²³¹.

Belirtmek gerekir ki borçlunun, evini ipotek ettiği alacaklıya karşı, meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağı aşikârdır²³². Ancak borçlunun, diğer alacaklılarına karşı, meskeniyet şikâyetinde bulunup bulunamayacağı hakkında doktrinde görüş birliği mevcut değildir. Doktrinde ağırlıklı olarak kabul edilen birinci görüş, Yargıtay kararlarının aksine borçlunun, meskenini hangi neden ile ipotek ettiği şeklinde bir ayrıma gidilmeksizin; diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği yönündedir²³³. Bu görüşün temelinde, İİK m. 83/a uyarınca, hacizden önceki bir dönemde haczedilmezlikten feragatin geçersiz olacağı dolayısıyla borçlunun, diğer alacaklılarına karşı da meskeniyet şikâyetinden önceden vazgeçemeyeceği düşüncesi bulunmaktadır²³⁴. Nitekim borçlunun ipotek ile meskeniyet şikâyetinden feragat ettiği kabul edilse dahi bu durum sadece ipotek alacaklısı bakımından hüküm ve sonuç doğuracaktır²³⁵. Buna karşın ipotek, diğer alacaklılar bakımından bir anlam ifade etmeyecek, borçlu, onlara karşı meskeniyet şikâyetinde bulunabilecektir. Ayrıca borçlunun meskenini ipotek etmesindeki iradesi, bu meskenin satılarak değil, ipoteğin kaldırılarak borcun ödenmesine yöneliktir²³⁶. Öyle ki borçlu, ipoteğe konu borcu vadesi geldiğinde ödeyebilecek bir durumda olabilir²³⁷. Anlaşılacağı üzere borçlunun

²³¹ "... ipoteğin zorunlu ipotek olmadığı ve şikayetçinin bankaya olan kredi borcunu ödemediği anlaşıldığına göre, mahkemece, meskeniyet şikayetinin reddine karar verilmesi gerekirken..." 12. HD, E. 2020/1454, K. 2020/9205, T. 03.11.2020. (<https://legalbank.net>, E.T. 16.12.2021, E.T. 03.08.2021). Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2020/212, K. 2020/1308, T. 13.02.2020; E. 2018/15094, K. 2019/5782, T. 08.08.2019. (<https://www.hukukmedeniyeti.org/>, E. T. 20.12.2021).

²³² Kuru, *El Kitabı*, 517; Muşul, *Haciz*, 493; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 175; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 126.

²³³ Belgesay, *Şerh*, 187; Ansay, *İcra ve İflâs*, 109; Postacioğlu, *İcra Hukuku*, 336; Kuru, *Cilt I*, 822; Postacioğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 416; Yılmaz, *Şerh*, 477; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 349; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 176; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 213; L. Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *İcra ve İflâs Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 176; Muşul, *Haciz*, 494; Muşul, *Cilt I*, 660; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 203; Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 185; İbrahim Özbay, "İcra ve İflâs Hukukumuzda Haczedilmezlikten Feragat (İİK. m.83/a)," *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-2, (2005): 556; Evren Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri* (İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005), 134; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 163; Bulut, "İpotek Tesisi," 1093; Damla Gürtürk, "Borçlunun Haline Münasip Evinin Tasarrufun İptali Davasına Konu Olup Olamayacağı Sorunu," *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 36, (2019): 109.

²³⁴ Muşul, *Haciz*, 494; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 204; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 176; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 126, 127; Özbay, "Haczedilmezlikten Feragat," 556; Gürtürk, "Haline Münasip Ev," 113.

²³⁵ Kuru, *Cilt I*, 822; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 126, 127; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 163, 164.

²³⁶ Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 203; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 164.

²³⁷ Bulut, "İpotek Tesisi," 1093.

maddi hukuk bakımından meskeni üzerinde tasarruf yetkisini kullanması, bu meskenin haczine cevaz verdiği anlamına gelmemektedir²³⁸.

Doktrinde savunulan ikinci görüşe göre, borçlu, hâline münasip ve sayıca bir adet olan evini ipotek etmişse, meskeniyet şikâyetinde bulunamayacaktır. Bu durumun tek istinası ise; borçlunun, hacze konu evi satın almak ya da geçimini temin etmek amacıyla konut, zirai veya esnaf kredisi için evini ipotek etmesidir²³⁹. Ayrıca deprem sonrası evin kullanılabilir bir hâle gelebilmesi için alınan “deprem güçlendirme kredisi” sebebiyle ev üzerinde ipotek tesis edilmişse, bu ipotek de zorunlu ipoteklerden sayılmalıdır²⁴⁰. Sonuç olarak, borçlu, mesken, zirai, esnaf ya da deprem güçlendirme kredisi sebebiyle evini ipotek etmiş ise, diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunabilir.

Kanaatimizce, borçlunun, diğer alacaklıları karşısında zorunlu ipotek hâlleri dışında, meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağını kabul etmek birçok bakımdan mümkün değildir. Böyle bir durumun kabulü öncelikle hacizden evvel borçlunun, bir malın haczedilmezlik niteliğinden vazgeçmesine ilişkin anlaşmaları geçersiz kılan İİK m. 83/a’ya açıkça aykırılık teşkil eder. Zira bu hüküm, borçlunun hacizden önceki bir dönemde, haciz sırasında yaşayacağı zorlukları önceden öngörmesi mümkün olmadığı için sevk edilmiştir²⁴¹. Ayrıca haczedilmezlikten feragat, yalnızca o alacaklı bakımından sonuç doğurur. Dolayısıyla borçlunun meskenini ipotek ettiği alacaklısına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkün olmamasına rağmen diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunma hakkı devam etmektedir. Aksi durumun kabulü, borçlunun kanundan kaynaklı şikâyet hakkına ket vurmak öyle ki şikâyet kurumunu (m. 16) işlevsiz kılmak anlamına gelir.

2.1.1.3.1.5.2 Mirasçılarının meskeniyet şikâyetinde bulunması

İpotekli ev üzerinde, şikâyetin öne sürülebileceği bir diğer hâl, miras bırakanın meskenini ipotek etmesi hâlidir. Şöyle ki miras bırakan tarafından ev ipotek edilmiş

²³⁸ Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 203.

²³⁹ Yılmaz, *Şerh*, 476; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2345, 2346; Coşkun, *Cilt II*, 2413; Kaçak, *İpotek*, 985. Doktrinde Arslan, bu yönde bir ayrıma gitmeksizin, borçlunun ipotekle birlikte haczedilmezlik şikâyetinden feragat ettiğinden bahisle diğer alacaklılara karşı da şikâyetle bulunamayacağını belirtmektedir (Ramazan Arslan, *Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Anında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Ankara: Levent Ofset, 1991), 17).

²⁴⁰ Coşkun, *Cilt II*, 2413. Aynı yöndeki Yargıtay kararı için bkz. 12. HD, 7322/15670, T. 13.07.2009. (Coşkun, *Cilt II*, 2413).

²⁴¹ Bu hükmün öngörülüş amacına ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. §3, 3.3, 3.3.1, 3.3.1.3.

ise; bu durum mirasçılarının, meskeniyet şikâyetinde bulunmasına engel değildir. Başka bir deyişle mirasçılar kendilerine intikal eden ipotekli ev için alacaklılara karşı meskeniyet şikâyetinde bulunabilirler²⁴². Yargıtay da murisin, ticari kredinin teminatı olarak, evi üzerinde ipotek tesis ettiği bir olayda, mirasçılarının meskeniyet şikâyetinde bulunabileceğine karar vermiştir²⁴³. Yargıtay, mirasçılarının meskeniyet şikâyetini incelerken, ipoteğin zorunlu olup olmadığı şeklinde bir ayırım da gözetmemektedir.

2.1.1.3.1.5.3 İpoteğe konu borcun ödenmesi durumunda borçlunun meskeniyet şikâyetinde bulunması

Borçlunun, evi üzerindeki ipoteğe istinaden meskeniyet şikâyetinde bulunamaması durumu, evin haciz tarihinde ipotekli olması hâli için geçerlidir. Buna karşın haciz tarihinde ipoteğe konu teşkil eden borç ödenmiş ise, borçlu her hâlükârda meskeniyet şikâyetinde bulunabilir²⁴⁴. Bu durumda ipoteğin zorunlu bir ipotek olup olmaması da önem arz etmemektedir. Ayrıca haciz tarihinde ipoteğin tapudan terkinin gerçekleştirilmemesinin de meskeniyet şikâyeti bakımından etkisi yoktur²⁴⁵. Burada önemli olan ipoteğe konu borcun, hacizden önceki bir zaman diliminde ödenmiş olmasıdır.

Yargıtay da meskeniyet şikâyetini incelerken, borçlunun hacizden önceki bir dönemde ipoteğe konu borcu ödeyip ödemediğine bakılmadan karar verilmesini bozma nedeni yapmıştır. Şöyle ki “*Haciz tarihi itibarıyla ipoteğe konu borç ödenmemiş ise bu ipotek meskeniyet iddiasına engel olur ve borçlu meskeniyet şikâyetinden vazgeçmiş sayılır. İpoteğe konu borcun haciz tarihinden önce kapatılıp kapatılmadığı mevcut dosya durumu ile belirsizdir. O halde mahkemece, haciz tarihinden önce ipoteğe konu borcun tamamen ödenip ödenmediği ilgili banka şubesinden sorulup ipoteğin meskeniyet şikâyetine engel oluşturup oluşturmadığı tespit edildikten sonra oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken...*”²⁴⁶.

²⁴² Uyar, *Şerh*, 7248; Kuru, *Cilt I*, 824. Doktrinde Akil, mirasçılarının her hâlükârda meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği şeklindeki yaklaşımın doğru olmadığını savunmaktadır. Yazara göre mesken yalnızca mirasçılar bakımından hâline münasip bir nitelikte ise, meskeniyet şikâyetinin ileri sürülebileceğini belirtmektedir. (Akil, “Meskeniyet İddiası,” 795).

²⁴³ 12. HD, E. 2015/24527, K. 2016/1419, T. 19.01.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 21.12.2021).

²⁴⁴ Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 40; Kaçak, *İpotek*, 985.

²⁴⁵ Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2458.

²⁴⁶ 12. HD, E. 2018/3041, K. 2018/6735, T. 26.06.2018. Yargıtay’ın aynı yöndeki diğer kararları için bkz. 12. HD, E. 2018/8026, K. 2018/3751, T. 26.04.2018; E. 2016/20092, K. 2017/12175, T.

2.1.1.3.1.6 Borçlunun taşınmaz üzerindeki meskenini ifraz etmesi bakımından

Tek bir tapu kaydı bulunan taşınmaz üzerinde evin yanı sıra başkaca yapılar da mevcut olabilir. Örneğin, tek bir tapu kaydı bulunan arazinin üzerinde boş ev arsası²⁴⁷ veya fabrika²⁴⁸ bulunabilir. Böyle bir durumda, borçlu taşınmaz üzerindeki evi için meskeniyet şikâyetinde bulunduğu bu mesken için ayrıca bir tapu kaydı çıkarılır. Yani ifraz işlemi gerçekleştirilerek, mesken borçluya bırakılır. Taşınmazın geriye kalan kısımları ise haczedilir²⁴⁹. Böylelikle borçlu meskeniyet şikâyeti neticesinde evinin haczini önlerken, alacaklıların da alacağını elde etmesinin önünde bir engel kalmayacaktır²⁵⁰.

İfraz, tapu tarafından gerçekleştirilen bir işlem değildir. Bu işlemin borçlu tarafından, icra dairesince verilen süre içinde yapılması gerekir²⁵¹. Borçlu, tayin edilen süre içinde bu işlemi yaptırmazsa, meskeniyet şikâyeti dikkate alınmaz. Bunun neticesinde, taşınmaz bir bütün olarak satılır. Elde edilen paradan borçluya hâline münasip bir ev alacak kadarı bırakılır²⁵². Geriye kalan para ise, alacaklıların alacağına tahsis edilir.

2.1.1.3.1.7 Meskenin bedeli bakımından

Kimi durumlarda, borçlu evini hukuki ya da fiili bir engelden ötürü kullanamayabilir. Yani evin bedeli borçluda bulunabilir. Borçlunun, bu bedel için meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkün müdür? Bu sorunun cevabı, kamulaştırma bedeli ile sigorta bedeli için ileri sürülen meskeniyet şikâyeti bakımından ayrı ayrı ele alınacaktır.

10.10.2017; E. 2016/22937, K. 2017/14928, T. 30.11.2017; E. 2016/31509, K. 2017/2875, T. 28.02.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 21.12.2021).

²⁴⁷ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 310.

²⁴⁸ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 450.

²⁴⁹ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 310.

²⁵⁰ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 450.

²⁵¹ "...Borçlunun sosyal durumuna ve ailesi nüfusuna nazaran meskene olan ihtiyacı usulü dairesinde seçilen bilirkişi tarafından kabul ve takdir edilerek mahcuz gayrimenkul içindeki ahşap evin hacizden istisna edilmesi bildirilmiş olmasına göre bir tapu kaydına bağlı bulunan ve arttırma ve ihalesi icap eden diğer mahcuz fabrika ve arsa ile evin tefrik ve taksimi mahdut yetkili icra tetkik mercii'nin ve icra memurunun görevi dışında bulunduğu cihetle borçluya tapuca ifraz muamelesi yaptırmak üzere münasip mehil verilerek..." İİD, E. 257, K. 564, T. 30.01.1950 (Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 713). Taşpınar, ifraz işleminin borçluya bırakılması hâlinde, borçlu tarafından bu işlemin gerçekleştirilmemesinin alacaklı lehine sonuç doğuracağı sebebiyle bu işlemin resen yapılması gerektiğini savunmaktadır. (Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 163).

²⁵² Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 84.

Borçlunun hâline münasip evi kamulaştırılmış ise, kamulaştırma işlemi sonucunda elde ettiği bedelin haczi mümkün değildir²⁵³. Aksi hâlde borçlu ev yerine bu bedel bakımından meskeniyet şikâyetinde bulunabilir. Ancak kamulaştırma bedelinin tamamı hacizden muaf tutulamaz. Bu bedelden yalnızca borçlunun kendisine hâline münasip bir ev alabilmesi için gereken miktar bırakılır. Geriye kalan kısım da borçlunun, borcuna tahsis edilir.

Borçlunun evi için ileri sürdüğü meskeniyet şikâyeti, icra mahkemesi tarafından incelendiği esnada ev kamulaştırılmış olabilir. Bu durumda, şikâyetin konusuz kaldığından söz edilemez²⁵⁴. Zira kamulaştırma bedeli bakımından da meskeniyet şikâyeti ileri sürülebileceğinden²⁵⁵, mahkemece şikâyetin incelenerek sonuçlandırılması gerekir.

Borçlunun evin bedeli bakımından meskeniyet şikâyetini ileri sürebileceği diğer bir hâl ise, eve ait sigorta bedelidir. Şöyle ki borçlu, evini deprem, sel gibi zarara yol açabilecek durumlar karşısında güvence altına almak için sigortalatabilir. Bu durumlardan birisinin meydana gelmesi sonucunda, ev zarar görmüş ise; borçlunun, sigorta şirketinden alacağı meydana gelir. Bu alacak bakımından da borçlunun meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür²⁵⁶.

2.1.1.3.1.8 Meskenin tapu kaydında gözükmemesi bakımından

Hacizden önceki bir dönemde var olan ancak tapu kaydında gözükmeyen evi için de borçlunun, meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür²⁵⁷. Burada önemli olan husus, evin tapuda kayıtlı olması değil, borçlunun haciz tarihinde bu eve sahip olmasıdır. Nitekim Yargıtay da haczedilmezlik şikâyetine konu eve ilişkin değerlendirme yaparken, bu evin inşa edildiği zamanı dikkate almaktadır. Buna göre, *“... borçlu, boş arsa üzerine haciz tarihinden önce bina inşa etmiş ise, borçlu bu ev için meskeniyet şikâyetinde bulunabilir. Haczedilmezlik şikâyetinde önemli olan, meskenin, bina (muhtesat) olarak tapulu ya da tapusuz oluşu değil, borçlunun haline*

²⁵³ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 307; Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 667; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 223.

²⁵⁴ “Borçlu yasal süresi içinde haczedilmezlik şikâyetinde bulunmuştur. Bu başvurudan sonra, taşınmazın tamamının kamulaştırılıp hazine tescil edilmiş olması, bu şikâyetin görülmesine ve esası hakkında karar verilmesine engel değildir. Merceğin aksine oluşan gerekçesinde isabet yoktur.” 12. HD, 8933/12270, T. 27.11.1984. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 22.12.2021).

²⁵⁵ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 99.

²⁵⁶ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 340.

²⁵⁷ Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2344, 2345; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 114.

münasip olup olmadığı”²⁵⁸. Ayrıca evin tapuda arsa olarak gözükmesi de meskeniyet şikâyetinde bulunmaya engel değildir²⁵⁹. Zira önemli olan bu taşınmazın, ev niteliğinde olmasıdır²⁶⁰.

Borçlu haciz sırasında, boş arsası üzerinde ileri bir zamanda ev inşa edeceği iddiasıyla meskeniyet şikâyetinde bulunamaz²⁶¹. Borçlu, haciz tarihinden sonra ev inşa etmişse; bunun için de meskeniyet şikâyetini ileri sürmesi mümkün değildir²⁶². Zira taşınmazın haczedilmesi ile birlikte borçlunun tasarruf yetkisi kısıtlanmış olur²⁶³.

2.1.1.3.1.9 Borçlunun meskenini teminat olarak göstermesi bakımından

Alacaklı bir ilama istinaden borçlu aleyhine ilâmlı icra takibi yapabilir. Kural olarak, kanun yoluna başvurmak da ilamın icrasını kendiliğinden durdurmaz (HMK m. 350, I; m. 367, I). Dolayısıyla borçlu kanun yoluna başvurmuş ise, aleyhindeki takibin devam etmesini önlemek için “icranın geri bırakılmasını” talep edebilir (İİK m. 36). Ancak borçlunun bu aşamada teminat göstermesi gerekmektedir. Böyle bir durumda borçlu evini teminat olarak göstermişse, bu evi hakkında meskeniyet şikâyetinde bulunup bulunmayacağı belirlenmesi gerekmektedir.

Bu konuda, doktrinde ileri sürülen bir görüş, borçlu evini teminat olarak göstermiş olsa dahi meskeniyet şikâyetinde bulunabileceği yönündedir²⁶⁴. Buna karşın savunulan diğer bir görüş ise, evin teminat olarak gösterilmesi hâlinde borçlunun meskeniyet şikâyetini ileri süremeyeceği şeklindedir²⁶⁵.

Kanaatimizce, ilk görüş daha isabetlidir. Şöyle ki borçlunun evini teminat olarak göstermesindeki iradesi evinin satılmasına değil, icranın geri bırakılması

²⁵⁸ 12. HD, E. 2016/7418, K. 2016/25973, T. 22.12.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 22.12.2021).

²⁵⁹ “*Tapuda arsa olarak kayıtlı olan taşınmaz üzerine yapılmış bulunan ev hakkında da meskeniyet iddiasında bulunulabilir. Zira önemli olan haczedilmezlik iddiasında bulunulan yerin mesken niteliğini haiz olmasıdır. Meskenin tapuda arsa olarak gözükmesi, meskeniyet iddiasının ileri sürülmesine engel teşkil etmez.*” 12. HD, E. 2013/10962, K. 2013/20145, T. 30.05.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 22.12.2021).

²⁶⁰ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 74.

²⁶¹ Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2345.

²⁶² “*...borçlu bu arsa üzerinde daha sonra ev yapmış olsa bile yine haczin kaldırılmasını isteyemez. Çünkü bir malın haczedilip haczedilemeyeceği haciz anındaki duruma göre belirlenir. Bu halde, borçlunun hacizden sonra üzerine bina yapmış olduğu arsa, üzerindeki bina ile birlikte satılır.*” 12. HD, E. 2015/27700, K. 2015/32054, T. 17.12.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 22.12.2021).

²⁶³ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 307.

²⁶⁴ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 311.

²⁶⁵ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 109, 110; Sıtkı Akyazan, *İcra ve İflas Kanunundaki Yeni ve Değişik Hükümler Üzerinde İnceleme ve Açıklamalar* (Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası, 1965), 26; Önder Özbakır, “Haline Münasip Ev,” 41; Tahsin Mavzer, *İlâmlı İcra İcra Durdurulması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 122.

kapsamında verilen süre boyunca aleyhindeki icra işlemlerinin devam etmesini önlemeye yöneliktir. Ayrıca evin teminat olarak gösterilmesi her hâlükârda bunun paraya çevrileceği anlamına da gelmemektedir. Zira kanun yolları bakımından borçlunun lehine hüküm elde etme olasılığı da bulunmaktadır. Sonuç olarak, borçlunun evini teminat olarak göstermesi, meskeniyet şikâyetinde bulunmasına mâni olmamalıdır²⁶⁶.

2.1.1.3.2 Meskeniyet şikâyetinin ileri sürülemeyeceği hâller

Meskeniyet şikâyetinin ileri sürülemeyeceği hâller başlığı altında yalnızca İİK m. 82, I/12 için geçerli olan durumlar ele alınacaktır. Bunun haricinde 82. maddedeki haczedilmezlik kurallarının tümü (m. 82, I/1 ila 13) bakımından haczedilmezlik şikâyetin ileri sürülemeyeceği yani şikâyetin istisnalarını teşkil eden diğer konular ileride işlenecektir²⁶⁷.

2.1.1.3.2.1 Kanuni ipotek hakkına sahip olanlar bakımından

2.1.1.3.2.1.1 Genel olarak

İİK m. 82, I ile haczedilemeyen malların belirtilmesinin ardından, m. 82, II ile eski TMK'nın 807. maddesinin haczedilmezlik hâllerinden ayrık tutulacağına yer verilmiştir. Eski TMK'nın aksine, yeni TMK'nın 892. ve 893. maddeleri ile sırasıyla tescile tabi olmayan ve tabi olan kanuni ipotekler şeklinde bir ayrıma gidilmiştir. Bu durum ise, eski TMK'nın 807. maddesinin, her iki maddeye de karşılık gelip gelmediği noktasında tereddütlere neden olmuştur.

Doktrinde Muşul, 892. maddenin eski TMK'da karşılığının olmadığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra yazar m. 82, II ile kanuni ipotek hakkına sahip olanların haklarının korunması hedeflendiğinden, bu hükmün yeni TMK'nın her iki maddesini de kapsadığını ileri sürmektedir²⁶⁸. Bulut ise, tescile tabi olmayan kanuni ipoteklerin (TMK m. 892) niteliği gereği doğrudan rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibe konu edileceği, bu takip yolunda da haciz aşamasının bulunmamasından ötürü

²⁶⁶ Yargıtay da meskenini teminat olarak gösteren borçlunun, bu mesken bakımından haczedilmezlik şikâyetinde bulunabileceğine karar vermiştir. 12. HD E. 1985/11936, K. 1986/5615, T. 12.05.1986. (Uyar, *Şerh*, 7279, 7280). Aynı yöndeki başka bir Yargıtay karar için bkz. İİD, 1426/1700, T. 04.03.1957. (Sıtkı Akyazan, *İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri* (İstanbul: Kurtulmuş Matbaası, 1958), 111, 112).

²⁶⁷ Haczedilmezlik şikâyetinin istisnaları için bkz. §3, 3.3.

²⁶⁸ Muşul, *Haciz*, 462, Muşul, *Cilt I*, 653.

meskeniyet şikâyetinin ileri sürülemeyeceğini savunmaktadır. Dolayısıyla m. 82, II yalnızca TMK'nın 893. maddesini kapsamaktadır²⁶⁹.

TMK'nın 893. maddesi bakımından, tescil edilen kanuni ipotek hakkı için de rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip başlatılacak ve haciz aşaması olmadığından meskeniyet şikâyeti ileri sürülemeyecektir. Ancak yeni TMK yürürlüğe girmeden önce de m. 82, II'de tescile tabi olup, tescil edilmeyen kanuni ipotek hakları için haczedilmezlik şikâyeti ileri sürülemez şeklinde bir ayrıma gidilmemiştir. Bu sebeple 892. madde doğrudan rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibe konu olacağı için bu hükmün İİK m. 82, II'ye dâhil olmadığı düşünülemez. Bunun yanı sıra 4722 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 21. maddesi ile diğer mevzuatlar tarafından TMK'ya yapılan atıfların o maddelerin karşılığı olan yeni maddelere yapılmış sayılacağı belirtilmiştir. Eski TMK'da tescile tabi olmayan ipoteklere yer verilmemiş olup, 807 ve devamındaki maddeler kanuni ipotekler başlığı altında düzenlenmişti. Yeni TMK'da ise, "Kanuni İpotek" başlığı altında 892 ve devamında düzenlemiştir. Sonuç olarak 807. maddenin her iki maddeyi, İİK m. 82, II'nin de hem m. 892 hem de m. 893'ü kapsadığı kanaatindeyiz.

2.1.1.3.2.1.2 Kanuni ipotek hakkına sahip olanlara karşı meskeniyet şikâyeti

Borçlu, İİK m. 82, II uyarınca, kanuni ipotek hakkına sahip olanlara karşı meskeniyet şikâyetinde bulunamaz. Tescile tabi olduğu hâlde tescil edilemeyen ipoteklerde hak sahipleri rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapamazlar. Dolayısıyla burada haciz aşaması mevcuttur. Ancak doktrinde Kuru'nun da belirttiği üzere tescil edilmemiş olsa dahi borçlu ile alacaklı arasındaki menfaati sağlamak üzere borçlunun, hak sahiplerine karşı meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkün değildir²⁷⁰. Bu doğrultuda, kanuni ipotek hakkına sahip olanları belirlemek önem arz etmektedir.

Kanuni ipotek hakkı sahiplerine, TMK m. 893 ile üç bent hâlinde yer verilmiştir. Öncelikle m. 893/1 ile resmi bir senet ile taşınmazını satarak; devreden satıcının, bu taşınmaz üzerinde satıştan kaynaklı alacağı için kanuni ipotek hakkı mevcuttur²⁷¹. 538 Sayılı Kanundan önceki dönemde, İİK'da borcun eşyanın bedelinden doğması durumunda meskenin haczedileceğine dair istisnai bir hüküm

²⁶⁹ Bulut, "İpotek Tesisi," 1094, 1095 dn. 53.

²⁷⁰ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 312, 313.

²⁷¹ A. Lâle Sirmen, *Eşya Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 603.

mevcut değildi²⁷². 538 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, II'ye “2, 3, 4, 5, 7 ve 12 numaralı bendlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline munhasırdır” hükmü eklenmiştir. Ancak İİK m. 82/2 ile kanuni ipotek hakkı sahibine tanınan istisna sayesinde borçlunun, alacaklıya karşı evin satışından doğan alacağı için meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkün değildi.

TMK m. 893, II ile üzerinde elbirliği ortaklığı bulunan taşınmaz bakımından, paylaşmadan kaynaklı alacaklar için birlikte mirasçı olanların veyahut diğer elbirliği ortaklarının da kanuni ipotek hakkı mevcuttur. Dolayısıyla bu kişilere karşı da borçlunun meskeniyet şikâyetini ileri sürmesi mümkün değildir.

TMK m. 893, III ile evin inşası sebebiyle ortaya çıkan işçinin alacağı ile yapı malzemesi veren tacirin alacağı üzerinde kanuni ipotek hakları mevcut olup, borçlu bunlara karşı da meskeniyet şikâyetinde bulunamaz²⁷³. Zira emeği veya malzemesiyle taşınmazda bir değer artışı yaratan bu kişiler, çoğu kez faaliyetlerinin karşılığını inşaat işi sona erdikten sonra alırlar²⁷⁴. Dolayısıyla bu kişilerin alacaklarını elde edebilmesi bakımından haczedilmezlik müessesesi bir engel teşkil etmemelidir. Yargıtay da “... meskeninin haczedilmeyeceği şikâyetinin borcun meskeniyet iddia edilen evin inşa ve malzeme bedelinden doğduğu gerekçesiyle reddi İİK. 'nun 82/12. maddesinin 2.bendi gereğince yasaya uygun”²⁷⁵ şeklinde karar vermiştir.

2.1.1.3.2.2 Tescil edilmeyen mesken bakımından

Kural olarak mülkiyet hakkı, tapu siciline tescil ile doğar (TMK m. 1022). Ancak bazı durumlarda, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Bu durumlara TMK m. 705'de yer verilmiştir. Bunlar sırasıyla miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda yer verilen diğer hâllerdir. Bu durumlardan biri söz konusu ise, mülkiyet hakkını kazananlar, haciz tarihi itibarıyla bu haklarını tapuya tescil etmemişlerse, meskeniyet şikâyetini ileri süremezler²⁷⁶.

²⁷² Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 186.

²⁷³ İnan, *İcra Takibi*, 66; Balkan, *Haczedilmezlik*, 67.

²⁷⁴ Oğuzman, Seçili ve Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1117.

²⁷⁵ 12. HD, E. 2006/23207, K. 2007/941, T. 25.01.2007. (Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 94).

²⁷⁶ “4721 sayılı TMK.nun 705/1.maddesi (eski 633 m.) "Taşınmaz Mülkiyetinin kazanılması tescille olur. Miras, mahkeme kararı, cebri icra işgal, kamulaştırma halleri ile kanunda öngörülen diğer hallerde mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hallerde malikin tasarruf işlemleri yapılabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır" hükmünü içermektedir. Anılan hükme göre şikâyetçilerin, tapuya tescil işlemi gerçekleşmediği halde mülkiyet hakkını kazandıkları kuşkusuzdur. Ne var ki, taşınmaz haczin yapıldığı 13.09.1999 günü borçlular adlarına kayıtlı olduğundan icra memurunun haciz işleminde usulsüzlük bulunmamaktadır. Şikâyetçilerin

Burada incelenmesi gereken bir diğerk konu da satış vaadine veya satışa konu taşınmazın, borçlu tarafından kötü niyetli olarak tescil işleminin gerçekleştirilmemesidir. Borçlunun, satış vaadinde bulunduğu evin bedeli karşılığında, alacaklısına bu evin devrini gerçekleştirmesi beklenir. Zira taşınmaz mülkiyetini devreden hukuksal işlem, satım sözleşmesinden sonra yapılan tescil işlemidir²⁷⁷. Ancak kısmen ya da tamamen yapılan ödemeye rağmen borçlu, alacaklı üzerine evin devrini gerçekleştirmemişse, ödediği bedeli geri almak için takip başlatan alacaklıya karşı bu evin haczedilemez olduğu iddiasında bulunamaz²⁷⁸. Böyle bir durumda, borçlu, alacaklıyı zarara uğratmak için kasıtlı davranmış olup; meskeniyet şikâyetini öne sürmesi hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmektedir²⁷⁹. Yargıtay da bu konuda borçlunun kötü niyetli olduğundan bahisle meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağına karar vermiştir. Şöyle ki “*Takip mevzuu alacak borçlunun gayrimenkul satış vaadi ile almış olduğu paraya taallük etmiş ve mezkûr alacağın istifasının temini için satışı vaad olunan gayrimenkule haciz konmuş olmasına göre borçlunun alacaklı ile yapmış olduğu satış vaadi aktinde hüsnüniyet sahibi olması gayrimenkule ihtiyacı olmadığına delâlet eder. Kötü niyetle akit yapması hainde ise, kanunun himayesine mazhar olamaz*”²⁸⁰.

2.1.1.3.2.3 Tasarrufun iptali davası bakımından

2.1.1.3.2.3.1 Genel olarak

Borçlu, mallarının alacaklılar tarafından haczini engellemek için bunlar üzerinde birtakım tasarruf işlemlerinde bulunabilir. Alacaklılar da alacaklarını kısmen veya tamamen elde etmesini önleyen bu tasarrufların iptalini talep edebilir. Ancak tasarrufun iptali davasının açılabilmesi için tasarrufa konu olan malın haczi mümkün olmalıdır. Başka bir deyişle haczedilemeyen mallar kategorisine dâhil olan bir mal için

dayanak yaptıkları tescil ilamları tapuya kaydedilmediğinden, haciz işlemi yerinde olup, Mercii Hakiminin haczin kaldırılması sonucu doğacak şekilde karar vermesi doğru değildir.” HGK, E. 2004/12-210, K. 2004/208, T. 07.04.2004. (<https://legalbank.net>, E. T. 25.12.2021).

²⁷⁷ Ahmet Kılıçoğlu, “Taşınmaz Satımında Şekil ve Hakkın Kötüye Kullanılması,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* S. 1-4, (1981): 209.

²⁷⁸ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 322; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 425; Özbay, “Haczedilemezlikten Feragat,” 565.

²⁷⁹ Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 272.

²⁸⁰ İİD, 2817/2691, T. 09.05.1958. (Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 729). Yargıtay’ın aynı yöndeki diğerk bir kararı için bkz. İİD, 5938/4208, T. 21.06.1957. (Akyazan, *İhtiyati Haciz*, 110, 111).

tasarrufun iptali davası açılmaz²⁸¹. Bu kapsamda borçlunun başka birisine devrettiği hâline münasip evi bakımından (İİK m. 82, I/12) tasarrufun iptali davası açılması söz konusu değildir. Zira borçlu bu işlemi gerçekleştirmeseydi de alacaklıların borçlunun hâline münasip evini haczetmesi yine söz konusu olmayacaktı²⁸². Dolayısıyla tasarrufun iptali davası açılmış ise; bu dava esnasında, davalı borçlu ve üçüncü kişinin, meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür²⁸³.

Meskeniyet şikâyeti üzerine, tasarrufa konu edilen malın haczedilebilir olup olmadığı bir “ön sorun” teşkil etmektedir. Bu meskeniyet şikâyeti icra mahkemesi tarafından değil, tasarrufun iptali davasına bakan mahkeme tarafından incelenir²⁸⁴. Mahkeme meskeniyet şikâyetini haklı bulursa, tasarrufun iptali davasının reddine karar verilir. Buna karşın meskeniyet şikâyeti haksız bulunursa, tasarrufun iptali davası görülmeye devam edilir.

Tasarrufun iptali davasının sonucunda ya davanın reddine ya da davanın kabulüne yani tasarrufun iptaline hükmedilir. Dava reddedildiği takdirde tasarruf işlemi geçerli olacağından, alacaklının bu malın haczini talep edemez. Davanın kabulüne yani tasarrufun iptaline karar verilirse hem borçlunun hem de üçüncü kişinin meskeniyet şikâyetinde bulunup bulunamayacağı ise ayrı ayrı incelenmelidir.

²⁸¹ Baki Kuru, *İflâs ve Konkordato Hukuku* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1971), 388 dn. 4; Bilge Umar, *Türk İcra İflas Hukukunda İptal Davası* (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1963), 57; Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku'nda Tasarrufun İptali Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), 741; Haşmet Sırrı Akşener, *İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2007), 382; Talih Uyar, *Tasarrufun İptali Davaları* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2020), 112; Talih Uyar, “İcra ve İflas Hukuku'nda Tasarrufun İptali Davasının Konusu,” *Ankara Barosu Dergisi* 1, (2011): 226; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 127; Mahmut Coşkun, *İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat, Tasarrufun İptali Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 1044; Akkırın, *Haczedilmezlik*, 88. Aynı yöndeki Yargıtay kararı için bkz. 17. HD, E. 2013/13855, K. 2013/12721, T. 24.09.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 26.12.2021).

²⁸² Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 127.

²⁸³ Hem borçlunun hem de üçüncü kişinin, tasarrufun iptali davası sırasında meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağı yönündeki aksi görüş için bkz. Kuru, *El Kitabı*, 1210. Yargıtay da bir kararında, borçlunun, taşınmazını satmakla birlikte meskeniyet iddiasından vazgeçtiğine hükmetmiştir. 15. HD, 17.03.1997, E. 826, K. 1399 (Uyar, “Tasarrufun İptali,” 227). Bu kararın eleştirisi için bkz. Akşener, *Tasarrufun İptali Davaları*, 383.

²⁸⁴ Kuru, *Konkordato*, 388 dn. 4; Akşener, *Tasarrufun İptali Davaları*, 382; Orhan Eroğlu, *Tasarrufun İptali Davaları ile Muvazaa Davaları ve Karşılaştırılması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 72. Yargıtay da tasarrufun iptaline konu malın haczinin caiz olup olmadığına icra mahkemesinin değil, tasarrufun iptali davasına bakan mahkemenin karar vereceğini belirtmiştir. İlgili karar için bkz. 17. HD, E. 2013/13855, K. 2013/12721, T. 24.09.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 27.12.2021).

2.1.1.3.2.3.2 Tasarrufun iptali durumunda meskeniyet şikâyeti

Alacaklı (davacı), tasarrufun iptali davasını kazanırsa, bu davaya konu edilen malı cebri icra alanına dâhil etmiş olur²⁸⁵. Bu durumda ev borçlunun mülkiyetine geri dönmez, davalı 3. kişi hâlâ evin maliki konumundadır. Ancak davacı alacaklı, mal borçluya aitmiş gibi bu evin haczini ve satışını talep ederek, elde edilen paradan alacağını alır (İİK m. 283, I). Geriye kalan para ise, borçluya değil, tapu sicilinde malik olarak gözüken üçüncü kişiye verilir²⁸⁶. Bu noktada borçlu iptal edilen tasarruf işlemi, alacaklıları zarara uğratma maksadıyla yapmış olduğundan meskeniyet şikâyetinde bulunamaz²⁸⁷. Yargıtay da tasarrufun iptali ile taşınmazın borçluya dönmeyerek, üçüncü kişiye ait olmaya devam edeceğinden bahisle borçlunun meskeniyet şikâyetini ileri süremeyeceğini belirtmiştir. Bu kapsamda borçlunun şikâyet yoluna başvurmakta hukuki yararının bulunmadığına karar vermiştir²⁸⁸.

Tasarrufun iptali davasının davalısı üçüncü kişi ise, alacaklının borçlu aleyhine yürüttüğü icra takibinin bir tarafı ve de borçlu sıfatı olmadığı için meskeniyet şikâyetinde bulunamaz²⁸⁹. Yargıtay da “*Şikâyetin yasal dayanağı olan, İİK’nin 82/12. Maddesi uyarınca “borçlunun haline münasip evinin haczedilemeyeceğinden” meskeniyet şikâyetinde bulunma hakkı borçluya ait olup icra takibinde borçlu sıfatı olmayan tasarrufun iptali ilamının davalısı 3. Kişinin şikâyet hakkı yoktur.*” diyerek, doktrindeki görüş ile aynı yönde karar vermiştir²⁹⁰.

²⁸⁵ Akyazan, *İcra ve İflâs Kanunu*, 193; Muşul, *Tasarrufun İptali*, 741; Coşkun, *Tasarrufun İptali Davaları*, 1273; Erhan Günay, *Tasarrufun İptali Davası* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 249, 250. Alacaklı, iptal davasını kazandığı takdirde, davaya konu mal borçluya aitmiş gibi o mal üzerinden cebri icra yolu ile hakkını elde edebilir (Üstünağ, *İflâs*, 225).

²⁸⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 690; Coşkun, *Tasarrufun İptali ve İstihkak*, 43; Coşkun, *Tasarrufun İptali Davaları*, 1046.

²⁸⁷ Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 216; Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 311; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 342; Saim Üstündağ, *İflâs Hukuku* (İstanbul: Avcıol Basın Yayım, 1998), 189; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 230; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2345; Eroğlu, *Tasarrufun İptali Davaları*, 73.

²⁸⁸ 12. HD, E. 2005/9692, K. 2005/12254, T. 06.06.2005. (Uyar ve Uyar, “Tasarrufun İptali,” 226). Aynı yönde bkz. Bilge Umar, “Postacıoğlu’nun 538 Sayılı Kanuna Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 3-4, (1967): 355.

²⁸⁹ Akyazan, *İcra ve İflâs Kanunu*, 194; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2345; Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku’nda Şikâyet* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018): 203; Coşkun, *Cilt II*, 2414; Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 39; Eroğlu, *Tasarrufun İptali Davaları*, 74. Ancak Gürtürk’e göre, bu davanın kabulü ile üçüncü kişinin de menfaati etkilenecektir. Dolayısıyla mesken hâline münasip bir mesken niteliğinde ise, üçüncü kişi de meskeniyet şikâyetinde bulunabilmelidir. (Gürtürk, “Haline Münasip Ev,” 112, 113).

²⁹⁰ 12. HD, E. 2004/24990, K. 2005/2109, T. 08.02.2005. (<https://legalbank.net>, E. T. 12.08.2021).

2.1.1.3.3 Aile konutu bakımından meskeniyet şikâyetinin değerlendirilmesi

2.1.1.3.3.1 Aile konutunun haczi

Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesinde eşlerin üçüncü kişiler ile aile konutu üzerinde hukuki işlem yapma özgürlüğüne yönelik istisnai bir duruma yer verilmiştir²⁹¹. Buna göre, eşlerden birisi diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutuna ilişkin kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya bu konut üzerindeki haklarını sınırlayamaz. Belirtilen bu hâller, yalnızca malik eşin iradesine bağlı olarak aile konutu üzerinde gerçekleştirilen tasarruf işlemleri için geçerlidir²⁹². Bu kapsamda aile konutu haczedilebilir.²⁹³

Aile konutunun haczi sırasında diğer eşin bu haciz bakımından rızası aranmamaktadır²⁹⁴. Öyle ki icra hukukunda borçlunun haczi mümkün olmayan bir malı haczedilirse, bunun haczi sırasında dahi borçlunun rızası aranmamaktadır. Dolayısıyla bir evin sırf “aile konutu” olması diğer eşin hacze yönelik rızasının aranmasını haklı kılmaz. Ayrıca kanun koyucu, 82. maddeyi düzenlerken; icra müdürünün takdir yetkisi doğrultusunda, bir malı haczedebileceğine yer vermiştir. Haciz esnasında borçlunun hacze engel olabileceğine yönelik bir müessese ise öngörmemiştir. Borçlu yalnızca malı haczedildikten sonra bu malı için haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilir.

Bir an için aile konutunun haczedilemez olduğu düşünüldüğünde, böyle bir durumda evin, aile konutu niteliğinde olup olmadığını inceleme yetkisini icra müdürünün takdirine bırakmak gerekecektir. Bu durum ise, icra müdürünün hem görevinin hem de takdir yetkisinin kapsamının aşılması anlamına gelmektedir²⁹⁵. Zira bir evin, TMK m. 194, III uyarınca, aile konutu niteliğine sahip olması tapuya şerh

²⁹¹ Gökçen Topuz, “Aile Konutunun Haczi ve Kiralanan Aile Konutunun İlämsız İcra Yoluyla Tahliyesi,” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2008): 271.

²⁹² Murat Dönmez, “Aile Konutunun Haczi,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 77, (2008): 351.

²⁹³ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 176; Oğuz Atalay, “Türk Medeni Kanunu’nda Aile Hukuku Mal Rejimlerine İlişkin Hükümlerin Takip Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi.” *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı*, (2002): 54; Dönmez, “Aile Konutu,” 351; Topuz, “Aile Konutu,” 274; Mahmut Kamacı, “Aile Konutu ve Hak Sahibi Eşin Bu Konutla İlgili Tasarruflarına Diğer Eşin Katılma Hakkı (Rıza),” *Yargıtay Dergisi* 1-2, (2004): 128; Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra Hukukunda Haciz* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2022), 639; Taneri, *Şikâyet*, 171. Türk Medeni Kanunu'nun 194. maddesi ile aile konutu üzerinde cebrî icra yani aile konutunun haczinin ve satışının mümkün olmayacağına dair bir düzenlemeye yer verilmemesine yönelik eleştiri için bkz. Şükran Şıpka, *Aile Konutu ile İlgili İşlemlerde Diğer Eşin Rızası* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2004): 121.

²⁹⁴ Atalay, “Aile Hukuku,” 54; Şıpka, *Aile Konutu*, 119; Akkıran, *Haczedilmezlik*, 95.

²⁹⁵ Dönmez, “Aile Konutu,” 355.

edilmiş olmasına bağlı değildir. Dolayısıyla her somut olay bakımından icra müdürünün evin, aile konutu niteliğinde olup olmadığını araştırması beklenemez.

Anlaşılabacağı üzere aile konutunun haczinde borçlunun veya diğer eşin rızasını aramak cebrî icra kuralları ile bağdaşmayacak olup, bunun haczedilmesi her hâlükârda mümkündür. Yargıtay da bir kararında evin, aile konutu niteliğinde olmasını hacze engel bir durum olarak görmemiştir²⁹⁶. Ayrıca TMK m. 194, III uyarınca, evin aile konutu olarak tapuya şerh edilmiş olmasının da bu noktada bir önemi bulunmayıp, aile konutunun haczedilmesi yine mümkündür²⁹⁷.

2.1.1.3.3.2 Aile konutunun meskeniyet şikâyetine konu edilmesi

2.1.1.3.3.2.1 Diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunması

2.1.1.3.3.2.1.1 Genel olarak

Belirtildiği üzere aile konutu niteliğinde olan bir evin haczi mümkündür. Ancak haczedilen aile konutu, borçlu ve ailesi bakımından hâline münasip bir ev niteliğinde ise, bu ev hakkında haczedilmezlik şikâyeti ileri sürülebilir. Bu noktada takibin bir tarafı olan borçlu (malik) elbette ki meskeniyet şikâyetinde bulunabilir. Burada asıl sorun, diğer eşin şikâyet hakkının olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

Doktrinde genel olarak kabul edilen görüşe göre diğer eşin de aile konutu bakımından meskeniyet şikâyetinde bulunma hakkı vardır²⁹⁸. Buna karşın Yargıtay'ın yaklaşımı ise, diğer eşin icra takibinin bir tarafı olmamasından ötürü meskeniyet şikâyetinde bulunamayacağı yönündedir. Dolayısıyla diğer eş şikâyet yoluna başvurursa, bu başvurunun “aktif husumet yokluğu” sebebiyle reddedilmesi

²⁹⁶ “Türk Medeni Kanunu’nda aile konutuyla ilgili olarak kira sözleşmesinin feshi, konutun başkasına rızaen devri gibi konut üzerindeki hakları tamamen ya da kısmen kısıtlayıcı hukuki işlemlerin diğer eşin rızasına bağlı olduğu belirtilmiştir. Aile konutunun haczi ve haciz sonucu satışı, bu madde kapsamına giren ve diğer eşin rızasına bağlı olan bir işlem değildir”. 12. HD, E. 2011/28503, K. 2012/14414, T. 30.04.2012. (<https://www.kararara.com/>, E. T. 31.12.2021).

²⁹⁷ Uyar, *Şerh*, 7250; Oskay, Koçak, Deyneki ve Doğan, *Cilt II*, 2346.

²⁹⁸ Şıpka, *Aile Konutu*, 122; Topuz, “Aile Konutu,” 277, 278; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 185; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflas*, 176; Özekes ve Çiftçi, “Aile Konutu”; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 639; Kemal Döner, “Ailenin Korunması Bağlamında Aile Konutu Şerhi ve Şerhin Konutun Hacine ve Satışına Etkisi” (Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2018), 150; Namlı, “Aile Konutu,” 3110, 3111; Taneri, *Şikâyet*, 226. Aksi yöndeki görüş için bkz. Oskay, Koçak, Deyneki ve Doğan, *Cilt II*, 2346. Yazarlara göre, 82, I/12’den faydalanma hakkı yalnızca borçluya ait olup, tapuya aile konutu şerhi verilse dahi bu durum diğer eşe meskeniyet şikâyetinde bulunma hakkını bahşetmez.

gerekmektedir²⁹⁹. Anayasa Mahkemesi ise, aile konutu şerhi bulunan bir taşınmaz bakımından, diğer eşin dava ehliyetinin yokluğu³⁰⁰ sebebiyle haczedilmezlik şikâyetinin reddedildiği bir olayda “aile hayatına saygı hakkının” ihlal edildiğine karar vermiştir. Şöyle ki bir mesken aile konutu niteliğinde ise, borçlu ve ailesinin barınma; alacaklının ise, mülkiyet hakkının dengelenmesi karşısında Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerinde yer verilen “aile hayatına saygı hakkının” da gözetilmesi gerekir. Ayrıca bu evin satılması hem borçlu hem de ailesi bakımından mağduriyet yaratacak niteliktedir. Dolayısıyla diğer eşinde meskeniyet şikâyetinde bulunmakta hukuki yararının varlığı kabul edilmelidir³⁰¹.

Belirtildiği üzere hem Doktrinde genel olarak kabul edilen görüş hem de Anayasa Mahkemesi kararı çerçevesinde diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunması mümkündür. Ancak diğer eşin bu şikâyeti ileri sürebilmesi için aile konutunun haczedildiğinden haberi olmalıdır. Burada takibin bir tarafı olmayan diğer eşin haberdar edilmesi bakımından tebligat yapıp yapılmayacağı eğer tebligat yapılacaksa, bu tebligatın neyi içereceğinin de ele alınması gerekmektedir.

2.1.1.3.3.2.1.2 Diğer eşe tebligat yapılması

İcra hukukunda kural olarak takibin tarafları olan alacaklı ve borçluya tebligat yapılır (İİK m. 21; 57; 103). Ancak meskeniyet şikâyetini ileri sürebilmesi bakımından diğer eşe de tebligat yapılması noktasında doktrinde birtakım görüşler ileri sürülmüştür.

²⁹⁹ “Alacaklı tarafından borçlu hakkında yapılan genel haciz yoluyla icra takibinde, 3. Kişi icra mahkemesine başvurarak, meskeniyet iddiasına dayalı haczedilmezlik şikâyetinde bulunduğu mahkemeye; borçlunun aynı taşınmazda ikamet eden eşinin Türk Medeni Kanunu’nun 194. Maddesi gereğince meskeniyet şikâyetine bulunma hakkı olduğundan bahisle alınan bilirkişi raporu doğrultusunda şikâyetin kabulü ile taşınmazdaki haczin kaldırılmasına karar verildiği görülmüştür. İİK’nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendinde; borçlunun haline münasip evinin haczolunamayacağı ifade edilmiştir. Anılan yasal düzenleme uyarınca, meskeniyet şikâyeti, yalnızca takip borçlusuna tanınmış bir hak olup, takipte borçlu sıfatı taşımayan 3. kişinin bu konuda şikâyet hakkı bulunmamaktadır.” 12. HD, E. 2016/29993, K. 2018/3189, T. 16.04.2018. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2016/32639, K. 2017/1897, T. 14.02.2017; E. 2015/3496, K. 2015/13236, T. 11.05.2015; E. 2014/15515, K. 2014/17791, T. 18.06.2014. (<https://legalbank.net>, E. T. 02.01.2022)

³⁰⁰ Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında, “dava ehliyeti, “aktif dava ehliyeti” gibi kavramlar kullanmıştır. Ancak dava ehliyeti ve aktif husumet yokluğu (taraf sıfatı) birbirinden oldukça farklı nitelikteki kavramlardır. Dolayısıyla bu kullanım terminolojik açıdan hatalıdır. (Özekes ve Çiftçi, “Aile Konutu”).

³⁰¹ AYM, T. 12.12.2019, RG. 08.04.2020/31093. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/10454>, E. T. 02.01.2022).

Şıpka, İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi diğer eşin icra takibinden ve bunu müteakip hacizden haberdar edilerek, meskeniyet şikâyetini ileri sürebilmesi için “ödeme emrinin” kendisine de tebliğ edilmesi yönünde bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtmektedir³⁰². Buna karşın Dönmez ise, böyle bir değişikliğin diğer eşin takipte bir taraf olmaması sebebiyle takip hukuku ilkeleri ile bağdaşmayacağını savunmaktadır. Ayrıca bu durum ödeme emri ile bunun muhtevasını düzenleyen İİK m. 60'a da aykırılık teşkil eder. Dolayısıyla burada haczedilen malın taşınmaz olması ve bu taşınmaz üzerinde de aile konutu şerhi bulunması durumunda diğer eşe de “haciz tutanağının” gönderilmesi şeklinde bir düzenleme yapılması daha isabetli olur³⁰³.

Topuz ve Namlı ise, ancak rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılan bir durumda diğer eşe “ödeme emrinin” tebliğ edilmesi gerektiğini belirtmektedir³⁰⁴. Zira ödeme emrinin gönderilmesi her zaman aile konutunun satılarak, paraya çevrileceği anlamına gelmemektedir. Ancak aile konutunun ipotek edilmesi durumunda, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takipte aile konutunun doğrudan satışı sağlanabilir. Dolayısıyla rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibe özgü olmak üzere diğer eşe de ödeme emri tebliğ edilmelidir³⁰⁵.

Kanaatimizce diğer eşin, meskeniyet şikâyetinde bulunabilmesi için aile konutunun haczedildiğinden mutlaka haberdar edilmesi gerekmektedir. Ancak alacaklının henüz haciz talep etme yetkisinin bulunmadığı dolayısıyla aile konutunun haczedilmediği bir dönemde diğer eşe icra takibinin bildirilmesine gerek yoktur. Zira ev üzerinde aile konutu şerhi bulunsa dahi diğer eşe ödeme emrinin gönderilmesi takip hukuku kurallarına aykırılık teşkil etmenin (m. 60; 61) yanı sıra uygulamada da tereddüt yaratacak niteliktedir. Zira uygulamada ödeme emrinin alacaklı tarafından hazırlanıp, tebliğ edildiği göz önünde bulundurulduğunda alacaklının borçlunun evli olup olmadığı, tapuda eve ilişkin aile konutu şerhi bulunup bulunmadığı gibi hususları araştırması beklenemeyeceği gibi kendisine bu yönde bir ödev de yüklenemez. Dolayısıyla diğer eşe ödeme emri değil, icra müdürü tarafından evin aile konutu olarak tapuya şerh edilip edilmediği incelenerek, aile konutu şerhi bulunduğu takdirde haciz

³⁰² Şıpka, *Aile Konutu*, 121. Aynı yöndeki diğer bir görüş için bkz. Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 567.

³⁰³ Dönmez, “Aile Konutu,” 354. Namlı, tapuda aile konutu şerhinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, haciz tutanağının diğer eşe de gönderilmesi gerektiğini belirtmektedir. (Namlı, “Aile Konutu,” 3112).

³⁰⁴ Namlı, “Aile Konutu,” 3107; Topuz, “Aile Konutu,” 276.

³⁰⁵ Topuz, “Aile Konutu,” 275, 276.

tutanağının gönderilmesi şeklinde bir düzenleme yapılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

2.1.1.3.3.2 Borçlunun haczedilmezlik şikâyetinden feragatinin diğer eşin meskeniyet şikâyetine olan etkisi

Borçlunun evinin, aile konutu niteliğinde olması bu ev bakımından haczedilmezlik şikâyetinden feragat etmesine engel değildir (m. 83/a). Zira kanun koyucu haczedilmezlik şikâyetinden feragat ile ilişkin hüküm tesis ederken, hiçbir malı bu kapsamın dışında tutmamıştır. Dolayısıyla haciz esnasında ya da sonrasında diğer eşin rızasını aramaksızın³⁰⁶, borçlunun aile konutunun haczedilmezlik vasfından vazgeçmesi mümkündür. Bu durum diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunmasına ise etki etmeyecektir. Başka bir ifadeyle borçlu, aile konutu bakımından haczedilmezlik hakkından feragat etse dahi diğer eş bu ev için meskeniyet şikâyetinde bulunabilir³⁰⁷. Zira söz konusu malın eksikliği borçlunun yanı sıra ailesinin de yaşamlarına doğrudan etki edecek niteliktedir. Bu hakkın yalnızca borçluya tanınması kanunun öngördüğü korumadan ailesinin faydalanamaması anlamına gelecektir.

2.1.1.3.3.3 Aile konutu hakkında ihalenin feshi talebi

Haczedilen aile konutu icra yoluyla satılabilir³⁰⁸. Buna göre satılan aile konutu bakımından hem borçlu olan eş hem de diğer eş ihalenin feshini talep edebilir. Zira kanun koyucu, ihalenin feshini talep edebilecekleri saymak suretiyle öngörmüş (m. 134, II), bunun dışındaki kişilerin ihalenin feshini talep etmesi durumunda bu talebin usulden reddedileceğini açıkça hükme bağlamıştır (m. 134, V). Kanunda ihalenin feshi talebinde bulunacak kişilerden birisi de borçlu olarak belirtilmiş olup, borçlunun bu

³⁰⁶ Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 560; Dönmez, “Aile Konutu,” 355. Atalay da diğer eşin açık rızasının aranmaması gerektiği konusunda birtakım gerekçeler sunmuştur. Şöyle ki bir malın haczinden itibaren yedi gün içinde şikâyet yoluna gidilmezse, o mala ilişkin haczedilmezlik şikâyetinden zımnen feragat edilmiş olunur. Açık rıza aranması durumunda ancak diğer eşin haczinden haberdar olup, yedi gün içinde meskeniyet şikâyetinde bulunması her zaman mümkün olacaktır. Dolayısıyla TMK da diğer eşin rızası için belirli bir süre öngörülmediğinden haczin kesinleşmesi belirsiz bir süreye yayılmış olur. (Atalay, “Aile Hukuku,” 55, 56).

³⁰⁷ Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 125; Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 554; Topuz, “Aile Konutu,” 278; Döner, “Aile Konutu,” 160, 161.

³⁰⁸ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Türk Medeni Kanunu'nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2002), 35; Uyar, *Şerh*, 7250; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2346. “... aile konutunun tapu sicilinde maliki olan borçlunun borcundan dolayı alacaklıların yapacakları bir icra takibi sonucu satışına engel teşkil etmemektedir.” 12. HD, E. 2006/5829, K. 2006/8852, T. 25.04.2006. “... hacizli taşınmazın tapu kaydında aile konutu şerhinin bulunması, cebri satışa engel teşkil etmez.” 12. HD, E. 2016/16454, K. 2016/17654, T. 23.06.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 31.12.2021).

talepte bulunması mümkündür. Diğer eş ise, tapuda aile konutu şerhi bulunması hâlinde, resmî sicile kayıtlı ilgililerden birisi olacağı için ihalenin feshini talep edebilecektir (m. 134, II). Nitekim Yargıtay'ın kararı da aynı yönde olup, bahsi geçen karar şu şekildedir; “Somut olayda, şikayetçi ...'ın, borçlu..... ile evli olduğu, 13.09.2017 tarihli Tapu Müdürlüğü yazı cevabına göre; ihale konusu taşınmazın tapu kaydına 03.07.2017 tarihli ihaleden önce 15.11.2016 tarih ve 7334 yevmiye numarası ile aile konutu şerhi konulduğu görülmekle, şikayetçinin, İİK'nun 134/2. maddesi gereği, tapu sicilindeki ilgililerden olduğu ve dolayısıyla ihalenin feshini isteyebileceği anlaşılmaktadır”³⁰⁹.

Aile konutu hakkında ihalenin feshi talep edilebilse de icra mahkemesi burada belirli konularla sınırlı olmak üzere inceleme yapabilir. Buna göre, meskenin, aile konutu niteliğinde olması ihalenin feshi sebebi olarak sayılmamaktadır³¹⁰. Zira Anayasa Mahkemesine konu olan bir olayda, diğer eşin meskeniyet şikâyeti taraf sıfatının bulunmadığı gerekçesiyle icra mahkemesi tarafından reddedilmiş, bunun üzerine takibe devam edilerek, aile konutunun satışı gerçekleştirilmiştir. Diğer eş de taşınmazın aile konutunun niteliğinde olduğunu ileri sürerek, ihalenin feshini talep etmiştir. Anayasa Mahkemesi ise, icra mahkemesinin aile konutu güvencesinden doğan hakları inceleme gibi bir yetkisinin olmadığını ancak satışa hazırlık ve satış işlemlerini inceleyebileceğini belirterek, başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir³¹¹.

Sonuç olarak, aile konutu haczedildiği takdirde diğer eşe de haciz tutanağı tebliğ edilerek, meskeniyet şikâyetinde bulunma hakkını tanımak gerekir. Zira borçlu şikâyette bulunmaz ve aile konutu niteliğindeki ev de satılırsa; diğer eşin, ihalenin feshi talebi de dikkate alınamayacağından hak kaybı yaşanılması kaçınılmaz hale gelecektir.

2.1.1.3.4 Meskeniyet şikâyetinin incelenmesi

Meskeniyet şikâyetin incelenmesi, diğer haczedilmezlik kuralları için ileri sürülen şikâyetin incelenmesinden farklılık arz eden noktalara sahiptir. Dolayısıyla

³⁰⁹ 12. HD, E. 2018/12496, K. 2019/3129, T. 27.02.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 31.12.2021).

³¹⁰ İhalenin feshine ilişkin sebepler için bkz. Ramazan Arslan, *İcra İflâs Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984), 163.

³¹¹ AYM, T. 22.11.2018, RG. 21.12.2018/30632. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/18872>, E. T. 04.01.2022).

genel açıklamalar³¹² meskeniyet şikâyeti için de geçerli olmak üzere burada yalnızca farklılık gösteren hususlar üzerinde durulacaktır.

Genel itibariyle şikâyet ile ilgili deliller, borçlunun aleyhinde yürütülen icra takibi dosyasında bulunmaktadır. Bunun haricinde bilirkişi ve keşif gibi delillere de başvurmak mümkündür. Bilhassa borçlu meskeniyet şikâyetinde bulunduğu takdirde, bu şikâyetin incelenmesinde keşif ve bilirkişi delillerine başvurulması gerekmektedir³¹³. Keşif ile borçlunun ve ailesinin o evde oturup, evi mesken olarak kullandıklarına dair bir tespit yapılır³¹⁴. Bilirkişi raporunda ise, borçlu ve ailesinin oturduğu meskene ilişkin özellikler (büyüklüğü, oda sayısı, odaların niteliği, bulunduğu semt gibi), kaç kişinin yaşadığı, değeri, oturabilecekleri hâline münasip evin değeri, mütevazı semtler ile bu semtlerdeki evlerin değeri belirlenmelidir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, bilirkişi raporunda borçlunun oturabileceği semtlerdeki evlerin değerinin belirtilmediği bir durumda yeniden bilirkişi raporu alınması gerektiğine karar vermiştir³¹⁵.

Burada hacizli evin değeri ile hâline münasip evin değerinin belirleneceği zaman bakımından bir tereddüt söz konusudur. Yargıtay kimi kararlarında, haciz tarihi itibariyle yapılan belirlemeyi göz önünde bulundururken³¹⁶; kimi kararlarında ise, keşif tarihinde yapılan değer tespitini dikkate almaktadır³¹⁷. Yargıtay, borçlunun evinin değeri bakımından haciz tarihini, hâline münasip ev bakımından ise keşif tarihinin esas alınması gerektiğine ilişkin kararın hükmün infazında karışıklıklara sebep olacağından bahisle bozulmasına ve haciz tarihinin esas alınmasına karar

³¹² Hacedilmezlik şikâyetinin incelenmesine ilişkin olarak bkz. §3, 3.2, 3.2.7.

³¹³ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 367 vd; Talih Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı içinde, der. Hakan Pekcanitez (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004), 736.

³¹⁴ Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 46.

³¹⁵ “...taşınmazın 100.000,00TL değerinde olduğunun, şikâyetçi borçlunun Konya merkezde alt yapısı olan, imarlı, kamu hizmetlerinden yararlanan mütevazı hayatını sürdüreceği hâline uygun bir meskeni ortalama 90.000,00TL civarında edinebileceğinin bildirildiği anlaşılmıştır. O hâlde mahkemeye, gerektiğinde yeni bir bilirkişi raporu alınarak, taşınmazın bulunduğu şehrin, borçlunun hâline münasip daha mütevazı bir semtinde alabileceği meskenin değerinin tespitinden sonra...”. HGK, E. 2017/1865, K. 2019/270, T. 07.03.2019. Bilirkişi raporunda hâline münasip ev için gereken değer ile oturabileceği semtlerdeki evlerinin değerinin belirtilmediği durumda ek rapor alınmasına ilişkin karar için bkz. HGK, E. 2013/2170, K. 2015/1204, T. 15.04.2015. E. T. 22.12.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 28.12.2021).

³¹⁶ 12. HD, E. 2018/10186, K. 2019/82, T. 14.01.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 29.12.2021).

³¹⁷ “... bilirkişi raporunda; borçluya ait ... İli ..., ... Mah.365 Ada, 78 Parsel 6 no 'lu bağımsız bölümün keşif tarihindeki değerinin 130.000 TL, borçlunun haline münasip ev alabileceği miktarın ise 115.000 TL olduğunun bildirildiği görülmüştür.” 12. HD, E. 2016/12115, K. 2017/3213, T. 06.03.2017. Aynı yönde bkz. 12. HD, E. 2013/14161, K. 2013/23321, T. 20.06.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 28.12.2021).

vermiştir³¹⁸. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, hacizli bir evin hâline münasipliğinin incelenmesi ancak borçlunun talebi üzerine olacağından, bu talep de haciz tarihi itibarıyla inceleneceğinden, haciz tarihi esas alınmalıdır³¹⁹. Nitekim borçlunun, meskeniyet şikâyeti dikkate alınırken, haciz tarihindeki durumunun göz önünde bulundurulması gerekir. Dolayısıyla hem hacizli hem de hâline münasip evin değerinin belirlenmesinde haciz tarihi esas alınmalıdır.

Bilirkişi raporunda, hacizli evin değeri ile borçlunun oturabileceği hâline münasip evin değeri belirlendikten sonra, bu iki değer birbiriyle kıyaslanır. Buna göre, hacizli evin değeri, hâline münasip evin değerinin altında kalıyorsa; meskeniyet şikâyetinin kabulüne ve haczin kaldırılmasına karar verilir. Buna karşın hacizli evin bedeli daha yüksekse, satılarak, borçlunun hâline uygun evi alması için gerekli bedel kendisine verilir. Geri kalan bedel ile de alacaklının alacağı ödenir³²⁰. Hacizli evin, hâline münasip evin değerinin ne kadarlık bir kısmını aşması gerektiği konusunda, net bir ölçüt getirmek mümkün değildir. Doktrinde Kuru, hacizli evin değerinin, en azından hâline uygun ev için gerekli miktar ile satış ve paylaşım masraflarının toplamını aşması gerektiğini belirtmektedir³²¹.

2.1.2 Borçluya ait birtakım eşyaların haczedilmezliği

2.1.2.1 Lüzumlu eşyalar

2.1.2.1.1 Genel olarak

6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, 82, I/2 hükmü, “*borçlunun kendisi için lüzumlu elbise ve eşyasının*”, borçlu ve ailesinin “*yatak takımları*” ve “*ibadete mahsus kitap ve eşyasının*”; 82, I/3 hükmü ise, “*mutfak takımı*” ve “*pek lüzumlu ev eşyalarının*” haczedilemeyeceğini öngörmekteydi. 6352 Sayılı Kanun ile herhangi bir eşya kategorisine yer verilmeksizin; m. 82, I/3’de para, altın, antika gibi değerli şeyler hariç olmak üzere borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için “lüzumlu eşyanın” haczedilemeyeceğine yer verilmiştir.

³¹⁸ 12. HD, E. 2018/14141, K. 2018/9776, T. 15.10.2018. (<https://legalbank.net>, E.T. 28.12.2021).

³¹⁹ Muşul, *Haciz*, 490. Aksi yöndeki görüş için bkz. Akcan, “Haline Münasip Ev,” 85.

³²⁰ HGK, E. 2018/543, K. 2020/325, T. 02.06.2020. E.T. 22.12.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 28.12.2021).

³²¹ Kuru, *Cilt I*, 817.

Burada öncelikle değinilmesi gereken husus, kanun koyucunun örnekleme yoluyla belirttiği değerli şeylerin haczedilemeyeceğine ilişkin husustur. Bu hususun, haczedilmezliğe ilişkin kurallara yer verilen bir madde ile düzenlenmesi kanun yapma tekniği bakımından uygun değildir³²². Ayrıca m. 88, I ile değerli şeylerin haczedilip, icra dairesi tarafından bunlara fiilen el konulması ile haczin tamamlanacağına açıkça yer verilmiştir. Bu sebeple m. 82, I/3'deki "... kıymetli şeyler hariç olmak üzere" şeklindeki belirleme, fazladan bir düzenlemedir³²³.

İİK m. 82, I/3 ile yer verilen "lüzumlu eşya" kavramının kapsamının tespit edilmesi önem arz etmektedir. Zira lüzumlu eşya kavramının, önceki kanun metninde yer alan "pek lüzumlu" kavramına giren eşyalar için mi öngörüldüğü yoksa kanun koyucu tarafından tek tek zikredilen eşya gruplarını da mı kapsadığı kanunda belirsizdir. Doktrinde, 6352 Sayılı Kanun ile ayrıca belirtilmeyen eşya gruplarının da lüzumlu eşya sayılarak, haczedilmemesi gerektiği belirtilmektedir³²⁴. Kanaatimizce, doktrindeki bu görüş isabetlidir. Şöyle ki m. 82, I/3, "lüzumlu ev eşyası" şeklinde değil, salt "lüzumlu eşya" diye ifade edilmiştir. Ayrıca 6352 Sayılı Kanunun gerekçesinde, herhangi bir eşya grubu bakımından sınırlamaya gidilmeksizin, "gerekli her türlü eşyanın" haczinin caiz olmadığı açıkça belirtilmiştir. Bu sebeple lüzumlu eşya ile kastedilen yalnızca ev eşyası olmayıp; borçlunun gerekli eşyası ve elbisesi, yatak, mutfak takımları ve ibadete ilişkin eşyalarının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda dağınık bir şekilde düzenlenmiş olan eşyalar m. 82, I/3'de lüzumlu eşya başlığı altında toplanmıştır. Bu sebeple lüzumlu eşya konusu anlatılırken, bunların hepsi bir bütün olarak ele alınacaktır.

2.1.2.1.2 Lüzumlu eşyanın belirlenmesi

Teknolojik gelişmeler ile bireylerin eşyalara olan ihtiyaçları birbirine paralel olarak sürekli bir değişim içindedir. Bu sebeple lüzumlu eşya kavramına nelerin dâhil

³²² Karaaslan, "Haczedilmezlik," 175. 176.

³²³ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özeker, *İcra ve İflâs*, 166.

³²⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 344; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özeker, *İcra ve İflâs*, 166; Karaaslan, "Haczedilmezlik," 174; Işık, "Haczedilmezlik," 483, 484. 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra da borçlunun, gerekli elbise ve eşyası, yatak takımları, ibadete mahsus eşyasının haczedilmeyeceği hakkında bkz. Kuru, *El Kitabı*, 506.

olacağını net bir şekilde ortaya koymak mümkün değildir. Ancak hangi eşyaların, lüzumlu eşya kategorisine dâhil olabileceğine yönelik ölçütler geliştirilebilir.

Yargıtay da lüzumlu eşyaya ilişkin tek tek bir belirleme yapmak yerine, “Mütevazi bir hayat standardının sürdürülebilmesi ve içinde bulunulan sosyal statünün asgari koşullarının muhafazasını temine yarayan, borçlunun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya”³²⁵ şeklinde genel hatlarıyla bir belirlemede bulunmuştur. Bu belirleme oldukça makuldür. Zira bir eşyanın lüzumlu olup olmadığı her borçlu bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gereken bir husustur. Bu doğrultuda, lüzumlu eşyaya ilişkin belirleme her somut olay çerçevesinde borçlu ve ailesinin, haciz sırasındaki sosyal durumu göz önünde bulundurularak, ihtiyaçlarına göre yapılmalıdır³²⁶. Ayrıca bu belirlemede borçlunun yaşadığı yer ve koşullar da dikkate alınmalıdır³²⁷. Örneğin, borçlunun yaşadığı yerin iklimi, lüzumlu olan eşyayı belirlemede önemli bir etkidir. Nitekim Yargıtay da sıcak bir yerde yaşayan borçlu için klimanın zorunlu bir eşya olduğundan bahisle haczedilmeyeceğine karar vermiştir³²⁸.

2.1.2.2 Lüzumlu eşya türleri

2.1.2.2.1 Kişisel eşyalar

Kişisel eşyalar, kullanımı yalnızca o kişiye ait olan özel eşyalardır. Bu kapsamda haczedilemeyecek kişisel eşyalarının başında, borçlu ve ailesinin kıyafetleri gelmektedir. Kıyafet kavramına iç çamaşırı, pijama, robdöşambr, palto, mayo gibi eşyalar dâhil edilebilir³²⁹. Ayrıca borçlunun kıyafetleri haczedilirken, dâhil olduğu çevre³³⁰ ile icra ettiği meslek³³¹ de dikkate alınmalıdır. Örneğin, çevresi ve mesleği dolayısıyla resmî törenlere, balolara giden borçlu için smokin gibi merasim elbiseleri hacizden muaf tutulmalıdır³³².

³²⁵ 12. HD, E. 2016/17477, K. 2017/9513, T. 19.06.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.01.2022).

³²⁶ Kuru, *El Kitabı*, 506; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 343. Arar ise, lüzumlu eşyanın, borçluda bulunmasının gerekli olup olmadığına bakılmaksızın, genel kabule göre herhangi bir kimse de bulunup bulunmamasını ölçü olarak aramaktadır. (Arar, *Cilt I*, 183).

³²⁷ Coşkun, *Cilt II*, 2392.

³²⁸ 12. HD, E. 2013/3365, K. 2013/12821, T. 04.04.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.01.2022).

³²⁹ Ansay, *İcra ve İflâs*, 100, 101; Seviğ, *Haciz*, 86; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 427, 428.

³³⁰ Uyar, *Şerh*, 7176.

³³¹ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 427.

³³² Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 427, 428. Borçlunun mesleği itibarıyla gerekli olmayan smokinin haczi mümkündür (Belgesay, *Şerh*, 179).

Gözlük, baston, kol saati, nişan yüzüğü gibi borçlunun kendi ihtiyaçları için fiilen kullandığı eşyalar da diğer kişisel eşyalara örnek olarak gösterilebilir³³³. Yine bedene sıkı sıkıya bağlı olmayan yapay organlar da kişisel eşya sayılırlar³³⁴. Örneğin, takma diş ve peruk bu nitelikte olup, bunların haczedilmesi de mümkün değildir³³⁵. Buna karşın bedene sıkı sıkıya bağlı olan yapay organlar kişiliğin bir parçasını teşkil edeceğinden eşya sayılmazlar. Dolayısıyla bunlar hacze konu olamaz³³⁶.

Borçlunun ya da aile bireylerinden birisinin engeline yönelik olarak kullandıkları bir eşya da kişisel eşya sayılıp, haczedilmemelidir. Zira haczedilmezliğin hedeflerinden birisi borçlu ve ailesinin kimseye muhtaç olmadan hayatını idame ettirebilmesidir. Yargıtay da bir kararında, engelli bireylerin yer değiştirebilmesine ya da hareket edebilmesine olanak sağlayan hareketli sandalyelerin haczedilemeyeceğini belirtmiştir³³⁷. Alman ve İsviçre Hukuku'nda uygulamada engelli bireylerin iletişim kurabilmesi bakımından bu bireylere ait telefon ve bilgisayarların dahi haczedilmemesi gerektiği belirtilmektedir³³⁸.

2.1.2.2.1 Ev eşyaları

2.1.2.2.1.1 6352 Sayılı Kanundan önceki dönemde ev eşyalarının haczi

6352 Sayılı Kanundan önceki dönemde, eski İİK m. 82, I/3 ile “pek lüzumlu ev eşyalarının” haczedilemeyeceğine ilişkin genel bir kurala yer verilmişti. Bu doğrultuda, ev eşyalarının çoğu, pek lüzumlu olmadığı gerekçesiyle haczedilip; satılıyordu. Yargıtay da buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, halı gibi ev eşyalarının pek lüzumlu ev eşyası kategorisine dâhil etmiyordu. Dolayısıyla bunların haczinin mümkün olduğuna yönelik kararlar veriyordu³³⁹.

³³³ Üstündağ, *İcra Hukuku*, 218; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 572.

³³⁴ Sirmen, *Eşya Hukuku*, 9.

³³⁵ Sirmen, *Eşya Hukuku*, 9.

³³⁶ Uyar, *Şerh*, 7176; Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 54.

³³⁷ 12. HD, E. 2005/16981, K. 2005/21143, T. 28.10.2005; E. 2005/4001, K. 2005/7633, T. 08.04.2005. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.01.2022).

³³⁸ Özekes ve Çiftçi, “Aile Konutu”.

³³⁹ Yargıtay’ın bu yöndeki bir kararı için bkz. 12. HD, E. 6733, K. 7279, T. 02.06.1999. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 16.08.2021).

Doktrinde de buzdolabı³⁴⁰, elektrikli süpürge³⁴¹, kanepeler, koltuk takımı³⁴², masa saati³⁴³, pikap ve radyonun³⁴⁴ haczinin mümkün olduğu belirtilmekteydi. Buna karşın sandalye, normal bir süpürge³⁴⁵, perde, aydınlatmada kullanılan avize ve abajurun ise pek lüzumlu ev eşyası olduğu gerekçesiyle haczedilmemesi gerektiği savunulmaktaydı³⁴⁶. Ayrıca nüfus bakımından kalabalık olan ailelerde çamaşır makinesi³⁴⁷ ile dikiş makinesinin³⁴⁸ de haciz dışı bırakılması gerekli görülmekteydi.

Eski İİK m. 82, I/2’de öngörülen yatak takımlarının haczedilmezliği kuralı doğrultusunda, yastık kılıfı, çarşaf, yorgan, battaniye gibi eşyaların da haczedilemeyeceği kabul edilmişti³⁴⁹. Yargıtay bir kararında somyanın da yatak kavramına dâhil olduğunu belirtmişti³⁵⁰. Ancak yatağın doğrudan doğruya haciz dışı bırakılması mümkün değildi. Yargıtay yatağın haciz dışı bırakılmasına ilişkin bir ölçüt benimsemişti. Buna göre yatağın, aile nüfusunun sayısı oranında haciz dışı bırakılması mümkündür³⁵¹.

Eski İİK m. 82, I/3 uyarınca mutfak takımı sayılan eşyaların da haczi mümkün değildi. Buna göre tencere, çatal, kaşık, gazocağı gibi eşyalar, mutfak takımı sayılmakta, bunların haczedilmemesi gerektiği belirtilmekteydi³⁵². Ancak yukarıda da

³⁴⁰ Borçlu ve ailesi sıcak bir iklim bölgesinde yaşasa dahi buzdolabının haczedilebileceği yönündeki görüş için bkz. Uyar, *Şerh*, 7187.

³⁴¹ Uyar, *Şerh*, 7187; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 429.

³⁴² “İİK’nun 82. maddesinin 2. bendine göre, «borçlunun zati ve mesleği için lüzumlu elbise ve eşyası ile borçlu ve ailesinin lüzumu olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyası haczedilemez. Haciz konulan menkuller kanepeler ve koltuk takımı olduğuna göre, bu mahcuz malların anılan madde kapsamı dışında kaldığı gözetilmeden haczedilmezlik şikâyetinin kabulü isabetsizdir.” 12. HD, E. 9819, K. 3229, T. 17.03.1992. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 16.08.2021).

³⁴³ 12. HD, E. 913, K. 2700, T. 19.03.1981. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 16.08.2021). Doktrinde İnan’a göre, kol ve cep saatinin haczedilmesi de mümkündür (İnan, *İcra Takibi*, 56).

³⁴⁴ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 429; İnan, *İcra Takibi*, 56; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 573. Doktrinde Kuru, radyonun pek lüzumlu ev eşyası sayılmayacağını belirtmekle birlikte çocukların fikri gelişimleri için gerekli olduğu takdirde haczedilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 291).

³⁴⁵ Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 573.

³⁴⁶ Ansay, *İcra ve İflâs*, 105; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 429.

³⁴⁷ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 291; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 367. Berkin’e göre, çamaşır makinesi vazgeçilecek nitelikte bir eşyadır. Dolayısıyla bunun haczi mümkündür. (Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 215).

³⁴⁸ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 429.

³⁴⁹ Berkin, “Haczi Caiz Olmayan,” 120; İnan, *İcra Takibi*, 56; Uyar, *Şerh*, 7184; Muşul, *Cilt I*, 647 dn. 43.

³⁵⁰ 12. HD, E. 5449, K. 7156, T. 08.06.1976. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 16.08.2021). Aynı yöndeki görüş için bkz. Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 289.

³⁵¹ Ansay, *İcra ve İflâs*, 104. “Celbedilen nüfus kaydına göre borçlunun evli ve yedi çocuğu olduğu sâbittir. Borçlunun haczedilen üç kat yataktan başka iki kat yatağının mevcut olması, haczin yasaya uygun düşüğüne gerekçe yapılamaz. Yatak adedi ve nüfus sayısı bakımından şikâyetin kabulü gerekirken reddi isabetsizdir.” 12. HD, E. 1172, K.7428, T. 11.06.1987. (Uyar, *Şerh*, 7187.)

³⁵² Ansay, *İcra ve İflâs*, 104; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 573.

ifade edildiği üzere buzdolabı, mutfak takımı grubuna dâhil edilmediği için haczedilmesi mümkündür.

Yukarıda açıklandığı üzere borçlunun ev eşyalarının çoğu haczedilerek, satılıyordu. Bunun sonucunda, borçlu ev eşyasından mahrum bırakıldığı gibi satıştan elde edilen para genel olarak alacakları karşılamakta yeterli de olmuyordu. Bu sebeple ev eşyalarının haczedilmesi hem alacaklı hem de borçlu için yarar sağlamaktan uzak olup, daha çok borçlu ve ailesini taciz etmek için başvuru olan bir yöntemdi³⁵³. Oysaki icra hukuku temelde bir yaptırım hukuku olmakla birlikte asıl hedeflenen borçluyu cezalandırmak olmayıp, kanundaki usullerin izlenerek, alacaklının alacağına devlet aracılığıyla kavuşmasıdır³⁵⁴. Bu sebeple kanun koyucu, 6352 Sayılı Kanun ile ev eşyalarının haczine ilişkin köklü bir değişiklik yapmıştır.

2.1.2.2.1.2 6352 Sayılı Kanundan sonraki dönemde ev eşyalarının haczi

Yargıtay'ın borçlu ve ailesinin, günlük ihtiyaçlarını karşılamalarında zaruret arz eden eşyalarının çoğunu “pek lüzumlu olmadığı gerekçesiyle haczedilebilir” şeklindeki eğilimi eleştirilene yol açmaktaydı. Şöyle ki ev eşyalarının haczinden, bunların satışına kadarki süreçte gerek muhafazasının zor ve maliyetin yüksek olduğu gerek satılmasının zor olduğu gerekse de satılsa dahi borcu karşılamaktan uzak olduğu açıktır³⁵⁵. Bu sebeple ev eşyalarının haczi alacaklının alacağını elde etmesinden daha ziyade borçlu üzerinde baskı oluşturmak üzere kullanılan bir yöntemdi³⁵⁶. Ayrıca normal bir evde olması gereken eşyaların haczedilmesi, 82. maddenin genel düzenleniş amacına aykırı düşmekteydi³⁵⁷. Zira ev eşyalarının haczi, borçlunun temel hak ve özgürlüklerini ihlal edici, borçluyu ve ailesini muhtaç duruma düşürerek kamu düzenini bozucu bir nitelik taşımaktaydı. Özekes, bu sakıncaların giderilmesi bakımından bir evde bulunması gerekli olan eşyaların haczini önlemek için düzenleme yapılmasını ve icra müdürüne de bu konuda takdir yetkisi tanınması gerektiğini belirtmekteydi. Ayrıca ev eşyasının haczi, icra müdürünün takdir yetkisini aşıyor ve

³⁵³ Bu uygulamanın, ölçülülük ilkesi ile insan onuruna aykırı olduğuna ilişkin değerlendirme için bkz. Özekes, *Temel Haklar*, 117.

³⁵⁴ Kulaksız, “İcranın Geri Bırakılması,” 6; Özekes, *Temel Haklar*, 100.

³⁵⁵ Coşkun, *Cilt II*, 2392; Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 178.

³⁵⁶ Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 182; Özekes, *Temel Haklar*, 157.

³⁵⁷ Haczedilmezlik kurallarının amacı için bkz. yuk. §1, 1.4.

borçlunun temel haklarını ihlal ediyor ise, bunu önlemek için mahkemeden karar alınması usulünün bile izlenebileceğini savunmaktaydı³⁵⁸.

Tüm bu eleştiriler doğrultusunda, kanun koyucu İİK m. 82, I/3 ile bir eşyanın lüzumlu bir nitelik taşınmasını, hacizden muaf olması için yeterli görmüştür. 6352 Sayılı Kanunun 16. maddesi ile haczi ekonomik bir fayda sağlamayan ya da muhafaza ve satışında zorluk yaşanan eşyaların haczinin önlenmesinin hedeflendiği açıkça belirtilmiştir. Nitekim icra müdürünü de takdir yetkisi tanınarak, hacze ilişkin kararın tutanağa geçirileceği kabul edilmiştir. Bu düzenleme ile birlikte İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi borçlu ve ailesinin ihtiyaç duydukları ev eşyalarının haczine açıkça ket vurulmuştur³⁵⁹. Bu kapsamda buzdolabı, televizyon, elektrik süpürgesi³⁶⁰, çamaşır makinası, halı, fırınlı ocak, klima gibi eşyalar lüzumlu eşya sayılacağından, bunların haczedilmesi mümkün değildir³⁶¹.

Bilgisayarın haczedilip edilemeyeceği konusunda ise, Yargıtay kararları arasında farklılık bulunmaktadır. Yargıtay bir kararında, bilgisayarın günümüz koşulları çerçevesinde lüzumlu ve bir adet olduğu gerekçesiyle haciz dışı bırakılacağını belirtmiştir³⁶². Diğer bir kararında ise, borçluya ait iki adet bilgisayar olduğu hâlde bunların lüzumlu ve zorunlu olmadığından bahisle haczedilebileceğine karar vermiştir³⁶³. Yargıtay'ın kararları arasındaki bu çelişki, kanun koyucunun düzenleme yapmasından ziyade uygulamanın ne şekilde olduğunun önemini ortaya koymaktadır³⁶⁴. Zira kanunda herhangi bir değişiklik yapılmaksızın, Yargıtay kararları ile bilgisayar pek lüzumlu eşya kavramına dâhil edilerek, bunun haczi önlenebilirdi. Ancak kanun koyucu yeni bir düzenleme yapma yoluna gitmiş, bu düzenleme ise uygulamaya tam olarak yansıtılmamıştır. Hâlbuki bilgisayarın, günümüz koşullarında

³⁵⁸ Özekes, *Temel Haklar*, 156.

³⁵⁹ Karaaslan, "Haczedilmezlik," 178.

³⁶⁰ Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 573; Talih Uyar, *İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Getirilen Yenilikler ve Bu Konulara İlişkin Son İçtihatlar* (İzmir: Ambalaj Yayıncılık, 2015), 26. "... Somut olayda haczedilmezlik şikayetine konu edilen televizyon lüzumlum ev eşyası olup bir adet olduğu ve değeri de pek fahiş olmadığına göre yukarıda açıklanan ilkeler ve yasal düzenlemeler karşısında haczedilmeyeceğinin kabulü gerekir." 12. HD, E. 2013/6290, K. 2013/17702, T. 22.04.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 15.08.2021).

³⁶¹ Coşkun, *Cilt II*, 2392.

³⁶² "... Somut olayda haczedilmezlik şikayetine konu edilen televizyon ve bilgisayar, günümüz koşullarında lüzumlu ev eşyası olup; bir adet olduğu ve değeri de pek fahiş olmadığına göre yukarıda açıklanan ilkeler ve yasal düzenlemeler karşısında haczedilemeyeceğinin kabulü gerekir." şeklindeki kararlar için bkz. 12. HD, E. 2016/8501, K. 2017/373, T. 16.01.2017; E. 2013/3365, K. 2013/12821, T. 04.04.2013; E. 2013/21756, K. 2013/30524, T. 30.09.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 15.08.2021).

³⁶³ 12. HD, E. 2013/32782, K. 2013/39098, T. 09.12.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 15.08.2021).

³⁶⁴ Yılmaz, "İnsan Hakları," 167.

zorunlu ve lüzumlu ev eşyası niteliğinde olduğu tartışmasızdır. Dolayısıyla borçluya ait bir adet bilgisayar var ise, bunun haczedilmemesi gerekir.

İletişim ve haberleşme açısından vazgeçilemez konumda olan cep telefonları da lüzumlu eşya sayılıp, haczedilmemelidir. Ancak borçluya ait birden fazla cep telefonu var ise, bunlardan daha değerli olan haczedilebilir. Doktrinde Karaaslan, cep telefonunun kullanılması bakımından bireylerin gelir durumunun bir önemi olmadığını, çoğu bireyin oldukça yüksek fiyatlara sahip cep telefonu kullandığını belirtmektedir. Dolayısıyla cep telefonlarının bilhassa da akıllı telefonların satışı sonucunda elde edilecek para ile borcun bir kısmı karşılanabileceken, bu konuda ikame ilkesinin öngörülmemesini bir eksiklik olarak nitelendirmektedir³⁶⁵.

2.1.2.2.3 İbadete mahsus eşyalar

Borçlu ve ailesinin, inançları doğrultusunda, ibadet ederken kullandığı eşyalar da lüzumlu eşya sayılmakta olup; bunların da haczi mümkün değildir³⁶⁶. Bu doğrultuda, Kuran, İncil, tesbih, seccade gibi eşyalar haczedilemez³⁶⁷. Doktrinde Arar, mezar taşlarının da bu kapsamda değerlendirilerek, haczedilmemesi gerektiğini belirtmektedir³⁶⁸.

Caminin haczinin mümkün olup olmadığı noktasında ise, Doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Postacıoğlu/Altay, ibadet eşyasının haczedilemeyeceğine yönelik uygulamanın, taşınmazlar için de mümkün kılınarak, caminin de haczedilmemesi gerektiğini ileri sürmektedir³⁶⁹. Umar ise, caminin ibadethane haricinde kullanmanın mümkün olmamasından ötürü yüksek bir bedelle satılmasa dahi

³⁶⁵ Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 177. Kanaatimizce akıllı telefonlar bakımından ikame ilkesinin öngörülmemesi bir eksiklik değildir. İkame ilkesinin değeri oldukça yüksek olan mallar bakımından öngörülmesi daha isabetli olur. Zira cep telefonunun satışından elde edilecek paranın, bir miktarı da borçluya bırakılacağından alacaklının alacağına yalnızca küçük bir kısmı karşılanacaktır. Ayrıca borçlunun elinden telefonun alınması da haberleşme hürriyetinin ihlal edici niteliktedir. Nitekim haczedilmezlik ile haberleşme hürriyeti arasındaki ilişki için bkz. §1, 1.4, 1.4.4, 1.4.4.2, 1.4.4.2.4.

³⁶⁶ İbadete mahsus eşyaların haczedilememesi, Anayasa ile güvence altına alınan din ve vicdan özgürlüğünün bir gereğidir. Haczedilmezliğin, din ve vicdan özgürlüğü ile olan ilişkisi hakkında bkz. §1, 1.4, 1.4.4, 1.4.4.2, 1.4.4.2.5.

³⁶⁷ Berkin, “Haczi Caiz Olmayan,” 121; İnan, *İcra Takibi*, 56, 57; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 573; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 18. Berkin’e göre din kitaplarının haczi caiz olmasa da bu kitaplardan oluşan bir kütüphanenin haczedilmesi mümkündür. (Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 218).

³⁶⁸ Arar, *Cilt I*, 181.

³⁶⁹ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 415 dn. 13. Taşınmazların, lüzumlu eşya kapsamında değerlendirilemeyeceğine ilişkin aksi yöndeki görüş için bkz. Üstündağ, *İcra Hukuku*, 218.

yerine başka bir şey inşa edilebileceğinden haczinin mümkün olması gerektiğini belirtmektedir³⁷⁰.

Köy Kanunu'nun 2. maddesi ile cami açıkça orta malı yani devlet malı sayılmaktadır. Bu sebeple Yargıtay, caminin kamu malı olduğundan bahisle haczedilemeyeceğini belirtmiştir. Ancak burada tartışılması gereken husus, kamu tüzel kişinin değil, özel kişinin kendi mülkiyetinde bulunan caminin haczedilip edilemeyeceğidir. Kanun koyucu lüzumlu eşya bakımından taşınır ve taşınmaz şeklinde bir ayırım gözetmediğinden, cami de lüzumlu bir eşya niteliğinde olduğu için haczedilmemelidir.

2.1.2.2 Lüzumlu eşyaların haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın istisnası

Kanun koyucu lüzumlu eşyaların haczedilemeyeceğine ilişkin kural ile haczi mümkün olmayan eşyaları özellikle “ev eşyaları” bakımından genişletmiştir. Bu kural ile borçlu lehine bir durum yaratılırken, alacaklıyı korumak için de 6352 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, III'e istisnai bir hüküm eklenmiştir. Buna göre borçlu aynı niteliğe sahip birden çok lüzumlu eşyaya sahipse; bu eşyalardan birisi borçluya bırakılarak, diğeri haczedilebilir. Kanun koyucu borçluya bırakılacak ve haczedilecek eşya konusunda herhangi bir ayırım gözetmemiştir. Yargıtay ise, eşyanın muhafazası ve satışı bakımından bir ayırım benimsemiştir. Şöyle ki borçlunun elinde bulunan aynı amaçla kullanılan birden fazla ev eşyasından hangisinin muhafazası ve satışı kolay ise; o eşya haczedilmeli, diğeri ise borçluya bırakılmalıdır³⁷¹.

Lüzumlu eşyanın haczedilemeyeceği kuralı bakımından İİK m. 82, III haricinde başka bir istisnai hükme yer verilmemiştir. Ancak Yargıtay bir kararında “Lüzumlu eşyanın değeri ise pek fahiş olmadığı sürece haczedilmezlik şikayetinin dinlenmesine engel oluşturmayacaktır” şeklinde bir ifadeye yer vermiştir³⁷². Bu ifadenin mefhum-u muhalifinden, lüzumlu eşya yüksek bir bedele sahip ise; bu eşyanın haczedilebileceği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Yargıtay, lüzumlu eşyanın haczedilemeyeceğine ilişkin kurala, içtihat yoluyla istisnai bir durum getirmiştir.

³⁷⁰ Umar, “Esaslar,” 354, 355.

³⁷¹ “... kural olarak ev eşyasının haczedilemeyeceği, ancak aynı amaca hizmet eden birden fazla eşya var ise birisinin haczedilebileceği kabul edilmelidir. Böyle bir durumda pek tabidir ki muhafazası satışı zahmetsiz olan, taliplisi fazla olan mal haczedilmelidir.” 12. HD, E. 2016/17477, K. 2017/9513, T. 19.06.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 17.08.2021).

³⁷² 12. HD, E. 2013/21756, K. 2013/30524, T. 30.09.2013; E.2013/25514, K. 2013/34469, T. 04.11.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 15.08.2021).

Doktrinde de LCD televizyon, kurutma makinesi gibi lüks yani değeri yüksek olan eşyaların haczinin mümkün olduğu belirtilmektedir³⁷³. Yine antika olan ev eşyalarının, altın, gümüş gibi maddeler ile kaplanan yemek takımlarının haczedilebileceği yönünde görüşler bulunmaktadır³⁷⁴.

Kanaatimizce, Yargıtay'ın bu yöndeki yaklaşımına katılmak mümkün değildir. Kanun koyucu, ikame ilkesini (m. 82, III) düzenlerken, m. 82, I/3'e yer vermemiştir³⁷⁵. İkame ilkesinin öngörülmediği bir durumda, bir adet bulunduğu hâlde sırf değeri yüksek olduğu için mal haczedilerek, satılacak ve borçluya benzer nitelikte eşya alabilmesi için bir para da bırakılmayacaktır. Bu durumda borçlu lüzumlu eşyasından mahrum kalacaktır. Kanun koyucu tarafından düzenlemeyen bu duruma Yargıtay'ın içtihat yolu ile vararak, borçlu aleyhine bir durum yaratması 82. maddeye açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Zira m. 82, I/3 ile borçlu ve ailesinin gereksinim duyduğu her çeşit eşyanın haczedilemez bir hâl aldığı söylenebilir³⁷⁶. Bu bağlamda LCD televizyon, kurutma makinesi, çift kapılı buzdolabı gibi lüks eşyalar birer adet ise; bunların haczi mümkün olmamalıdır³⁷⁷. Kaldı ki bugün için tüplü televizyonun yerini LCD, tek kapılı buzdolabının yerini çift kapılı buzdolabı almıştır. Dolayısıyla icra müdürü televizyon bakımından tüplü ya da LCD, buzdolabı bakımından tek ya da çift kapılı gibi bir ayrıma giderek, haciz işlemine yön vermemelidir. Aksi hâlde 82, I/3 hükmünden bugün için beklenen faydanın sağlanması mümkün olmaz. Buna karşın borçluya ait antika değerindeki ya da altın, gümüş gibi kıymetli maddelerle kaplı olan ev eşyaları haczedilebilir. Bunların haczedilmesinde m. 82, I/3'e göre engel yoktur.

2.1.3 Borçlunun yiyecek ve yakacağıın haczedilmezliği

Kanun koyucu m. 82, I/6'da iki aylık bir süre ile sınırlı olmak üzere borçlu ve ailesine ait yiyecek ve yakacağın haczedilemeyeceği kuralına yer vermiştir. 538 Sayılı Kanun Tasarısı'nda ayrıca borçlunun iki aylık yiyecek ve yakacağıın bulunmaması durumunda, bunları karşılayacak miktardaki paranın da kendisine bırakılması gerektiği öngörülmüştü³⁷⁸. Ancak borçluya para bırakılacak olması, kötü niyetli

³⁷³ Uyar, *Değişiklikler*, 26, 27.

³⁷⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 344.

³⁷⁵ Doktrinde bazı yazarlar, lüks ev eşyaları için de ikame ilkesine yer verilmesinin gerekli olduğunu belirtmektedir. (Postacioğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 419; Karaaslan, "Haczedilmezlik," 176, 177).

³⁷⁶ Karaaslan, "Haczedilmezlik," 176.

³⁷⁷ Aynı yöndeki görüş için bkz. Karaaslan, "Haczedilmezlik," 177.

³⁷⁸ Necip Bilge ve Burhan Gürdoğan, *Son Değişikliklere Göre Gerekçeli İcra ve İflâs Kanunu* (Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1965), 74; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 300 dn. 95.

kullanımları beraberinde getirebileceği gerekçesi ile düzenlemenin bu kısmı kabul edilmemiştir³⁷⁹. Buna rağmen doktrinde genel kabul gören görüş, borçlunun iki aylık yiyecek ve yakacağı bulunmadığı takdirde bunları karşılayacak miktardaki paranın kendisine bırakılması yönündedir³⁸⁰. Borçlunun, yiyecek ve yakacak ihtiyacını karşılamaya yetecek miktarda parası bulunmazsa, haczedilen malların satışından elde edilen paradan bunlara karşılık gelen kısım borçluya bırakılmalıdır³⁸¹.

Postacıoğlu/Altay ise, yiyecek bakımından bu konuya farklı bir bakış açısı sunmuştur. Buna göre, düzenli bir geliri bulunmayan borçlunun kendisine bırakılacak olan para ile yiyecek alacağı muhakkaktır. Bu sebeple borçlunun yiyeceğinin bulunup bulunmadığına dahi bakılmaksızın, borçluya yiyecek alabilmesi için ayrıca para bırakılmalıdır. Borçlunun kendisine bırakılan para ile yiyecek dışındaki ihtiyaçlarını karşılayacağı bir kesinlik teşkil etmediğinden, diğer mallar bakımından ise, aynı çözüm tarzını benimsemek mümkün değildir³⁸². Yargıtay ise, kanunda borçluya para bırakılacağına yönelik bir düzenleme bulunmadığından bahisle yiyecek ve yakacak ihtiyacı için borçluya ayrıca para tahsis edilemeyeceği görüşündedir³⁸³.

İki aylık yiyecek ve yakacağın haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın, bunların yalnızca borçlunun evinde olması hâli için mi geçerli olduğu doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, bu kural yiyecek ve yakacağın borçlunun evinde olması hâli için öngörülmüştür. Dolayısıyla borçlunun iş yerinde haciz yapılırken, orada bulunan yiyecek ve yakacak haczedilebilir³⁸⁴. Doktrindeki diğer bir görüş ise, yiyecek ve yakacağının nerede olduğuna, borçlunun hangi mesleği icra ettiğine bakılmaksızın haczedilmezlikten yararlandırılması gerektiği yönündedir. Aksi hâlde iş yerinde yakacağı bulunmayan borçlunun işini sürdürmesi mümkün olmayacaktır³⁸⁵. Kanaatimizce, borçlu ve ailesinin hayatına devam edebilmesi için yiyecek ve yakacak

³⁷⁹ Bilge ve Gürdoğan, *İcra ve İflâs Kanunu*, 74, 75.

³⁸⁰ Belgesay, *Şerh*, 185; Kuru, *Cilt I*, 803; Kuru, *El Kitabı*, 511; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 272; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 172; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 210; Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 163. Doktrinde Berkin, borçlunun hiçbir geliri olmadığı takdirde iki aylık yiyecek alabileceği miktardaki paranın bırakılması gerektiğini belirtmektedir. (Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 88)

³⁸¹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 300. İİK m. 82, 1/6 hükmünün yalnızca yiyecek ve yakacağın borçlunun elinde bulunması hâli için öngörüldüğü dolayısıyla hacizli malın satışından elde edilen miktar ile borçluya yiyecek ve yakacak ihtiyacı için para bırakılamayacağı şeklindeki aksi yöndeki görüş için bkz. Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 167.

³⁸² Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 419, 420.

³⁸³ 12. HD, E. 1986/7719, K. 1987/3896, T. 23.03.1987. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. : 02.08.2021)

³⁸⁴ Kuru, *Cilt I*, 803; İnan, *İcra Takibi*, 61; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 272; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 347.

³⁸⁵ Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 161.

gibi temel gereksinimler nerede bulunursa bulunsun, bunlardan yoksun bırakılması söz konusu olamaz. Ayrıca kanun koyucu, mekânsal açıdan herhangi bir sınırlandırmaya yer vermemiştir. Dolayısıyla borçlunun iş yerinde bulunan yiyecek ve yakacağına da haczedilemeyeceği şeklindeki görüş daha isabetlidir.

Kanun koyucu, borçluya ait yiyecek ve yakacağa ilişkin haczedilmezlik kuralı açısından iki aylık süre sınırı öngörmüştür. Buna göre borçlu ve ailesinin iki aylık ihtiyacına karşılık gelen yiyecek ve yakacağı haczedilemez. Bunun haricindeki kısım ise, haczedilebilir. İki aylık süre ile hacizden sonraki iki ay kastedilmektedir. Borçlu ve ailesinin yiyecek ve yakacak ihtiyacı da bu iki aya göre tespit edilir³⁸⁶. Örneğin haczin yapıldığı tarih ile bunu takip eden iki ay yaz mevsimine denk geliyorsa, borçluya sadece ihtiyacı oranında yakacak bırakılır³⁸⁷. Başka bir deyişle kış mevsimi gibi hesap edilerek, borçluya fazladan yakacak bırakılması gibi bir durum söz konusu olamaz³⁸⁸.

2.1.4 Borçlu ve ailesinin idareleri için gerekli olan birtakım hayvanların haczedilmezliği

2.1.4.1 Genel olarak

Hukukumuzda hayvanlar bir eşya olarak değerlendirildiği için icra ve iflâs hukukunda “menkul mal” adı altında kural olarak hayvanlar haczedilebilir³⁸⁹. Ancak bu kurala gerek Hayvanları Koruma Kanunu (“HKK”) gerek İcra ve İflâs Kanunu ile bazı istisnalar getirilmiştir. Öncelikle HKK m. 5, V uyarınca, “*Ticarî amaç güdülmeyen bakılan ev hayvanları*”nın haczedilemeyeceği belirtilmiştir. Ev hayvanı kavramı, HKK m. 3, I/1 uyarınca, “*Gerçek veya tüzel kişiler tarafından özellikle evde, iş yerlerinde ya da arazisinde özel ilgi ve refakat amacıyla muhafaza edilen, bakımı ve sorumluluğu sahiplerince üstlenilen her türlü hayvan*” olarak tanımlanmıştır.

Av ve Yaban Hayvanları ile Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin Bulundurulması, Üretimi ve Ticareti Hakkında Yönetmelik m. 3 de ise, ev hayvanlarına dair daha somut bir tanım öngörülmüştür. Söz konusu tanım, “*İş gücünden ve veriminden yararlanılmadan ev ve iş yerlerinde, bakımı ve sorumluluğu sahiplerince üstlenilen*

³⁸⁶ Kuru, *Cilt I*, 803; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 578.

³⁸⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 272 dn. 8; Kuru, *Cilt I*, 803.

³⁸⁸ Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 578.

³⁸⁹ Sarısözen, “Canlı Haczi,” 54.

kedi, köpek, kuş, balık, sürüngenler, kemirgenler ve tanım özelliklerine uyan tüm hayvanlar” şeklindedir. Belirtilen tanımdan ve verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere borçlu ve ailesinin, geçimini ve idaresini sağlamak için yararlandığı hayvanlar ile yetiştiriciliğini yaptığı diğer hayvanlar bu kapsamda değerlendirilemeyecektir. Dolayısıyla bu tür hayvanların haczedilip edilemeyeceği konusunda HKK’ya göre değil, İİK’ya göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

İİK’da bazı durumların varlığı hâlinde, hayvanların da hacizden muaf olabileceğine dair birtakım istisnai düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre, borçlu çiftçinin tarım arazisini sürerken kullanmakta olduğu çift hayvanları (m. 82, I/4), borçlu ve ailesinin idareleri için gerekli hayvanlar (m. 82, I/5) ile hayvan yetiştiriciliği yaparak geçinen borçluya ait hayvanlar (m. 82, I/7) hacizden muaf tutulmuştur.

Burada öncelikle İİK m. 82, I/5’de yer verilen borçlu ve ailesinin idareleri için gerek duyduğu hayvanlara ilişkin haczedilmezlik kuralı işlenecektir. Diğer iki haczedilemezlik kuralı ise sonraki bölümlerde ele alınacaktır.

2.1.4.2 Borçlu ve ailesi için lüzumlu hayvanların haczedilmezliği

Kanun koyucu, m. 82, I/5’de saymak suretiyle belirlediği borçluya ait bazı hayvan türleri için haczedilmezlik kuralına yer vermiştir. Buna göre borçlunun bir adet mandası ya da ineği veyahut üç keçisi ya da koyunu hacizden muaf tutulabilir. Bahsi geçen hayvan türlerinden hangisinin haciz dışı bırakılacağı ise borçluya tanınmış bir hak³⁹⁰. Ancak borçlunun seçtiği hayvan türü kanunda öngörülen sayıdan fazla ise; haczedilemeyecek hayvanı ya da hayvanları belirlemek icra müdürüne ait bir işlem olup, bu konuda borçlunun bir seçim hakkı yoktur³⁹¹.

Kanun koyucu belirtilen hayvan türlerinin haciz dışı bırakılmasını, “*borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu*” olması hâliyle sınırlandırmıştır. Bu ifade ise, hükmün

³⁹⁰ Ansay, *İcra ve İflâs*, 106; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 272; Kuru, *Cilt I*, 802; Arar, *Cilt I*, 185; Sarisözen, “Canlı Haczi,” 58; Işık, “Haczedilmezlik,” 488, Taneri, *Şikayet*, 88. Yargıtay’ın görüşü de bu yönedir; “...mahcuzlardan hangisindeki haczin kaldırılmasını tercih ettiği borçludan sorulmak suretiyle, oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken, hayvanlara ilişkin hacizlerin kaldırılması talebi hakkında, söz konusu kanun maddesi gereğince değerlendirme yapılmadan, genel ve soyut ifadelerle şikayetin tümünden reddi yönünde hüküm tesisi doğru bulunmamıştır”. 12. HD, E. 213/20349, K. 2015/31690, T. 15.12.2015. (<https://www.kararara.com/>, E. T. 25.10.2021).

³⁹¹ Ansay, *İcra ve İflâs*, 106; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 394; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 272; Taneri, *Şikayet*, 89. Doktrinde bir diğer görüş ise, “borçlunun haciz dışı bırakılması konusunda da borçluya seçim hakkı tanınması yönündedir (Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 210; Sarisözen, “Canlı Haczi,” 58).

öngörölüş amacı bakımından farklı görüşlere yol açmıştır. Bir görüşe göre, borçlu bu hayvan türlerinden bağımsız olarak bir mesleğe sahip ise, m. 82, I/5 anlamında haczedilmezlikten yararlanamayacaktır³⁹². Diğer bir görüş ise, bu hükmün borçlunun mesleği ile bir bağlantısı olmaksızın yalnızca borçlu ve ailesinin süt ihtiyacı için sevk edildiği yönündedir³⁹³.

Kanaatimizce, bu bentteki hayvanlar geçim kaynağı olarak değil, borçlu ve ailesinin yararlanmasına yönelik olarak haczedilmezlik kapsamında tutulmuştur. Ayrıca borçlunun geçimini bu hayvanlardan sağlaması gibi bir durum söz konusu olamaz. Aksi hâlde, m. 82, I/7’de öngörülen, borçlunun geçim kaynağının hayvan yetiştiriciliği olmasına ilişkin haczedilmezlik kuralı ile çelişkili bir durum ortaya çıkar. Yine borçlunun bu haczedilmezlik kuralından yararlanması için çiftçi olması da gerekmez. Öngörülen hayvanlar çift hayvanı olmadığı gibi çift hayvanlarının haczedilemeyeceğine ilişkin kurala m. 82, I/4’de yer verilmiştir. Bu kapsamda borçlu ve ailesi belirtilen hayvanlardan süt, yün, et gibi ihtiyaçlarını karşılıyorsa, m. 82, I/5 uyarınca haczedilmezlikten faydalanabilir. Buna karşın borçlu bu hayvanları terk etmiş³⁹⁴ ya da uhdesinde bulunduğu hâlde bunlardan bir fayda sağlamıyor ise, bunların haczedilmesi mümkündür.

Kanun koyucu borçlunun hayvanlardan olan gereksinimlerini karşılamaya devam edebilmesi için bu hayvan türlerinin yanı sıra ayrıca bunlara ait üç aylık yem ve yataklıkların da hazine cevaz vermemiştir. Ancak haciz esnasında, borçlunun elinde üç aylık yem ve yataklık bulunmuyorsa, bunları temin edecek parayı talep edebilmesi mümkün değildir³⁹⁵.

2.2 Borçlunun Mesleği Bakımından Öngörülen Haczedilmezlik Kuralları

2.2.1 Borçlunun mesleğine ilişkin İcra ve İflâs Kanunundaki düzenlemeler

Kanun koyucu hem borçlunun kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayabilmesi hem de borcunu ödeyebilmesi için İİK’nın 82. maddesinin birçok bendinde meslek ve meslek eşyalarına ilişkin haczedilmezlik kuralı öngörmüştür. Bu bentlerin bir kısmı,

³⁹² Arar, *Cilt I*, 186; Coşkun, *Cilt II*, 2407; Uyar, *Şerh*, 7225; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 577.

³⁹³ Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 163, 164; Belgesay ise, bu konuda daha geniş bir yorum yapmaktadır. Şöyle ki bu hayvanların borçlu ve ailesi için yalnızca süt ihtiyacını karşılaması durumunda değil, gereken gıdayı temin etmesi durumunda da haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanması gerekir (Belgesay, *Şerh*, 184, 185).

³⁹⁴ Arar, *Cilt I*, 186.

³⁹⁵ Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 577.

kanun koyucunun zikretmek suretiyle belirttiği, özel meslek gruplarından oluşmaktadır. Bu duruma, borçlunun çiftçi (İİK m. 82, I/4), bağ, bahçe, meyve, sebze veya hayvan yetiştiricisi (İİK m. 82, I/7) olması örnek olarak gösterilebilir.

82. maddenin diğer bir kısmında ise, mesleki eşyaların haczedilemeyeceğine dair genel düzenlemelere yer verilmiştir. Eski İİK m. 82, I/2, borçlunun mesleğine ilişkin olarak, “meslek için lüzumlu elbisesi ile eşyasının haczedilemeyeceği” şeklinde genel bir düzenleme öngörmekteydi. Bu hüküm, 6352 Sayılı Kanun ile “*ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedenî çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya*” şeklinde değiştirilmiştir. Borçlunun mesleki eşyalarının haczedilemeyeceğine dair başka bir genel düzenlemeye, İİK m. 82, I/4’de yer verilmiştir. Buna göre, borçlunun sanat ve mesleği için lüzumlu olan alet, edevat ve kitapları haczedilemez. Burada kanun koyucunun, sanat ile meslek kavramlarını eş anlamlı olarak kullandığı, bu bakımdan yalnızca meslek kavramına yer vermesinin yeterli olacağı, belirtilmektedir³⁹⁶. Nitekim hem doktrindeki görüşlerde hem de Yargıtay kararlarında, ağırlıklı olarak “meslek” kavramı tercih edilmektedir.

Sonuç olarak her iki genel hükümde, meslek eşyalarının haczedilmezliğine ilişkin olup; m. 82, I/2’deki düzenlemeye ihtiyaç yoktu. Kanaatimizce kanun koyucunun, m. 82, I/2’deki değişikliği öngörmesinin sebebi, sermaye unsurunun ağır bastığı durumlarda, meslekten ziyade bir teşebbüsten söz edileceği için haczedilmezlikten faydalanmanın mümkün olmadığı konusunda bir duraksamaya yer vermemektedir. Dolayısıyla bu noktada, meslek ve teşebbüs ayrımı önem kazanmaktadır. Zira bu ayrımın sonucunda, borçlunun faaliyeti meslek olarak nitelendirilirse; mesleği için lüzumlu olan eşyaları haczedilemeyecektir. Ancak borçlunun faaliyeti teşebbüs olarak nitelendirildiği takdirde ise, lüzumlu eşyalarının haczi mümkün olacaktır.

Bu konuda öncelikle meslek ile teşebbüs ayrımına belli ölçüt ve görüşler çerçevesinde yer verilerek; meslek eşyalarının haczedilmezliğine ilişkin net bir belirleme yapılacaktır. Sonrasında ise, bu eşyaların haczedilemeyeceği kuralına ilişkin koşullar incelenecektir. Bunun yanı sıra kanun koyucunun saymak suretiyle öngördüğü, haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanacak olan meslek grupları ele alınacaktır. İİK m. 82, I/2 ve 4 hükmü, borçlunun mesleğini sürdürebilmesi

³⁹⁶ Kuru, *El Kitabı*, 509; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İera ve İflâs*, 271; Muşul, *Haciz*, 458.

bakımından gerekli olan eşyayı haciz dışında tutma amacıyla öngörüldüğü için yapılacak açıklamalar her ikisi için de geçerli olacaktır.

2.2.2 Meslek ve teşebbüs ayrımı

2.2.2.1 Meslek ve teşebbüs ayrımı noktasında ileri sürülen ölçüt ve görüşler

İİK m. 82, I/2 ve 4 uyarınca, borçlunun mesleğini sürdürebilmesi bakımından gerekli olan eşyasının haczedilmemesi için yapılan faaliyetin meslek mi teşebbüs mü olduğu açıkça ortaya konulmalıdır. Bu doğrultuda, meslek ve teşebbüs arasındaki ayrımın yapılabilmesi bakımından birtakım ölçüt ve görüşler ileri sürülmüştür.

İleri sürülen ölçütlerin ilkinde göre, meslek ve teşebbüs arasındaki ayrımın açık bir şekilde yapılabilmesi için kişisel emek ile sermaye karşılaştırılmalıdır. Buna göre, bir kişinin fikri veya bedeni emeğiyle kişisel olarak yürüttüğü faaliyet, sermayeden üstün bir konumda ise; burada bir “meslek” söz konusudur³⁹⁷. Buna karşın sermaye, emekten daha üstün bir konumda ise; “teşebbüs” söz konusudur. Yargıtay, bu durumu “ekonomik ölçüt” olarak adlandırmakta ve hacze ilişkin değerlendirmesini de bu ölçüt çerçevesinde yapmaktadır³⁹⁸. Örneğin, diş hekimi olan borçlunun muayenehanesinde, meslek için gerekli olan eşyaların çoğunlukla haczedildiği yalnızca haczedilen dişçi koltuğu ve aparatlarının muhafaza altına alınmadığı bir olay, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun önüne gelmiştir. Mahkeme, diş hekimliğinde, kişisel çalışma ve faaliyetin ön planda olması sebebiyle bunun bir meslek olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bu mesleğin icra edilebilmesi bakımından, haczedilen eşyalardan hangilerinin gerekli olduğu günümüz koşulları da göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir³⁹⁹. Buna karşın Yargıtay bir kararında, lokantada bulunan yemek masası, dolap, tezgâh, ocak, bulaşık makinası ile dondurucunun, sermaye ağırlıklı eşyalar olduğunu dolayısıyla burada bir teşebbüsün bulunduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda bahsi geçen

³⁹⁷ Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 218; Belgesay, *Şerh*, 181; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 220; Kuru, *El Kitabı*, 509; Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 113.

³⁹⁸ Yargıtay meslek eşyalarının haczine ilişkin kararlarında, açıkça ekonomik ölçüte dair inceleme yapmaktadır. Bu ölçütün dayanağı ise, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun bir kararıdır. Bahsi geçen karar şu şekildedir; “*Şikâyet konusu incelenirken borçlunun yaptığı işte sermaye ile emeğin karşılıklı oranları tespite çalışılır ve emeğin değerinin, sermayenin değerinden daha fazla olduğu görülürse “bir mesleğin” varlığına, aksi takdirde “bir teşebbüsün söz konusu olduğuna” hükmedilir.* HGK, E. 1972/572, K. 1972/974, T. 02.12.1972. (Kuru, *El Kitabı*, 509 dn. 39).

³⁹⁹ HGK, E. 2017/335, K. 2020/897, T. 17.11.2020. Yargıtay’ın diş hekimi mesleği bakımından aynı yöndeki bir başka kararı için bkz. 12. HD, E. 2015/9205, K. 2015/21112, T. 15.09.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021)

eşyaların haczine engel bir durumun bulunmadığına karar vermiştir⁴⁰⁰. Söz konusu kararlardan anlaşılacağı üzere Yargıtay, “ekonomik ölçütü” bir içtihat hâline getirmiştir.

Yargıtay’ın benimsediği bu ölçütün aksine, Doktrinde Lerotan, meslek ve teşebbüs ayrımında “hukuki ölçütün”⁴⁰¹ esas alınması gerektiğini savunmaktadır. Yazara göre, ekonomik ölçüt hâkimin karara varabilmesi bakımından güvenli bir yol değildir. Zira buradaki takdir yetkisinin herhangi bir dayanağı yoktur. Bu ölçütün esas alınması, uygulama bakımından çelişkili kararların doğmasına sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yerine mesleğin kişisel bir faaliyet olarak görülmediği, belirli inceliklere ve yeteneklere sahip olup; eğitim alan kişilerin meslek sahibi olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu kabul sonucunda meslek ve teşebbüs ayrımı sağlıklı bir şekilde yapılabilir⁴⁰².

Meslek ve teşebbüs ayrımında ileri sürülen bir görüş ise, ekonomik ve hukuki ölçütün karma bir biçimde uygulanması gerektiği yönündedir⁴⁰³. Buna göre, hukuki ölçüt doğrultusunda, kişinin faaliyetinin bir meslek olduğu belirlense dahi somut olayda emek ve sermaye unsurlarının karşılaştırılması zorunludur. Şöyle ki bir berberin faaliyeti genel itibariyle meslek olarak gözükmektedir. Ancak bu faaliyet belirli koşulların bulunması ile teşebbüs düzeyine de varmış olabilir⁴⁰⁴.

Bu konuda, son olarak ileri sürülen görüş, ekonomik ve hukuki ölçütü benimsemekten daha ziyade borçlunun mesleğini sürdürmesine yarayan eşyasının haczedilmemesi şeklindedir. Bu kapsamda borçlunun haczedilecek meslek eşyasının parasal değerine göre değil, o eşyanın mesleğin icra edilmesindeki önemine göre bir değerlendirme yapılmalıdır⁴⁰⁵. Özekes’e göre borçlunun bireysel çalışması bakımından yeniden bir değerlendirme yapılmalıdır. Hatta bir adım daha öteye giderek, işletmenin bütünlüğünü sağlamak için gereken tedbirler de alınmalıdır. Bu tedbir, işletmenin araç ve gereçlerini haczetmek yerine geliri varsa, bu gelirin

⁴⁰⁰ 12. HD, E. 2015/2086, K. 2015/11344, T. 27.04.2015. Aynı yöndeki diğer bir karar için bkz. 12. HD, E. 2014/8073, K. 2014/10014, T. 07.04.2014. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴⁰¹ Doktrinde Postacıoğlu/Altay, Loretan’ın savunduğu ölçütü, “hukuki ölçüt” olarak adlandırmaktadır. (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 432).

⁴⁰² R. Loretan, “Haczi Kabil Olmayan Meslek Eşyası: İcra ve İflâs Kanunu’nun 82 nci Maddesine Göre “Meslek” Mefhumu,” Çev. Ferzan Arif Aras. *Ankara Barosu Dergisi* 10, (1945): 546 vd.

⁴⁰³ Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 127; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 432.

⁴⁰⁴ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 432.

⁴⁰⁵ Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 182.

haczedilmesi şeklinde olabilir. Zira bu durum hem işletme hem de borçlu için en uygun olan seçenektir⁴⁰⁶. Ancak borçlu bir ticaret şirketi ise, faaliyetleri sermaye ağırlıklı olacağı için meslek ve teşebbüs ayrımı yapmaya gerek yoktur⁴⁰⁷. Yani ticaret şirketinin, mesleki eşyalarının, m. 82, I/2 ve 4 uyarınca haczedilmezlikten faydalanması imkân dâhilinde değildir.

2.2.2.2 Değerlendirme

Meslek ve teşebbüs ayrımı noktasında ileri sürülen ölçüt ve görüşler yukarıda belirtilmiştir. Burada herhangi bir ölçütü benimsemekten daha ziyade borçlunun mesleğine devam edebilmesini sağlayan eşyanın haciz dışı bırakılmasına yönelik görüş kanaatimizce daha isabetlidir. Zira ekonomik ölçüt, meslek ve teşebbüs ayrımını somutlaştıramamakta, muallak bir alan bırakmaktadır. Nitekim bu ölçütü benimseyen Yargıtay'ın kimi kararlarında çelişkiler mevcuttur. Örneğin, Yargıtay, kuaför ve güzellik salonu işletmecisi olan borçlunun, 5 adet döner koltuğu ile 1 adet pedikür spa koltuğunun kuaförlük mesleğinin devamı için gerekli eşyalar olduğunu belirterek; bunların haczedilemeyeceğine karar vermiştir⁴⁰⁸. Buna karşın başka bir kararında, borçlunun işlettiği ekmek fırınında bulunan ekmek kesme makinesi, hamur yoğurma makinesi, hamur kesme makinesi ve hamur çevirme makinesinin sermaye ağırlıklı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bu eşyalar, fırıncılık mesleğinin icrası bakımından zorunluluk teşkil etmediği için bunların haczedilebileceğine karar vermiştir⁴⁰⁹. Oysaki bu olayda da borçlunun haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanmasına engel bir durum yoktur. Bir fırında günlük ortalama kaç adet ürün elde edildiği dikkate alındığında, sayılan eşyaların fırıncılık mesleğinin sürdürülmesi bakımından gerekli olduğu açıktır.

Başka bir örnek olarak, borçlu diş hekiminin, mesleğini icra etmek için muayenehane olarak kullandığını iddia ettiği taşınmazın haczedildiği bir olay

⁴⁰⁶ Özekes, *Temel Haklar*, 228.

⁴⁰⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 346. Yargıtay, “Somut olayda şikayetçi olan borçlunun gerçek kişi değil, tüzel kişiliğe haiz bir limited şirket olduğu, yaptığı işin kişisel çalışmasını ve faaliyetini ön plana çıkartamayacağı, dolayısıyla borçlu şirketin, gerçek kişi gibi bir meslek sahibi olmayacağı gibi, yine gerçek kişilerin sahip olabileceği şekilde meslek ve sanatı için lüzumlu olan eşyasından da bahsedilmeyeceği açık olup, İİK. 82/4. maddesinde bahse konu haczedilmezlik şikayet hakkından borçlu şirketin yararlanması mümkün değildir.” şeklinde karar vermiştir. 12. HD, E. 2018/9292, K. 2018/5253, T. 24.05.2018. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴⁰⁸ 12. HD, E. 2015/14802, K. 2015/26441, T. 02.11.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴⁰⁹ 12. HD, E. 2013/14468, K. 2013/23409, T. 24.06.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021). Bu karara ilişkin eleştiri için bkz. Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 170.

verilebilir. Yargıtay bu taşınmaz bakımından keşif ve bilirkişi incelemesi yapılarak, sunulan deliller doğrultusunda bir değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bunun neticesinde de taşınmazın, muayenehane olarak kullanıldığı sonucuna varılırsa; bunun haczine ilişkin İİK m. 82, I/2 ve 82, III uyarınca bir değerlendirme yapılmalıdır⁴¹⁰. Ancak Yargıtay aynı konuya ilişkin başka bir kararında ise, borçlu dış hekiminin muayenehane olarak kullandığını iddia ettiği taşınmazın, muayenehane olarak kullanıp kullanmadığına dair bir araştırmaya başvurmamıştır. Bu taşınmazın, İİK m. 82, I/2 kapsamında belirtilen mesleki eşyadan sayılmayacağına karar vermekle yetinmiştir⁴¹¹. Bu konuya, İİK m. 82, I/12 kapsamında borçlunun hâline münasip evinin haczedilemeyeceği kuralı bakımından yaklaşıldığında, borçlunun bu evi hem iş yeri hem de konut olarak kullanması veyahut yalnızca iş yeri olarak kullanması, “meskeniyet şikâyetinde” bulunmasına engel değildir⁴¹². Dolayısıyla borçlu, mesleki faaliyetini sürdürdüğü iş yerine ilişkin olarak m. 82, I/2 uyarınca haczedilmezlikten faydalanamamakta ancak m. 82, I/12 kapsamında haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabilmektedir.

Ekonomik ölçütün haricinde ileri sürülen diğer bir ölçütün de hukuki ölçüt olduğu belirtilmişti. Bu ölçüt ise, meslek kavramını dar yorumlamaktadır. Dolayısıyla haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanacak meslek sahiplerinin kapsamı oldukça kısıtlanmaktadır. Nitekim bu ölçüte göre, bir kişi eğitim almamış ise, haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamayacaktır. Bu durum ise, m. 82, I/2 ve 4’ün getirmek istediği koruma ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca kanun lafzından böyle bir sınırlamaya yer verilmediği de açıktır.

Açıklanan sebeplerden ötürü, meslek eşyası haczedilirken, bu eşyanın mesleki faaliyetin devamı için gerekli olup olmadığı araştırılmalıdır. Örneğin, bir doktorun kliniğindeki tıbbi araç ve gereçleri haczedilmemelidir. Buna karşın doktorluk mesleğinin sürdürülmesine doğrudan bir etkisi bulunmayan bekleme odasındaki televizyon, klima gibi araçlar ise haczedilmelidir. Ancak m. 82, I/2’de yapılan değişiklik sonucunda ekonomik ölçüt adeta bir kanun maddesi hâline getirilmiştir. Şöyle ki m. 82, I/2’deki düzenleme uyarınca önce ekonomik ölçüte göre borçlunun faaliyeti sınıflandırılmaktadır. Borçlunun faaliyeti meslek olarak sınıflandırılırsa, bu

⁴¹⁰ 12. HD, E. 2014/30648, K. 2015/6224, T. 17.03.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴¹¹ 12. HD, E. 2016/16939, K. 2017/8151, T. 25.05.2017. (<https://www.lexpera.com.tr/>, E. T. 06.01.2022).

⁴¹² Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 116.

mesleğe devam edebilmesi için gerekli eşyasının haczedilemeyeceği belirtilmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere Yargıtay kararlarında ekonomik ölçütü kullanmakta, tanımlamakta ve uygulamaktadır. Dolayısıyla hiçbir duraksamaya yer bırakmaksızın uygulanan ekonomik ölçüte, m. 82, I/1’de yer verilmesine gerek yoktu. Bunun yerine bir eşyanın borçlunun mesleki faaliyetinin devamı için zaruri olup olmadığını noktasından hareket eden genel bir düzenlemeye yer vermek daha isabetli olurdu.

2.2.3 Mesleki eşyaların haczedilmezlik ayrıcalığından yararlanmasının koşulları

Borçlu tarafından yapılan faaliyetin bir meslek olduğu sonucuna varıldığında, bu mesleğe ilişkin eşyalar haczedilemez. Ancak bu kuralın uygulanabilmesi kimi şartların varlığını gerektirmektedir. Buna göre, aranan ilk şart, borçlunun kendisi ile ailesinin geçimini bu meslekten sağlayıp; haciz esnasında da mesleğini fiilen sürdürmeye devam etmesidir⁴¹³. Haciz esnasında borçlu mesleğine ara vermişse, bunun irade dışı ve geçici bir sebepten kaynaklanması gerekmektedir⁴¹⁴. Yine borçlu, senenin belirli zamanlarında mesleğini icra ediyorsa, bu durum da haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanmasına engel değildir⁴¹⁵. Ancak bunun belirli bir düzen içinde seyretmesi gerekir. Zira borçlunun iş buldukça ara sıra bir çalışma sergilemesi bu kapsamda değerlendirilemez.

Doktrinde Üstündağ, borçlunun haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabilmesi için mesleki faaliyetinden kâr elde etmesi şartının da aranması gerektiğini belirtmektedir. Zira sürekli zarar eden borçlunun, mesleğini alacaklılarının aleyhine olacak şekilde sürdürmesine izin verilmemelidir⁴¹⁶. Ancak bu şartın gözetilmesi her zaman doğru sonuçlara yol açmayabilir. Örneğin, borçlu mevsimsel olarak yılın belirli dönemlerinde kâr ederken; diğer dönemlerinde ise, zarar ediyor olabilir. Bu doğrultuda kâr elde etme koşulu, haksız uygulamaları beraberinde getirebileceğinden, bu koşulun aranmaması daha isabetli olacaktır.

⁴¹³ Berkin, “Haczi Caiz Olmayan,” 121; Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 113; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 271. Yargıtay da kararlarında bu hususa açıkça vurgu yapmaktadır. Bahse konu kararlarından birisi şu şekildedir; “*İİK'nun 82/1-2. maddesi gereğince, borçlunun; "Ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedenî çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya" haczolunamaz. Ancak, bunun için borçlunun haciz sırasında bir meslek veya sanatla uğraşıyor olması ve kendisi ile ailesinin geçimini anılan meslek ve sanatla sağlaması gerekir.*” 12. HD, E. 2016/10076, K. 2017/1314, T. 06.02.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴¹⁴ Arar, *Cilt I*, 183; Ansay, *İcra ve İflâs*, 102.

⁴¹⁵ Kuru, *Cilt I*, 802.

⁴¹⁶ Üstündağ, *İcra Hukuku*, 220.

2.2.4 Hacedilmezlik ayrıcalığından yararlanan meslek grupları

2.2.4.1 Borçlunun hayvan yetiştiricisi olması

3890 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, I/7'ye “Geçimi hayvan yetiştirmeğe münhasır olan borçlunun kendisi ve ailesinin maiyetleri için zaruri olan miktarı ve bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıklarının” hacedilemeyeceğine dair bir madde eklenmiştir. Bu maddede kullanılan “münhasır” kavramı, borçlunun hayvan yetiştiriciliği dışında başka bir iş yapmaması gerektiği şeklinde anlaşılmaktadır. Böyle bir anlayış, borçlunun geçiminin büyük bir kısmını hayvan yetiştiriciliği ile sağladığı ancak bunun yeterli olmadığı bir durumda, geçimini sırf hayvan yetiştiriciliğine özgülemediği için bu hayvanların haczini mümkün kılmak anlamına gelecektir. Bu durum ise, hacedilmezlik müessesesinin getirmek istediği koruma ile bağdaşmaz. Bu sebeple borçlunun salt hayvan yetiştiriciliği ile geçimini sağlamasının mümkün olmadığı bir durumda, başkaca işlerle meşgul olması m. 82, I/7 uyarınca hacedilmezlik ayrıcalığından yararlanması engel teşkil etmemelidir⁴¹⁷. Ancak hayvan yetiştiriciliği borçlunun asıl işini teşkil etmeli, diğer işler ise ek bir gelir sağlamak için yapılmalıdır⁴¹⁸. Borçlunun geçimini temin ettiği asıl işi başka bir iş ise, borçlu m. 82, I/7'deki korumadan faydalanamaz. Dolayısıyla hayvanlar hacedilebilir.

Kanun koyucu, borçlunun yetiştirdiği hayvanların cinsine dair bir belirlemede bulunmamıştır. O hâlde hayvan cinsi bakımından bir sınırlandırma yapmak mümkün değildir. Bu hayvanlar etinden, sütünden, tüyünden ya da yumurtasından fayda sağlanacak⁴¹⁹ hayvanlar olabileceği gibi arı, ipek böceği, kuş, balık gibi yetiştiriciliği yapılan⁴²⁰ hayvanlar da olabilir.

Kanun koyucu, hayvanların her birinin hacedilip edilemeyeceğine ilişkin de bir tespit bulunmamıştır. Buna karşın bu maddenin tasarındaki ilk hâlinde, hayvanların yüzde yirmi beşinin haczolunamayacağı şeklinde net bir oran öngörülmüştü⁴²¹. Ancak bu hüküm hayvan yetiştirmeyi teşvik etme ve bunları koruma

⁴¹⁷ Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 579; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 443.

⁴¹⁸ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 443; Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Hacedilememesi,” 150. Yargıtay, borçlunun hayvan yetiştiricisi olup olmadığı konusunda keşif yaparak, sonuca varmaktadır. (12. HD, E. 1976/9675, K. 1976/11559, T. 16.11.1976 (Uyar, *Şerh*, 7231).

⁴¹⁹ Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 580; Aydın, *Hacedilemeyen Mal ve Haklar*, 33.

⁴²⁰ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 443.

⁴²¹ İcra ve İflâs Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Lâyihası Ve Adliye Encümeni Mazbatası, S. 208, 1940 (<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c013/tbmm06013071ss0208.pdf>, E. T. 13.10.2021).

gerekçesiyle şimdiki hâli ile değiştirilmiştir. Bu değişiklik hem alacaklı hem de borçlu bakımından isabetlidir. Şöyle ki borçlu ve ailesinin geçimini sağlamak için hayvanlarının yüzde yirmi beşi yeterli olmayabilir. Bu sebeple daha fazla hayvanın haciz dışı bırakılmasına ihtiyaç duyabilirler. Hayvanlarının yüzde yirmi beşi, borçlu ve ailesinin ihtiyacından fazla da olabilir. Ancak maddenin lafzı gereği, hayvanlarının yüzde yirmi beşi her hâlükârda haczedilemeyecektir. Bu bakımdan ise, alacaklı taraf haksızlığa uğrayacaktır. Öte yandan yukarıda da belirttiğimiz üzere maddede hayvan cinsine dair bir belirlemede bulunulmamıştır. Dolayısıyla her hayvandan yararlanma şekli ve bunun getirisinin de farklı olacağı göz önüne alındığında, hacze ilişkin bir miktar belirlemek uygulamada haksızlıklara yol açabilecektir. Açıklanan sebeplerden ötürü yalnızca zorunlu olan miktarın haczedilmeyeceği şeklindeki düzenleme daha isabetlidir. Zorunlu miktarın tespitinde ise, hayvanların sağladığı gelir esas alınacaktır⁴²².

Kanun koyucu zorunlu miktardaki hayvanları hacizden muaf tutarken bir taraftan da bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıklarının da haczedilemeyeceğini belirtmiştir. Bu maddenin tasarıdaki ilk hâlinde ayrıca hayvanların barınmaları için gerekli olan yerlerinde haczedilemeyeceği belirtilmişti⁴²³. Ancak bu kısma, maddede yer verilmemiştir. Dolayısıyla Yargıtay da ahır, ağıl, mandıra gibi hayvanların barınabileceği yerlerin, m. 82, I/7 kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir⁴²⁴.

2.2.4.2 Borçlunun çiftçi olması

Kanun koyucu, borçlunun çiftçi olması hâlinde yararlanabileceği haczedilmezlik kurallarını tek tek ve ayrıntılı olarak düzenlemiştir. İİK m. 82, I/4 ile borçlu çiftçinin arazi, çift hayvanları, nakil vasıtaları, diğer eklenti ve tarım aletlerinin,

⁴²² Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 32. Hayvanların sağladığı gelir tespit edilirken, bunların bazı dönemlerdeki satış oranı, çoğalma, yünlerinden sağlanan yarar gibi durumlar etkili olacaktır. (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 443).

⁴²³ İcra ve İflâs Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Lâyihası Ve Adliye Encümeni Mazbatası, S. 208, 1940 (<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d06/c013/tbmm06013071ss0208.pdf>, E. T. 13.10.2021).

⁴²⁴ “Hayvan miktarı, borçlunun ve ailesinin maişetleriyle, yem ve yataklık miktarı ise; bu suretle tefrik edilecek hayvanların üç aylık ihtiyaçları ile kayıtlanmıştır. Yataklık hayvanların altlarına serilen ot ve saman bazı yerlerde gübre gibi şeylerdir. Yataklık miktarının, hayvanların üç aylık ihtiyaçlarıyla tahdit edilmesi de bunu gösterir. Ahır, ağıl, mandıra, ilâh gibi gayrimenkulün mütemmim cüz’ü veya teferruatı niteliğini haiz mahaller, bu tâbirin şumülü dışında kalır.” İİD, 10545/11059, T. 11.10.1965. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 14.10.2021). Bu kararın haklı eleştirisi için bkz. Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 150.

m. 82, I/6 ile tohumluğunun haczedilemeyeceği belirtilmiştir. Haczedilemeyecek şeyleri incelemeye geçmeden önce İİK uyarınca çiftçi sayılabilmenin koşullarını incelemekte fayda vardır. Zira İİK anlamında, borçlunun “çiftçi” sıfatı olmadan belirtilen şeylere sahip olması haczedilmezlikten faydalanması için yeterli değildir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki m. 82, I/4 anlamında bir kişinin çiftçi sayılabilmesi için araziyi bizzat, ortaklık veya bunu kiraya vermek suretiyle işletmesi gerekmektedir⁴²⁵. Bunun için borçlunun, tarım yapılan arazi üzerinde veya köyde ikamet etmesine gerek yoktur⁴²⁶. Arazi üzerinde doğrudan veya başka bir kimse aracılığıyla tarımsal faaliyetlerini fiilen gerçekleştirmesi yeterlidir.

Borçlunun çiftçi sayılarak, haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabilmesi için aranan diğer bir şart da asıl mesleğinin çiftçilik olmasıdır. Bu kapsamda borçlunun emekli olması ya da başka bir işten maaş alıyor olması, çiftçi sayılmasına engel teşkil etmemektedir⁴²⁷. Ancak borçlunun asıl işi başka bir iş ise, bu işten sağladığı kazanç da borçlu ve ailesinin geçimini sağlamada yeterliyse, borçlu m. 82, I/4 ve 6 anlamında çiftçi sayılmaz⁴²⁸.

Doktrinde Belgesay, borçlunun çiftçi sayılabilmesi hususunda konuya daha farklı bir bakış açısı sunmuştur. Şöyle ki borçlu çiftçilik faaliyetini kendisi ya da ailesiyle birlikte yürütebilir. Borçlunun çiftçilik faaliyetini yürütmesinde ailesinin yardımı yeterli gelmiyorsa, burada çiftçilik mesleği değil, bir teşebbüs söz konusu

⁴²⁵ Kuru, *El Kitabı*, 507; Yılmaz, *Şerh*, 470; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 271. Yargıtay’ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir. “*Borçlunun bu maddeden yararlanabilmesi için asıl uğraşısının çiftçilik olması gerekir. Yani geçimini çiftçilik ile temin etmelidir. Bunun için borçlunun bizzat kendisinin ziraat yapması zorunlu olmayıp tarım arazisini ortaklığa (yarırcıya) vermek suretiyle işletmesi veya kiraya vermesi halinde de bu madde uyarınca haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilir.*” 12. HD, E. 2018/6314, K. 2019/4758, T. 19.03.2019. Aynı yöndeki diğer içtihatlar için bkz. 12. HD, E. 2016/11540, K. 2017/2926, T. 01.03.2017; E. 2015/33424, K. 2016/11887, T. 21.04.2016; E. 2014/26492, K. 2015/221, T. 12.01.2015; 8. HD, E. 2014/11883, K. 2014/19806, T. 04.11.2014. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴²⁶ Balkan, *Haczedilmezlik*, 57.

⁴²⁷ Memduh Yelekcı, İlhami Yelekcı ve Avni Özenç, *İcra ve İflâs Kanunu İlgili Kanunlar ve Yönetmeliği* (Ankara: Şafak Matbaası, 1970), 82, 83. “...çiftçi olan borçlunun, emekli maaşı veya muhtarlık maaşı alması da çiftçilik vasfını ortadan kaldırmaz. Böyle bir durumda borçlunun, kendisi ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazinin miktarı belirlenirken, aldığı emekli maaşı ve muhtarlık maaşı da dikkate alınarak hesaplama yapılması gerekir.” 12. HD, E. 2016/29628, K. 2018/3148, T. 16.04.2018. “*Asıl işi çiftçilik olan borçlunun yan gelir elde etmek amacıyla yan işler yapması çiftçilik sıfatını ortadan kaldırmaz. Böyle bir durumda, borçlunun kendisi ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazinin miktarı, haczedilen haczedilmeyen tüm taşınmazları, keşif ve bilirkişi incelemesi ile belirlenmeli ve borçlunun elde ettiği ek gelirler de dikkate alınarak hesaplama yapılmalı, borçlunun asıl uğraşısının çiftçilik olup olmadığı belirlenerek oluşacak sonucu göre karar verilmelidir.*” 12. HD, E. 2016/8363, K. 2017/1714, T. 09.02.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.10.2021).

⁴²⁸ Kuru, *Cilt I*, 791.

olacaktır. Dolayısıyla borçlu da haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamayacaktır⁴²⁹.

Borçlunun asıl işinin çiftçilik olup olmadığı konusunda ispat yükü kendisine düşmektedir. Ancak Yargıtay, borçlunun asıl işinin çiftçilik olduğuna ilişkin delil sunmadığı bir olayda, çiftçilik kaydı mahkeme tarafından öğrenilecek bir husus olduğu için bu durumun ilgili kurumlara sorulmadan borçlunun iddiasını ispatlayamadığından bahisle haczedilmezlik şikâyetinin reddi yönünde verilen kararı bozmuştur⁴³⁰.

Sonuç olarak yukarıdaki şartları taşıyan veya mahkeme nezdinde çiftçi olduğu ispatlanan borçlu, İİK uyarınca çiftçi sayılacak olup; birtakım haczedilmezlik kurallarından faydalanacaktır. Bu doğrultuda borçlu çiftçinin kendisine tanınan bu haczedilmezlik kurallarının tek tek incelenmesi gerekmektedir.

2.2.4.2.1 Borçlunun tarım arazisinin haczedilmezliği

Kanun koyucu, borçlunun çiftçi olması durumunda tarımsal faaliyetlerini yürüttüğü tarım arazisinin kural olarak hacizden muaf olacağına yer vermiştir (m. 82, I/4). Dolayısıyla borçlu çiftçi, tarım arazisi haczedildiğinde, “haczedilmezlik şikâyetinde” bulunabilir. Ancak bu durum, her hâlükârda mahkemenin haczedilmezlik şikâyetini kabul edeceği anlamına gelmez. Bazı durumlarda taşınmaz, tarım arazisi niteliğinde olsa dahi haczedilebilir. Bu noktada tarım arazisi bakımından haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülebileceği ve sürülemeyeceği hâller iki ayrı başlık altında ele alınacaktır.

2.2.4.2.2.1 Haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülebileceği hâller

2.2.4.2.2.1.1 Genel olarak

Kanun koyucu, borçlu çiftçinin her türlü taşınmazını değil yalnızca borçlunun tarımsal faaliyette bulunduğu tarım arazisinin hacizden muaf olacağına yer vermiştir. Nitekim borçlunun çiftçi sayılabilmesi de tarım arazisi üzerinde tarımsal faaliyetlerin fiilen icra edilmesine bağlı tutulmuştur. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetinin kabul edilmesi de hacze konu olan arazinin tarımsal faaliyete elverişli ve uygun olmasına bağlıdır.

⁴²⁹ Belgesay, *Şerh*, 183, 184.

⁴³⁰ 12. HD, E. 2015/13780, K. 2015/26469, T. 03.11.2015; E. 2014/31502, K. 2015/7004, T. 24.03.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 19.10.2021).

Borçlunun belirtilen nitelikteki tarım arazisini, tarım kredisi karşılığında ipotek etmesi haczedilmezlik şikâyetinde bulunmasına engel değildir⁴³¹. Ancak bunun dışındaki bir amaçla arazisini ipotek eden borçlunun haczedilmezlik şikâyeti dikkate alınmaz⁴³². Yargıtay da bir kararında bu hususu açıkça vurgulamıştır. Şöyle ki “... Dosya kapsamı itibariyle şikâyet konusu edilen taşınmazlardan ... ili, merkez ilçesi, 751 parsel sayılı taşınmaz üzerinde Şekerbank T.A.Ş lehine 17.12.2015 tarih, 19292 yevmiye numaralı ipotek kaydının bulunduğu, adı geçen bankanın 25.01.2019 tarihli müzekkere cevabında; ipoteğe konu borcun zirai kredi borçlarının teminatı olduğu ve halen devam ettiği bildirilmişse de; dosya içerisinde mevcut ipotek akit tablosunda yer alan "...doğmuş ve doğacak tüm borçlarından ...teminatını teşkil etmek üzere ...ipotek tesis edilmiştir” şeklindeki kayıtlar nedeniyle, söz konusu ipoteğin, borçlunun kullandığı/kullanacağı her türlü kredinin teminatı olarak tesis edildiği ve dolayısıyla zorunlu ipotek olmadığı anlaşılmakta, bankanın ipoteğin zirai kredi sözleşmesinden kaynaklandığını bildirmesinin sonuca etkisi bulunmamaktadır⁴³³.” Yargıtay’ın mesken üzerindeki ipoteğin zorunlu olarak tesis edildiği durumlarda borçlunun haczedilmezlik şikâyetinde bulunamayacağını içtihat hâline getirdiği önceden belirtilmişti⁴³⁴.

Yukarıdaki durumların varlığı hâlinde, borçlu tarım arazisi bakımından haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilir. Ancak tarım arazisinin şikâyete konu edilebilmesi, bu arazinin tamamının haczedilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Bu konuda kanun koyucu herhangi bir sınırlama getirmemiştir. Yalnızca borçlu ve ailesi için arazinin zaruri olan kısmının haczedilemeyeceğini belirtmekle yetinmiştir. Bu kapsamda zorunlu olan kısmın genel hatlarıyla belirlenmesi gerekmektedir.

2.2.4.2.1.1.2 Tarım arazisinin haczedilemeyecek kısmının belirlenmesi

Kanun koyucu, tarım arazisinin borçlu ve ailesinin geçimi bakımından zorunluluk taşıyan kısmının haczedilemeyeceğini belirtmiştir. Böylelikle alacaklı ve borçlu bakımından menfaat dengesini gözetmiştir (m. 85, IV). Zira hükmü düzenlerken, arazinin ne kadarlık bir kısmının haciz dışı bırakılacağına yönelik net bir oran öngörmemiştir. Bunun yerine borçlunun geçimini sağlayacak kadarlık kısmın

⁴³¹ Kuru, *Cilt I*, 794; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2341.

⁴³² Aynı yönde bkz. Pekantez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 167. Bu konuya dair eleştiri için bkz. Kuru, *Cilt I*, 795.

⁴³³ 12. HD, E. 2021/259, K. 2021/4414, T. 26.04.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 19.10.2021).

⁴³⁴ İlgili başlık için bkz. §2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.3, 2.1.1.3.1, 2.1.1.3.1.5, 2.1.1.3.1.5.1.

kendisine bırakılarak, mağdur olmaması istenmiştir. Alacaklı bakımından ise, borçlu çiftçilik ile meşgul olsa da tüm tarım arazi kendisine bırakılmayarak, arazinin zorunlu olmayan kısmı haczedilebilir. Böylelikle haczedilecek kısım ile alacaklının alacağına bir bölümünün ya da tamamının karşılanması amaçlanmıştır.

Tarım arazisinin ne kadarlık bir kısmının haciz dışı bırakılacağına dair net bir oran öngörmek mümkün değildir. Yargıtay da kararlarında bir orana yer vermeyerek, bunun tespitiye yönelik bazı ilkeler geliştirmiştir. Buna göre, borçlunun yıllık geçimini sağlayacak miktarın belirlenmesi karşısında tüm taşınmazları, bilirkişi ve keşif suretiyle belirlenerek; bunlardan elde ettiği gelirler ile yan gelirleri ve emekli maaşı mevcutsa, bunlar da göz önünde bulundurularak, kıyaslanmalıdır⁴³⁵. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, belirtilen tüm bu hususların incelenmesi gerektiğini belirterek yalnızca borçlunun haczedilen taşınmazlardan elde ettiği gelirlerinin bulunduğu bilirkişi raporunun, belirtilen diğer hususlar bakımından eksik olduğundan bahisle hükme esas alınamayacağına karar vermiştir⁴³⁶.

2.2.4.2.2 Haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülemeyeceği hâller

Borçlunun, çiftçi olması tarım arazisinin haczedilmezliği kuralından daima yararlanabileceği anlamına gelmez. Burada arazinin, tarıma elverişli olup olmaması

⁴³⁵ 12. HD, E. 2018/6084, K. 2019/6075, T. 10.04.2019.E. 2018/6314, K. 2019/4758, T. 19.03.2019; E. 2018/5792, K. 2019/2949, T. 26.02.2019; E. 2016/8363, K. 2014/1714, T. 09.02.2017; E. 2012/18899, K. 2012/35991, T. 03.12.2012. Yargıtay, bilirkişi raporu alınmaksızın, haczedilmezlik şikâyetinin değerlendirilmesini doğru bulmamaktadır. İlgili karar şu şekildedir; “... Köyü'nde bulunan 101 ada 15 parsel nolu fındık bahçesi ile 102 ada 43 parsel nolu fındık bahçesinden borçlununun hissesine düşen miktar yönünden şikayetçi borçlunun halen oturduğu köyde yıllık geçinebileceği miktarın saptanması, haciz konulan borçlu adına müstakilen ve hisseli olarak kayıtlı arazilerin tümünün yılda ne kadar gelir getirebileceğinin belirlenmesi, borçlunun kendisinin ve ailesinin geçimi için gerekli olan arazi miktarının hesaplanmasında, şikayet tarihinde hacizli taşınmazlardan temin edilen gelirler yanında borçlunun haciz dışı başkaca taşınmazlarından sağladığı gelirleri ile elde ettiği diğer gelirlerinin de birlikte değerlendirilmesi ve bu suretle haczedilemeyeceği ileri sürülen taşınmazlara borçlunun kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini karşılamak bakımından ihtiyacı bulunup bulunmadığının tespit edilmesi hususlarında bilirkişiden rapor alınmadan karar verilmiş olması da doğru görülmemiştir.” 12. HD, E. 2015/33424, K. 2016/11887, T. 21.04.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 18.10.2021).

⁴³⁶ HGK, E. 2014/742, K. 2016/578, T. 04.05.2016. “... Bu genel açıklamaların ışığında somut olaya gelince; dosyadaki bilgi ve belgelerden karşı taraf / alacaklı tarafından şikayetçi/borçlu aleyhine yapılan takip nedeniyle borçluya ait taşınmazların haczedildiği, şikayetçi borçlu tarafından yapılan haciz işleminin İİK'nın 82/4. maddesine aykırı olduğunun ileri sürüldüğü, mahkemece yapılan yargılama sonunda 28.03.2012 tarihli bilirkişi raporu esas alınarak şikâyetin kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. Ne var ki, borçlunun yıllık geçinebileceği miktar belirlenirken çiftçilik dışında elde ettiği başka gelirlerinin olup olmadığı araştırılarak, bu gelirler ile haczedilen ve haczedilmeyen tüm taşınmazlardan elde ettiği gelirler hesaplanmak suretiyle borçlunun geçimine yetecek kadarı üzerinden haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, mahkemece hükme esas alınan raporda sadece borçlunun haczedilen taşınmazlarından elde ettiği gelirler hesaplanmıştır. Bu haliyle mahkemece yapılan inceleme ve araştırma hüküm kurmaya elverişli ve yeterli değildir.” (<https://legalbank.net>, E. T. 19.10.2021).

şeklinde bir ayrıma gidilerek, inceleme yapılmalıdır. İlk olarak arazi, tarım faaliyeti ile gelir elde edilemeyecek⁴³⁷ ya da tarım arazisi olma özelliğini kaybetmiş⁴³⁸ bir durumda ise; tarıma elverişli değildir. Örneğin, tarım yapılan bir arazi üzerine bina inşa edilmişse; tarıma elverişli bir araziden bahsedilemez. Daha açık bir ifadeyle arazi, tarım arazisi olma vasfını kaybetmiştir⁴³⁹. Dolayısıyla bu vasıftaki bir arazinin haczi mümkün olup, borçlunun haczedilmezlik şikâyeti dikkate alınmaz.

Arazi, tarıma elverişli ise haczedilmezlik şikâyetinin dikkate alınmaması bazı hususların varlığına bağlıdır. Örneğin, borçlu tarım arazisini bizzat veya başkası aracılığıyla işletmiyorsa; İİK m. 82, I/4 kapsamında çiftçi sayılmayacak dolayısıyla haczedilmezlik şikâyeti de dikkate alınamayacaktır. Yargıtay da bir kararında, borçlunun terk ederek, boş bıraktığı tarıma müsait olan bahçe niteliğindeki taşınmaz için haczedilmezlik şikâyetini reddetmiştir⁴⁴⁰.

2.2.4.2.2 Borçlunun çift hayvanlarının haczedilmezliği

Kanun koyucu, borçlu çiftçiye ait çift hayvanlarını da hacizden muaf tutmuştur. Buna göre, borçlunun, at, öküz, merkep gibi hayvanları haczedilemez⁴⁴¹. Ancak bu hayvanların, haczedilmemesi için borçlunun çiftçilik faaliyetleri sırasında bunlardan yarar sağlama gibi bir amacının olması gerekir. Örneğin, çift hayvanlarından birisi olan atın, hobi olarak binicilikte kullanıldığı bir durumda, bu hayvanın haczedilmesi mümkündür.

Tarım arazisinin haczedilebilir olduğu bir durumda, borçluya ait olan çift hayvanlarının haczedilip edilemeyeceğinin de belirlenmesi gerekmektedir. Doktrinde Sarısözen, tarım arazisinin haczedildiği bir durumda çift hayvanlarının bundan ayrı olarak değerlendirilmesi gerektiğini, bu hayvanların borçlu ve ailesinin geçimi için gerekli olan kısmının haczedilemeyeceğini belirtmektedir⁴⁴². Kanaatimizce m. 82, I/4 düzenlenirken, kanun koyucu haczedilemez şeyleri bir bağlantı içinde düzenlemiştir. Buna göre borçlu çiftçi ise, tarım arazisi, bu arazide tarım faaliyetlerini

⁴³⁷ Yılmaz, *Şerh*, 472.

⁴³⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 167. Mera ve çayırlar için de haczedilmezlik şikâyetinin ileri sürülemeyeceğine dair bkz. Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 218; Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 28.

⁴³⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 167.

⁴⁴⁰ 12. HD, E. 1986/7801, K. 1987/3466, T. 12.03.1987. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 20.10.2021).

⁴⁴¹ Ansay, *İcra ve İflâs*, 105; Kuru, *El Kitabı*, 508; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 271; Kuru, *Cilt I*, 796; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 574.

⁴⁴² Sarısözen, “Canlı Haczi,” 56.

gerçekleştirmek üzere de çift hayvanları hacizden muaf tutulmuştur. Ancak bu durum m. 82, I/4'de yer verilen şeylerin sırayla haczedilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir⁴⁴³. Sonuç olarak, tarım arazisinin haczedildiği bir durumda, çift hayvanlarının da haczedilebileceği kanaatindeyiz. Borçlu geçimini bu hayvanları yetiştirerek sağlıyorsa; buna ilişkin haczedilmezlik kuralına m. 82, I/7'de yer verildiği için bu hükme göre ayrı bir değerlendirme yapılmalıdır.

2.2.4.2.3 Borçlunun nakil vasıtası, diğer eklenti ve tarım aletlerinin haczedilmezliği

Borçlu çiftçinin tarım arazisi üzerinde kullandığı tırmık, çapa, sapan, pulluk, düven, yaba gibi tarımsal aletleri haczedilemez⁴⁴⁴. Aynı şekilde, borçlu çiftçinin tarım faaliyetleri sırasında yararlandığı at veya öküz arabası gibi nakil vasıtalarının ve bunların eklentilerinin haczi de mümkün değildir⁴⁴⁵. Günümüz koşullarında bahsi geçen tarım aletleri ile nakil vasıtalarının neredeyse hiç kullanım alanı kalmamıştır. Bunların yerini gerek sağladığı kolaylık gerek zaman tasarrufu gerekse de rekabet etme bakımından nakil ve tarım aleti olan traktör gibi vasıtalar almıştır. Buna rağmen Yargıtay, borçlunun sahip olduğu arazinin miktarını ve özelliklerini dahi dikkate almaksızın, her hâlükârda traktörün haczedileceğine dair kararlar vermekteydi. Şöyle ki borçlu çiftçinin geçinebileceği büyüklükte bir araziye sahip olması durumunda, “*traktörcülük mesleğini*” icra eden birisinden ücret karşılığında faydalanabilir. Dolayısıyla borçlunun traktörü haczedilebilir. Aynı durum borçlunun geçimini açacak ölçüde büyük bir araziye sahip olması hâli için de geçerlidir. Zira bu durumda ortada bir çiftçilik faaliyeti değil, tarımsal işletme söz konusu olduğundan traktörün haczedilmesi mümkündür⁴⁴⁶.

⁴⁴³ Örneğin, borçlu çiftçinin tarım arazisini işlemek üzere ihtiyacından fazlaca çift hayvanın olduğu bir durumda, tarım arazisi yerine öncelikle fazla olan çift hayvanları haczedilmelidir. Yargıtay da borçlunun ihtiyacından fazla olan çift hayvanlarının haczedilebileceğine yönelik olarak şu şekilde bir karar vermiştir; “*Yapılan hacizde alacaklı, “borçlunun ayrıca bir çift öküzünün bulunduğunu” beyan etmiş ve borçlunun bu beyanın doğruluğuna dair herhangi bir beyanına rastlanılmamıştır. Bu husus tetkik edilmeden, İİK'nun 82. maddesinin 4. fıkrasında açıklanan tetkikat yapılmaksızın, ayrıca öküzleri bulunsa dahi kısırak ve öküzlerin, borçlu çiftçi ise geçimi için zaruri olan araziye işletmek için fazla olup olmadığı tetkik edilmeden, noksan inceleme ile şikâyetin reddolunması isabetsizdir.*” 12. HD, 2838/3103, T. 22.03.1977. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 22.10.2021).

⁴⁴⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 345; Kuru, *El Kitabı*, 508; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 271; Kuru, *Cilt I*, 796.

⁴⁴⁵ Kuru, *El Kitabı*, 508; Kuru, *Cilt I*, 796.

⁴⁴⁶ 12. HD, E. 2011/32148, K. 2012/16466, T. 11.05.2012; E. 2011/11873, K. 2011/29222, T. 19.12.2011; E. 2011/12659, K. 2011/31462, T. 29.12.2011. (<https://legalbank.net>, E. T. 25.10.2021).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da “Arazi ve bu araziyi işletmek için çalıştırılmasında zorunluk bulunan çift hayvanları ve bu hayvanlar aracılığı ile kullanılacak tarım aletleri sıralanmış ve bunlar birbirine sıkı surette bağlı tutulmuştur. Bu itibarla büyük arazilerin ziraat edilmesinde kullanılmakta olan traktörün maddede kastedilen anlamda haczi caiz olmayan ziraat aletlerinden sayılmasına imkân bulunmamıştır.” şeklinde karar vermiştir⁴⁴⁷.

Yargıtay son zamanlarda, traktörün haczedilebileceğine yönelik görüşünü yumuşatmaya başlamıştı. Öyle ki oy çokluğu ile aldığı bazı kararlar, traktörün haciz dışı bırakılabileceği yönündeydi⁴⁴⁸. 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda ise, İİK m. 82, III’de yer verilen ikame ilkesi uyarınca, Yargıtay içtihat değişikliğine gitmiştir. Buna göre traktörün zorunlu nakil ve tarım aleti niteliğinde olduğunu belirterek, belirli koşullar dâhilinde haczedilemeyeceğine karar vermeye başlamıştır. Şöyle ki “Bugün, ülkemizde kara sabanla çiftçilik yapan çok az sayıda insan kalmıştır.bir tarım aleti olmadığı gibi, hayvanlarla nakil yapılması da çağdaş bir yöntem değildir. Bu itibarla teknolojiye gelişmeler nedeniyle verimliliği, kaliteyi ve kârlılığını arttıran, ekonomik hayata artı değerler kazandıran makineler de çiftçilerimiz için bir ihtiyaçtır. İİK’nun 82. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, ekonomik hayatın sürekliliği, borçların bir an evvel ödenmesi, çiftçinin, kendisinin ve ailesinin sağlık içinde yaşamlarını sürdürebilmesi ve çiftçilik mesleğinin devamı için zorunlu, vazgeçilmez, çağın koşullarına uygun alet, edevat, makine ve benzer vasıtaların makul kıstaslar dâhilinde haczedilemezlik kuralı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir”⁴⁴⁹.

⁴⁴⁷ HGK, 542/1979, T. 2.12.1972, (Kuru, Cilt I, 797).

⁴⁴⁸ “İİK’nun 82/4.maddesine göre “Borçlu çiftçi ise, kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri...” haczedilemez. Borçlunun bu maddeden yararlanabilmesi için asıl uğraşısının çiftçilik olması gerekir. Anılan maddeye göre haczedilmemesi gereken taşınır ve taşınmaz malları ve miktarları tespit edilirken, borçlunun ve ailesinin geçimi için zorunlu olup olmadığı hususunun göz önünde tutulması gerekmektedir. Traktör de bir ziraat aleti olup, traktör haczi konusunda da belirtilen bu ilke geçerlidir. Günümüzde bilim ve teknolojiye gelişmelere paralel olarak Dairemizin yeniden oluşan içtihadı doğrultusunda, borçlunun ve ailesinin geçimini sağlaması için arazi üzerinde yetiştirilen ve yetiştirilecek ürünler ve borçlunun çiftçilik mesleği ile iştigal ettiği de dikkate alınarak, traktör kullanılmasının zorunlu olduğu bilirkişi raporu ile de belirlendiğine göre borçlunun bu konudaki şikayetin de kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile şikayetin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.” 12. HD, E. 2010/18272, K. 2010/30636, T. 20.12.2010. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2010/11565, K. 2010/24534, T. 25.10.2010; 4. HD, E. 2009/23870, K. 2010/5820, T. 09.03.2010. (<https://legalbank.net>, E. T. 26.10.2021).

⁴⁴⁹ 12. HD, E. 2018/10062, K. 2019/796, T. 23.01.2019; E. 2018/1643, K. 2018/14178, T. 25.12.2018; E. 2016/30070, K. 2018/2878, T. 21.03.2018; E. 2016/27162, K. 2018/438, T. 22.01.2018; E. 2016/15247, K. 2017/7892, T. 23.05.2017; E. 2015/19352, K. 2016/2860, T. 08.02.2016. (<https://legalbank.net>, E. T. 25.10.2021).

Traktörün haczine dair doktrinde de farklı görüşler ileri sürülmüştür. Doktrinindeki birinci görüşe göre, traktör sermaye ağırlıklı bir nitelik taşımakta olup; m. 82, I/4 kapsamında değerlendirilemez. Dolayısıyla traktörün haczi mümkündür⁴⁵⁰. Doktrinindeki ikinci görüşe göre, çiftçi tarımsal faaliyetlerini gerçekleştireceği arazide traktörün varlığına ihtiyaç duyuyorsa⁴⁵¹ ya da borçlu ve ailesinin geçimlerini sağlayabilmesi için traktör zorunlu bir unsur⁴⁵² haczedilmemelidir.

Kanaatimizce bu maddedeki çift hayvanları, onlardan oluşturulan nakil vasıtası ve bu hayvanlar ile kullanılacak tarım aletleri birbiri ile bağlantılı olarak düzenlenmiştir. Çift hayvanları olmadan nakil vasıtası ve bazı tarım aletlerinin kullanılması olanaksızdır. Örneğin, çift hayvanı olmaksızın, düven, sapan veya at arabası kullanılamaz. Ancak öncesinde ve Yargıtay kararında da vurgulandığı üzere bu aletlerin yerini traktör almıştır. Arazinin boyutu, özellikleri borçlu ve ailesinin geçimi, el emeği, rekabet gibi unsurların karşısında traktörün sağladığı fayda yadsınamayacağından traktörün hacizden muaf tutulması neredeyse zorunlu hâle gelmiştir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki yalnızca traktör değil, benzer nitelikteki nakil aletleri de haczedilmemelidir. Yargıtay da traktörün yanı sıra kamyonetin de haczedildiği bir olayda, bu nakil aletinin de m. 82, I/4 kapsamında değerlendirilerek bir sonuca varılması gerektiğine karar vermiştir⁴⁵³.

2.2.4.2.4 Borçlunun tohumluğunun haczedilmezliği

Borçlu çiftçinin, tohumluğunun haczedilemeyeceği kuralına, İİK m. 82, I/4'de yer verilmemiştir. Bu kural 3890 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda, m. 82, I/6'da düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, borçlu çiftçinin gelecek mahsulde ihtiyacı olacak kadar tohumluğu haczedilemeyecektir.

Borçluya bırakılması gereken tohumluk, borçlu ve ailesinin geçimi için zaruri olan kısım ile sınırlı tutulmamıştır. Tohumluğun gelecek dönemki ürün için lazım olacak kısmının haczedilemeyeceğine yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle

⁴⁵⁰ Kuru, *El Kitabı*, 508; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 271; Yılmaz, *Şerh*, 471; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 346; Coşkun, *Cilt II*, 2394.

⁴⁵¹ Atalı, Ermemek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 209. Doktrinde Postacıoğlu/Altay, tarım aletlerinin haczine ilişkin değerlendirme yapılırken, tarım arazisinin bir işletme boyutuna varmaması gerektiğini belirtmektedir. (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 442).

⁴⁵² Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 85; Uyar, "Haczi Caiz Olmayan," 574, 575; Ercan, *El Kitabı*, 398.

⁴⁵³ 12. HD, E. 2016/18278, K. 2017/11378, T. 26.09.2017. (<https://legalbank.net>, E. T. 26.10.2021).

haczedilemeyecek tohumluk miktarı, borçlu çiftçinin, gelecek dönemki ürün için işleyebileceği bütün araziye göre belirlenecektir⁴⁵⁴. Ancak borçlunun elinde lazım gelen miktar kadar tohumluk bulunmuyorsa, gelecek ürününü işleyebileceği miktardaki tohumluğu alabilmesi için gereken para borçluya bırakılmalıdır⁴⁵⁵. Zira bu hükmün düzenlemesi ile hedeflenen, çiftçinin gelecek dönemki üretimini teşvik ederek; bunun desteklenmesini sağlamaktır⁴⁵⁶.

2.2.4.3 Borçlunun bağ, bahçe, meyve veya sebze yetiştiricisi olması

Kanun koyucu m. 82, I/7 gereğince borçlunun bağ, bahçe, meyve veyahut sebze yetiştiricisi olması durumunda, kendisi ve ailesinin geçimini sağlamak için gerekli olan bağ, bahçesi ile bu faaliyetlerin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan gereçleri haczedilemez. Bu ayrıcalık, 1940 yılında yapılan değişiklik ile yasaya dâhil edilmiştir. Bu değişikliğe gidilmeden önce Yargıtay, bağ ve bahçeyi, arazi kavramı içinde değerlendirmekteydi⁴⁵⁷. Aynı şekilde meyve veya sebze yetiştiriciliği de çiftçilik kapsamında değerlendirilebilirdi. Dolayısıyla ayrı bir hüküm (m.82, I/7) ihdas etmek yerine borçlunun, çiftçi olması hâline münhasır olarak düzenlenen m. 82, I/4 uyarınca haczedilmezlikten faydalanması söz konusu olabilirdi. Ancak yapılan değişiklik ile m. 82, I/7’de hem bağ, bahçe hem de meyve ve sebze yetiştiriciliği bakımından ayrı bir düzenleme yapılmıştır.

Borçlunun, m. 82, I/7’deki düzenlemeden faydalanabilmesi için asıl işinin bağ, bahçe, meyve veya sebze yetiştiriciliği olması gerekir. Bu işlerin yanı sıra borçlunun, yan gelir elde etmek için başka bir işinin ya da işlerinin olması haczedilmezlikten faydalanmasına engel değildir⁴⁵⁸. Bu noktada önemli olan şey bahçenin işlenmesi olup, kimin tarafından işlendiğinin ise bir önemi bulunmamaktadır. Yani borçlu, bahçeyi bizzat kendisi işleyebileceği gibi ortaklık suretiyle üçüncü bir kişiye de

⁴⁵⁴ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 358; Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 32. “*İcra ve İflâs kanununun 82 inci maddesi mucebince tohumluk, borçlunun iâşesine kâfi miktarda mukayyet olmayıp çiftçi nekadar ekmekte ise ona göre hacizden istisna edilmek lâzım gelir.*” İİD, T. 30.03.1944. (Aytemiz, *Takip Hukuku*, 35).

⁴⁵⁵ Coşkun, *Cilt II*, 2407.

⁴⁵⁶ Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 579.

⁴⁵⁷ “*İcra ve İflâs Kanununun 82 nci maddesindeki arazi tâbirinde bağ ve bahçe dahildir.*” İİD, T. 10.04.1934. (Aytemiz, *Takip Hukuku*, 24; Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 697).

⁴⁵⁸ Kuru, *Cilt I*, 804. Doktrinde Postacıoğlu/Altay ise, borçlunun asıl işinin sebze yetiştiriciliği olmasından daha ziyade yapılan diğer iş borçlunun geçiminde yeterli değilse, m. 82, I/7’den yararlanacağını belirtmektedir. (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 440).

işletebilir⁴⁵⁹. Ancak işlenmeyen, terk edilmiş bir hâldeki bahçe için m. 82, I/7 uyarınca, borçlunun haczedilmezlikten faydalanması söz konusu olamaz. Yargıtay da metruk bir hâlde bırakılan bahçe için haczedilmezlik şikâyetinin dinlenemeyeceğine karar vermiştir⁴⁶⁰. Kanunun lafzından da borçlunun bahçesinin haczedilmemesinin, bu bahçeden sağlanacak menfaate bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Doktrinde Postacıoğlu/Altay, borçlunun bahçeden sağladığı menfaatin yalnızca meyve veya sebze yetiştiricisi olması hâli ile sınırlı olmadığını, el emeği ile elde edilen menfaat içinde geçerli olduğunu belirtmektedir. Yazarlara göre, borçlu çiçek yetiştiriciliği gibi bir faaliyette bulunuyorsa, m. 82, I/7'nin kıyas yoluyla burada da uygulanması gerekmektedir. Böylelikle çiçek yetiştiriciliğinin gerçekleştirildiği alan da haczedilmemelidir⁴⁶¹.

Burada son olarak, bahçenin haczi bakımından oldukça sık rastlanılan bir duruma da değinmek gerekir. Uygulamada genellikle bahçelerin bir kısmı meyve veya sebze yetiştiriciliği için kullanılırken, diğer bir kısmına ise ev inşa edilmektedir. Böyle bir durumda bahçe haczedildiğinde Yargıtay, borçlunun haczedilmezlik şikâyetini, m. 82, I/7 ve 12 uyarınca sırasıyla geçim ve meskeniyet şikâyeti olarak adlandırmış ve bu hükümler doğrultusunda değerlendirme yaparak bir karar vermiştir⁴⁶². Aynı durum, borçlunun bahçesini ipotek etmesi hâli içinde geçerlidir. Yargıtay, borçlunun ipotekli bahçesinin haczedilemeyeceğine ilişkin şikâyetini ipoteğin, zorunlu ipotek olup olmamasına göre bir değerlendirme yaparak, karara varmıştır⁴⁶³.

⁴⁵⁹ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 301; İnan, *İcra Takibi*, 62. Aynı yöndeki Yargıtay kararı için bkz. İİD, E. 4588, K. 4431, T. 13.10.1950. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 06.12.2021).

⁴⁶⁰ "Borçlunun üzerinde çalışmadığı, metruk bir halde bıraktığı bahçenin haczi caizdir." İİD, T. 28.09.1942. (Aytemiz, *Takip Hukuku*, 33; Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 702).

⁴⁶¹ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 440. Fidanlık ve zeytinlik de el emeği gerektirmekte olup, bunlarında haczi mümkün değildir (Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 218).

⁴⁶² "Takip borçlusu Ünye Tapu Sicil Müdürlüğünde kayıtlı bulunan 47 parsel sayılı taşınmazdaki 96/672 hissesi haczedilmiştir. İcra mahkemesine başvuran borçlu, bahçe vasfındaki taşınmazda fındık yetiştirdiğini, buradan sağladığı gelire ailesinin geçimini sağladığını, yine bahçeye yaptığı binalarında meskeni olduğu, bu nedenle hissesine konan haczin kaldırılmaması talebinde bulunmuştur.

Borçlunun yukarıda özetlenen şikâyeti, İİK.nun 82/7 ve 82/12.maddelerine dayalı haczedilemezlik şikâyetidir. Mahallinde keşif yapıp, bilirkişi raporu alınmaksızın icra müdürlüğünde tesbit edilen taşınmaz değerine göre borçlunun söz konusu taşınmazda malik olarak oturmasının hukuka ve mantığa aykırı olduğu, daha mütevazı bir evde, hatta kirada oturabileceği gibi sübjektif gerekçelerle borçlu isteminin reddi isabetsizdir." 12.HD, E. 2006/16729, K. 2006/19918, T. 30.10.2006. (<https://legalbank.net>, E. T. 06.12.2021).

⁴⁶³ 12. HD, E. 2007/11132, K. 2007/13771, T. 03.07.2007; E. 2006/23816, K. 2007/1791, T. 02.02.2007; E. 2005/20569, K. 2005/24373, T. 08.12.2005; E. 2004/14872, K. 2004/19976, T. 22.05.2004; E. 2004/9060, K. 2004/12897, T. 18.05.2004. (<https://legalbank.net>, E. T. 06.12.2021).

2.2.4.4 Borçlunun küçük nakliye erbabı olması

Kanun koyucu, m. 82, I/4 ile arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimini sağlayan araçların haczedilemeyeceğini düzenlemiştir. Örnekleme yoluyla belirtilen bu küçük nakliye erbabı, Yargıtay tarafından bir meslek olarak görülmemektedir⁴⁶⁴. Ancak burada kazanç sağlamak amacıyla görülen bir hizmet söz konusudur. Dolayısıyla bunlar da birer meslek grubu sayılmalıdır.

Kanunda belirtilen bu meslek gruplarının ortak özelliği, insan veya yük taşıma niteliğine sahip olmalarıdır. Günümüzde bu meslek gruplarının yerini çoğunlukla taksi, minibüs, kamyon şoförlüğü ve nakliye şirketleri almıştır. Bu nedenle, haczedilmezliğe ilişkin değerlendirmenin, bu meslek grupları bakımından yapılması gerekmektedir. Doktrinde Kuru, borçlu ve ailesinin başka bir geçim kaynağı olup olmadığına bakılmaksızın; otomobil, kamyon gibi araçların neredeyse bir ev kadar parasal değer taşımaları nedeniyle haczedilmesi gerektiğini belirtmektedir⁴⁶⁵. Buna karşın Karaaslan ise, günümüz şartlarında otomobil ile ev fiyatlarının denk olamayacağını belirterek, bu görüşün bir geçerliliğinin kalmadığını savunmaktadır⁴⁶⁶. Yargıtay ise bir kararında, şoförlerin küçük nakliye erbabı arasında sayılamayacağına, m. 82, I/4 ile küçük nakliye erbabının araçları bakımından bir koruma getirildiğine dolayısıyla otomobilin haczedilebilir olduğuna karar vermiştir⁴⁶⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında, kişilere ait olan işe gidip gelmede kullanılan özel araçların, mesleğin bir parçasını oluşturması sebebiyle haczedilemeyeceğini belirtmiştir⁴⁶⁸.

Bahsi geçen kararlar arasında bir çelişki söz konusudur. Zira Yargıtay, şoförlük mesleğinin sürdürülmesinin temel bir parçasını oluşturan araçların sermaye değerlerinin yüksek olması sebebiyle bunları teşebbüs sayarak, haczini caiz görmektedir. Ancak kişilere ait olan, işe gidip gelirken kullanılan özel araçların ise; mesleğin yerine getirilmesindeki önemi sebebiyle haczedilemez olarak değerlendirmektedir.

⁴⁶⁴ "... "Meslek" ve "teşebbüs" birbirinden ayrıdır. Borçlunun yaptığı işte şahsi çalışma ve faaliyeti, gelir sağlıyan diğer unsurlardan daha üstün ve ön planda ise bu bir meslektir. Mesleği icra eden kimsenin şahsi çalışma ve faaliyetinin, yardımcı işgücü ve sermayeden daha üstün olmasıdır. Arabacı, kayıkçı ve hamal gibi, sermaye unsuru daha üstün işler, meslek sayılmaz." 12. HD, 8634/9908, T. 06.12.1983.D (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 07.12.2021).

⁴⁶⁵ Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 296.

⁴⁶⁶ Karaaslan, "Haczedilmezlik," 170.

⁴⁶⁷ İİD, 5683/6234, T. 29.02.1965. (Kuru, *Cilt I*, 800).

⁴⁶⁸ HGK, 2442/2457, T. 20.05.1974. (Üstündağ, *İcra Hukuku*, 222, 223)

Kanaatimizce gerek Yargıtay'ın gerekse de Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararına katılmak mümkün değildir. Şöyle ki m. 82, I/4'deki haczedilmezlik ayrıcalığı, küçük nakliye erbabı kavramı çerçevesinde geçmişteki olanaklara göre yorumlanmamalıdır. Borçlu, asıl gelirini başka bir iş ya da işlerden elde ediyor, yalnızca ek gelir sağlamak amacıyla taksi, minibüs ve kamyon şoförlüğü gibi işler yapıyorsa; bu araçların haczi mümkün olmalıdır. Ancak borçlunun asıl geçim kaynağını şoförlük mesleğinden elde ettiği geliri oluşturuyorsa; bu araçlar haczedilmemelidir. Yargıtay'ın yukarıda yer verilen kararı doğrultusunda, taksi, minibüs ve kamyon şoförlüğünün bir an için küçük nakliye erbabı sayılmadığı, bu sebeple de m. 82, I/4 uyarınca haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamayacağı düşünülse dahi m. 82, I/2 uyarınca bunların yine haczedilemeyeceği kanaatindeyiz. Yalnızca bunların değerinin oldukça yüksek olduğu durumlarda m. 82, III uyarınca satılarak, borçlunun aynı şekilde mesleğini sürdürebileceği bir araç alması için "münasip bir miktar" kendisine bırakılmalıdır. Buna karşın mesleğin sürdürülmesinde esaslı bir unsur olmayan yalnızca işe gidip gelmek için kullanılan özel araçların ise, haczi her hâlükârda mümkün olmalıdır. Zira aksi bir durumun kabulü, alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin, alacaklı aleyhine bozulmasına sebebiyet verir. Nitekim haczedilmezlik müessesesi, borçlunun toplumdaki asgari yaşam koşullarına uyum sağlaması için düzenlenmiş olup, alacaklının aleyhine olacak uygulamaları ise amaç edinmemiştir.

Nakliye şirketleri bakımından ise, bunların işletme şeklinde olanları tamamıyla teşebbüs sayılacağından burada bulunan araçların haczi caizdir. Ayrıca m. 82, I/4 uyarınca haczedilmezlik ayrıcalığından yalnızca gerçek kişiler yararlanabilir⁴⁶⁹. Dolayısıyla borçlu konumda olan nakliye şirketinin, bu ayrıcalıktan yararlanması söz konusu olamaz⁴⁷⁰.

⁴⁶⁹ Bu konuya ilişkin olarak bkz. yuk. 1.3.4.

⁴⁷⁰ Yargıtay da bir kararında bu hususa vurgu yapmıştır. İlgili karar şu şekildedir: "Somut olayda şikâyetçi olan borçlunun gerçek kişi değil, tüzel kişiliğe haiz bir limited şirket olduğu, yaptığı işin kişisel çalışmasını ve faaliyetini ön plana çıkartamayacağı, dolayısıyla borçlu şirketin, gerçek kişi gibi bir meslek sahibi olamayacağı gibi, yine gerçek kişilerin sahip olabileceği şekilde meslek ve sanatı için lüzumlu olan eşyasından da bahsedilemeyeceği açık olup, İİK. 82/4. Maddesinde bahse konu haczedilmezlik şikâyet hkkından borçlu şirketin yararlanması mümkün değildir." 12. HD, E. 2018/9292, L. 2018/5253, T. 24.05.2018. (<https://legalbank.net>, E. T. 08.12.2021).

2.3 İcra ve İflâs Kanunu'nda Düzenlenen Diğer Hacedilmezlik Kuralları

2.3.1 Devlet mallarının hacedilmezliği

2.3.1.1 Devlet malları

2.3.1.1.1 Genel olarak

İdare, vatandaşlarına karşı kamu hizmetlerini eksiksiz bir biçimde sunabilmek için taşınır ve taşınmaz mallara, araç ve gereçlere ihtiyaç duyar⁴⁷¹. Bu mallar için kullanılan terimlerden, tanımlamalara ve sınıflandırmalara kadar olan süreçte pek çok belirsizlik mevcuttur⁴⁷². Bu malları ifade etmek için kullanılan kavram konusunda dahi bir birlik olmayıp; “*idare malı*”, “*hazine malı*”, “*amme malı*”, “*kamu malı*”, “*devlet malı*”, “*kamusal alan*” gibi kavramlar tercih edilmektedir⁴⁷³. Kanun koyucu ise, m. 82, I/1 ile “Devlet malı” kavramını kullanmayı tercih etmiştir.

Devlet malı kavramına ilişkin terminolojik sorunlar, bu kavramın tanımlanmasında daha da belirgin bir hâl almaktadır. İlga 1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nda, “*Devletin malları, Devletçe tarh ve cibayet olunan her türlü tekalif ve rüsum ile Devlete ait nücut ve esham ve her türlü menkul ve gayrimenkul eşya, emval ve kıyem ve bunların hasılat ve icraatı ile bedellerinden terekküp eder.*” şeklinde bir tanım mevcuttu. 1050 Sayılı Kanunun yerini 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu almıştır. 5018 Sayılı Kanunda ise, Devlet mallarının tanımına ilişkin doğrudan bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple Devlet mallarının tanımı ile kapsamındaki belirsizlik hâlâ devam etmektedir. Bu konudaki belirsizliği asgari düzeye indirmek için Devlet mallarının kullanma ve yararlanma bakımından⁴⁷⁴ türlerini ortaya koymakta fayda vardır.

⁴⁷¹ Kemal Gözler, *İdare Hukuku Cilt II* (Bursa: Ekin Yayınları, 2019), 841; Şeref A. Gözübüyük ve Turgut Tan, *İdare Hukuku Cilt I* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2016), 931; Şeref A. Gözübüyük, *Yönetim Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2016), 263; Atay, *İdare*, 429; K. Begüm İsbir, *Kamu Tüzel Kişiliği* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2017), 304.

⁴⁷² Aydın Gülan, “*Kamu Malları, Günışığında Yönetim* içinde, der. İlhan Özay (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004), 659; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya *Türk İdare Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2020), 609; İsmet Giritli, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner ve Berk Kahraman, *İdare Hukuku* (İstanbul: Der Yayınları, 2013), 956.

⁴⁷³ Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, 263; Giritli, Bilgen, Akgüner ve Berk, *İdare Hukuku*, 956; İsbir, *Kamu Tüzel Kişiliği*, 302.

⁴⁷⁴ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 612.

2.3.1.1.2 Devlet mallarının türleri

2.3.1.1.2.1 Kamusal mallar

Kamu malı kavramı bakımından genel olarak kabul edilen bir tanım yapmak mümkün değildir. Kamu malı kavramı tanımlanırken, geniş ve dar anlamda olmak üzere ikili bir ayrıma gidilmektedir. Geniş anlamıyla kamu malı, özel ve kamu malı ayrımı yapılmaksızın, kamu tüzel kişilerine ait tüm mallar olarak tanımlanmaktadır⁴⁷⁵. Dar anlamıyla kamu malı ise, kamu tüzel kişilerine ait olan kamu mallarına karşılık gelmektedir⁴⁷⁶. Bu noktada dar anlamda kamu mallarını ifade etmek için de “kamusal mal” kavramı kullanılmaktadır.

Kamusal malları saymak suretiyle belirlemek olanaksızdır. Doktrinde, hangi malın, kamusal mal niteliğinde olduğunun belirlenebilmesi için birtakım koşullar geliştirilmiştir. Bu koşullardan ilkinde göre, bir malın kamusal mal olarak sayılabilmesi için o malın kamu tüzel kişisinin mülkiyetinde bulunması zaruridir⁴⁷⁷. Başka bir deyişle mal, devlete, mahalli idarelere veya kamu kurumlarına ait olmalıdır⁴⁷⁸. Özel kişilere ait olan mallar ise, kamusal mal sayılamazlar. İkinci koşula göre ise; mal, kamu yararına tahsis edilmiş olmalıdır. Bir malın kamu yararına tahsis edilebilmesi için ya kamunun doğrudan kullanımına ya da kamu hizmetine sunulmuş olması gerekmektedir⁴⁷⁹.

Kamusal malların sınıflandırılmasına ilişkin olarak yasal bir düzenleme mevcut değildir. Ancak TMK m. 715, II ile “*Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır*” şeklinde bir hükme yer verilmiştir. Bahsi geçen hükümde, sahipsiz malların yanı sıra kullanılan “yararı kamuya ait mallar” kavramı ile hizmet ve orta mallarının kastedildiği kabul edilmektedir⁴⁸⁰. Bu doğrultuda kamusal mallarının içeriğinin sağlıklı bir şekilde tayin edilebilmesi bakımından sahipsiz, hizmet ve orta mallarının da incelenmesi gerekmektedir.

⁴⁷⁵ Gözler, *İdare Hukuku*, 845.

⁴⁷⁶ Gözler, *İdare Hukuku*, 845.

⁴⁷⁷ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 609, 610; Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 933; Atay, *İdare*, 430, 431; İsbir, *Kamu Tüzel Kişiliği*, 304.

⁴⁷⁸ Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 933.

⁴⁷⁹ Gülan, “*Kamu Malları*,” 667; Gözler, *İdare Hukuku*, 851; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 610.

⁴⁸⁰ Giritli, Bilgen, Akgüner ve Berk, *İdare Hukuku*, 954.

2.3.1.1.2.1.1 Sahipsiz mallar

Sahipsiz mallar, doğal nitelikleri gereği, toplumun ortak olarak faydalanmasının mümkün olduğu mallardır⁴⁸¹. Bu mallar, ismen sahipsiz olarak adlandırılrsa da TMK m. 715, II ile sahipsiz malların, “*devletin hüküm ve tasarrufunda*” olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme, sahipsiz mallarında kamunun mülkiyetinde bulunduğuna işaret etmektedir⁴⁸². Nitekim bu mallar, toplumda sosyal bir role sahip olmaları sebebiyle kamu malı sayılırlar⁴⁸³. Dolayısıyla sahipsiz malların da, kamusal mal niteliğinde olduğu sabittir.

Anayasa ve birtakım kanunlarda, sahipsiz mallara dair düzenlemelere rastlamak mümkündür. Şöyle ki Anayasa'nın 43. maddesinde belirtilen kıyılar ile 168. maddesinde belirtilen tabii servetler ve kaynaklar sahipsiz mallar arasında yer almaktadır⁴⁸⁴. Ayrıca TMK m. 715, II ile kanun koyucu, örnekleme yoluyla tarıma elverişli olmayan alanları, kayaları, tepeleri, dağları ve buzulları da sahipsiz mal olarak nitelendirmiştir.

2.3.1.1.2.1.2 Orta malları

Orta malları, toplumun tamamının ya da bir kesiminin doğrudan doğruya kullanmasına veya yararlanmasına hasredilmiş olan mallardır⁴⁸⁵. Köprüler, yollar, pazar yerleri, park ve bahçeler, mezarlıklar, orta mallarına örnek olarak gösterilebilir⁴⁸⁶. Bu tür mallar genellikle idare tarafından alınan idari bir karar neticesinde toplumun kullanımına veya yararlanmasına sunulur⁴⁸⁷. Ayrıca belirtmek gerekir ki orta mallarındaki kullanma veya yararlanma, hizmet mallarının aksine dolaylı bir biçimde değil, doğrudan doğruya gerçekleşmelidir⁴⁸⁸. Aksi hâlde orta malın varlığından bahsedilemez. Bu durumda koşulları varsa, o mal, hizmet malı olarak değerlendirilebilir.

⁴⁸¹ Sadık Kırbaş, *Devlet Malları* (Ankara: Adım Yayıncılık, 1988), 18; Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, 1184; Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 934; Atay, *İdare*, 432; İsbir, *Kamu Tüzel Kişiliği*, 305.

⁴⁸² Gözler, *İdare Hukuku*, 853.

⁴⁸³ Gülan, “*Kamu Malları*,” 674.

⁴⁸⁴ Gülan, “*Kamu Malları*,” 674.

⁴⁸⁵ Kırbaş, *Devlet Malları*, 29; Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 935; Atay, *İdare*, 433.

⁴⁸⁶ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 613; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 493.

⁴⁸⁷ Gözler, *İdare Hukuku*, 854.

⁴⁸⁸ Gözler, *İdare Hukuku*, 855; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 613.

Bazı durumlarda ise; örf ve âdetten dolayı bir mal, orta malı olarak nitelendirilebilir⁴⁸⁹. Örneğin, otlak, yaylak ve kışlak gibi yerlerin, orta malı sayılabilmesi için ayrıca bir tahsis işlemine gerek yoktur. Bunlar örf ve âdet uyarınca, orta malı niteliğe sahiptir⁴⁹⁰.

2.3.1.1.2.1.3 Hizmet malları

Kamu hizmetinde, o hizmetin bir bölümünü oluşturacak biçimde tahsis edilmiş mallara “hizmet malları” denir⁴⁹¹. Hizmet malları, o hizmetin asli unsurunu oluşturur. Dolayısıyla bu malların kamu hizmetini gerçekleştirebilmesi için o hizmete özel olarak düzenlenmiş olması gerekir⁴⁹². Hizmet mallarına, adliye sarayları, hastaneler, üniversite binaları, müzeler, okullar ve askeri binalar örnek olarak verilebilir⁴⁹³.

2.3.1.1.2.2 Özel mallar

Kamu tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan ancak doğrudan doğruya kamunun kullanımına veya yararlanmasına tahsis edilemeyen veyahut özel bir düzenleme ile kamu hizmetine özgülenmeyen mallar, kamunun özel mallarıdır⁴⁹⁴. Bu mallar, kamusal mallardan farklı olarak, kamu yararını sağlamaktan daha ziyade gelir getirme niteliği ile ön plandadır⁴⁹⁵.

Özel mallar, kamusal malların tabi olduğu hukuki rejim bakımından da farklılık gösterir. Örneğin, özel mallara ilişkin çıkacak bir uyuşmazlık adli yargı alanında çözümlenir ve özel hukuk rejimine tabidir. Bu mallar, kural olarak özel hukuk rejimine tabidir. Ancak istisnai olarak, bunların kamu hukuku rejimine tabi olduğu bazı durumlar da vardır⁴⁹⁶. Örneğin İİK m. 82, I/1 uyarınca, kamusal mallar gibi özel malların da haczedilmesi mümkün değildir⁴⁹⁷.

⁴⁸⁹ Gözler, *İdare Hukuku*, 855.

⁴⁹⁰ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 613.

⁴⁹¹ Kırbaş, *Devlet Malları*, 31; Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 936; Atay, *İdare*, 433; İsbir, *Kamu Tüzel Kişiliği*, 305.

⁴⁹² Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 612.

⁴⁹³ Gülan, “*Kamu Malları*,” 672; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 493.

⁴⁹⁴ Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, 266; Kahan Onur Arslan, “Kamu Malı Niteliğinin Tespiti ve Kamu Mallarından Yararlanmanın Esasları,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 131, (2017): 60.

⁴⁹⁵ Gülan, “*Kamu Malları*,” 668; Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, 266.

⁴⁹⁶ Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, 267.

⁴⁹⁷ Aydın Gülan, “Borcunu Ödemeyen Devlete Karşı Ne Yapılabilir?,” *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 1, (1995): 24; Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, 267; Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdare Hukuku*, 619; Giritli, Bilgen, Akgüner ve Berk, *İdare Hukuku*, 984.

2.3.1.2 Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi

2.3.1.2.1 Genel Olarak

Kanun koyucu, m. 82, I/1 ile “Devlet malları” haczedilemez şeklinde bir kural öngörmüştür. Öncelikle Devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralı ile alacaklının, borçlu Devlete karşı icra takibi yapıp yapamayacağı durumunu birbirinden ayırmak gerekir. Kanunun açık hükmü gereğince, Devlet malları hacze konu edilemese de bu durum Devlet aleyhinde icra yoluna başvurmaya yani icra takibi yapmaya engel teşkil etmemektedir⁴⁹⁸.

Yargıtay’ın kararları da alacaklının, Devlet aleyhinde icra takibi yapabileceği yönündedir. Bahse konu kararlardan birisi şu şekildedir; “Kişi ve kurumlar hakkında takip yapma hakkının varlığı ile yapılan takip sonucunda haczin uygulanıp uygulanamayacağı farklı iki konudur. Örneğin; İİK.nun 82/1 maddesi gereğince devlet malı haczedilemez ise de devlet aleyhine takip yapılmasını yasaklayan İcra İflas Kanununda herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Somut olayda, alacaklının ilamla hüküm altına aldığı alacak, Gelibolu Mal Müdürlüğü aleyhine takibe konu edilmiştir. Borçlu taraşça, hazinenin taşınır ve taşınmazları bankalardaki mevduatları dahil her türlü hak ve alacağı haciz edilemeyeceğini gerekçe göstererek, icra mahkemesi nezdinde yaptığı şikâyet kabul edilmiş ise de, anılan maddenin incelenmesinde, takip hukuku açısından takibi engeller bir hüküm bulunmayıp, sadece kurumun mallarının hak ve alacaklarının haczinin mümkün olmayacağına ilişkindir. Bu durumda mahkemece istemin reddi gerekirken anılan maddenin geniş yorumlanmak suretiyle kurum hakkında takip yapılamayacağı düşünülerek yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir”⁴⁹⁹. Bu doğrultuda icra müdürü, alacaklının Devlet aleyhine yapacağı icra takibi talebini reddetmemelidir. Talep hâlinde borçlu olan idareye karşı ödeme (ya da icra) emri göndermelidir. Aksi hâlde bir hakkın sebepsiz olarak sürüncemede bırakılması söz konusu olur⁵⁰⁰. Buna karşı da şikâyet yoluna gidilebilir.

⁴⁹⁸ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 82; Kuru, *Cilt I*, 781; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 191; Muşul, *Haciz*, 447, Muşul, *Cilt I*, 646; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 171.

⁴⁹⁹ 12. HD, E. 2011/15600, K. 2012/3742, T. 15.02.2012. Aynı yöndeki diğer karar için bkz. 12. HD, E. 2012/4237, K. 2012/11607, T. 09.04.2012. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.09.2021).

⁵⁰⁰ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 91. Ancak bu durumda genellikle “hakkın sürüncemede bırakılmasına” değil, “hakkın yerine getirilmemesine” dayanılarak, şikâyet yoluna gidilmektedir. (Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 109).

Son olarak belirtmek gerekir ki Devletin, kiralamış olduğu bir taşınmazın icra aracılığıyla tahliyesi için de icra takibi başlatılabilir. Bu takip neticesinde, Devletin, binadan tahliye edilmesi de mümkündür⁵⁰¹.

2.3.1.2.2 İcra ve İflâs Kanunu doğrultusunda haczedilemeyen Devlet malları

Devlet mallarının hem tanımına hem de kapsamına ilişkin bir belirsizlik olduğu öncesinde belirtilmişti. Bu belirsizlik, m. 82, I/1'deki Devlet mallarına ilişkin haczedilmezlik ayrıcalığından hangi teşkilat ve kuruluşların faydalanacağına da sirayet etmektedir. Kanun koyucu da bu noktada herhangi bir ayrıma gitmeksizin genel bir ifade ile Devlet mallarının haczedilemeyeceğini belirtmekle yetinmiştir.

5018 Sayılı Kanun ile ilga edilen 1050 Sayılı Kanunda genel ve katma bütçeli kuruluşlara ait mallar, Devlet malı sayılmakta ve m. 82, I/1 uyarınca bu kuruluşların malları hacizden muaf tutulmaktaydı. 5018 Sayılı Kanun ile 1050 Sayılı Kanundan farklı olarak dört adet cetvele yer verilmiştir. Bunlar sırasıyla “*genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri*”, “*özel bütçeli idareler*”, “*düzenleyici ve denetleyici kurumlar*” ve “*sosyal güvenlik kurumları*” şeklindedir. Bu cetvellere dâhil olan kurumlar, mezkûr Kanunda tek tek sayılmak suretiyle belirtilmiştir. Bu değişikliklerin neticesinde, Doktrinde, 5018 Sayılı Kanun bakımından hangi cetveldeki kurumlara ait malların hacizden muaf tutulacağı tereddütleri de beraberinde getirmiş, bu noktada farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Devlet malı kavramı, bütün kamu tüzel kişilerine ait malları kapsayacak şekilde kullanılabilmesi gibi salt devlet tüzel kişiliğine ait olan mallar içinde kullanılabilen bir kavramdır⁵⁰². Buradan hareketle Doktrindeki bir görüş, kanun koyucunun Devlet tüzel kişiliği ve diğer kamu tüzel kişileri şeklinde bir ayrıma gittiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda m. 82, I/1 de öngörülen haczedilmezlik kuralı yalnızca Devlet tüzel kişiliğine dâhil olan kurumlar içindir⁵⁰³. Devlet tüzel kişiliği, başkent teşkilatı (Cumhurbaşkanlığı, Bakanlıklar ...), taşra teşkilatı ve bunlara bağlı kurumlardan (Emniyet Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı...) meydana gelmektedir⁵⁰⁴. Bu doğrultuda m. 82, I/1 ile yalnızca Devlet tüzel kişiliğinin kastedildiği kabul edilirse,

⁵⁰¹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 269; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 342.

⁵⁰² Gülan, “*Kamu Malları*,” 662.

⁵⁰³ Gözler, *İdare Hukuku*, 901; Gülan, “*Borcunu Ödemeyen Devlete Karşı Ne Yapılabilir?*,” 22.

⁵⁰⁴ Ramazan Çağlayan, “*Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kısıtları*,” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7, (2016): 379.

5018 Sayılı Kanunda yer alan, I numaralı cetveldeki kurumlara ait malların haczedilmezlikten yararlanabileceği sonucuna ulaşılır. Diğer cetvellerde yer alan kurumların malları ise, bu kapsamda değerlendirilmez. Bu kurumların malları bakımından özel kanunlarında haczedilmezliğe ilişkin bir hüküm tesis edilmediği sürece bu malların haczedilmesi mümkün olur.

Doktrinde Coşkun ise; I, II, III ve IV numaralı cetvellerde yer alan kurumlara ait malların, Devlet malları bakımından öngörülen haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabileceğini ileri sürmektedir⁵⁰⁵. Postacıoğlu/Altay ise, I ve II numaralı cetvellerdeki kurumlara ait malların hiçbir surette haczedilemeyeceğini belirtmektedir. Aynı şekilde III ve IV numaralı cetvellerdeki kurumların malları da haczedilmezlikten faydalanmalıdır. Ancak bu kurumların kuruluş kanunlarında haczedilemezliğe ilişkin ayrıca hüküm sevk edilmiş olmalıdır⁵⁰⁶. Balkan'a göre, I, II ve III numaralı cetvellerdeki kurumlara ait mallar, Devlet malı olması sebebiyle haczedilemez. Ancak sosyal güvenlik kurumlarına ait mallar bakımından bir ayrıma gidilmelidir. Buna göre, sosyal güvenlik kurumlarına ait taşınır, taşınmaz ile nakit paraların Devlet malı olması bunların haczedilmezlikten yararlanabilmesi için yeterli değildir. Ayrıca bunların kamu hizmetine de tahsis edilmesi gerekir⁵⁰⁷.

Öncelikle belirtmek gerekir ki m. 82, I/1'de belirtilen Devlet malları kavramından yalnızca Devlet tüzel kişiliği anlaşılmalıdır. Aksi hâlde haczedilmezlikten yalnızca I numaralı cetveldeki kurumlara ait malların faydalanabileceği anlaşılır ki bu durum da uygulama ile çelişki arz eder. Şöyle ki Yargıtay, haczi mümkün olmayan Devlet malları kavramının içeriğini, genel ve katma bütçeli idareler ile bütçesi 1050 Sayılı Kanuna tabi mallar olarak tespit etmiştir⁵⁰⁸. Yargıtay'ın bu tespiti, 5018 Sayılı Kanuna uyarlandığında, I numaralı cetveldeki genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile II numaralı cetveldeki özel bütçeli idarelere ait mallar doğrudan Devlet malı sayılmaktadır. Zira 1050 Sayılı Kanundaki genel bütçeli idareler büyük ölçüde aynı kalarak, bunlara 5018 Sayılı Kanunda I numaralı cetvelde yer verilmiştir. Katma bütçeli idarelere ise, 5018 Sayılı Kanunda I ve II numaralı

⁵⁰⁵ Coşkun, *Cilt II*, 2307, 2314.

⁵⁰⁶ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 453. Aynı yöndeki başka bir görüş için bkz. Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2326, 2327.

⁵⁰⁷ Balkan, *Haczedilmezlik*, 37.

⁵⁰⁸ HGK, E. 2003/12-116, K. 2003/111, T. 26.02.2003; E. 2002/12-1101, K. 2002/1113, T. 25.12.2002. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.10.2021). Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, 18379/22994, T. 02.11.2004, 5761/6038, T. 23.05.1997; 598/2936 T. 23.03.1981. (<http://app.e-uyar.com>, E. T. 12.09.2021).

cetvellerde yer verilmiştir. Dolayısıyla I ve II numaralı cetvellerdeki kurumlara ait mallar, m. 82, I/1 uyarınca haczedilmemelidir. Yargıtay da bir kararında II numaralı cetvelde yer alan bir kuruma ait malların “devlet malı” niteliğinde olduğundan bahisle haczedilemeyeceğine karar vermiştir⁵⁰⁹. Ayrıca Yargıtay’ın “*bütçesi 1050 Sayılı Kanuna tabi mallar*” ifadesi ile 5018 Sayılı Kanuna tabi olan mallar anlaşılmalıdır⁵¹⁰. 5018 Sayılı Kanununun 12. maddesi uyarınca, “*Merkezî yönetim bütçesi, bu Kanuna ekli (I), (II) ve (III) sayılı cetvellerde yer alan kamu idarelerinin bütçelerinden oluşur*”. Bu doğrultuda III numaralı cetvelde belirtilen düzenleyici ve denetleyici kurumlara ait olan mallar da Devlet malı sayılarak, bu mallar m. 82, I/1 uyarınca hacizden muaf tutulmalıdır⁵¹¹.

5018 Sayılı Kanun ile IV numaralı cetvelde Sosyal Güvenlik Kurumu ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğüne yer verilmiştir. Bu kurumların malları özel kanunlarında devlet malı olarak nitelendirilmiştir. Aynı şekilde diğer kamu tüzel kişilerinin malları da Devlet malıdır. Ancak bunların Devlet malı olması veya bu niteliği taşıması, doğrudan m. 82, I/1’deki Devlet mallarının kapsamına dâhil edilerek, hacizden muaf tutulacağı anlamına gelmez. Zira bunların kuruluş yasalarında, birtakım malların kısmen veya tamamen hacizden muaf olacağına dair özel hükümler mevcuttur. Örneğin, 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 15. maddesi uyarınca, bir malın haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabilmesi için kamu hizmetine tahsis edilmiş olması yeterli sayılmamıştır. Ayrıca o malın kamu hizmetinde fiilen kullanılması şartı da aranmıştır. Bunun sonucunda, belediyeye ait bir mal, kamu hizmetine tahsis edilmemiş ise, alacaklının talebi üzerine o malın haczedilmesi mümkündür. Buna karşın İİK m. 82, I/1 uyarınca, haczi mümkün olmayan mallar bakımından ise, kanun koyucu özel ve kamusal mal ayırımına dahi gitmemiştir. Dolayısıyla IV numaralı cetveldeki kurumların malları ile diğer kamu tüzel kişilerinin malları doğrudan Devlet malı sayılarak, hacizden muaf tutulmamalıdır. Bunların özel kanunları çerçevesinde ayrıca inceleme yapılmalıdır. Bu inceleme ile hangi malların

⁵⁰⁹ 12. HD, E. 2018/5865, K. 2019/3874, T. 07.03.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 13.03.2021).

⁵¹⁰ Pınar Yağcı, “Mülkiyet Hakkı Kapsamında Kamu Mallarının Haczedilmezliği Üzerine Bir Değerlendirme,” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2*, (2020): 607.

⁵¹¹ 5018 Sayılı Kanunda III numaralı cetvelde, Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlardan Şeker Kurumuna yer verilmemiştir (İsbir, *Kamu Tüzel Kişiliği*, 461 dn. 478). 5018 Sayılı Kanununun III numaralı cetvelinde Şeker Kurumu’na yer verilmemesi bu noktada önemli bir eksikliklerdir. Şöyle ki III numaralı cetvelde yer almayan Şeker Kurumu’nun mallarına ilişkin haczedilmezlik değerlendirmesi, bu kurumun özel kanunu olan 4634 Sayılı Kanun çerçevesinde yapılacaktır. Ancak 4634 Sayılı Kanunda Şeker Kurumu’nun mallarının hazine ile ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Şeker Kurumu’na ait malların haczedilmesi mümkündür.

haczedilemeyeceği belirlenmelidir. Bu kapsamda IV numaralı cetveldeki kurumlar ile diğer kamu tüzel kişilere ait malların haczi, özel kanunları doğrultusunda incelenmek üzere ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

2.3.1.2.3 Özel Kanunlarda Devlet malı olarak nitelendirilen malların haczi

2.3.1.2.3.1 Haczedilmezlik ayrıcalığının söz konusu olduğu durumlar

Özel kanunların bir kısmında, bu kanunların konusunu teşkil eden mallar “Devlet malı” olarak nitelendirilmiştir. Ancak bu şekildeki bir nitelendirme, tek başına o malın hacizden muaf tutulması için yeterli değildir. Zira bir malın haczedilmezlikten yararlanabilmesi için özel kanununda o malın haczedilmeyeceğine dair düzenleme de bulunmalıdır. Daha açık bir ifade ile Devlet malı olarak nitelendirilen bir malın hacizden muaf tutulabilmesi için ayrıca o malın haczedilemeyeceğine veyahut Devlet mallarının sahip olduğu ayrıcalıklardan faydalanacağına dair bir düzenleme mevcut olmalıdır⁵¹². Örneğin, IV numaralı cetvelde yer alan Sosyal Güvenlik Kurumunu (“SGK”) düzenleyen, 5502 Sayılı Kanunun 35. maddesinin ikinci fıkrasında bu kurumun taşınır ve taşınmazları, bankalardaki mevduatları dâhil her türlü hak ve alacaklarının “Devlet malı” niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Bunu müteakip üçüncü fıkrada ise, bunların haczedilemeyeceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla SGK’ya ait malların hem Devlet malı niteliğinde olması hem de bunların haczedilemeyeceğine ilişkin düzenleme karşısında, bu malların hacizden muaf tutulacağı açıktır. Yargıtay da SGK’ya ait malların, 5502 Sayılı Kanunun m. 35, III uyarınca haczinin mümkün olmadığına karar vermiştir⁵¹³.

5018 Sayılı Kanunda IV numaralı cetvelde yer alan diğer bir kurum olan, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünün, kuruluş yasası, 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu’dur. Mezkûr Kanunun 1. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, kurumun malları, alacakları, banka hesapları “Devlet malı” hükmünde olup; bunların

⁵¹² Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 87; Cenk Akil, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralı Üzerine Düşünceler,” *Ankara Barosu Dergisi* 2, (2012): 108; Uyar, *Şerh*, 7015.

⁵¹³ “Somut olayda, alacaklının 17.05.2006 tarihinden itibaren emekli aylığı bağlanmasına ilişkin iş mahkemesince verilen ilama dayalı olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı aleyhine ilamsız icra takibine geçtiği anlaşılmaktadır. Borçlunun, 5502 Sayılı Yasa’nın 35/3. maddesini gerekçe göstererek icra mahkemesi nezdinde yaptığı şikayet kabul edilmiş ise de, anılan maddede, takip hukuku açısından takibi engelleyen bir hüküm bulunmayıp, bu madde sadece kurumun mallarının, hak ve alacaklarının haczinin mümkün olmadığına ilişkindir.” şeklindeki karar için bkz. 12. HD, E. 2012/4237, K. 2012/11607, T. 09.04.2012. (<https://legalbank.net>, E. T. 08.10.2021).

haczi mümkün değildir. Sonuç olarak, IV numaralı cetvelde yer alan her iki kuruma ait mallar, İİK m. 82, I/1'deki Devlet malları için öngörülen ayrıcalıktan dolayı değil, mahsus kanunlarındaki düzenlemelerden ötürü haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen durum, kamu tüzel kişilerinin malları bakımından da geçerlidir. Bu kapsamda kamu tüzel kişilerinin mallarının haczedilip edilemeyeceğini tespit etmek için bunların kuruluş kanunlarına bakmak gerekir. Örneğin, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu m. 7, IV gereğince, il özel idaresinin “*proje karşılığı borçlanma yoluyla elde edilen gelirleri, vergi, resim ve harçları, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları*” açıkça hacizden muaf tutulmuştur. Başka bir örnek olarak, 442 Sayılı Köy Kanunu'nun 8. maddesi gösterilebilir. Buna göre, köyün orta mallarının Devlet malı gibi korunacağı öngörülmüştür. Öte yandan, orta malı niteliğinde olmayan mallar ise, haczedilebilir. Örneğin, akarların haczi mümkündür⁵¹⁴.

2.3.1.2.3.2 Haczedilmezlik ayrıcalığının söz konusu olmadığı durumlar

Bir malın özel kanununda Devlet malı olarak belirlenmesi karşısında, o malın haczedilemeyeceğine veya Devlet malı olmanın ayrıcalığından yararlanacağına dair bir düzenleme yoksa, o mal haczedilebilir⁵¹⁵. Zira böyle bir düzenleme ile hedeflenen o malın hacizden muaf tutulması değildir. Asıl hedeflenen bu malların, ceza hukuku anlamında Devlet malı sayılmasıdır⁵¹⁶. Bu mallara zarar verildiği takdirde, bunların Devlet malı sayılması hasebiyle Türk Ceza Kanunu'nun 152/1, a maddesi⁵¹⁷ uyarınca mala zarar vermenin nitelikli hâli meydana gelecektir. Nitelikli hâl sebebiyle de ceza ağırlaşacaktır. Yargıtay da özel kanununda, ceza hukuku bakımından Devlet malı hükmünde olduğu belirtilen bir kurumun mallarının, İİK m. 82, I/1'deki haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamayacağını karar vermiştir⁵¹⁸.

Bu konuda kamu tüzel kişisi olan Kamu İktisadi Teşebbüsünün (“*KİT*”) malları örnek olarak gösterilebilir. Şöyle ki 233 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi'nin “*Devlet malı sayılma*” başlıklı 57. maddesinin

⁵¹⁴ İİD, 2034/2410, T. 09.04.1957. (Akyazan, *İhtiyati Haciz*, 116).

⁵¹⁵ Coşkun, *Cilt II*, 2315.

⁵¹⁶ Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 88.

⁵¹⁷ “*Mala zarar vermenin nitelikli halleri*” başlıklı TCK m. 152/1, a uyarınca; “*Kamu kurum ve kuruluşlarına ait, kamu hizmetine tahsis edilmiş veya kamunun yararlanmasına ayrılmış yer, bina, tesis veya diğer eşya hakkında... İşlenmesi halinde, fail hakkında bir yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur*”.

⁵¹⁸ 12. HD, E. 1979/9923, K. 1979/10087, T. 27.12.1979. (<https://legalbank.net>, E. T. 03.10.2021).

ikinci fıkrasına göre, teşebbüsün taşınır ve taşınmaz mallarının haczedilmesi mümkün değildi. Söz konusu düzenleme, 4011 Sayılı Kanunun 1. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu bağlamda KİT mallarının haczini engelleyen bir hüküm de kalmamıştır. Dolayısıyla KİT mallarının haczedilmesi mümkündür⁵¹⁹.

2.3.1.3 Yabancı devlete ait olan malların haczedilip edilemeyeceği sorunu

Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın, yabancı Devlete ait mallar bakımından da geçerli olup olmadığı belirlenmelidir. Bu konuda doktrinde birtakım görüşler ileri sürülmüştür. Doktrinde ağırlıklı olarak savunulan birinci görüşe göre, hazine izin verilmeyen Devlet malları, kural olarak Türkiye Cumhuriyeti Devletine ait olan mallardır⁵²⁰. Şöyle ki ilga edilen 1050 Sayılı Kanunun 2. maddesi ile Devlet mallarının kapsamı tayin edilirken, Türk Devleti içindeki teşkilatlanma esas alınmıştır. Diğer devletlerin ise aynı şekilde teşkilatlandığını söylemek mümkün değildir. Bu doğrultuda yabancı devlete ait mallar, m. 82, I/1 anlamında haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamaz⁵²¹. Ayrıca m. 82, I/1 hükmü salt Devletin mülkiyetinde bulunan mallara ilişkindir. Yabancı devlete ait mal, o Devletin mülkiyetinde olabileceği gibi zilyetliğinde veya kontrolünde de olabilir. Bu sebeple m. 82, I/1 düzenleniş tarzı itibarıyla yabancı devlete ait olan malları kapsama noktasında yetersiz kalabilir⁵²².

Doktrindeki ikinci görüşe göre ise; yabancı bir devlete ait olup, ticari bir amaç güdülmeyen, kamu yararı için kullanılan mallar m. 82, I/1'deki muafiyetten faydalanır ve haczedilemez⁵²³. Buna karşın bu mallar ticari bir saha için kullanılıyorsa, m. 82, I/1'deki korumadan faydalanamaz. Dolayısıyla bunların haczedilmesi mümkündür. Yargıtay da bu konuya ilişkin bir kararında, "*Devlet mallarının haczedilmeyeceğine dair hüküm Türk devlet malları için düzenlenmiş olup bu hüküm yabancı devlet mallarını kapsamaz. Yabancı bir devlete ait olup ülkede bulunan diplomatik ve konsolosluk amaçları için kullanılmayan mallara taşınmazlara karşı cebri icra*

⁵¹⁹ Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 191; Gözler, *İdare Hukuku*, 903.

⁵²⁰ Kuru, *Cilt I*, 781 dn. 13; Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 96; Aslan Gündüz, "Yabancı Devlet Malları Üzerinde Cebri İcra Mümkün Müdür?," *Milletlerarası Hukuk Bülteni* 1, (1984): 15, 16; Hakan Hasırcı, "1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Devlet Mallarının Haczedilmezliği," *Ejder Yılmaz'a Armağan, Cilt I* içinde, der. Emel Hanağası (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), 1056.

⁵²¹ Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 191 dn. 2; Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 95, 96.

⁵²² Gündüz, "Yabancı Devlet Malları," 15.

⁵²³ Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 215; Uyar, "Haczi Caiz Olmayan," 560.

mümkündür. Ancak yabancı bir devlete ait elçiliğin veya konsolosluğun giderlerini ve işletme masraflarını karşılamak üzere tutulan Büyükelçiliğin veya Konsolosluğun cari genel bir banka hesabı aleyhine bir takip ile ilgili olarak cebri icra uygulanamayacağından mahkemece şikayete konu banka hesabındaki paraların bu niteliği taşıyıp taşımadığı ilgili banka şubesinden araştırılarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekir”⁵²⁴. Bu karar, doktrindeki görüş ayrılığına ışık tutup; tereddütleri giderecek bir nitelik taşımamaktadır. Zira Yargıtay, yabancı Devlete ait olan malların, m. 82, I/1’deki korumadan faydalanamayacağını kesin olarak belirtirken; bu malların, diplomatik ve konsolosluk amacı ile kullanılıp kullanılmadığı noktasında da bir ayrıma giderek, hacze ilişkin bir değerlendirmede bulunmaktadır. Sonuç olarak, Yargıtay’ın burada dolaylı bir yoldan kamu yararını gözettiği söylenebilir.

Bu konuda, 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunda da bir düzenleme bulunmamaktadır. Aynı şekilde İİK’da da açık bir düzenleme mevcut değildir. Ancak 6352 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile İİK m. 42, II’de yabancı bir devlet aleyhine ilâmsız icra takibi yapılamayacağına dair bir düzenlemeye yer verilmiştir⁵²⁵. Ayrıca bahsi geçen kanunun 7. maddesi ile de “Yabancı devlet aleyhine başlatılan ilamlı icra takiplerine ilişkin icra emrinde uluslararası anlaşmalar saklı kalmak kaydıyla, borçlu devlete ait olan mallar hakkında cebri icra yapılabileceği hususu ayrıca ihtar edilir” şeklinde bir hüküm tesis edilmiştir (m. 32, II). Bu düzenlemeler doğrultusunda, yabancı devlet aleyhine yapılacak ilamlı icra takibi sonucunda, taraf olunan uluslararası anlaşmada aksine bir düzenleme olmadığı sürece⁵²⁶ yabancı devlete ait olan malların haczedilebileceği kanaatindeyiz. Zira kanun koyucu, mahkemeden alınacak bir ilam doğrultusunda cebri icra işlemlerinin yapılabileceğini açık bir şekilde belirtmiştir.

⁵²⁴ 12. HD, 6469/13007, T. 24.05.2004. (<https://legalbank.net>, E. T. 19.09.2021).

⁵²⁵ Bu düzenlemenin eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği yönündeki görüş için bkz. Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 153 dn. 560.

⁵²⁶ Örneğin, taraf olunan 1961 tarihli Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesi’nin 22. Maddesine göre, misyon binaları burada bulunan eşyalar, diğer mallar ve misyonun nakil vasıtları haczedilemez. (https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020100123bm_40.pdf, E. T. 20.09.2022). Dolayısıyla bu sözleşmeye taraf olan bir Devletin bahsi geçen eşyalarının haczedilmesi mümkün değildir.

2.3.1.4 Devlet mallarının haczedilmezliği kuralının değerlendirilmesi

2.3.1.4.1 Devlet mallarının haczinin mümkün olmamasının nedenleri bakımından

Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin dzenlemeye niçin ihtiyaç duyulduğu noktasında Doktrinde birtakım görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerden birisi, Devletin egemenlik gücünü kendisine karşı kullanamayacağı şeklinde dir. şöyle ki alacaklıların, alacaklarını tahsil edebilmesi için gerekli cebrî icra faaliyetleri Devlet aracılığıyla yürütölmektedir. Devletin ise, bu gücü kendisine karşı kullanması tasavvur edilemez bir duruma sebebiyet verir⁵²⁷. Ancak Devletin cebrî icradan kaynaklanan gücünü kendisi üzerinde kullanamayacağı gerekçesiyle mallarının haczedilemeyeceği hususu, eleştirilere yol açmıştır. şöyle ki 6352 Sayılı Kanununun 58. maddesi ile İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 28, II'de, tam yargı davaları ile idari davalarda hükmedilen miktarın, vekâlet ve yargılama giderlerinin, bildirim üzerine davalı idare tarafından ödeneceği aksi hâlde icra yolu ile infaz edileceği şeklinde bir dzenlemeye gidilmiřtir⁵²⁸. Bu dzenleme karşısında Devletin kendisine karşı cebrî icradan kaynaklanan yetkilerini kullanamayacağı bunun beraberinde de mallarının haczedilemeyeceği şeklindeki görüşün bir dayanağı kalmamıřtır⁵²⁹.

Devlet mallarının haczedilmemesi noktasında öne sürölen diğer bir sebep, devletin bir borcu varsa; bunu bütçe çerçevesindeki usullere göre kendiliğinden ödeyeceđidir⁵³⁰. Devlet borcunu kendiliğinden ödemesi dahi bütçede ödenek

⁵²⁷ Arar, *Cilt I*, 180; Ansay, *İcra ve İflâs*, 99; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 212; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 283; Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 113; Özcengiz, *Tetkik Mercii*, 51; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 451; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 491. Devlet, kendi otoritesini kullanarak, kendine ait malları haczedemez (Ejder Yılmaz, "Hukuk Davaları Bakımından Adalet Hizmetlerinin İyileştirilmesi İhtiyacı ve Yapılması Gerekenler." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. şakir Berki'ye Armağan 1-2, (1996): 73).

⁵²⁸ Bu değişikliğin sebebi 6352 Sayılı Kanununun madde gerekçesinde; *Mevcut uygulamada, mahkemeler tarafından hüküm altına alınan alacakların, hemen ilamlı icra takibi yapılmak suretiyle tahsili yoluna gidildiğinden, hem icra dairelerinin işyükü gereksiz şekilde artmakta hem de idareler tekraren icra gideri ödeme külfetiyle karşı karşıya kalmaktadır. Getirilen dzenlemeyle vatandaşların icraya başvurmak zorunda kalmaksızın alacaklarını tahsil edebilmesi, bu suretle icra dairelerinin iş yükünün azalması ve idarelerin icra gideri ödemesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Diğer taraftan, davacı veya vekiline ödeme yapılması için banka hesap numarasını gecikmeksizin bildirmelerini sağlamak amacıyla kararın kendilerine tebliğ edildiği tarih ile banka hesap numarasını idareye bildirdikleri tarih arasında geçen süreye faiz işletilmemesi hüküm altına alınmaktadır.*" şeklinde ifade edilmiştir.

⁵²⁹ Aşık, "Devlet Malları," 65.

⁵³⁰ Arar, *Cilt I*, 180; Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 113; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 268; Kuru, *Cilt I*, 781; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 451, 452; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 491; Oğuz Sadık Aydos, "Taşınır Kültür Varlığı Koleksiyonculuğuna İlişkin Değerlendirmeler," *Ankara Barosu Dergisi* 4, (2008): 72. "Devletin, borcunu kendi isteğiyle ödeyeceği inancı, genelde kuramsal bir iyimserlikten öteye geçememektedir." şeklindeki görüş için bkz. Mustafa Gönöl'ün karşı oy yazısından bkz. AYM, E. 1992/13, K. 1992/50, T. 21.10.1992, RG. 30.06.1993/21623.

bulunuyorsa, alacaklı şikâyet yoluna giderek alacağının tahsilini yine sağlayabilir⁵³¹. Sonuç olarak, alacaklının, alacağına herhangi bir şekilde kavuşabilir. Ancak Devlete karşı yapılacak bir icra takibi sonucunda, borcun haciz yoluyla ödetilmesi, bütçede belirlenen ödeme usullerine uyulmasına engel olacağından Bütçe Kanununa aykırılık teşkil edecektir⁵³².

Devletin borcunu kendiliğinden ödeyeceği belirtilse de bu ödemeler çoğunlukla bütçede yeterli miktarda para olmadığından bir sonraki bütçe dönemine ötelenmekte ve ödemeler zamanında gerçekleştirilmemektedir⁵³³. Bunun sonucunda ise, alacağını zamanında elde edeceğine güvenen alacaklı bakımından telafisi güç zararlar meydana gelebilir⁵³⁴. Örneğin, alacağını elde edemeyen alacaklının mesleki veya ticari hayatı zedelenebilir⁵³⁵.

Devlet mallarının haczedilemeyeceği ilkesinin en temel sebeplerinden birisi ise, bu malların kamu hizmeti ve kamu yararı ile olan ilişkisidir⁵³⁶. Şöyle ki Devlet, malları aracılığıyla kamu hizmetini sürekli ve düzenli bir biçimde yürütebilir. Bu malların haczedilmesi, bunun sonucunda da satılması malın özgülendiği hizmet bakımından aksaklıklara yol açabilir⁵³⁷. Bunun neticesinde ise, devletin malvarlığı ile mali hukuk arasındaki dengenin bozularak, kamu yararının ihlali gündeme gelebilir⁵³⁸.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, Devlete ait olan her malın haczi, kamu hizmetinin aksamasına bunun sonucunda da kamu yararının ihlaline sebebiyet vermeyeceğidir. Bu noktada Devletin kamusal ve özel malları bakımından bir ayrıma gitmek gerekir. Zira Devlet malının “kamu hizmetini sağladığı” gerekçesi karşısında,

⁵³¹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 283; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 491; Uyar, *Şerh*, 7006.

⁵³² Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 212; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 491; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 559, Uyar, *Şerh*, 7006. Doktrinde Yılmaz, bu konudaki engelin, Devletin en geç bir sonraki bütçeden alacaklıya ödeme yapacağı şeklindeki bir düzenleme ile aşılabileceğini belirtmektedir (Yılmaz, “İnsan Hakları,” 165).

⁵³³ Özekes, *Temel Haklar*, 196. Devletin borcunu ödememesi, İİK m. 82, 1/1’in özüne aykırıdır (Yılmaz, “Hukuk Davaları,” 73).

⁵³⁴ Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 70; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 204.

⁵³⁵ İbrahim Aşık, “1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Devlet Mallarının Haczedilmezliği,” *Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi* 18, (2011): 71, 72.

⁵³⁶ “Devlet mallarının haczedilemeyeceğine dair konulmuş olan hüküm, kamu hizmetlerinin düzenli ve arsız bir tarzda yürütülmesini sağlamak maksadını güder...” İBK, T. 15.01.1947, RG. 09.07.1947/6653. (Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Mevzuat*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 89 dn. 7.

⁵³⁷ Arar, *Cilt I*, 179; Ansay, *İcra ve İflâs*, 99; Seviğ, *Haciz*, 78; Yılmaz, “İnsan Hakları,” 165; Yılmaz, “Hukuk Davaları,” 73; Özcengiz, *Tetik Mercii*, 51; Yaşar Karayalçın, “Devlet Borçları-“Devlet Malları Haczedilemez” Kuralı,” *Özel Hukuk ve Anayasa Mahkemesi Kararları Sempozyumu I*, (2001): 128; Gülan, “Kamu Malları,” 693; Aydos, “Değerlendirmeler,” 72.

⁵³⁸ Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 212. Öte yandan Devletin mali durumunun yetersiz olması dahi borçlarını ödememe noktasında bir mazeret sayılamaz (G*emalmaz, *Mülkiyet Hakkı*, 563).

Devletin özel mallarının haciz dışı bırakılması bir anlam ifade etmemektedir⁵³⁹. Öncesinde de ifade edildiği üzere bu mallar, kamu hizmetine özgülenmemiştir. Dolayısıyla bu malların haczedilmesi kamu hizmetinin aksamasına sebep olmayacaktır.

Devlet mallarının haczedilmezliği kuralına dair ortaya konan sebeplerin, günümüzde hiçbir geçerliliğinin kalmadığı ortadadır⁵⁴⁰. Nitekim Devlet kendi alacağını tahsil edebilmek için 6183 Sayılı Kanun doğrultusunda özel düzenlemeler getirirken; diğer taraftan kendi alacaklılarına karşı borcunu ödemediği takdirde, mallarının haczedilmesine engel olmaktadır⁵⁴¹. Bu durum icra takibini kesinleştirmiş ancak m. 82, I/1'deki düzenlemeden ötürü haciz işlemini gerçekleştiremediği için alacağını zamanında ya da hiç tahsil edememe ihtimali bulunan alacaklılar bakımından mağduriyete sebep olacak niteliktedir. Bu doğrultuda Anayasada açıkça düzenlenen birtakım “anayasal ilkeler” ihlal edilmektedir.

2.3.1.4.2 Birtakım anayasal ilkeler bakımından

2.3.1.4.2.1 Hukuk devleti ilkesi

Yargı sisteminde hukuki koruma talebi ve hak arama özgürlüğü oldukça önemli bir yere sahiptir. Hukuki koruma talebi ve hak arama özgürlüğü, kişilerin mahkemeye başvurması ve bu başvurunun neticelenmesiyle somutlaşır. Ancak kimi durumlarda yargılama neticesinde verilen kararın kesinleşmesi ile hukuki koruma talebi sağlanmış ya da hak arama özgürlüğü gerçekleşmiş olmayabilir. Bunun gerçekleşmesi için kesinleşmiş olan kararın, muhatabı tarafından yerine getirilmesi

⁵³⁹ Aşık, “Devlet Malları,” 68; Hasırcı, “Devlet Mallarının Haczedilmezliği,” 1064. Devlet’in özel mallarının, haczedilmezlik kapsamından çıkarılmasına gerektiğine ilişkin olarak bkz. Belgesay, *Şerh*, 178; Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 70; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 205, 206; Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 111; Karayalçın, “Devlet Malları,” 139; Akil, “Devlet Mallarının Haczedilmezliği,” 107; Yağcı, “Kamu Mallarının Haczedilmezliği,” 615. Devletin özel malı bulunmuyorsa, kamu hizmetine tahsis edilen malları haczedilmelidir (Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 186, 187).

⁵⁴⁰ Aşık, “Devlet Malları,” 70.

⁵⁴¹ Karayalçın, “Devlet Malları,” 124; Aşık, “Devlet Malları,” 71. Öyle ki Covid-19 salgını esnasında 7226 Sayılı Kanunun geçici 1. maddesi ile icra takipleri durdurulmuş ancak Devletin kendi alacakları yani kamu alacakları bakımından devam eden takipler durdurulmamıştır (Özekes ve Çiftçi, “Aile Konutu”). Bu durum ise, hukuk devleti ve sosyal devlet ilkesi ile bağdaşmadığı sebebiyle eleştirilmiştir (Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, “7226 Sayılı Kanun ile İcra ve İflâs Kanunu m. 330 Hükmünü Uygulayan Cumhurbaşkanlığı Kararı (2279 Sayılı) Çerçevesinde Ortaya Çıkan Bazı Sorular ve Tartışmalara Cevaplar.” *Lexpera Blog*, (2020): 7).

gerekir. Aksi hâlde hukuk devleti ilkesi gereğince, alacaklının, alacağına kavuşabilmesi için öngörülen hukuksal birtakım araçlar devreye sokulmalıdır⁵⁴².

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de önüne gelen bir uyuşmazlıkta, dava hakkının mahkemeye başvurmak ile sınırlı olmadığını, kesinleşmiş mahkeme kararlarının icra yoluyla yerine getirilmesinin de bu hakkın kapsamına dâhil olduğunu belirtmiştir⁵⁴³. Zira kişilerin kendi haklarını bizzat kendilerinin elde etmesi yasak olup⁵⁴⁴ ancak Devletin icra organları aracılığıyla haklarına kavuşabilirler. Bu kapsamda borçlu tarafın Devlet olması, alacaklının icra takibi başlatmasına engel değildir.

Hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesi için Devletin, alacaklısına kendi cebrî icra organları vasıtasıyla olanak ve hukuki çare sağlaması bir zorunluluktur⁵⁴⁵. Buna karşın alacaklı birey karşısında donanımlı ve güçlü bir konumda bulunan borçlu Devletin m. 82, I/1 doğrultusunda tamamen haczedilmezlik gibi bir ayrıcalık ile taçlandırılması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır⁵⁴⁶. Şöyle ki Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi, borcunu zamanında ya da hiç ödemeyen Devletin mallarının haczedilmesine engel olmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında borcun zamanında ödenmesinin, hukuk devleti ilkesi ve hak arama özgürlüğünün zarar görmeden sürekliliğinin sağlanması bakımından bir gereklilik olduğuna işaret etmiştir⁵⁴⁷. Ayrıca Devletin, borcunu ödemediği durumlarda alacaklının güven içinde başvurabileceği bir yol da sağlanmamıştır. Dolayısıyla borcun hiç ödenmediği bir durumda da alacaklı tamamen, borçlu Devletin insafına terk edilmiş bir durumdadır. Bu durum ise, hukuk devleti ilkesini zedelemektedir. Bir an için hukuk devleti ilkesi uyarınca, devletin borcunu kendiliğinden ödeyeceği varsayımı kabul edildiğinde Devletin, m. 82, I/1 anlamında bir korumaya ihtiyacı

⁵⁴² Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1999), 31; Özkes, *Temel Haklar*, 127.

⁵⁴³ AİHM bir kararında mahkemeler tarafından verilen kararın uygulanmasını, yargılamanın tamamlayıcı bir parçası olarak nitelendirmiştir. İlgili karar için bkz. AİHM, Başvuru No: 25321/02, T. 26.09.2007. (<https://legalbank.net>, E. T. 28.09.2021).

⁵⁴⁴ Yılmaz, “İnsan Hakları,” 155; Özkes, *İhtiyati Haciz*, 30.

⁵⁴⁵ Aşık, “Devlet Malları,” 75.

⁵⁴⁶ Özkes, *Temel Haklar*, 197; Hasırcı, “Devlet Mallarının Haczedilmezliği,” 1059, 1060; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 175 dn. 599.

⁵⁴⁷ YHGK, E. 2003/12-16, K. 2003/111, T. 26.02.2003. (<https://legalbank.net>, E. T. 29.09.2021).

olmayacaktır⁵⁴⁸. Anlaşılacağı üzere bu hüküm, modern hukuk devleti anlayışı karşısında izah edilemez bir nitelik taşımaktadır⁵⁴⁹.

2.3.1.4.2.2 Mülkiyet hakkı

2.3.1.4.2.2.1 Genel olarak

Mülkiyet hakkı, Anayasa m. 35 ve AİHS Ek Protokol m. 1'de⁵⁵⁰ düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre her birey mülkiyet hakkına sahiptir. Bu hakkın sınırlandırılması ise kural olarak mümkün değildir. İcra hukukunda mülkiyet hakkının bir görünümü olarak, alacaklının, bu hakkına yani malvarlığına erişimi engellenmemelidir⁵⁵¹. Ancak alacaklının, Devletin malı olduğu gerekçesiyle bir malın haczini talep edememesi dolayısıyla alacağına hiç kavuşamaması ihtimali söz konusudur. Bu durum ise alacaklının mülkiyet hakkını haksız yere sınırlandırarak, bu hakkın ihlaline neden olmaktadır⁵⁵².

Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi, mülkiyet hakkının bir başka açıdan daha ihlaline sebebiyet vermektedir. Şöyle ki kural olarak mülkiyet hakkı sınırlandırılmasa da kamu yararı amacıyla bu hakkın kanun ile sınırlandırılması mümkündür. Bu doğrultuda, Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi, İİK ile düzenlenmiş ve bununla kamu yararının da gözetildiği kabul edilebilir. Ancak Devletin özel malları, kamu yararına sunulmayan hatta kamu yararı ile bir bağlantısı dahi olmayan mallardır⁵⁵³. Dolayısıyla özel malların da haczinin mümkün olmaması, alacaklının mülkiyet hakkının hukuka aykırı olarak sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Ayrıca icra takibi prosedürü içinde alacaklının mülkiyet hakkının takibin amacı, menfaat dengesi ve ölçülülük ilkesi çerçevesinde şekillendiği de dikkate

⁵⁴⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 164; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 175 dn. 599; Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 186. Hukuk devleti ilkesi gereğince, Devletin borcunu kendiliğinden ödeyeceğine yönelik inanış bir varsayımdan öteye gidememektedir (Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 70).

⁵⁴⁹ Aşık, "Devlet Malları," 75.

⁵⁵⁰ https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf, E. T. 15.09.2021.

⁵⁵¹ Özkes, *Temel Haklar*, 182.

⁵⁵² Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 198; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 204; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 175 dn. 599.

⁵⁵³ Hasırcı, "Devlet Mallarının Haczedilmezliği," 1064.

alındığında⁵⁵⁴ mülkiyet hakkının yanı sıra ölçülülük ilkesi ile temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulmaması ilkesi de ihlal edilmektedir⁵⁵⁵.

2.3.1.4.2.2 Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde

Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kural, Anayasa Mahkemesi'nde hem iptal davasına hem de bireysel başvuruya konu olmuştur. Öncelikle m. 82, I/1 uyarınca Devlet malları ile benzer bir düzenlemenin söz konusu olduğu belediye mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin hükmün, mülkiyet hakkını tamamen ortadan kaldırdığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi toplum yararının üstünlüğü için kamu hizmetinin devamlılığını gerekçe göstererek, iptal isteminin reddine karar vermiştir. Bahsi geçen kararda, belediye malları bakımından özel ve kamusal mal ayrımına dahi gidilmeksizin, bu mallar bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir⁵⁵⁶.

2010 yılında Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru imkânının tanınması ile alacağını elde edemeyen alacaklılar, mülkiyet haklarının ihlal edildiğini öne sürerek; idare aleyhine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmaya başlamıştır. Anayasa Mahkemesi, iptal davasında verdiği karardan farklı olarak, Devlet mallarının haczedilememesi sebebiyle alacaklarına kavuşamayan alacaklılarının, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönünde kararlar vermeye başlamıştır. Örneğin; bir Devlet üniversitesi hastanesinden hak ediş alacağını tahsil edemeyen bir şirket, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi, somut olayda kesinleşmiş alacağın icra edilebilir bir nitelik taşımasına rağmen yedi

⁵⁵⁴ Özekes, *Temel Haklar*, 182.

⁵⁵⁵ Akil, “Devlet Mallarının Haczedilmezliği,” 116; Hasırcı, “Devlet Mallarının Haczedilmezliği,” 1064; Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 180. Anayasa Mahkemesi ise, Devlet mallarının gördüğü kamu hizmeti dolayısıyla haczedilmeyeceği durumu karşısında, alacaklılar alacağını geç elde etse dahi bu gecikme için alacaklılara kanuni faiz ödeneceğini belirtmiştir. Böylelikle kamu yararı ile alacaklılar arasındaki makul denge sağlanmış olur. Dolayısıyla bu sınırlama, ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir. AYM, E. 2010/83, K. 2012/169, T. 01.11.2012, RG. 22.03.2013/28567. (<https://legalbank.net/belge/aym-e-2010-83-k-2012-169-t-01-11-2012/1340137/>, E. T. 29.09.2021).

⁵⁵⁶ AYM, E. 1999/46, K. 2000/25, T. 20.09.2000, RG. 04.10.2002/24896. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2000/25?EsasNo=1999%2F46>, E. T. 23.09.2021)

yılı aşkın bir süre geçtiği hâlde tahsil edilememesini alacaklının mülkiyet hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir⁵⁵⁷.

Anayasa Mahkemesi başka bir başvuruda, belediye aleyhine yaptıkları icra takibi sonucunda, alacaklarını tahsil edemeyen başvurucuların, Anayasa m. 35 uyarınca mülkiyet haklarının ihlal edildiğinden bahisle manevi tazminat isteminin kabulüne karar vermiştir. Bahsi geçen kararda Anayasa Mahkemesi, idarelerin haczedilmezlik kuralının arkasına sığınarak, borçlarını ödemekten kaçınmasını kamu yararı ile kişinin temel hak ve özgürlükleri arasındaki dengeyi kişinin aleyhine olacak şekilde bozduğunu belirtmiştir⁵⁵⁸.

2.3.1.4.2.3 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma imkânı tanınmadan önce Devlet mallarının haczedilmezliği kuralı kapsamında alacağını elde edemeyen alacaklıların doğrudan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurması mümkündür. Bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan bir başvuru üzerine mahkeme, alacağın da bir mülk olduğunu dolayısıyla belediye tarafından ilama rağmen ödeme yapılmamasının, AİHS'nin 1 numaralı Ek Protokolü'nün 1. maddesi uyarınca mülkiyet hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır⁵⁵⁹.

⁵⁵⁷ AYM, T. 12.01.2022, RG. 02.04.2022/31797. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/33348>, E. T. 18.06.2022). Alacaklının dört yılı aşkın bir süreye rağmen m. 82, I/1 engeline takılarak alacağını tahsil edemediği başka bir olayda Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. İlgili karar için bkz. AYM, T. 08.11.2017. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/17557?BasvuruNoYil=2014&BasvuruNoSayi=17557>, E. T. 03.10.2021).

Anayasa Mahkemesi yine icra edilebilir nitelikte olan kesinleşmiş bir alacağın, Türkiye Kayak Federasyonu tarafından beş yılı aşkın bir sürede ödenmemesi sebebiyle başvurucu bakımından mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AYM, T. 04.07.2019. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/6935?BasvuruNoYil=2016&BasvuruNoSayi=6935>, E. T. 04.10.2021).

⁵⁵⁸ AYM, T. 03.04.2014, RG. 06.06.2014/29022. (<https://legalbank.net/belge/aym-bireysel-basvuru-2013-711-t-03-04-2014-kamulastirmasiz-el-atilan-tasinmaz-bedelinin-odenmesi-dav/1408505/>, E. T. 02.10.2021). Aynı yöndeki diğer bir Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. T. 25.02.2015, RG. 27.05.2015/29368. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3457?BasvuruNoYil=2013&BasvuruNoSayi=3457>, E. T. 03.10.2021).

⁵⁵⁹ AİHM, T. 18.12.2007. (<https://www.kararara.com/aihm/turkce2/aihm11225.htm>, E. T. 25.09.2021). AİHM, benzer bir olayda, aynı yönde karar vermiştir. Bahsi geçen karar şu şekildedir; “AİHM bu davada, başvuranların, Diyarbakır Belediyesi tarafından işten çıkarıldıktan sonra, Belediye aleyhinde Diyarbakır İş Mahkemesi’nde dava açtıklarını gözlemlemektedir. Başvuranlar davayı kazanmış ve İş Mahkemesi başvuranların her birine yasal gecikme faiz oranıyla birlikte tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır. Ardından başvuranlar, belediye aleyhine haciz işlemi başlatmışlardır. Mevcut ulusal mevzuat gözönüne alındığında, başvuranlar Diyarbakır İş Mahkemesi tarafından verilen kararın infazını elde etme durumunda değillerdir. Dolayısıyla dosyada bulunan unsurlardan Belediye’nin başvuranlara sözkonusu tazminatları hala ödemediği ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde

Doktrinde Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, m. 82, I/1'in AİHM'nin bu kararı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmektedir⁵⁶⁰. Aşık da gerekli düzenleme yapılmasa bile Devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralının, Anayasa'nın 90. maddesinin beşinci fıkrasına göre uygulanamayacağını savunmaktadır. Şöyle ki AİHM kararında, m. 82, I/1'deki düzenlemeyi, AİHS'nin 1 numaralı Ek Protokolü'nün 1. maddesine yani mülkiyet hakkına aykırı bulmuştur. Dolayısıyla iç hukuktaki mahkemelerin, AİHS'nin 1 numaralı Protokolü'nün 1. maddesine istinaden Devlet mallarının haczedilebileceği şeklinde karar vermesi gerekmektedir⁵⁶¹. Nitekim Anayasa m. 90, V'e göre, usulüne göre yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere dair milletlerarası sözleşmeler ile ulusal kanunlar arasında aynı konuya ilişkin farklı düzenlemelerin yer alması sebebiyle çıkacak ihtilaflarda, milletlerarası sözleşme hükümleri esas alınır. Milletlerarası sözleşmenin uygulanması için ulusal kanunda öncelikle bir düzenleme yapılmasına gerek olmayıp, bunun değiştirilmesini beklemeye de gerek yoktur⁵⁶². Daha açık bir ifade ile ne m. 82, I/1'de ne de Devlet mallarına ilişkin haczedilmezlik kuralından özel kanunu gereğince yararlanan mallara ilişkin hükümlerde bir değişikliğe ihtiyaç olmaksızın, uygulamada Devlet mallarının hazine izin verilmelidir.

2.3.1.4.2.3 Eşitlik ilkesi

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesine göre, herkes kanun önünde eşittir. Devlet organları ve idare de bütün işlemlerinde eşitlik ilkesine uygun davranmak durumundadır. İcra ve iflâs hukukunda eşitlik ilkesi hem alacaklı hem de borçlu bakımından hassas bir denge üzerinde konumlanmıştır. Zira bir taraftan alacaklı tatmin edilirken; diğer taraftan borçlunun insan onurunun zedelenmesine⁵⁶³, asgari yaşam standardının altına düşmesine sebebiyet verilmemelidir. Bu doğrultuda, İİK'da haczedilmezliğe ilişkin birtakım düzenlemeler öngörülmüştür. Bu düzenlemeler

verilen kararın infazını reddederek, ulusal makamlar başvuranların hakları olan tazminatları almalarını engellemektedirler. Bu bakımdan Hükümet inandırıcı hiçbir açıklama getirmemektedir. Ancak Diyarbakır Belediyesi'nin mali sıkıntıları böyle bir eksikliği haklı gösteremez (sözüedilen Bourdov, § 41). Sonuç olarak, 1 No'lu Ek Protokol'ün 1 maddesi ihlal edilmiştir." AİHM, T. 18.10.2005. (<https://legalbank.net/belge/aihm-74405-01-t-18-10-2005-tutuncu-ve-digerleri-turkiyedavasi/507238/>, E. T. 25.09.2021).

⁵⁶⁰ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 165.

⁵⁶¹ Aşık, "Devlet Malları," 86, 87.

⁵⁶² Mesut Gülmez, "Anayasa Değişikliği Sonrasında İnsan Hakları Sözleşmelerinin İç Hukuktaki Yeri ve Değeri," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 54, (2004): 156.

⁵⁶³ Özekes, *Temel Haklar*, 191.

incelendiğinde, alacaklının saf dışı bırakılarak, tamamıyla borçlunun lehine hareket edildiği sonucuna varılamaz. Örneğin, m. 82, I/3 ile borçluya ait lüzumlu eşyanın haczedilemeyeceği düzenlenirken; bir taraftan da alacaklı düşünülerek, lüzumlu eşya birden fazla ise, bunların haczedileceğine yer verilmiştir. Ancak Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesine gelindiğinde aynı şeyi savunmak mümkün değildir. Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi gereğince, Devlet malları arasında ayırım yapılmaksızın hem özel hem de kamusal mallar haczedilemez. Bu bağlamda Devletin tüm mallarının haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanması da eşitlik ilkesini ihlal etmektedir⁵⁶⁴.

Doktrinde Aşık, Devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralının, eşitlik ilkesini başka bir açıdan daha ihlal ettiğini belirtmektedir. Şöyle ki eşitlik ilkesi aynı hukuki durumda bulunanların, aynı kurallara tabi olmasıdır. İcra takibinde ise; alacaklı bireyin karşısında güçlü, birtakım yetkilerle donatılmış borçlu Devlet bulunmaktadır. Buna ek olarak, Devletin malları için haczedilmezlik gibi bir imkân tanınması eşitlik ilkesine açıkça aykırıdır⁵⁶⁵.

Doktrindeki bu görüşlere karşın Anayasa Mahkemesi, Devlet mallarının haczedilmeyeceğine dair kuralın, eşitlik ilkesini ihlal eder bir yanının bulunmadığına karar vermiştir. Şöyle ki Devlet, gerçek kişilere tanınmayan üstün iradesi ile toplumsal yaşamın, adalet ve kararlılık içinde sürdürülmesini sağlar. Bu sebeple gerçek kişilere getirilen yükümlülüklerin, Devlete de yüklenmesini istemek, toplumsal yaşamın dengeli ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine ket vurur. Bu durum ise “Devlet” kavramının üstün anlamı ile bağdaşmaz. Dolayısıyla Devlete karşı icra takibi başlatılabilir de Devlet mallarının haczedilmesi, devlet kavramı ve bu malların gördüğü iş karşısında olanaksızdır. Zira Devletin, malları aracılığıyla kamu hizmetini yürüterek; kamu yararını gerçekleştirme gerekmektedir. Dolayısıyla devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin düzenleme haklı bir sebebi içinde barındırdığından eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir⁵⁶⁶.

⁵⁶⁴ Aşık, “Devlet Malları,” 80; Pekcantez ve Simil, *Şikâyet*, 175 dn. 599; Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 179.

⁵⁶⁵ Aşık, “Devlet Malları,” 80, 81.

⁵⁶⁶ AYM, E. 1992/13, K. 1992/50, T. 21.10.1992, RG. 30.06.1993/21623. (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/1992/50?EsasNo=1992%2F13>, E. T. 23.09.2021).

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen yukarıdaki karara karşı muhalif kalan görüşe göre ise, Devlete birtakım ayrıcalıkların tanınması olağandır. Ancak özel hukuka tabi bir ilişkide ayrıcalıklı bir durumun yaratılması için önemli ve öncelik arz eden bir husus olmalıdır. Bu noktada, Devletin egemen bir güç olması ayrıcalık tanınmasını gerektiren bir husus olarak kabul edilemez. Ayrıcalık tanınması gerektiği düşünülse dahi bu ayrıcalık vatandaşların zararına, devletin ise yararına olamaz. Devlet, otoritesini sağlarken, kendi yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde bazı yaptırımlara tabi tutulmalıdır. Aksi hâlde temel hak ve özgürlüklerinin de bir anlamı olmaz. Ayrıca gerçek ve tüzel kişilere uygulanan yaptırımların, en büyük tüzel kişi olan Devlete uygulanmamasını savunmak da bir hayli güçtür. Bu doğrultuda, Devletin özel mülkiyete konu olan kimi mallarının belirlenen şartlar çerçevesinde haczedilebilmesi, “*hukuksal eşitliğin*” hayata geçirilmesini sağlayacaktır⁵⁶⁷.

2.3.1.4.3 Değerlendirme

Devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin hüküm, 1932 yılında kabul edilip; 1972 yılında Birinci Türk Hukuk Kongresi’nde⁵⁶⁸ değiştirilmesi teklif edilen ancak kabul görmeyen, günümüzde de uygulaması devam eden bir hükümdür. Dolayısıyla Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi uzun zamandır tartışılan ve güncelliğini koruyan bir konudur. Zira bu ilke sonucunda, alacaklarını geç veya hiç tahsil edemeyen alacaklılar bakımından mağduriyetler yaşanmakta ve hak ihlalleri meydana gelmektedir. Bu doğrultuda alacaklılar, birtakım merciler önünde çare aramaktadır. Bu mercilerden birisi olan Anayasa Mahkemesi, yukarıda da yer verildiği üzere devlet mallarının haczedilememesini mülkiyet hakkına aykırı bulmaktadır. Bunun neticesinde borçlu Devlet, manevi tazminat ve vekâlet ücreti ödemeye mahkûm edilmektedir. Diğer bir merci olan AİHM’ne yapılan başvuru sonucunda ise, Türkiye tazminat ödeme yaptırımı ile karşı karşıya kalmaktadır. Devlet mallarının haczedilmezliğine ilişkin hükümde yeni bir düzenlemeye gidilmediği sürece Türkiye’nin birçok defa tazminata mahkûm edilmesi olağan gözükmemektedir⁵⁶⁹.

Devlet mallarının haczedilmezliği ilkesi, haczedilmezlik müessesesinin kabul ediliş amacına da aykırıdır. Zira 82. maddede öngörülen diğer haczedilmezlik

⁵⁶⁷ Yekta Güngör Özden’in karşı oy yazısından: RG. 30.06.1993/21623.

⁵⁶⁸ Türk Hukuk Kongresi Tutanağı. Ankara, Sevinç Matbaası, 1972, 110.

⁵⁶⁹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 165; İbrahim Aşık, “Anayasa Mahkemesi’nin Devlet Mallarının Haczedilmezliği İle İlgili İçtihat Notu,” *Medenî Usûl ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi* 20, (2011): 11, 12.

kurallarında, borçluya ait şeylerin tamamen haciz dışı bırakılması şeklinde düzenlemelere yer verilmemiştir. Belli şartlar ve ölçütler doğrultusunda sınırlı olarak buna izin veren düzenlemeler sevk edilmiştir. Örneğin, borçlunun evi bir adet dahi olsa bunun haczi mümkündür. Kanun koyucu yalnızca evin, hâline münasip olması durumu için bir haczedilmezlik hâli öngörmüştür. Yine borçlunun lüzumlu olan eşyasının hacizden muaf tutulabilmesi, bunun hem sayıca birden fazla olmaması hem de değerinin yüksek olmaması şartıyla sınırlı tutulmuştur. Anlaşılacağı üzere 82. madde borçlunun lüks bir yaşam sürmesi için değil, yaşadığı toplumdaki asgari koşullara uyum sağlayabilmesi için öngörülmüş bir maddedir. Bu doğrultuda, Devlet mallarını tamamıyla hacizden muaf tutan m. 82, I/1 ile diğer bentler ile arasında “haczedilmezlik kurallarının öngörülüş amacı” bakımından açık bir dengesizlik söz konusudur.

Sonuç olarak m. 82, I/1 uyarınca Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin düzenlemede mutlaka bir değişiklik yapılmalıdır. Bu konuda bir düzenleme ve değişiklik yapılmadığı sürece Devlettten alacağını elde edemeyen alacaklıya bir yol göstermek mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru sonucunda, bu kuralı mülkiyet hakkına aykırı bulsa da mahkeme kararı⁵⁷⁰ ile alacaklının alacağına kavuşması mümkün olmayacaktır. Bu noktada ödeme yapıp yapmamak yine borçlu idarenin takdirine bırakılacaktır⁵⁷¹. Dolayısıyla m. 82, I/1’de belediye mallarının haczinde olduğu gibi bir değişikliğe gitmek isabetli olabilir. Bu kapsamda İİK m. 82, I/1 ile doğrudan Devlet mallarının haczedilemeyeceği şeklinde bir hükme yer verilmemelidir. Bu hüküm, idarenin kamu hizmetinde fiilen kullandığı kamusal malları haciz dışı bırakılarak; diğer malları ise haczedilecek şekilde düzenlenebilir.

⁵⁷⁰ Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Kararlar” başlıklı 50. Maddesi uyarınca, “Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez”.

⁵⁷¹ İbrahim Aşık, “Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Kapsamında Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralına İlişkin Değerlendirmesi Bağlamında Bir İnceleme,” *Ramazan Arslan’a Armağan*, Cilt I içinde, der. Emel Hanağası ve Mustafa Göksu (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 264.

2.3.2 Borçlunun vücut bütünlüğüne verilen zararlardan kaynaklı tazminatların haczedilmezliği

2.3.2.1 Hükümün içeriği

Kanun koyucu, m. 82, I/11 uyarınca, borçlunun vücut bütünlüğünün zarara uğraması durumunda, bu zararı tazmin etmek üzere borçlunun kendisine veya ailesine toplu ya da belirli zaman dilimlerinde ödenen veyahut ödenecek olan tazminatın haczine cevaz vermemiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki kanun koyucu bu düzenleme ile borçlunun uğradığı her türlü zarara yönelik değil yalnızca fiziksel kaynaklı olan zararlar bakımından bir ayrıcalık tanımıştır. Bu doğrultuda, borçlunun malvarlığında meydana gelen herhangi bir zarar sonucunda hükmedilen tazminat haczedilebilir⁵⁷².

Borçlunun uğradığı fiziksel zarar neticesinde, kanun koyucu borçlunun yanı sıra ailesine ödenmesi gereken tazminatında haczedilemeyeceğine yer vererek, aile bireyleri bakımından da bir koruma getirmiştir. Belirtmek gerekir ki burada kullanılan aile kavramı, 82. maddedeki diğer bentlerin aksine daha sınırlı bir anlam taşımaktadır. Aile kavramı ile aile hukukunun ilgili hükümleri doğrultusunda yalnızca borçlunun nafaka vermekle yükümlü olduğu kişiler kastedilmektedir⁵⁷³.

Son olarak bu hükümün borçlunun m. 82, I/11 kapsamındaki tazminat ile bir mal alması durumunda geçerli olup olmadığı belirlenmelidir. Doktrinde borçlunun bu tazminat ile mal aldığını ispat etmesi şartıyla o malın haczedilemeyeceği savunulmaktadır⁵⁷⁴. Belgesay ise; borçlunun tazminata bir miktar para ekleyip, mal satın alması hâlinde bu tazminatın borçluya geri verilerek, o malın haczedilebileceğini belirtmektedir⁵⁷⁵. Ancak alınan mal 82. madde çerçevesinde haczi mümkün olmayan

⁵⁷² Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 211.

⁵⁷³ Kuru, *El Kitabı*, 513. Doktrinde Akın, nafaka ile kastedilenin “bakım nafakası” olması gerektiğini belirtmektedir. (Levent Akın, “Maaş ve Ücret Haczi.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (1995):1348). Destekten yoksun kalma tazminatına, aile kavramına dâhil olmayan bir kişide hak kazanabilir. Ancak bu durum m. 82, I/11’deki aile kavramının sınırlarını genişletilmesi anlamına gelmez. Zira 82, I/11 uyarınca borçlunun ölümü üzerine ailesine ödenecek tazminat, borçlunun alacaklıları tarafından haczedilemeyecektir. Üçüncü kişiler ise, borçlunun mirasçısı olmadığı için alacaklılar, bu kişilere ödenen tazminatın haczini zaten talep edemeyecektir. Dolayısıyla destekten yoksun kalma tazminatı ödenen üçüncü kişiler m. 82, I/11’in kapsamına dâhil olmayıp, buna gerek de yoktur.

⁵⁷⁴ Arar, *Cilt I*, 189; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 86; Ansay, *İcra ve İflâs*, 108 dn. 155; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 340; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 227; Kemal Tahir Gürsoy, “Manevi Zarar ve Tazmini,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1973): 12.

⁵⁷⁵ Belgesay, *Şerh*, 186.

bir mal ise, bu mal haczedilmemelidir. Yani bir malın satın alınmasında m. 82, I/11 kapsamındaki tazminatın rol oynaması, o malın haczedilmezlik niteliğinde bir değişiklik yaratmayacaktır.

2.3.2.2 Hükümün uygulama alanı

2.3.2.2.1 Kanundan kaynaklı tazminat alacağının haczi

2.3.2.2.1.1 Maddi tazminat

Borçlunun vücut veya sağlığı üzerine verilen zarar sonucunda doğan maddi zararları karşılamaya yönelik tazminatların haczi mümkün değildir. Yargıtay bir kararında, haczedilemeyecek maddi zararların, TBK m. 49, 53 ve 54. maddelerden ibaret olduğunu belirtmiştir⁵⁷⁶. Bu doğrultuda, maddi tazminatın (TBK m. 49) yanı sıra borçlunun kazanç kaybı ve ekonomik geleceğinin sarsılmasından kaynaklı kaybını gidermek üzere ödenen tazminatlar da (TBK m. 54, II; IV) haczedilemez. Borçlunun sonradan ölmesi veya hayatta kalmasına rağmen çalışma gücünün azalması veya tamamen kaybedilmesi (TBK m. 53, II; 54, III) durumu söz konusu ise, bu zararı karşılamak üzere ödenen tazminat ve tedavi giderleri de⁵⁷⁷ (TBK m. 53, II; 54, I) haczedilemez. Son olarak, borçlunun ölümü hâlinde desteğinden yoksun kalan kişilere ödenecek olan “destekten yoksun kalma tazminatının”⁵⁷⁸ (TBK m. 53, III) ve “cenaze giderlerinin” de (TBK m. 53, I) haczedilmesi mümkün değildir.

Kanundan kaynaklı bu maddi zararlara dâhil olmayan ödemelerin ise, haczedilmesi mümkündür. Örneğin, borçluya ödenen tamir masrafları haczedilebilir⁵⁷⁹.

⁵⁷⁶ “İİK'nun 82/11. maddesine göre, bir kimsenin (borçlunun) vücut ve sıhhati üzerine zarar verilmesi halinde, o kimseye veya "ölümü halinde" ailesine maddi tazminat olarak verilen veya verilmesi gereken paraların haczedilememesi söz konusudur. Bu tazminat, zarar gören kişinin çalışma gücünü tamamen veya kısmen kaybetmesi halinde, kendisine veya ailesine verilen tazminattır. (Prof. Dr. Baki Kuru İcra İflas Hukuku El Kitabı SF. 445 paragraf 2) Bu hükmün kapsamına yasadan doğan maddi tazminat istemleri ile (TBK mad. 49, 53, 54) sözleşmeden doğan tazminat istemleri (örneğin hayat sigortaları nedeni ile borçluya ve ailesine ödenen sigorta tazminatları) girer.” 8. HD, E. 2015/16704, K. 2015/18575, T. 19.10.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.11.2021).

⁵⁷⁷ Doktrinde Arar, tedavi giderlerinin haczinin mümkün olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, borçlu tazminatı toplu bir şekilde almışsa; icra müdürünün, bu tazminattan tedavi giderlerini ayrıştırarak, bunu haczetmesi gerektiğini belirtmektedir (Arar, *Cilt I*, 189).

⁵⁷⁸ Doktrinde de destekten yoksun kalma tazminatının haczedilmemesi gerektiği savunulmaktadır. Bu yöndeki görüşler için bkz. Çelik Ahmet Çelik, *Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016): 13, 26; Gürsoy, Kemal Tahir, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1972): 146.

⁵⁷⁹ Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflas*, 211.

2.3.2.2.1.2 Manevi tazminat

Manevi tazminatın MK m. 25, IV uyarınca devrinin ya da mirasçılara intikalinin, bu tazminatın haczine olan etkisine ilişkin tartışmalara burada değinilmeyecektir⁵⁸⁰. Yalnızca m. 82, I/11'deki düzenlemenin manevi tazminatı da içerip içermediği hususu işlenecektir. Bu konuda doktrinde bir görüş birliği söz konusu değildir. Doktrindeki birinci görüşe göre, m. 82, I/11'de öngörülen ayrıcalık maddi tazminat için söz konusu olup, manevi tazminatı kapsamamaktadır. Ancak manevi tazminatın münhasıran kişiye bağlı bir hak olması sebebiyle haczedilmesi mümkün değildir⁵⁸¹. Doktrinde ağırlıklı olarak savunulan diğer bir görüş ise; manevi tazminatın m. 82, I/11'in kapsamına dahil edilerek, haczedilmemesi yönündedir⁵⁸².

Yargıtay da kararlarında, manevi tazminatın, m. 82, I/11 uyarınca haciz dışı bırakılıp bırakılmayacağı noktasında istikrarlı bir tutum sergilememektedir. Şöyle ki Yargıtay bazı kararlarında, maddi ve manevi tazminat birlikte takibe konu edilmiş olsa dahi haczedilmezlik şikâyetini incelerken, bu tazminatlar arasında bir ayrıma gitmemektedir. Bu bağlamda manevi tazminatın, m. 82, I/11 kapsamında değerlendirilemeyeceğini ve haczedilmesi gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla manevi tazminatı ayırıştırarak, bu tazminat bakımından haczedilmezlik şikâyetini reddetmektedir⁵⁸³. Yargıtay diğer kararlarında ise, m. 82, I/11'deki haczedilmezlik

⁵⁸⁰ Bu konuya dair bkz. Kuru, *Cilt I*, 780; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 340; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 268; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 412; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 163, 164; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 211.

⁵⁸¹ Kuru, *El Kitabı*, 512 dn. 47; Oskay, Koçak, Deyneki ve Doğan, *Cilt II*, 2343; Coşkun, *Cilt II*, 2411; Taneri, *Şikâyet*, 93. Eren ise, manevi tazminatın, normal bir alacak hakkı olduğunu, kişiye bağlı olan hakkın ise ihlal edilen değer olduğunu belirtmektedir. Yazara göre, özel bir kanunda manevi tazminatın haczedilmeyeceğine dair açıkça hüküm bulunmadığı sürece, bu tazminatın haczedilmesi mümkündür. Dolayısıyla İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesi bunun örneğini teşkil etmekte olup, ilgili bent doğrultusunda manevi tazminat haczedilemeyecektir. (Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020): 892, 893)

⁵⁸² Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 331; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 213; Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 201; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 219; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 211; Muşul, *Cilt I*, 652; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 412; Eren, *Borçlar Hukuku*, 893; Akın, "Maaş ve Ücret," 347; Arzu Genç Arıdemir, "Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilmeyeceği Sorunu," *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1-2, (2009): 90; Gürsoy, "Manevi Zarar," 12.

⁵⁸³ "... Somut olayda, borçlu ...'ın alacaklı ... hakkında ... 2. İcra Dairesi'nin 2016/4316 Esas sayılı icra takip dosyası ile ... 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 08.02.2016 Tarihli 2011/446 Esas, 2016/44 Karar sayılı ilamı ile hükmedilen manevi tazminat alacağına ilişkin takip başlatıldığı, alacaklı ...'ın da şikâyetçi borçlu ... hakkında ... 2. İcra Müdürlüğü 2014/2231 Esas sayılı dosyası ile ... 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 29.05.2012 tarihli 2008/399 Esas, 2012/126 Karar sayılı ilamı ile ilamlı icra takibi başlatıldığı ve işbu dosya üzerinden 29.03.2016 tarihinde şikâyetçinin alacaklı hakkında manevi tazminat alacağına ilişkin başlatıldığı ... 2. İcra Müdürlüğü'nün 2016/4316 Esas sayılı icra dosyasına müzekkere yazılarak dosya alacağına haciz konulduğu, ... 2. İcra Müdürlüğü'nün 2016/4316 Esas sayılı dosyası ile takibe konu edilen ilamda "davanın kısmen kabulü ile 5.000,00-TL manevi

kuralının, vücut veya sağlık üzerine verilen zararlar için hükmedilen “tüm tazminatları” kapsadığını belirtmektedir. Bu noktada manevi tazminat bakımından da bir ayırım gözetmemektedir⁵⁸⁴.

Kanaatimizce kanunun lafzından yalnızca maddi tazminatın değil bunun yanı sıra manevi tazminatın da haczinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Zira kanun koyucu tazminat türleri arasında herhangi bir ayırma gitmemiştir. Ayrıca salt borçluya ödenen manevi tazminat değil borçlunun ölümü sonucunda ailesine ödenen bu tazminat da haczedilmemelidir (TBK m. 56, II). Ancak şeref ve haysiyet veyahut özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi gibi durumlarda hükmedilen manevi tazminatın, m. 82, I/11 anlamında haczine engel bir durum yoktur⁵⁸⁵. Zira vücut veya sağlık dışındaki zararlar için hükmedilen tazminatlar bakımından haczedilmezlik ayrıcalığı tanınması 82. maddenin geniş yorumlanması anlamına gelecektir. Yargıtay da aynı yönde karar vermiştir⁵⁸⁶.

tazminatın 30.10.2008 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine, davacının fazlaya ilişkin talebinin reddine” şeklinde karar verildiği, hüküm altına alınan ve haczedilen alacağın manevi tazminat alacağı olduğu anlaşılmaktadır.

O halde, mahkemece manevi tazminat alacağının haczi mümkün olduğundan şikayetin reddi şeklinde karar verilmesi gerekirken şikayetin kabulü ile hacizlerin kaldırılmasına karar verilmesi isabetsizdir.” 12. HD, E. 2019/940, K. 2019/3535, T. 05.03.2019. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2018/4648, K. 2018/10248, T. 22.10.2018; E. 2007/19894, K. 2007/22599, T. 30.11.2007. (<https://legalbank.net>, E. T. 07.11.2021).

⁵⁸⁴ “... Somut olayda, borçlu ...’ün, alacaklı olduğu ve haczin konulduğu... İcra Dairesi’nin 2014/10990 Esas sayılı dosyasıyla yapılan takipte, borçlular hakkında ilamlı takip yapıldığı ve takibe dayanak ilamın ... Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 2010/524 E., 2014/115 K. sayılı ve 02/04/2014 tarihli kararı olduğu, kararda; “Maddi tazminat yönünden davacının fazlaya dair hakkı saklı kalmak üzere 3,00-TL. maddi tazminat ile 20.000,00-TL. manevi tazminatın olay tarihi olan 08/09/2009 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsili ile davacıya verilmesine” şeklinde hüküm kurulduğu, hüküm altına alınan alacağın, müessir fiilden kaynaklı tazminatlar olduğu görülmüştür. Nitekim icra mahkemesince de kararın gerekçe kısmında bu hususa değinilmiştir.

O halde mahkemece, İİK’nun 82/11. maddesine aykırı olarak vücut veya sıhhat üzerine ika edilen zararlar için hükmedilen tüm (paralar) tazminatlar üzerine konulan haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, yanlış değerlendirme ile manevi tazminat yönünden şikayetin reddi şeklinde hüküm tesisi isabetsizdir.” 12. HD, E. 2017/4712, K. 2017/10938, T. 19.09.2017. Yargıtay’ın, hem maddi hem manevi tazminat üzerine konulan hacze ilişkin şikâyette, tazminatlar bakımından herhangi bir ayırma gitmeksizin, haczin kaldırılması gerektiği yönündeki kararı için bkz. 12. HD, E. 2012/24333, K. 2013/518, T. 15.01.2013. (<https://legalbank.net>, E. T. 06.11.2021).

⁵⁸⁵ Aksi yöndeki görüş için bkz. Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 331, 332. İcra ve İflas Kanunu m. 82, I/11 uyarınca, manevi tazminatın yalnızca vücut veya sağlık üzerine verilen zararlar için haczedilememesinin kabulü, manevi tazminatlar arasında lüzumsuz bir fark yaratmaktadır. Bu sebeple bahsi geçen hüküm manevi tazminat talepleri arasında bir ayırma gidilmeksizin, hepsini kapsayacak şekilde uygulanmalıdır. (Genç Arıdemir, “Manevi Tazminat,” 90, 94).

⁵⁸⁶ “İncelenen boşanma davası ilam içeriğinde manevi tazminatın MK. nun 143/2. maddesi koşullarında hükmedildiği görülmüştür. Bu tazminat niteliği itibari ile İİK. nun 82/11. maddesinde belirtilen vücut sıhhat üzerine icra edilen zararlar için hükümlenmiş tazminat niteliğinde bulunmadığından haczi mümkündür.” 12. HD, E. 2004/7722, K. 2004/12467, T. 14.05.2004. (<https://legalbank.net>, E. T. 10.11.2021).

2.3.2.2.2 Sözleşmeden kaynaklı tazminat alacağının haczi

Borçlunun uğradığı zarar neticesinde, sözleşmeden kaynaklı tazminat alacağı, m. 82, I/11 çerçevesinde haczedilmemelidir. Borçlu aynı zamanda kanundan kaynaklı tazminat talep edebilecek bir durumda olsa dahi sözleşmeden kaynaklı tazminat alacağının haczi yine de mümkün olmamalıdır⁵⁸⁷. Ancak Yargıtay eski tarihli bir kararında, borçlunun ölmesi durumunda, mirasçılara ödenen hayat sigortası tazminatının, m. 82, I/11 kapsamında değerlendirilemeyeceğini dolayısıyla da haczinin mümkün olduğuna karar vermiştir⁵⁸⁸. Buna karşın Yargıtay, yeni tarihli bir kararında, m. 82, I/11'in içeriğini, "... yasadan doğan maddi tazminat istemleri ile (TBK mad 49,53,54) sözleşmeden doğan tazminat istemleri (örneğin ... sigortaları nedeni ile borçluya ve ailesine ödenen sigorta tazminatları) girer"⁵⁸⁹ şeklinde belirtmiştir.

Bu konuda, Yargıtay'ın ikinci kararı daha isabetli olup, ilk kararına katılmak ise mümkün değildir. Örneğin, borçlunun bir trafik kazası neticesinde öldüğü ihtimali göz önüne alındığında, yukarıda da belirtildiği üzere desteğinden mahrum kalanlara ödenen destekten yoksun kalma tazminatı haczedilmeyecektir. Buna karşın borçlunun ölme ihtimalini göz önüne alarak yapmış olduğu hayat sigortasından, mirasçılara ödenen sigorta tazminatının haczedilebilir olduğunun kabulü çelişki yaratacaktır. Bu sebeple kanundan kaynaklı tazminatların yanı sıra sözleşmeden kaynaklanan tazminatlarda haczedilmemelidir. Doktrinde de bilhassa borçlunun ailesine hayat sigortasından ödenen tazminatların, m. 82, I/11 doğrultusunda haczedilmemesi gerektiği belirtilmektedir⁵⁹⁰.

2.3.2.2.3 Faiz Alacağının Haczi

Kural olarak faiz, asıl alacaktan bağımsız olarak haczedilebilir⁵⁹¹. Ancak asıl alacak, m. 82, I/11 uyarınca haczedilemeyen bir alacak ise; bu durumda faizin de haczedilmesi mümkün değildir⁵⁹². Yargıtay da bir kararında, haczi mümkün olmayan

⁵⁸⁷ Arar, *Cilt I*, 188.

⁵⁸⁸ İİD, 1380/1278, T. 04.02.1969. (Kuru, *Cilt I*, 809 dn. 145).

⁵⁸⁹ 12. HD, E. 2018/4648, K. 2018/10248, T. 22.10.2018. (<https://legalbank.net>, E. T. 07.11.2021).

⁵⁹⁰ Ansay, *İcra ve İflâs*, 108, 109; Kuru, *El Kitabı*, 513; Coşkun, *Cilt II*, 2411.

⁵⁹¹ Eren, *Borçlar Hukuku*, 1097.

⁵⁹² Coşkun, *Cilt II*, 2411; Gürsoy, "Manevi Zarar," 12. Doktrinde Taşpınar, m. 82, I/11 uyarınca haczi mümkün olmayan paranın, tazminat olarak saptandığını belirtmektedir. Bu doğrultuda tazminatın ferî niteliğinde olan faizlerin ise haczedilmesi mümkündür (Taşpınar, "Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi," 205, 206).

asil paranın, faizinin de haczedilemeyeceğine karar vermiştir. Şöyle ki “*Müştekinin mahkemeye başvurusu geçirdiği iş kazası nedeniyle sakat kalmasından dolayı verilen manevi tazminat alacağına konulan haczin kaldırılmasına ilişkindir. Mahkemece İİK.nun 82/11. maddesi gereğince asıl alacak üzerine konulan haczin kaldırılmasına isabetli olarak karar verilmişse de, faize ilişkin talebinin kabul edilmemesi doğru görülmemiştir. Zira aslının haczi kabil olmayan paranın buna bağlı olarak faizi de haczedilemeyeceğinden, şikayetin bu yönden de kabulü gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir*”⁵⁹³.

2.3.3 Yardım sandığı veya derneği tarafından bağlanan maaşlar ve yapılan yardımların haczedilmezliği

2.3.3.1 Genel olarak

Sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, bazı durumların varlığı hâlinde borçlu veya ailesine bağlanan maaş ya da yapılan yardımların haczedilmemesi gerekir. Bu durumu gözetken kanun koyucu, m. 82, I/10 ile borçlunun hastalık ve zorunluluk hâlinde kendisinin, ölümü hâlinde ise ailesinin yaşayacağı zorluklar karşısında yardım sandığı (muavenet sandığı) veya dernekler (cemiyet) tarafından bağlanan maaşların haczedilemeyeceğini hüküm altına almıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki ilgili hükümde her ne kadar “*maaş*” terimine yer verilse de maaş yalnızca borçlunun ölümü hâline münhasırdır. Ancak borçlunun ölümü hâlinde maaş olarak değil yalnızca yardım parası olarak, bir kereye mahsus olmak üzere yapılan ödemenin haczedilmesi mümkündür⁵⁹⁴.

Hastalık ve zorunluluk hâllerinde ise, maaş bağlanması gibi bir durum söz konusu olmayıp ancak bir defaya mahsus olmak üzere yapılan yardımlar söz konusu olabilir. Ancak ilgili hükümde hem maaş hem de yardımı kapsayacak şekilde bir üst kavramın kullanılması gerekirken yalnızca maaş terimine yer verilmiştir. Bu

⁵⁹³ 12. HD, E. 2005/7669, K. 2005/11455, T. 27.05.2005. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.11.2021). Yargıtay daha eski tarihli bir kararında ise, faizin m. 82, I/11 kapsamında değerlendirilemeyeceğini dolayısıyla haczedilmesinin mümkün olduğuna karar vermiştir. Söz konusu karar için bkz. İİD, 307/493, T. 27.01.1955. (Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 730).

⁵⁹⁴ “İİK'nun 82/10 maddesinde “*Bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar haczedilemez.*” Düzenlemesine yer verilmiştir. Somut olayda, borçlunun TSK Mehmetçik Vakfı'ndan aldığı ölüm yardımının haczedilemeyeceğine ilişkin özel bir kanun hükmü bulunmadığına ve ölüm yardımının, mahkemece “*maaş*” olarak değerlendirilmesi yorum yoluyla mümkün olmadığına göre ölüm yardımının tamamının haczi mümkündür. O halde, mahkemece borçlunun şikayetinin reddi yerine kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.” 12. HD, E. 2012/14822, K. 2012/31561, T. 05.11.2012. (<https://legalbank.net>, E. T. 21.11.2021).

doğrultuda doktrinde, maaş kelimesinin kullanılmasının doğru bir tercih olmadığı isabetli olarak belirtilmektedir⁵⁹⁵.

2.3.3.2 Hükümün kapsamı

Bu başlık altında, kurum veya kuruluşlar tarafından bağlanan maaş ya da yapılan yardımlara ilişkin özel kanunlarda düzenlenen haczedilmezlik kurallarına yer verilmeyecektir. Burada yalnızca Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşler doğrultusunda, m. 82, I/10 kapsamında değerlendirilen maaş ya da yardımlar ele alınacaktır.

2.3.3.2.1 Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılan yardımlar

Kurum ya da kuruluşlar tarafından bağlanan maaş veya yapılan yardımlar bakımından özel kanunlar ile tayin edilmiş bir haczedilmezlik kuralı bulunmuyorsa, bunların haczine ilişkin bir değerlendirme yapabilmek için genel bir kural niteliğinde olan İİK m. 82, I/10'a bakmak gerekecektir. Söz konusu madde ile her türlü kurum veya kuruluşa yer verilmemiş olup, yalnızca yardım sandığı veya dernekler tarafından bağlanan maaşların veya yapılan yardımların haczedilemeyeceğine yer verilmiştir. Ancak bunların kim tarafından sağlandığından daha çok hangi amaç ile sağlandığı göz önünde bulundurularak, m. 82, I/10'un kapsamı genişletilmeye çalışılmıştır.

Doktrinde Kuru, vakıflar tarafından yapılan yardımların m. 82, I/10'un kapsamına dâhil edilerek, bu yardımların da haczedilmemesi gerektiğini savunmaktaydı. Bu doğrultuda, bilhassa 3294 Sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” uyarınca, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılan yardımların haczedilmeyeceğini belirtmekteydi⁵⁹⁶. Bahsi geçen Kanuna, 6353 Sayılı Kanununun 18. maddesi ile eklenen ek madde 2 gereğince, bu kanun kapsamında yapılan yardımların, borçlu rıza gösterse dahi haczedilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla 3294 Sayılı Kanununun 7. maddesi uyarınca, her il veya ilçede kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yapılan yardımlar haczedilemez. Bu noktada belirtilmelidir ki hacizden muaf tutulan, kişilere

⁵⁹⁵ Kuru, *Cilt I*, 807; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 581. Doktrinde Akın, “maaş” kavramına yardımlarında dâhil edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Aksi hâlde bir kereye mahsus olmak üzere yapılan ödemeler, m. 82, I/10'un kapsamına dâhil edilmeyerek, haczedilebilir (Akın, “Maaş ve Ücret,” 346).

⁵⁹⁶ Kuru, *Cilt I*, 808.

yapılan yardımlardır. Kanun koyucu, vakfın mallarına ilişkin olarak ayrıca bir haczedilmezlik ayrıcalığı öngörmemiştir. Ayrıca vakıf, özel hukuk tüzel kişisi olması sebebiyle m. 82, I/1'de yer verilen "devlet mallarının" haczedilemeyeceğine dair kuraldan da faydalanamaz. Bu sebeple Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ait malların haczi caizdir⁵⁹⁷.

2.3.3.2 Yaşlılık ve engelli maaşları

65 yaşını dolduran veya engelli olan vatandaşlara, 2022 Sayılı "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanunda" belirlenen şartları sağlaması koşuluyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından maaş bağlanır. Bu maaşların haczedilip edilemeyeceğine dair ilgili Kanunda herhangi bir düzenleme mevcut olmadığından, bunların haczinin önünde bir engel bulunmamaktaydı. Buna karşılık Yargıtay, Devlet ve aracı kuruluşu olan Emekli Sandığı tarafından bağlanan bu maaşların, İİK m. 82, I/10 kapsamında değerlendirilmesine engel bir durum olmadığı belirtmekte, amaçsal yorum metodu ile buna ulaşmanın mümkün olduğuna karar vermektedir⁵⁹⁸.

⁵⁹⁷ Yargıtay'ın da kararı bu yönde olup; ilgili karar şu şekildedir: "3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının mallarının ve gelirlerinin haczedilemeyeceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmadığı, Bütçe Kanunu'nda sayılan genel ya da katma bütçeli daireler arasında yer almadığı görülmekle bu vakıfların mallarının haczedilebileceğinin kabulü gerekir. Dolayısıyla Bölge adliye mahkemesi kararının gerekçesinde bahsedilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yapısını inceleyen Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü iç denetim raporunun haczedilmezlik yönünden bağlayıcılığı bulunmamaktadır". 12. HD, E. 2020/9086, K. 2021/4102, T. 06.04.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 23.11.2021).

⁵⁹⁸ "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki 2022 Sayılı Kanuna göre bağlanmış aylıklar, bu kanunun salt başlığındaki anlatımla dahi belirgin amacı nedeniyle İİK.nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 10. bendinde yazılı maaşlar niteliğindedir. Sözcüklere dar ve sınırlı bir anlam vererek, devletin ve aracı olarak görevlendirilen T.C Emekli Sandığı'nın bir "Muavenet sandığı veya cemiyet" niteliğinde olmadıklarına ve bu nedenle bu aylıkların İİK.nun 82/1-10. bendi kapsamına giremeyeceğini düşünmek amaçsal yorum önceliği ilkesi ile bağdaşmaz. Önemli olan, bu aylığı hangi kuruluşun bağladığı değil, niçin bağladığıdır. Karar tarihi itibarı ile bu aylıklar için, benzeri yasaların aksine, 2022 sayılı Yasada özel bir haczedilmezlik kuralının öngörülmemiş olması, aksinin öngörüldüğüne değil, aynı doğrultuda bir genel hükmün varlığınabağlanmalıdır. Kaldığı Dairenin bu yöndeki görüşü, karar tarihinden sonra 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununda 6353 sayılı kanun ile yapılan değişiklik ile eklenen Ek Madde 2 ile "65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince verilen yaşlılık ve özürülü aylıkları, kişinin rızası olsa bile haczedilemez, başkasına devir ve temlik edilemez" hükmü getirilerek yasal mevzuatta da açıkça belirtilmiştir. O halde mahkemece borçlunun 2022 sayılı Kanuna göre bağlanmış aylığı üzerine konulan haczin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken istemin tümden reddi isabetsizdir." 12. HD, E. 2012/29490, K. 2013/5915, T. 26.02.2013. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2012/16683, K. 2012/34378, T. 22.11.2012; E. 2007/19041, K. 2007/21814, T. 22.11.2007; E. 1980/6807, K. 1980/8030, T. 11.11.1980.

Yukarıda da belirtildiği üzere 3294 Sayılı Kanunda yapılan düzenleme ile 2022 Sayılı Kanun gereğince verilen yaşlılık ve engelli maaşlarının da borçlunun rızası olsa dahi haczinin mümkün olmadığına yer verilmiştir. Bu düzenleme ile hem 3294 hem de 2022 Sayılı Kanun bakımından haczedilmezlik kuralının yasal zemine kavuşturulması isabetli olmuştur. Zira bu kanunlar uyarınca bağlanan maaş ya da yapılan yardımların haczini önlemek için bunların m. 82, I/10'a dâhil edilmesi, bu maddenin geniş yorumlanmasına sebebiyet vermekteydi. Böylelikle 82. maddenin dar yorumlanmasının gerekliliği karşısında sosyal devlet ilkesinin de sağlanması bakımından aradaki ikilem de giderilmiştir.

2.3.3.2.3 Dul ve yetim maaşları

Dul ve yetim maaşlarına (ölüm aylığı) ilişkin düzenlemelere ilk olarak 5434 Sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nda” yer verilmiştir. Mezkûr Kanunda, bu maaşların haczedilemeyeceğine dair herhangi bir düzenleme mevcut değildi. Dolayısıyla, bu Kanun uyarınca ödenen emekli maaşlarında olduğu gibi dul ve yetim aylıkları da kısmen haczediliyordu (m.83/a).

Yargıtay da dul ve yetim maaşlarının, İİK m. 82, I/10 kapsamında değerlendirilemeyeceğini, m. 83 doğrultusunda kısmen haczedilebileceğini içtihat hâline getirmişti⁵⁹⁹. Ancak bu durum, maaşların kim tarafından değil, hangi amaçla bağlandığı noktasından hareket eden Yargıtay’ın yaklaşımı açısından bir çelişkiye sebep olmaktaydı. Zira yukarıda da belirtildiği üzere Yargıtay, yaşlılık ve engelli maaşlarının, amaçsal yorum metodu ile m. 82, I/10 uyarınca haczedilemeyeceğini belirtmekteydi. Bunu müteakip, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 5434 Sayılı Kanundaki, dul ve yetim aylığına ilişkin düzenlemelerin çoğu ilga edilerek, bunlar 5510 Sayılı Kanunun çatısı altında toplanmıştır. 5510 Sayılı Kanunun 93. maddesinde, 5754 Sayılı Kanunun 56. maddesi ile yapılan değişiklik sonucunda, bu Kanun çerçevesinde ödenen maaşların, haczedilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla Kanunun açık hükmü

⁵⁹⁹ “... Dul yetim maaşı borçlu ailesi efradına tahsis edilen bir para olması itibariyle borçtan mesuliyetleri halinde mirasçılarının maaşlarını İİK’ nun 83. maddesi uyarınca haciz konulmasına yasal bir engel yoktur. Mahkemece bu kurallar ışığında şikayetin çözümlenmesi gerekirken İİK’ nun 82/10 maddesi hükmü gerekçe gösterilerek istemin reddi isabetsizdir.” 12. HD, E. 2008/7187, K. 2008/9720, T. 08.05.2008. Yargıtay’ın aynı yöndeki diğer kararları için bkz. 12. HD, E. 2007/20219, K. 2007/23079, T. 07.12.2007; E. 2007/10380, K. 2007/12889, T. 22.06.2007; E. 2002/3181, K. 2002/3965, T. 26.02.2002. (<https://legalbank.net>, E. T. 22.11.2021). İİD, 773/859, T. 18.02.1954. (Olgaç ve Köymen, İcra İflas Kanunu, 707).

karşısında artık dul ve yetim maaşlarının haczi mümkün değildir. Yargıtay da içtihadını bu yönde değiştirmiştir⁶⁰⁰.

2.3.3.2.4 Asker ailelerinden muhtaç olanlara yapılan yardımlar

4109 Sayılı “Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun” uyarınca, kırk beş günden fazla askerlik görevinde bulunanlarının ailelerine, gereksinim duymaları hâlinde yardım yapılır. Bu yardımların haczine dair 4109 Sayılı Kanunda herhangi bir hüküm sevk edilmemiştir. Yargıtay bir kararında, bu kanun uyarınca, ailelere bağlanan maaşların İİK m. 82, I/10 çerçevesinde değerlendirilerek, haczedilemeyeceğini belirtmiştir⁶⁰¹.

2.3.4 Haczedilmemek şartıyla kurulan ömür boyu gelir sözleşmesi

2.3.4.1 Ömür boyu gelir sözleşmesi

Kaydı hayatla irat, özel bir borç ilişkisi olup; Türk Borçlar Kanunu’nda hüküm altına alınmıştır. Eski TBK’da “kaydı hayat ile irat” (m. 507 vd.), yeni TBK’da (m. 607 vd.) “ömür boyu gelir sözleşmesi” olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada, kaydı hayatla irat kavramı yerine, “*ömür boyu gelir sözleşmesi*” kavramı kullanılacaktır.

Eski TBK’da ömür boyu gelir sözleşmesinin tanımına dair bir düzenleme mevcut değildi. Doktrinde Bilge, bu sözleşmeyi, bir kişinin diğer bir kişiye hayat süresi ile sınır olmak üzere dönemsel edimlerde bulunma yükümlülüğü olarak tanımlamıştır⁶⁰². Yeni TBK m. 607, I ile de benzer yönde bir tanıma yer verilmiştir. Buna göre, “*ömür boyu gelir sözleşmesi, gelir borçlusunun gelir alacaklısına, içlerinden birinin veya üçüncü bir kişinin ömrü boyunca belirli dönemsel edimlerde bulunmayı üstlendiği sözleşmedir*”. Bu tanımdan da açıkça anlaşılacağı üzere bu edimlerin, belirli periyotlar ile yerine getirilmesi gerekmektedir. Yalnızca bir defaya mahsus olmak üzere veya zaman zaman yapılan ödemeler, bu kapsamda

⁶⁰⁰ 12. HD, E. 2013/2929, K. 2013/12809, T. 04.04.2013. Aynı yöndeki diğer Yargıtay kararları için bkz. 12. HD, E. 2014/13978, K. 2014/16445, T. 05.06.2014; E. 2011/22825, K. 2012/7156, T. 12.03.2012; E. 2009/12388, K. 2009/20795, T. 28.10.2009. (<https://legalbank.net>, E.T. 22.11.2021).

⁶⁰¹ İİD, E. 6231, K. 6254, T. 17.12.1951. (Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 708).

⁶⁰² Necip Bilge, *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri* (Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1971), 418.

değerlendirilemez⁶⁰³. Bu ödemelerin süresi, aksi kararlaştırılmadığı sürece, gelir alacaklısının ömrü boyunca devam eder (TBK m. 607, II). Ancak taraflar bu sürenin, gelir borçlusunun veya sözleşmeye taraf olmayan üçüncü bir kişinin ömrü ile sınırlı olabileceğini de kararlaştırabilirler.

Kanun koyucu, ömür boyu gelir sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerektiğine yer vermiştir (TBK m. 608). Bu doğrultuda, bağımsız bir nitelikteki ömür boyu gelir sözleşmesinde, dönemsel olarak ödenecek miktarın ve bunların ödeme zamanlarının açıkça belirtilmesi gerekmektedir⁶⁰⁴. Yazılı şekil, bir geçerlilik şekli olduğundan, buna uyulmadığı takdirde yapılan sözleşme hüküm doğurmayacaktır (TBK m. 12, II; 608).

2.3.4.2 Ömür boyu gelir sözleşmesindeki hakların devri ve haczi

Maddi hukuk bakımından başkasına devri mümkün olmayan hakların, haczi de mümkün değildir⁶⁰⁵. Ancak bu devredilmezlik hâlinin kanun ile öngörülmüş olması gerekir. Aksi hâlde tarafların, bir hakkı devredilemez olarak kararlaştırmaları, bu hakkın haczedilemeyeceği sonucunu doğurmaz⁶⁰⁶. Yani o hakkın haczini engelleyecek bir kanun hükmü olmadığı sürece, bunun haczi her hâlükârda mümkündür. Ancak İİK m. 82, I/8 ile eski TBK m. 510'da ömür boyu gelir sözleşmesi bakımından istisnai bir duruma yer verilmiştir. Bu konuya ilişkin bir belirlemeye gidilmeden önce, bu sözleşme gereğince, alacaklıya ait olan iki hak bakımından bir ayrıma gitmek gerekir. Zira bu ayrım, İİK m. 82, I/8 ve eski TBK m. 510 ile ömür boyu gelir sözleşmesinde haczedilemez kılınan hakkın hangisi olduğunun belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Ömür boyu gelir sözleşmesi gereğince alacaklı, kök hakkı (ana hak) ile gelir alacağı hakkı elde eder. Kök hakkı, taraflar arasındaki borç ilişkisini oluşturan temel bir haktır⁶⁰⁷. Gelir alacağı hakkı ise, dönemsel olarak gelirin ödenmesi konusunda gelir

⁶⁰³ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 818. Bu ödemeler, haftalık, aylık, yıllık olarak belirlenebilir. (Hasan Ayrancı ve Fahrettin Aral, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 52).

⁶⁰⁴ Bilge, *Özel Borç Münasebetleri*, 420, 421.

⁶⁰⁵ Bkz. yuk. 1. 3. 2.

⁶⁰⁶ Kuru, *Cilt I*, 779; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 333; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 211; Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar*, 1215; Talih Uyar, "Borçlu, "Haczedilen Malın/Malların Kendisine Değil, Üçüncü Bir Kişiye Ait Olduğunu" Belirterek "Haczedilmezlik İddiası"nda Bulunabilir mi?," *Ankara Barosu Dergisi* 2, (2017): 236.

⁶⁰⁷ Cevdet Yavuz, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014): 1493; Eren, *Özel Hükümler*, 818.

alacaklısına ait olan talep hakkıdır⁶⁰⁸. Bu iki hak birbirine bağlıdır. Bu hakların birlikte bulunması durumunda da ömür boyu gelir sözleşmesinin varlığından söz edilir⁶⁰⁹. Bu haklar her ne kadar birbirlerine bağlı olsalar da bunların arasında birtakım farklılıklar mevcuttur. Şöyle ki kanun koyucu, TBK m. 610 (eski TBK m. 510) ile aksi kararlaştırılmadığı sürece gelir alacaklısının hakkını bir başkasına devredebileceğine yer vermiştir. Burada devri mümkün olan hak, gelir alacağı hakkı olup; bu madde, kök hakkı da içine alacak şekilde geniş yorumlanamaz⁶¹⁰. Dolayısıyla kök hakkın hem devri hem de haczi hiçbir surette mümkün değildir⁶¹¹.

Gelir alacağı hakkı bakımından ise, belirtildiği üzere bu hakkın devri, TBK m. 610 uyarınca mümkün olup; bu doğrultuda haczi de caizdir. Ancak eski TBK m. 510 ile birtakım koşulların bulunması durumunda, bu hakkın haczedilemeyeceğine dair istisnai bir hükme yer verilmişti. Buna göre, ömür boyu gelir sözleşmesinin, üçüncü kişi olan gelir alacaklısının lehine ivazsız olarak yapılmış olması gerekir. Ayrıca bu gelirin, sözleşmenin kurulması sırasında, haczinin mümkün olmadığına dair bir koşul öngörülmüş olmalıdır. Bu hâliyle yapılan ömür boyu gelir sözleşmesinde, gelir alacağının haczedilmesi mümkün değildir. Ancak yeni TBK'ya, eski TBK'daki m. 510'un bir kısmı alınmıştır. Yeni TBK'da, eski TBK m. 510'a karşılık gelen m. 610'daki gelir alacağı hakkının devri aynı şekilde düzenlenmişken; bu hakkın haczini engelleyen şartlara ise yer verilmemiştir. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'nda, m. 510'daki haczi engelleyen kısma ilişkin düzenlemenin, İİK m. 82, I/8'de düzenlendiği, uygulamada da ömür boyu gelir sözleşmesinin genellikle ivazsız yapılmadığı dikkate alınarak; bu kısma yer verilmediği belirtilmiştir⁶¹².

Kanaatimizce, İİK m. 82, I/8'de açık bir düzenleme bulunması karşısında, yeni TBK'da bu hükme yer verilmemesi bir eksiklik teşkil etmemektir. Zira m. 82, I/8 ile “*Borçlar Kanununun 510 uncu maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar*” haciz dışı tutulmuştur. İİK m. 82, I/8'de düzenlenen hak, gelir alacağı hakkıdır. Tarafların ömür boyu gelir sözleşmesini haczolunmamak üzere kurmaları durumunda, gelir alacaklısının, gelir alacağı hakkının haczi mümkün

⁶⁰⁸ Aydın Zevkliler ve Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (Ankara: Vedat Yayıncılık, 2016), 782.

⁶⁰⁹ Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku*, 782.

⁶¹⁰ Bilge, *Özel Borç Münasebetleri*, 423.

⁶¹¹ Yavuz, *Borçlar Hukuku*, 1502; Bilge, *Özel Borç Münasebetleri*, 423, 424.

⁶¹² Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu. (<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss321.pdf>, E. T. 03.12.2021).

olmayacaktır. Başka bir deyişle gelir borçlusu tarafından gelir alacaklısına ödenen dönemsel edimler haczedilemez. Ayrıca mezkûr hükümden anlaşılacağı üzere İİK m. 82, I/8, eski TBK m. 510'a atıf yapmakla yetinmiştir. Eski TBK m. 510'daki hükmün, yeni TBK'da mevcut olmaması karşısında ömür boyu gelir sözleşmesinin, ivazlı ya da ivazsız olması bakımından da bir ayrıma gidilemeyecektir. Bu sebeple eski TBK'nın aksine, her iki durum için de tarafların ömür boyu gelir sözleşmesinde haczedilmezlik koşuluna yer verebileceğini kabul etmek gerekir.

2.3.5 Ordu, zabıta malûlleri ile ailelerine, askeri malûller ile şehit yetimlerine, hava ve denizaltı mensuplarına yapılan bazı ödemelerin haczedilmezliği

Anayasa'nın 61. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Devlet savaş ve vazife şehitlerinin eş ve çocukları ile malûl ve gazi olanları koruyarak; toplumda kendilerine uygun bir yaşam düzeyi temin etmekle görevlidir. Bu uygun yaşam düzeyine katkı sağlayacak düzenlemelerden birisine İİK m. 82, I/9'da yer verilmiştir. Mezkûr bent ile üç ayrı grup bakımından haczedilmezlik kuralı tayin edilmiştir. Buna göre, *“Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malûl olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikramiyeleri, askeri malûllerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve 1485 numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri”* hacizden muaf tutulmuştur. Ayrıcalık tanınan bu üç grup ayrı ayrı ele alınmalıdır.

2.3.5.1 Ordu ve zabıta malûlleri ile bunların ailelerine bağlanan maaşlar

Haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanan ilk grup, ordu ve zabıta (kolluk) mensuplarıdır. Ordu ve zabıta mensuplarının görevleri sebebiyle malûl olmaları durumunda bunlara bağlanan emekli maaşları haczedilemez. Bunların haczedilmezlikten faydalanabilmesi için birtakım koşulların varlığı gerekir. Burada öncelikle borçlunun, ordu veya kolluk görevlisi olmalıdır. Dolayısıyla sivil memuriyetleri sebebiyle malûl olanlar, ilgili hüküm bağlamında değerlendirilemezler. O hâlde bu kişilere bağlanan emekli maaşlarının kısmen haczi mümkündür⁶¹³. Zira İİK

⁶¹³ Ansay, *İcra ve İflâs*, 108; Belgesay, *Şerh*, 188, 189; Akın, “Maaş ve Ücret,” 345; İnan, *İcra Takibi*, 63. Yargıtay da İİK m. 82, I/9'un ordu ve zabıta hizmetlerinden malûl olanlara hasredilmiş olduğunu dolayısıyla bu hizmet dışındaki malûliyet durumlarında bağlanan emeklilik maaşlarının, bu bent kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmektedir. İİD, T. 13.04.1943. (Aytemiz, *Takip Hukuku*, 25; Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 706).

m. 83 ile emekli maaşlarının dörtte birinden az olmayacak şekilde borçlu ve ailesinin geçinebilmelerini sağlayacak kısmın ayrılarak, haczedilebileceğine yer verilmiştir⁶¹⁴.

Ordu ve kolluk görevlisinin haczedilmezlikten faydalanabilmesi için bulunması gereken diğer bir koşul ise, bunların malûl bir duruma düşmesidir. Malûliyete ilişkin hükümler, 5510 Sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Bu Kanunun ilgili hükümleri incelendiğinde, adi ve vazife malûllüğü olmak üzere iki ayrı malûliyet hâline yer verildiği görülmektedir (5510 SK. m. 47; Geçici m. 6, VI). Bu noktada, İİK m. 82, I/9'daki malûliyet ifadesinin, her iki malûliyet durumunu kapsayıp kapsamadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Doktrinde Uyar, malûliyet durumunda, vazife veya adi olmak üzere bir ayrıma gidilmeksizin, her hâlükârda borçlunun haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabileceğini belirtmektedir⁶¹⁵. Yargıtay'ın eski tarihli bir kararı da bu yöndedir. Bahse konu karara göre, m. 82, I/9 ile adi malûliyet durumunda bağlanan emekli maaşlarının haczedilebileceğine yönelik herhangi bir kayıt ve işaret bulunmadığından, bu emekli maaşları da haczedilmemelidir⁶¹⁶. Ancak Yargıtay yeni tarihli başka bir kararında ise, kanun koyucunun vazife malûllüğü ile adi malûllüğü keskin çizgilerle birbirinden ayırarak, yalnızca vazife malûllüğü bakımından bir koruma getirdiğini dolayısıyla adi malûllük durumunda haczedilmezlikten faydalanmanın mümkün olmadığını belirtmiştir⁶¹⁷.

⁶¹⁴ Yavaş, "Maaş ve Ücret," 93. 5510 Sayılı Kanun kapsamında alınan emek maaşlarının haczi ise, İİK m. 83 çerçevesinde değerlendirilemez. Zira 5510 Sayılı Kanunun 93. maddesi uyarınca, emekli maaşları tamamen hacizden muaf tutulmuştur. Doktrinde de 93. maddenin, İİK m. 83'e göre daha özel bir hüküm niteliğinde olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda 5510 Sayılı Kanun çerçevesinde ödenmesi gereken emekli maaşları için İİK m. 83'ün uygulanamayacağını savunulmaktadır. (Yılmaz, *Şerh*, 482; Topuz, "Emekli Aylığının Haczedilmezliği," 3021, 3022; Tolga Akkaya, "5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Bu Kanunda 5754 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Cebri İcra Hukukundaki Güncel Gelişmeler," *Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Armağan*, (2009): 21).

⁶¹⁵ Uyar, "Haczi Caiz Olmayan," 580. Aksi yöndeki görüş için bkz. Akın, "Maaş ve Ücret," 345. Yazara göre, İİK m. 82, I/9, vazife malûllüğüne yönelik bir düzenlemedir.

⁶¹⁶ İİD, 1295/1119, T. 27.02.1958. (Akyazan, *İhtiyati Haciz*, 117, 118).

⁶¹⁷ "Belirtilen düzenleme, sadece ordu ve zabita hizmetlerinde malul olanlara mahsustur. Bunun haricindeki sivil memuriyetlerde malul olanlara bağlanan emekli aylıkları bu bent kapsamında değerlendirilemeyeceği gibi, maddenin Anayasa'nın 61. maddesi de dikkate alınmak suretiyle yorumlanması sonucu, korunması istenen hukuki menfaatin ordu ve zabita hizmetlerinin ifası dolayısıyla uğranılan maluliyetlere ilişkin olduğu, ordu ve zabita olarak görevli şahısların vazife malûllüğü kapsamında değerlendirilemeyen maluliyetlerinin bu bent kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır." 10. HD, E. 2009/16215, K. 2011/11350, T. 14.07.2011. Yine Yargıtay başka bir kararında, İİK m. 82, I/9'un yalnızca vazife malûllüğü hâline ilişkin olduğunu belirterek; öncelikle malûl aylığının (emeklilik maaşı) niteliğinin tespit edilerek değerlendirmesi yapılması gerektiğini belirtmiştir. 10. HD, E. 2013/10031, K. 2013/21426, T. 18.11.2013. (<https://legalbank.net>, E.T. 27.11.2021).

Kanaatimizce, Yargıtay'ın ikinci kararındaki yaklaşımı daha isabetlidir. Şöyle ki 5510 Sayılı Kanunun 47. maddesi uyarınca, “*sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden veya kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken ya da idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde meydana gelen kazadan doğmuş olursa*” vazife malûllüğünün söz konusu olacağı belirtilmiştir. İİK m. 82, I/9 ile ordu ve kolluk mensuplarının “görevleri dolayısıyla” ortaya çıkan malûliyetlerdeki emeklilik maaşları haciz dışı tutulmuştur. Anlaşılacağı üzere mezkûr düzenleme ile 5510 Sayılı Kanunun 47. maddesindeki vazife malûllüğüne ilişkin düzenleme bir uyum içindedir. Dolayısıyla İİK m. 82, I/9 ile korunmak istenen grubun, vazife malûlü olan ordu veya kolluk mensupları olduğu açıktır.

Ayrıca belirtmelidir ki 5510 Sayılı Kanunda vazife malûllüğü kavramının hem vazife hem de harp malûllüğü durumunu kapsamak üzere kullanılmış olduğu hükümler mevcuttur. (5510 SK. m. 3, XXX). Bu kapsamda borçlunun harp malûlü olması durumunda da İİK 82, I/9 uyarınca haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanacağı açıktır.

Ordu ve kolluk görevlisinin haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanabilmesi için aranan son şart ise, kendisine ya da ailesine maaş bağlanmış ya da bağlanacak olmasıdır. Zira kanun koyucu, ordu ve kolluk malûllerine ödenen ya da ödenecek olan emeklilik maaşları ile ailelerine bağlanan maaşları⁶¹⁸ haciz dışı tutmuştur. Bu doğrultuda emekli ikramiyesinin ise, haczedilmesi mümkündür. Yargıtay da ordudan malûl olarak emekliye ayrılan bir kişiye ödenecek emekli ikramiyesinin, İİK m. 82, I/9 bakımından haczine engel bir durum olmadığını belirterek; haczedilmezlik şikâyetinin reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir⁶¹⁹.

⁶¹⁸ Uyar, Haciz 7.6.1973, 6295/1194; 27.2.1958, 1295/1194.

⁶¹⁹ 12. HD, E. 2012/5726, K. 2012/23253, T. 02.07.2012. Ayrıca belirtmek gerekir ki emekli ikramiyesi niteliği itibari ile maaş ve ücret kapsamına da dâhil olmadığından, İİK m. 83 uyarınca kısmen haczedilmezlik kuralından da faydalanamaz. Bu yöndeki bir Yargıtay kararı için bkz. 12. HD, E. 2013/16716, K. 2013/22767, T. 18.06.2013. (<https://legalbank.net>, E.T. 25.11.2021). Sonuç olarak, emekli ikramiyesinin, takip konusu borç oranında haczedilmesi mümkündür.

2.3.5.2 Hava ve denizaltı çalışanlarına ödenen uçuş ve dalış tazminatı ile ikramiyeler

Hava ve denizaltı çalışanlarına ifa ettikleri görevler sebebiyle tazminat ve ikramiyeler ödenmektedir. Buna ilişkin düzenlemeler çalışanların bağlı bulunduğu kuruma göre farklılık arz etmektedir. Şöyle ki 3160 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğüne mensup olanlara “Emniyet Teşkilatı Uçuş ve Dalış Hizmetleri Tazminat Kanunu’nda”, 2629 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerine mensup olanlara ise “Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu’nda” yer verilmiştir. Mezkûr Kanunlarda yer verilen görevlilerin, öngörülen çalışma gün ve saatlerini yerine getirdikleri takdirde hak kazandıkları tazminatın ya da ikramiyelerin hazine ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Bunun yerine daha genel nitelikteki İİK’nın haczedilmezliğe ilişkin 82. maddesi ile bu tazminat ve ikramiyelerin haczedilemeyeceğine yer verilmiştir. Yargıtay da uçuş tazminatı ile ikramiyesi haczedilen borçlunun şikâyetinin, İİK m. 82, I/9 çerçevesinde değerlendirilerek; karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁶²⁰.

2.3.5.3 Askeri malûller ile şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve inhisar beyiye hisseleri

538 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, I/9’a, 1485 Sayılı Kanun uyarınca askeri malûller ile şehit yetimlerine ödenen “inhisar beyiye hisseleri ile terfi zammının” haczedilemeyeceğine ilişkin bir hüküm eklenmiştir. Ancak 1485 Sayılı Kanun, “2951 Sayılı Tekel Bey’iyeleri Üçte Birlerinin Dağıtımını Hakkında Kanun” ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bunu müteakip, 2951 Sayılı Kanunda, 3480 Sayılı “Malûller ile Şehit Dul ve Yetimlerine Tütün ve Alkol Ürünlerinin Satış Bedellerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun” ile yürürlükten kaldırılmıştır.

3480 Sayılı Kanunun, “*Faydalanacaklar*” başlıklı 3. maddesi ile “*Ödeme Esasları*” başlıklı 4. maddesi, 5217 Sayılı Kanunun 31. maddesi ile ilga edilmiştir. Bahsi geçen düzenlemeler, 5217 Sayılı Kanunun 4. maddesi ile 5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanununa eklenmiştir. Askeri malûller ile şehit yetimlerine yapılan ödemeler, Emekli Sandığı tarafından yapıldığı için söz konusu düzenleme isabetli olmuştur.

⁶²⁰ 12. HD, E. 2005/10775, K. 2005/15012, T. 07.07.2005. (<http://app.e-uyar.com>, E.T. 28.11.2021).

Sonuç olarak, 5434 Sayılı Kanunun (ek) 79. maddesi kapsamında yapılan ödemelerin haczedilmesi İİK m. 82, I/9 uyarınca mümkün değildir.

2.3.6 Öğrenci burslarının haczedilmezliği

2.3.6.1 Genel olarak

Öğrenci burslarının tamamen hacizden muaf olması gerektiğine ilişkin ilk düzenlemeye, 128 Sayılı “Askeri Öğrencilerin Harçlıkları Hakkındaki Kanunun” 5. maddesinin birinci fıkrasında yer verilmiştir. Buna göre, mezkûr Kanun uyarınca ödenecek harçlıkların haczedilmesi mümkün değildir. Ancak bu kanun tüm öğrencilere yönelik olmayıp yalnızca askeri öğrencilere ödenen burslar bu kapsama dâhildir. Dolayısıyla hukukumuzda bursların haczedilemeyeceğine ilişkin genel bir düzenleme mevcut değildir. Doktrinde Kuru, öğrenci burslarının tamamının değil yalnızca bir kısmının hacze konu olabileceğini belirtmekteydi⁶²¹. Yargıtay da bir kararında, mecburi hizmet yükümlülüğü karşılığında öğrenciye verilen bursun, ücret niteliğinde olduğunu belirterek; İİK’nın “kısmen haczi caiz olan şeyler” başlıklı 83. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişti. Bu doğrultuda öğrenci bursunun dörtte birinden az olmamak üzere haczedilmesi mümkündür⁶²².

2012 tarihli 5102 Sayılı “Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanunun” 4. maddesinin birinci fıkrasında, “Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumunca” öğrencilere ödenen gerek burs gerek kredi gerekse de nakdî yardımların haczedilemeyeceğine yer verilmiştir. Bu düzenlemeyi müteakip, 6352 Sayılı Kanunun 16. maddesi ile İİK m. 82, I/13’e “öğrenci burslarının” haczedilmeyeceğine dair hüküm eklenmiştir. Bu düzenleme, Anayasa’nın 42. maddesinde yer alan eğitim ve öğrenim hakkının, icra hukukundaki bir görünümüdür⁶²³. Ayrıca bireylerin belirli bir seviyede eğitim ve öğrenim birikimine sahip olması, toplumsal yaşamda insan onuruna yaraşır bir hayat sürmesinin de

⁶²¹ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 319.

⁶²² “Hakkında yapılan takip kat’ileşmiş bulunan borçlunun öğrenci olarak mecburî hizmet taahhüdü mukabilinde aldığı burs mahiyeti itibarıyla İcra ve İflâs Kanununun 83 üncü maddesinin şümulüne gireceğinden borçlunun geçinmesi için lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra kalan kısmın ayda alınan paranın ¼ den aşağı olmamak şartıyla haczi caiz bulunduğu halde mercice haczi caiz olmadığına karar verilmesi yolsuzdur.” İİD, 1815/1594, T. 10.04.1952. (Olgaç ve Köymen, *İcra İflas Kanunu*, 742). Doktrinde Akın, mecburi hizmet taahhüdü karşılığında verilen bursların, ekonomik bir değer taşıması sebebiyle alacaklıları tatmin etme ihtimalinin yüksek olduğunu belirterek, bunların İİK m. 83 kapsamında kısmen haczedilmesi gerektiğini savunmaktadır. (Akın, “Maaş ve Ücret,” 349).

⁶²³ Bu konuya ilişkin olarak bkz. §1, 1.4, 1.4.4, 1.4.4.2, 1.4.4.2.8.

gerekerindendir⁶²⁴. Haczedilmezliğin asıl amaçlarından birisi de borçlunun insan onuruna yaraşır bir hayat sürmesini sağlamaktır⁶²⁵. Dolayısıyla öğrenci burslarının haczedilemeyeceğine dair sevk edilen bu hüküm, sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesi bakımından önemli bir adımdır⁶²⁶.

2.3.6.2 Düzenlemenin kapsamı

Türk Dil Kurumu burs kavramını, “*Bir öğrencinin öğrenimini sürdürebilmesi veya bir kimsenin bilgi ve görgüsünü artırması için belli bir süre devlet veya özel kuruluşlarca ödenen aylık para*”⁶²⁷ olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla m. 82, I/13 çerçevesinde haczedilmeyecek olan şey de burs adı altında öğrencilere verilen aylık paradır. 5102 Sayılı Kanun ise haczedilmezliğin kapsamını daha geniş bir yelpazede tutmuştur. Yukarıda da belirtildiği üzere mezkûr Kanun ile bursun yanı sıra öğrenim kredisi ve nakdî yardımlarda haciz dışı bırakılmıştır. Bu doğrultuda, öğrenim kredisi ve nakdî yardımların, İİK bakımından haczine engel bir durum olmasa da 5102 Sayılı Kanun uyarınca bunların haczedilmesi mümkün değildir. Ancak bunların haczedilmemesi için Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumunca verilmesi gerekmektedir⁶²⁸.

5102 Sayılı Kanunda, burs verecek kurum bakımından İİK’nın aksine bir sınırlama olduğu görülmektedir. İİK’nın ilgili hükmüne bakıldığında, öğrenciye burs sağlayacak kurum ya da kişiler nezdinde herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Dolayısıyla kamu veya özel kurum ve kuruluşlar tarafından verilen burslar da m. 82, I/13’deki burs kavramına dâhil edilerek⁶²⁹, haczedilmemelidir. Vakıf ve dernekler tarafından öğrencilere verilen bursların da m. 82, I/13 çerçevesinde değerlendirilerek haczedilmemesi gerekir⁶³⁰. Son olarak, gerçek kişiler tarafından, öğrencilere verilen para da burs niteliğinde ise, bu paranın da haczi mümkün olmamalıdır.

⁶²⁴ Gözler, *Anayasa*, 197.

⁶²⁵ İnsan onuru ile haczedilmezlik kuralları arasındaki ilişkin için bkz. yuk. §1, 1.4, 1.4.4, 1.4.4.2, 1.4.4.2.1.

⁶²⁶ Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 179.

⁶²⁷ TDK, <https://www.tdk.gov.tr/>, E. T. 20.11.2021.

⁶²⁸ Doktrinde Yılmaz, bu konuda bir ayrıma gidilmeksizin, öğrenim kredilerinin de m. 82, I/13 çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. (Yılmaz, *Şerh*, 477).

⁶²⁹ Kuru, *El Kitabı*, 519; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 169; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 213; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 177; Coşkun, *Cilt II*, 2434.

⁶³⁰ Coşkun, *Cilt II*, 2434.

Öğrenci burslarının haczedilmezliğine dair kurallar bu şekilde olmakla birlikte öğrencinin kamu borçlusunu olması durumunda ise, uygulamada ayrıksı bir durum söz konusudur. Şöyle ki kamu alacaklarının tahsiline ilişkin 6183 Sayılı Kanunun 70. ve 74. maddeleri uyarınca, elektronik haciz (e-haciz) aracılığıyla Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumu tarafından öğrencilere sağlanan KYK bursları ve öğrenim kredilerine haciz konulmaktadır. 6183 Sayılı Kanunda haczi mümkün olmayan mallar (AATUHK, m.70), İİK'nın 82. maddesi ile büyük ölçüde bir benzerlik içindedir. Ancak 6183 Sayılı Kanunda öğrenci burslarının haczedilemeyeceğine dair bir hüküm mevcut değildir. Dolayısıyla öğrencinin kamu borçlusunu olması durumunda bursuna konulan haciz, hukuka uygun gibi gözükmemektedir. Yalnız konulan haciz 5102 sayılı Kanunun 4. maddesi kapsamında kalıyorsa, kanuna açıkça aykırılık teşkil etmemektedir. Zira öğrenci kamu borçlusunu olsa da Yüksek Öğrenim ve Yurtlar Kurumu tarafından verilen bursların haczedilmemesi gerekmektedir. Bunun haricinde kamu borçlusunu olan öğrencinin bursunun haczedilmesinin önünde bir engel yoktur. Burada İİK m. 82, I/13'de olduğu gibi 6183 Sayılı Kanunun 70. maddesine de öğrenci burslarının haczedilemeyeceğine ilişkin bir hüküm eklenmesi isabetli olur.

BÖLÜM 3: HACZEDİLMEZLİĞİN İLERİ SÜRÜLMESİ, İNCELENMESİ VE SONUÇLARI

3.1 İcra Müdürünün Haczedilmezlik Kuralları Bakımından Takdir Yetkisi

3.1.1 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önceki dönem

İcra müdürü alacaklının talebi üzerine, borçlunun mallarını haczeder. Ancak öncesinde de belirtildiği üzere borçlunun tüm malları kabili haciz değildir. Zira kanun koyucu borçluyu korumak için 82. madde uyarınca haczi mümkün olmayan birtakım mallara yer vermiştir. Bu doğrultuda icra müdürü, haciz talebini yerine getirirken bu malları haczedip etmeme noktasında takdir yetkisine sahip midir? Yargıtay kararlarında, İİK m. 79, I ve 85, I gereğince icra müdürünün takdir yetkisinin bulunmadığını, haczedilmezlik iddiasının ancak borçlu tarafından ileri sürülebileceğini belirtmiştir. Ayrıca Yargıtay m. 85, VI uyarınca menfaat dengesinin alacaklı yararına kullanılmasının bir zorunluluk olduğunu dolayısıyla borçlunun tüm mallarının haczedilebileceğini ifade etmiştir⁶³¹. Yargıtay'ın bu yöndeki uygulaması, doktrinde eleştirilere yol açmıştır⁶³². Bu durum, öncelikle kanunilik ilkesi çerçevesinde değerlendirilmiş ve bu ilkenin birkaç noktada ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Kanunilik ilkesi gereğince, icra faaliyetleri kanun ile görevlendirilmiş kişiler tarafından, kanunun çizdiği sınırlar dâhilinde yerine getirilir⁶³³. Bu doğrultuda, m. 82'deki “*aşağıdaki şeyler haczolunamaz*” şeklindeki ifade, öncelikli olarak icra müdürüne hitap etmektedir⁶³⁴. Dolayısıyla icra müdürü, haciz işlemini

⁶³¹ HGK, E. 2009/12-213, K. 2009/244, T. 10.06.2009; E. 2009/12-213, K. 2009/244, T. 10.03.2009; E. 2008/12-595, K. 2008/558, T. 24.09.2008; E. 2008/12-433, K. 2008/430, T. 18.06.2008; 2004/12-202, K. 2004/196, T. 31.03.2004. (<https://legalbank.net>, E.T. 10.03.2022).

⁶³² Kuru, *Cilt I*, 838; Kuru, *El Kitabı*, 526; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 212; Hakan Pekcanitez, *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet* (Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1986), 63; Özeker, *Temel Haklar*, 135; Sema Taşpınar Ayvaz, “İcra Müdürünün Yetkilerinin Kısıtlanmasına İlişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararının Eleştirisi,” *Terazi Hukuk Dergisi* 10, (2007): 74 vd.; Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 13; Akil, “Meskeniyet İddiası,” 787; Akkaya, “Haczedilmezlik,” 846; Çiftçi, *Menfaat Dengesi*, 309; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 237, 238; Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 49; Taneri, *Şikâyet*, 22, 23; Akkıran, *Haczedilmezlik*, 138; Balkan, *Haczedilmezlik*, 33; Döner, “Aile Konutu,” 151, 152; Şeker, “Haczedilmezlik,” 139. Yargıtay'ın uygulamasını mesken hacizleri bakımından isabetli bulan görüşler için bkz. Kuru, *Cilt I*, 820 dn. 184a; Postacioğlu, *İcra Hukuku*, 363, 364; Postacioğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 426; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 582; Uyar, *Şerh*, 7249; Mehmet Yalçın, “İcra ve İflâs Hukukunda Mesken Haczi” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 2009), 44, 45.

⁶³³ Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 234, 235; Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 48.

⁶³⁴ Kuru, *Cilt I*, 838; Taşpınar Ayvaz, “Eleştiri,” 74, 75.

gerçekleştirirken 82. maddeye göre bir malın haczedilip edilemeyeceğinin tespitinde birinci derecede görevlidir⁶³⁵. Ayrıca m. 102, IV ile haciz kabil mallar alacağı karşılığa yeterli gelmediği takdirde bunun haciz tutanağına yazılacağına ve m. 105 ile haczi kabil mal bulunmaz ise haciz tutanağının, aciz vesikası hükmünde olacağına yer verilmiştir. Bu durum, icra müdürünün yalnızca haczi mümkün olan mallar üzerinde haciz işlemi tesis edebileceğinin bir göstergesidir⁶³⁶. Kanundaki bu düzenlemeler karşısında icra müdürünün takdir yetkisinin bulunmadığının kabulü ise, kanunilik ilkesinin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

İcra müdürünün takdir yetkisinin bulunmadığının kabulü kanunilik ilkesinin başka bir yönden daha ihlaline sebebiyet vermektedir. Şöyle ki icra hukukuna hâkim olan ilkelerden birisi tasarruf ilkesidir. Ancak hem alacaklının hem de borçlunun tasarruf yetkisinin sınırsız olduğundan bahsedilemez. Bu yetkinin sınırlarını, kanunilik ilkesi oluşturur⁶³⁷. Bu doğrultuda alacaklının tasarruf yetkisinin bir görünümü olan haciz talebi, icra müdürü tarafından yerine getirilirken kanunilik ilkesine riayet edilmelidir. Zira İİK m. 85, VI ile haciz koyan müdürün haciz sırasında, borçlu ile alacaklı arasındaki menfaati dengelemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir⁶³⁸. Bu yükümlülüğe rağmen icra müdürü, alacaklının talebi ile borçlunun malları arasında 82. madde gereğince haczi caiz olan ve olmayan şeklinde bir ayırım yapmaksızın haciz işlemini gerçekleştirmesi, menfaat dengesinin alacaklı lehine bozulmasına dolayısıyla da kanunilik ilkesinin zedelenmesine sebebiyet vermektedir⁶³⁹.

Kanunilik ilkesinin hedeflerinden birisi, hukuki güvenliğin sağlanmasıdır. Bu noktada kanunilik ilkesi ile hukuki güvenlik ilkesi yakın bir ilişki içinde olup, birbirini

⁶³⁵ Kuru, *El Kitabı*, 526; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 278; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 355; Taşpınar Ayvaz, “Eleştiri,” 75; Akil, “Meskeniyet İddiası,” 787; Akkaya, “Haczedilmezlik,” 852; Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 10.

⁶³⁶ Akkaya, “Haczedilmezlik,” 853.

⁶³⁷ Özekes, *Temel Haklar*, 74.

⁶³⁸ İcra müdürünün haciz sırasındaki takdir yetkisini, taraflar arasındaki menfaat dengesine uygun olarak kullanması gerektiğine ilişkin olarak bkz. Çiftçi, *Menfaat Dengesi*, 310 vd. Haczedilmezlik kurallarının, borçlu ile alacaklı arasındaki menfaat dengesini sağlamayı amaçladığına ilişkin olarak bkz. yuk. §1, 1.4, 1.4.3.

⁶³⁹ Özekes, *Temel Haklar*, 91; Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 12; Akkaya, “Haczedilmezlik,” 857. Doktrinde Taşpınar Ayvaz, icra müdürlerinin takdir yetkisine ilişkin değerlendirmede, 85. maddeye atıf yapılmasının gereksiz olduğunu haczedilemeyeceği açıkça belirtilen mallar bakımından icra müdürünün, menfaat dengeleme veya değerlendirme yetkisinin bulunmadığını ifade etmektedir. (Taşpınar Ayvaz, “Eleştiri,” 76)

tamamlamaktadır⁶⁴⁰. Dolayısıyla icra müdürünün takdir yetkisinin bulunmadığının kabulü aynı zamanda hukuki güvenlik ilkesini de ihlal etmektedir⁶⁴¹.

İcra müdürüne takdir yetkisi tanınmaması, takip ekonomisi ilkesini de dolaylı olarak ihlal etmektedir. Şöyle ki icra müdürüne takdir yetkisi tanınmamasının sebeplerinden birisi de “borçlu haczedilen malının 82. madde kapsamında haczedilemeyeceği kanaatinde ise şikâyet yoluna başvurup, haciz işlemini iptal ettirebilir” şeklindeki yaklaşımdır. Ancak takip ekonomisi ilkesi gereğince, takibin ve icra faaliyetlerinin, kısa süre zarfında basit ve ucuz bir şekilde sonuçlandırılması asıldır⁶⁴². Bu noktada “borçlu haczedilemez nitelikteki malı için şikâyet yoluna başvursun” düşüncesinden hareketle yapılacak her haciz işlemi, gereksiz yere şikâyet yoluna başvurulmasına dolayısıyla da takip sürecini uzatarak, zaman kaybına ve lüzumsuz masraflara neden olacaktır⁶⁴³.

3.1.2 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonraki dönem

6352 Sayılı Kanun ile İİK m. 82, IV’e “*icra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir*” şeklinde bir bent eklenmiştir⁶⁴⁴. Böylece icra müdürünün, bir malı 82. maddedeki haczedilmezlik kurallarına göre haczedip etmeme noktasında takdir yetkisinin bulunduğu açıkça hükme bağlanmıştır⁶⁴⁵. İcra müdürünün bu yetkisi, 82.

⁶⁴⁰ Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 47.

⁶⁴¹ Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 49.

⁶⁴² Ejder Yılmaz, “Usul Ekonomisi,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2008): 244, 245; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 27; Özekes, *Temel Haklar*, 82; Aslan, “Hacizde Sıra,” 271. Bu ilke, maddi gerçekliği sağlama yolunda “çabukluk ve ucuzluk” şeklinde anlaşılabilir, uygulanmalıdır. (Yılmaz, “İnsan Hakları,”162).

⁶⁴³ Özekes, *Temel Haklar*, 216.

⁶⁴⁴ Kanunun gerekçesinde, Doktrindeki eleştiriler sonucunda, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesinin sağlanması, takip sürecinin hızlandırılması ve uygulamadaki işleyişe dair sorunların giderilmesinin hedeflendiği belirtilmiştir. (<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/yargi-hizmetlerinin-etkinlestirilmesi-amaciyla-bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasi-ve-basinyayin/gerekce>, E. T. 10.03.2022).

⁶⁴⁵ Yargıtay da 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda, borçlunun mallarının 82. madde uyarınca haczedilip edilemeyeceğinin icra müdürü tarafından değerlendirmesi gerektiği yönünde kararlar vermeye başlamıştır. Şöyle ki “... kural olarak, icra müdürünün haciz talebini yerine getirme konusunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmadığının kabulü gerekir. Ancak kural bu olmakla birlikte, İİK'nun 82. maddesine 02/07/2012 tarih ve 6352 Sayılı Kanun'un 16. maddesi ile eklenen son fıkrada yer alan “*İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir*” düzenlemesi karşısında, icra memurunun, haczi talep edilen malın bu madde uyarınca haczinin kabul olup olmadığını değerlendirerek, bu doğrultuda haciz talebini yerine getirip getirmeme konusunda takdir yetkisi bulunduğunun kabulü gerekir.” 12. HD, E. 2019/11515, K. 2019/14498, T. 09.10.2019. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. 12. HD, E. 2015/519, K. 2015/11236, T. 27.04.2015; E. 2015/539, K. 2015/2800, T. 16.02.2015; E. 2013/10605, 2013/19613, T. 28.05.2013; E. 2013/32911, K. 2013/39061, T. 09.12.2013. (<https://legalbank.net>, E.T. 13.03.2022).

maddede düzenlenen her bent bakımından ayrı ayrı görünüm şekli kazanmaktadır. Örneğin, m. 82, I/2 uyarınca borçlunun icra ettiği ekonomik faaliyet, sermayesinden daha ziyade bedeni çalışmasına dayanıyorsa; mesleki eşyaları haczedilemez. Bu kapsamda icra müdürü öncelikle borçlunun ekonomik faaliyetinde, sermayenin mi yoksa bedeni çalışmanın mı ön planda olduğuna karar vermelidir. İcra müdürü bu faaliyetin yerine getirilmesinde borçlunun bedeni çalışmasının ön planda olduğuna karar verirse, bu mesleğin sürdürülebilmesi için lüzumlu olan eşyaların nelerden ibaret olabileceğini takdir etmelidir⁶⁴⁶. İcra müdürünün bu değerlendirmesi sırasında, borçlu ve alacaklı da malın haczedilip edilemeyeceği noktasında beyanda bulunabilir⁶⁴⁷. Ancak bu beyanlar icra müdürü açısından bağlayıcı değil yalnızca yol gösterici bir nitelik taşımaktadır⁶⁴⁸.

İcra müdürü takdir yetkisi sonucunda, malın 82. madde uyarınca haczi caiz olmayan bir mal olduğuna kanaat getirirse, o mal için haciz talebini reddeder. Buna karşın malın haczinin caiz olduğuna kanaat getirirse, haciz talebini kabul ederek; malı haczeder. İcra müdürü malın haczedilebilir olup olmadığı noktasında tereddütte kalırsa, o malı haczetmeli midir? Bu noktada m. 82, IV’de bir açıklık bulunmamaktadır. Doktrinde icra müdürünün kararsız kalması durumunda, alacaklının haciz talebini kabul ederek, haciz işlemi gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir⁶⁴⁹. Böyle bir durumda alacaklı lehine davranmak daha doğru olup, haciz işlemi ile birlikte borçlunun, mal kaçırma tehlikesi bertaraf edilecektir⁶⁵⁰.

3.2 Haczedilmezlik Şikâyeti

3.2.1 Genel olarak

Borçlu, haczedilen bir malının, İcra ve İflâs Kanunu’nun 82. maddesi gereğince haczi caiz olmadığından hareketle “haczedilmezlik iddiasını” öne sürebilir. Zira icra müdürünün kendiliğinden haczi kaldırma gibi bir yetkisi bulunmamaktadır⁶⁵¹. Ancak

⁶⁴⁶ Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 287.

⁶⁴⁷ Kuru, *Cilt I*, 837; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 278.

⁶⁴⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 163.

⁶⁴⁹ Uyar, *Şerh*, 7287; Uyar, *Değişiklikler*, 30; Coşkun, *Cilt II*, 2291.

⁶⁵⁰ Uyar, *Şerh*, 7287; Uyar, *Değişiklikler*, 30. Doktrinde Postacıoğlu/Altay da icra müdürünün mesken hacizlerinde takdir yetkisini kullanırken yanılmasının, borçluyu bir zarara uğratmayacağını belirtmektedir. Nitekim borçlu meskeniyet iddiasında bulunurken malının elinden alınmamasını hedeflediğinden haciz işlemiyle de borçlunun bu malını elinden çıkarması önlenmiş olur (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 449).

⁶⁵¹ “Alacaklının icra mahkemesine başvurusu, icra müdürlüğünün 21.11.2014 tarihli kararının kaldırılmasına ilişkindir. Başvuru bu haliyle haczedilmezlik şikâyetine ilişkin olup, icra

kanun koyucu haczedilmezlik iddiasını ileri sürmesi bakımından borçluya yol gösteren ayrı bir hüküm tesis etmemiştir. Dolayısıyla burada borçlunun haczedilmezlik iddiasını şikâyet yoluyla mı itiraz yoluyla mı ileri süreceğinin tespit edilmesi gerekir.

Doktrinde Balkan, haczedilmezlik iddiasının, itiraz yolu ile öne sürülmesinin daha isabetli olacağını belirtmektedir. Zira 16. maddede haczedilmezlik müessesesine yer verilmemiş, bu madde ile temelde borçlu ve icra müdürü arasındaki ilişki düzenlenmiştir. Buna rağmen haczedilmezlik itirazının, şikâyete dönüştürülerek; 16. maddeye dâhil edilmesi, bu maddenin kapsamının genişletilmesine yol açmaktadır⁶⁵².

Haczedilmezliğin itiraz olarak ileri sürülmesi gerektiğini savunan bu görüşe birkaç noktada katılmak mümkün değildir. Şöyle ki 16. madde ile şikâyetin sebeplerine yönelik olarak bir sınıflandırmaya yer verilmiş olup, bu sebeplerin hangi durumlar için öngörüldüğüne ilişkin ayrıca bir belirleme yapılmamıştır. Bir an için tek tek bunlara yer verildiği düşünülürse, icra hukukunda aktif bir yol olarak başvuru şikâyet kurumunun kapsamı sınırlandırılmış olur. Zira belirlenen hâller dışında şikâyet yoluna müracaat edilemez. Böylece ilgili hüküm (m. 16) güncel sorunlara cevap vermekte yetersiz kalır. Bu durum ise, hak arama özgürlüğü ile bağdaşmaz. Ayrıca böyle bir belirleme, kanun yapma tekniği bakımından da uygun olmaz.

Bu görüşe İcra ve İflâs Hukukunda, itiraza atfedilen görev bakımından katılmak da mümkün değildir. Zira itiraz, takip hukukundan kaynaklanabileceği gibi çoğunlukla maddi hukuktan kaynaklı sebeplerden ya da icra müdürünün kendiliğinden dikkate alamayacağı hususlardan ötürü ileri sürülür⁶⁵³. Şikâyet ise, maddi hukuk değil, takip hukuku kaynaklı hükümlerin yanlış uygulanması ya da hiç uygulanmaması durumu için öngörülmüştür⁶⁵⁴. Haczedilmezlik iddiası da maddi hukuktan değil takip hukukundan kaynaklanmaktadır. Daha açık bir ifade ile icra müdürünün takdir yetkisini kullanırken, takip hukukuna ilişkin hükümleri yanlış uygulaması söz konusudur⁶⁵⁵. Dolayısıyla haczedilmezlik iddiasının itiraz yoluyla değil, şikâyet

mahkemesinin gerekçesinin aksine, icra memurunun kendiliğinden haczi kaldırma yetkisi yoktur. İİK. nun 16. Maddesi hükmü uyarınca, ilgili tarafından yapılacak şikâyet üzerine, ancak icra mahkemesince taşınmaza konulan haczin kaldırılmasına karar verebilir.” 12. HD, E. 2015/7718, K. 2015/22662, T. 01.10.2015. (Muşul, *Şikâyet*, 72). Haciz işleminin, idari bir işlem niteliğinde olduğu dolayısıyla bu işlemin kaldırılmasının kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Akgün, *Haciz*, 61.

⁶⁵² Balkan, *Haczedilmezlik*, 26.

⁶⁵³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 144; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 27; Özkes, *Temel Haklar*, 82; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 104.

⁶⁵⁴ Kulaksız, “İcranın Geri Bırakılması,” 9.

⁶⁵⁵ Bkz. aşa. §3, 3.2, 3. 2. 2.

yoluyla ileri sürülmesi gerekir. Aksi hâlde şikâyet yolunun düzenleniş amacına aykırılık söz konusu olur. Öte yandan itiraz, takibin yapıldığı icra dairesinde ileri sürülür (İİK m. 62, I). Kural olarak o icra dairesi de haciz işlemini gerçekleştiren icra dairesidir. Bu doğrultuda borçlunun haczedilmezlik iddiası, o malın 82. madde kapsamına dâhil olmadığına yani haczinin caiz olduğuna kanaat getiren icra dairesi tarafından incelenir. Bu durumda icra dairesinin kararını değiştirmeyeceği aşikâr olup, haczedilmezlik bakımından itiraz yolu işlevsiz kalır. Ayrıca haczedilmezlik iddiasının mahkeme önünde ileri sürülememesi, adil yargılanma hakkının da ihlal edilmesi anlamına gelir.

Açıklanan sebeplerden ötürü, doktrinde⁶⁵⁶ ve Yargıtay kararlarında da⁶⁵⁷ belirtildiği üzere haczedilmezlik iddiası “şikâyet yolu” ile ileri sürülür. Bu doğrultuda, haczedilmezlik şikâyeti bakımından İİK’da özel bir düzenleme bulunmadığı için m. 16’da genel bir düzenleme ile yer verilen şikâyet müessesesine ilişkin hususlar burada uygulama alanı bulur.

3.2.2 Haczedilmezlik şikâyetinin sebebi

Şikâyet yoluna gidebilmek için somut olayda, şikâyet sebeplerinden birisinin vuku bulması gerekir⁶⁵⁸. Kanun koyucu 16. madde ile dört ayrı şikâyet sebebi öngörmüştür. Bunlar sırasıyla kanuna aykırılık, işlemin olaya uygun olmaması, bir hakkın yerine getirilmemesi ve sebepsiz olarak sürüncemede bırakılmasıdır. Burada kanuna aykırılık hâli genel şikâyet sebebini teşkil etmektedir. Bahsi geçen diğer şikâyet sebepleri ise, özel şikâyet sebebidir. Ayrıca kanunda yer verilmeyen kamu düzenine aykırılık hâli de şikâyet yoluyla ileri sürülebilir⁶⁵⁹. Bu kapsamda

⁶⁵⁶ Arar, *Cilt I*, 190; Belgesay, *Şerh*, 170; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 82; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 344; İnan, *İcra Takibi*, 67; Özcengiz, *Tetkik Mercii*, 51; Yıldırım, “İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi,” 108; Yılmaz, *Şerh*, 478; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 278; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 197; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 355; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 163; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 136; Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 282; Taşpınar Ayvaz, “Eleştiri,” 75; Muşul, *Şikâyet*, 72; Uyar, “Haczedilmezlik İddiası,” 242; Oskay, Koçak, Deyneki ve Doğan, *Cilt II*, 2325; Özmumcu, “Takdir Hakkı,” 514; Akgün, *Haciz*, 85; Çiftçi, *Menfaat Dengesi*, 272; Taneri, *Şikâyet*, 38, 39; Nazif Kaçak, *Açıklama ve İçtihatlarla Haczedilmezlik* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006), 48; Kaçak, *Şikâyet*, 440; Akkıran, *Haczedilmezlik*, 116.

⁶⁵⁷ “İİK’nun 82. Maddesi hükümlerine göre haczedilmezlik iddiaları, İİK’nun 16.1. maddesi uyarınca şikâyet hükmünde olup ...” 12. HD, E. 2014/1618, K. 2014/20527, T. 08.09.2014. (Muşul, *Şikâyet*, 471 dn. 731).

⁶⁵⁸ Taneri, *Şikâyet*, 133.

⁶⁵⁹ Belgesay, *Şerh*, 64; Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 9; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 19; Kuru, *Cilt I*, 94 vd; Yılmaz, *Şerh*, 95; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 95 vd; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 66; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 46; Muşul, *Şikâyet*, 251; Kaçak, *Şikâyet*, 68.

haczedilmezlik şikâyetinin, şikâyet sebeplerinin hangisinden ya da kamu düzenine aykırılıktan kaynaklandığı önem arz etmektedir. Zira haczedilmezlik şikâyetinin süresi, buna göre şekillenmektedir.

Haczedilmezlik şikâyetinin kaynağına ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Doktrindeki bir görüşe göre, icra müdürünün yaptığı haciz, 82. maddeye aykırılık teşkil edeceğinden, borçlu haczedilmezlik şikâyetini “kanuna aykırılığa” dayandırmalıdır⁶⁶⁰. Doktrindeki diğer bir görüşe göre, 82. madde ile icra müdürüne takdir yetkisi tanındığından, şikâyet sebebi “işlemin hadiseye uygun olmaması” durumudur⁶⁶¹. Doktrinde ileri sürülen başka bir görüş ise, 82. maddeye aykırı hâlde bir haciz işlemi gerçekleştirildiğinden, haczedilmezlik şikâyetinin “kamu düzenine aykırılık” hâline dayandırılması gerektiği yönündedir⁶⁶².

Kanaatimizce burada haczedilmezlik şikâyetinin sebebini tespit edebilmek için öncelikle 82. maddedeki haczedilmezlik kurallarının, kamu düzeni ile ilişkili olup olmadığı yönünde bir ayırım yapılmalıdır. Zira 82. maddenin bazı bentleri doğrudan kamu düzeni düşüncesi ile öngörülmüştür⁶⁶³. Nitekim borçlunun haczi caiz olmayan bir malının haczedilmesi, borçlunun menfaatinin yanı sıra kamu düzeninin ve kamu vicdanının ihlaline sebebiyet verebilmektedir⁶⁶⁴. Örneğin, borçlu için çok gerekli olan giyecek, yiyecek, yakacak gibi bir eşyanın haczinin önlenmesi insani değerlere saygı ve kamu düzeninin bir gereğidir⁶⁶⁵ (m. 82, I/3; 6). Yine Devlet mallarının haczi de kamu düzeni ile ilişkili olduğundan, bu durumda da yapılan haciz kamu düzenine aykırılık teşkil edecektir⁶⁶⁶ (m. 82, I/1). Dolayısıyla kamu düzeninin ihlalinin söz

⁶⁶⁰ Ansay, *İcra ve İflâs*, 31, 32; Akgün, *Haciz*, 127; Yalçın, “Mesken Haczi,” 93; Balkan, *Haczedilmezlik*, 33. Doktrinde Özçelik, icra müdürünün takdir yetkisinin sınırını genişlettiğinden bahisle kanuna aykırılık hâlinin şikâyet sebebi olacağını belirtmektedir (Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 237). Doktrinde Muşul da haczedilmezlik şikâyetinin sebebini “kanuna aykırılık” olarak belirtmekte ancak bazı haczedilmezlik kurallarını kamu düzenine aykırılık ile ilişkilendirmektedir. (Muşul, *Şikâyet*, 145 vd.).

⁶⁶¹ Kuru, *Cilt I*, 90; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 90; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 91 dn. 344; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 240, 255; Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra Hukukunda Şikâyet* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2021), 291.

⁶⁶² Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 47; Aslan, “Hacizde Sıra,” 313; Akkaya, “Haczedilmezlik,” 862.

⁶⁶³ Burada bahsi geçen “kamu düzeni” ile haczedilmezliğin amaçlarından birisi olan “kamu düzeninin temin edilmesi” hususu birbirinden farklıdır.

⁶⁶⁴ Muşul, *Haciz*, 471

⁶⁶⁵ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 325; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 279; Pekcanitez, *Şikâyet*, 88; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 163; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 28.

⁶⁶⁶ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 28; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2326; Taneri, *Şikâyet*, 43.

konusu olduğu bir durumda, haczedilmezlik Şikâyetinin kaynağı kamu düzenine aykırılık olacaktır.

Diğer haczedilmezlik kuralları bakımından ise, haczedilmezlik Şikâyeti “işlemin somut olaya uygun olmaması” durumundan kaynaklanmaktadır. Zira kanun koyucunun icra müdürüne takdir yetkisi tanıdığı bir durumda bu yetkinin yanlış kullanılması söz konusudur. Bu noktada 6352 Sayılı Kanundan önce icra müdürünün takdir yetkisine ilişkin İİK’da bir düzenlemenin yer almaması, Şikâyetin kaynağı bakımından önemi değildir. Zira kanun koyucu takdir yetkisini, açıkça tanımamıŐ olsa da ilgili hükmün amacından icra müdürünün takdir yetkisi olduğu anlaşılıyorsa, bu durum da takdir yetkisinin varlığını kabul etmek için yeterli sayılmaktadır⁶⁶⁷. Dolayısıyla 6352 Sayılı Kanunun öncesi ve sonrası için bir ayırım gözetmeksizin, 82. maddeye aykırı olarak gerçekleştirilen bir haciz söz konusu olduğunda Şikâyetin kaynağı “işlemin somut olaya uygun olmaması” hâlidir.

3.2.3 Haczedilmezlik Şikâyetinde süre

3.2.3.1 Şikâyet süresi

Şikâyet süresi hak düşürücü bir nitelikte olup, kural olarak zamanında ileri sürülmediği takdirde Şikâyete konu işlem taraflar açısından kesinleşmektedir⁶⁶⁸. Dolayısıyla haczedilmezlik Şikâyetinin kanunen öngörülen sürede yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda haczedilmezlik Şikâyetinin süresi bakımından özel bir düzenlemeye gidilmediğinden, bu süre genel hükümler uyarınca tespit edilmelidir. Kanun koyucu, İİK m. 16 ile Şikâyet süresini belirlerken, Şikâyetin kaynağı bakımından bir ayrıma gitmiştir. Öncesinde de belirtildiği üzere haczedilmezlik kuralları bakımından Şikâyetin kaynağı somut olaya göre farklılık arz ettiği için burada Şikâyet süresi açısından ikili bir ayrıma gidilmelidir.

⁶⁶⁷ Üstündağ, *İcra Hukuku*, 58; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 62; Öznumcu, “Takdir Hakkı,” 490; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 291.

⁶⁶⁸ İbrahim Akın ve Tansu Akın, *İcra Müdürlüğü İŞlemlerinin Şikâyet Yoluyla Denetimi* (Ankara, 1997), 53; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 44, 45; Pekcanitez, *Şikâyet*, 68; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 113; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 318, 319; Muşul, *Şikâyet*, 246, 247.

3.2.3.1.1 Şikâyetin süreyle sınırlı olduğu haczedilmezlik kuralları

Kanun koyucu şikâyetin “işlemin somut olaya uygun olmaması” durumunda şikâyeti süreyle sınırlandırmıştır. Buna göre şikâyet yoluna yedi gün içinde başvurulması gerekmektedir (İİK m. 16, I).

Haczedilmezlik kurallarının büyük bir kısmı da (İİK m. 82, I/2; 4; 5; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13) yedi günlük şikâyet süresine tabidir⁶⁶⁹. Bu noktada doktrindeki bir görüşe göre, meskeniyet şikâyeti (m. 82, I/12) bakımından yedi günlük süre uygulanmamalı şikâyet herhangi bir süreye bağlanmadan borçlu tarafından her zaman ileri sürülebilir⁶⁷⁰. Bu görüşün temelinde, ortalama standartlara sahip bir meskene ilişkin haczedilmezlik şikâyetinin yedi gün gibi kısa bir süre ile sınırlandırılmasının, borçlu ve ailesi bakımından ağır neticelere yol açacağı düşüncesi bulunmaktadır⁶⁷¹. Buna karşın Yargıtay ise meskeniyet şikâyetinin yedi günlük süre içinde ileri sürülmesi gerektiğini içtihat hâline getirmiştir⁶⁷².

Doktrinde Balkan, İİK m. 82, I/4 uyarınca çiftçinin haczedilemeyen malları bakımından da haczedilmezlik şikâyetinin süre ile sınırlandırılmayacağını belirtmektedir⁶⁷³. Ancak Yargıtay borçlu çiftçinin, geçimini temin ettiği arazisinin haczedildiği bir olayda, haczedilmezlik şikâyetinin yedi gün içinde ileri sürülmediğinden bahisle şikâyetin süre bakımından reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir⁶⁷⁴.

Son olarak doktrinde, m. 82, I/9 uyarınca bağlanan maaş veya ödenen tazminatların, kamu düzenini ilgilendirdiğinden bahisle haczedilmezlik şikâyetinin süresiz olması gerektiği belirtilmektedir⁶⁷⁵. Yargıtay da eski tarihli bir kararında, İİK

⁶⁶⁹ 82. maddedeki haczedilmezlik kuralları için yapılacak şikâyetin süre ile sınırlandırılmaması gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Balkan, *Haczedilmezlik*, 28; Şeker, “Haczedilmezlik,” 135.

⁶⁷⁰ Akil, “Meskeniyet İddiası,” 790; Namlı, “Aile Konutu,” 3112; Balkan, *Haczedilmezlik*, 67; Gürtürk, “Haline Münasip Ev,” 104. Meskeniyet şikâyetinin yedi günlük süre ile sınırlı olması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 114; Muşul, *Şikâyet*, 481; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 175; Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 555; Taneri, *Şikâyet*, 135; Kaçak, *Haczedilmezlik*, 70.

⁶⁷¹ Akil, “Meskeniyet İddiası,” 790; Gürtürk, “Haline Münasip Ev,” 104.

⁶⁷² 12. HD, E. 2020/671, K. 2020/8623, T. 14.10.2020; E. 2019/9217, K. 2020/4819, T. 16.06.2020; E. 2019/9732, K. 2019/12852, T. 17.09.2019; E. 2018/708, K. 2019/8691, T. 21.05.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 23.01.2022).

⁶⁷³ Balkan, *Haczedilmezlik*, 56. Aksi yöndeki görüş için bkz. Muşul, *Şikâyet*, 227.

⁶⁷⁴ 12. HD, E. 2013/16577, K. 2013/24605, T. 01.07.2013. (<https://legalbank.net>, E.T. 26.01.2022).

⁶⁷⁵ Kuru, *El Kitabı*, 512; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 174. İİK m. 82, I/9’un kamu düzenine ilişkin olmadığı için yedi günlük süre içinde şikâyet yoluna başvurulması gerektiğine yönelik görüşler için bkz. Muşul, *Şikâyet*, 281; Aydın, *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*, 34; Tuğba Korkmaz Dağlı, “Maaş ve Ücret Haczi” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021), 103.

m. 82, I/9'un kamu düzeni ile ilgili olduğunu dolayısıyla şikâyetin süre ile sınırlandırılmayacağını belirtmiştir⁶⁷⁶. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, ordu hizmetinden malulen emekli olan borçluya bağlanan emekli maaşının haczedilmesinde kamu düzenine ihlal eden bir durumun olmadığını belirterek; m. 82, I/9 uyarınca ileri sürülecek haczedilmezlik şikâyetinin süreyle sınırlı olduğuna karar vermiştir⁶⁷⁷.

3.2.3.1.2 Şikâyetin süreyle sınırlı olmadığı haczedilmezlik kuralları

Kanun koyucu m. 16 ile şikâyet sebeplerinin bir kısmının ileri sürülmesi bakımından süre sınırı öngörmemiştir. Bu hâller, m. 16, II'de bir hakkın yerine getirilmemesi veya sebepsiz sürüncemede bırakılması olarak belirtilmiştir. Ayrıca İİK'da yer almayan kamu düzeni hâlinde de şikâyetin süresiz olarak ileri sürülebileceği hem Doktrin⁶⁷⁸ hem de Yargıtay⁶⁷⁹ tarafından kabul edilmektedir.

Haciz kabil olmayan bir malın haczedilmesi durumunda, borçlunun haczedilmezlik şikâyetini kamu düzenine dayandırabileceği belirtilmişti. Bu hâllerde, borçlu şikâyet yoluna süresiz olarak başvurabileceği için bunların belirlenmesi önem arz etmektedir. Ancak doktrinde Muşul, haczedilmezlik şikâyetinin süresiz olduğu durumların tek tek belirlenemeyeceğini, her somut olay bakımından bir inceleme yapılmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda yapılan haciz yalnızca borçlunun menfaatini ilgilendiriyorsa, şikâyet süreye tabi kılınmalıdır. Ancak haciz

⁶⁷⁶ "... Şikâyetin duruşmalı tetkiki ile, müştekinin ne suretle malûlen emekli olduğu merciinden sorulup, İİK'nun 82. maddesi 9. fıkrası da nazara alınarak bir karar verilmesi gerekirken, evrak üzerinde karar verilmesi ve 9. fıkranın kamu düzeni ile ilgili olup şikâyetin de süreye bağlı olmadığı düşünülmeden, noksan inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir." 12. HD, 2202/8980, T. 25.09.1990. (<http://app.e-uyar.com>, E.T. 22.01.2022).

⁶⁷⁷ "... Somut olayda şikâyet konu olan haciz işlemi borçluya ordu hizmetinden malulen bağlanan emekli maaşına uygulanmıştır. Malulen emeklilik, borçlunun kişisel özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bağlanan emekli maaşının borçluya özgü niteliğini belirlemektedir. İİK'nun 82/9. maddesinde bu paranın haczedilemeyeceği açıklanmakla beraber, memurun anılan işlemi kamu düzenini korumak için konulmuş amir hükme aykırılık teşkil etmeyeceğinden, buna karşı borçlunun şikâyeti süreye tabidir." HGK, E. 2003/12-17, K. 2003/29, T. 22.01.2003. (<https://legalbank.net>, E.T. 21.01.2022).

⁶⁷⁸ Belgesay, *Şerh*, 64; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 19; Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 9; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 69; Kuru, *Cilt I*, 94; Özcengiz, *Tetkik Mercii*, 19, 21; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 54; Kulaksız, "İcranın Geri Bırakılması," 9; Pekcanitez, *Şikâyet*, 85; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 72; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 95; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 66; Muşul, *Şikâyet*, 290; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 145; Aslan, "Hacizde Sıra," 313; Arslan, *İcra Takip İşlemleri*, 199; Taneri, *Şikâyet*, 130; Korkmaz Dağlı, "Maaş ve Ücret Haczi," 164.

⁶⁷⁹ "... İcra ve İflas Kanunu'nun 16. maddesinin birinci fıkrasına göre kural olarak şikâyet yedi günlük süreye tabi olmakla birlikte, aynı maddenin ikinci fıkrasında, bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyet yoluna gidilebileceği hükmü öngörülmüş; ikinci fıkrada yazılı olmayan, icra dairesinin kamu düzenine aykırı işlemlerine karşı şikâyetin de süreye tabi bulunmadığı ilkesi, uygulama ve doktrinde yerleşmiştir." HGK, E.2010/12-724, K. 2011/289, T. 11.05.2011. (<https://legalbank.net>, E.T. 23.01.2022).

işlemi borçlunun menfaatinin yanı sıra kamu yararını da ihlal ediliyorsa, şikâyet süresiz olmalıdır⁶⁸⁰.

Doktrinde bir kısım yazar ise, kamu düzeni ile ilişkili olan ve bu vesileyle süresiz olarak şikâyete konu olacak durumları somutlaştırarak belirtmektedir. Burada ilk olarak, yokluğu borçlu için katlanılamaz bir duruma sebep olacağı için kamu düzenini ilgilendiren giyecek ve yatacak eşyasının haczedilmesi durumunda şikâyet süreye bağlanamayacaktır⁶⁸¹. Anlaşılacağı üzere m. 82, I/3 uyarınca borçlu için gerekli olan her türlü eşya değil yalnızca giyecek ve yatacak eşyası için ayrıcalıklı bir duruma yer verilmiştir. Doktrinde bir görüşe göre ise, m. 82, I/3 bakımından tek tek bir ayrıma gidilmemelidir. Bu bent kapsamında borçlu için çok lüzumlu bir nitelik taşıyan eşya borçlunun temel haklarını ilgilendireceğinden, kamu düzeni gereğince şikâyet süresiz olacaktır⁶⁸².

İkinci olarak, m. 82, I/6 kapsamında haczi mümkün olmayan yiyecek ve yakacağın haczedilmesi durumunda da şikâyet süreye bağlanamayacaktır⁶⁸³. Zira borçlu ve ailesinin en temel ihtiyaçlarından birisinin yiyecek ve yakacak olduğu aşikârdır. Dolayısıyla bunların haczedilmesi durumunda, şikâyetin herhangi bir süre ile sınırlandırılmaması en makul olandır.

Son olarak belirtmek gerekir ki doktrinde, Devlet mallarının haczi hâlinde de şikâyetin kamu düzeninden kaynaklanacağı dolayısıyla şikâyetin süresiz olarak ileri sürülebileceği belirtilmektedir⁶⁸⁴. Yargıtay da kamu tüzel kişisi olan köyün orta mallarının, İİK m. 82, I/1 gözetilmeksizin haczedildiği bir olayda, bu mallar için haczedilmezlik şikâyetinin kamu düzeni ile ilişkili olduğundan bahisle şikâyetin süreye bağlanamayacağına karar vermiştir⁶⁸⁵. Buna karşın Yargıtay meskeniyet

⁶⁸⁰ Muşul, *Haciz*, 145, Muşul, *Cilt I*, 637.

⁶⁸¹ Kuru, *Cilt I*, 841; Kuru, *El Kitabı*, 529; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 197; Pekcanitez, *Şikâyet*, 88; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 279; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 356; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 178, 179.

⁶⁸² Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 163.

⁶⁸³ Kuru, *Cilt I*, 95; Kuru, *El Kitabı*, 529; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 356; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 178, 179.

⁶⁸⁴ Kuru, *El Kitabı*, 506; Kuru, *Cilt I*, 787, 841; Pekcanitez, *Şikâyet*, 87; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 192; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 342; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 175, 176; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 171; Mahmut Coşkun, *İcra ve İflâs Kanunu Cilt I* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 214; Taneri, *Şikâyet*, 41; Kaçak, *Şikâyet*, 440; Esmâ Hande Boztosun, "İcra Hukukunda Süresiz Şikâyet Sebepleri" (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, 2020), 60. Aksi yöndeki görüş için bkz. Nizam İpekçi, *Haciz – İhtiyati Haciz – Sıra Cetveli* (Ankara: Adil Yayınevi, 2006), 51.

⁶⁸⁵ 12. HD E. 2015/33089, K. 2016/9111, T. 29.03.2016. (<https://legalbank.net>, E.T. 23.01.2022).

şikâyetini incelediği başka bir kararında ise, “*İİK'nun 82/1-12. maddesinde yer alan haczedilmezlik şikâyeti, İİK'nun 16/1. Maddesi uyarınca yedi günlük süreye tâbidir*”⁶⁸⁶ ifadesine yer vermiştir. Bu durum da doktrinde m. 82, I/1 uyarınca Devlet mallarının haczedilmezlik şikâyetinin Yargıtay tarafından yedi günlük süre ile sınırlandırıldığı yorumunu beraberinde getirmiştir⁶⁸⁷. Ancak Yargıtay'ın meskeniyet şikâyetini değerlendirdiği daha sonraki tarihli bir kararı ise, “*İlamlı takipte borçlunun haczedilen taşınmazın İİK'nun 82/1-12. Maddesi kapsamında haline münasip evi olduğu iddiasıyla haczin kaldırılması talebinde bulunduğu ... görülmektedir. İİK'nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendinde yer alan haczedilmezlik şikâyeti, İİK'nun 16/1. maddesi uyarınca yedi günlük süreye tâbidir.*” şeklindedir⁶⁸⁸. Anlaşılacağı üzere Yargıtay “m. 82/1-12” ifadesi ile 82. maddenin birinci fıkrasında yer alan 1 ila 12. bentleri değil yalnızca m. 82, I/12'de düzenlenen “haline münasip evi” kastetmek istemiş ancak yanlış bir ifade kullanmıştır. Zira aksi bir durumun kabulü 82. maddedeki tüm hâllerde şikâyetin yedi günlük süreye tabi olacağı ancak kamu düzeni ile doğrudan bir ilişkisi bulunmayan m. 82, I/13'de yer verilen “öğrenci burslarının” haczedilmesi durumunda şikâyetin süresiz olacağı anlamına gelir. Ayrıca Devlet mallarının haczedilmezliği kuralının (m. 82, I/1) uygulanması bakımından gerek Anayasa Mahkemesi gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararlarına⁶⁸⁹ rağmen Devletin hem özel hem de kamu mallarının haczedilemeyeceği kuralını katı bir şekilde uygulayan Yargıtay'ın bu mallara ilişkin haczedilmezlik şikâyetini de süre ile sınırlandırmayacağı açıktır.

3.2.3.2 Şikâyet süresinin başlangıcı ve sona ermesi

Haczedilmezlik kurallarının bir kısmında şikâyet süresinin yedi günlük süre ile sınırlı olduğu belirtilmişti. Bu yedi günlük sürenin zaman itibariyle başlangıcının ve bitişinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Zira haczedilmezlik şikâyeti belirlenen süre içinde yapılmazsa, haczedilen mal 82. madde uyarınca haczi caiz olmayan bir mal olsa dahi borçlu haczedilmezlik iddiasından vazgeçmiş sayılır⁶⁹⁰. Bu bağlamda

⁶⁸⁶ 12. HD, E. 2018/5747, K. 2019/3082, T. 27.02.2019. Yargıtay'ın aynı yöndeki diğer kararları için bkz. 12. HD, E. 2018/3754, K. 2018/8832, T. 27.09.2018; E. 2016/20277, K. 2017/11895, T. 04.10.2017; E. 2016/9053, K. 2017/2123, T. 16.02.2017. (<https://legalbank.net>, E.T. 23.01.2022).

⁶⁸⁷ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 176 dn. 600.

⁶⁸⁸ 12. HD, E. 2019/8106, K. 2020/5608, T. 25.06.2020. (<https://legalbank.net>, E.T. 23.01.2022).

⁶⁸⁹ İlgili konu için bkz. yuk. §2, 2.3, 2.3.1, 2.3.1.5, 2.3.1.5.2, 2.3.1.5.2.2.

⁶⁹⁰ “... HGK, E. İİK'nun 16. maddesine göre borçlu, icra ve iflâs dairesinin yaptığı muamelenin kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine muamelenin öğrenildiği tarihten, kamu düzenini ilgilendiren haller hariç olmak üzere, yedi gün içinde şikâyet

borçlunun haciz işlemini öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde haczedilmezlik şikâyetinde bulunması gerekir (İİK m. 16, I)⁶⁹¹. Bu süre gün olarak tayin edildiği için ilk gün hesaba katılmaz (İİK m. 19, I).

Borçlu hacizden haberdar olmamışsa, şikâyet süresi işlemeye başlamaz. Örneğin, haciz işlemi borçlunun yokluğunda gerçekleştirilmiş olabilir. Nitekim kanun koyucu, m. 80, II ile haczin borçlunun yokluğunda da yapılabileceğine yer vermiştir⁶⁹². Haciz sırasında borçlunun yanı sıra borçlu adına Tebligat Kanunu hükümleri gereğince tebligat yapılabilecek kimse de yok ise, şikâyet süresi işlemeye başlamayacaktır. Bu noktada şikâyet süresinin işlemeye başlaması için m. 103 ile takibin yapıldığı icra dairesi tarafından borçluya davet kâğıdı gönderileceği düzenlenmiştir⁶⁹³. Davet kâğıdı ile borçluya üç günlük süre tanınır. Bu süre haciz işlemine karşı şikâyet süresinin işlenmesini sağlayarak, borçlunun aleyhindeki haczin kesinleşmesine yöneliktir⁶⁹⁴. Zira borçlu davet kâğıdının kendisine tebliğinden itibaren üç gün içinde haciz tutanağını incelemek üzere icra dairesine gelirse, şikâyet süresi bu tutanağın incelendiği yani haczin öğrenildiği tarihten itibaren başlar⁶⁹⁵. Borçlu üç günlük süre içinde icra dairesine gelmez ise, bu sürenin bitimiyle birlikte haciz tutanağının içeriğini öğrenmiş sayılır. Böylelikle şikâyet süresi de işlemeye başlar⁶⁹⁶. Ancak Yargıtay şikâyet süresinin, davet kâğıdının tebliği tarihi itibari ile başlayacağını belirtmiştir. Nitekim bir kararında da bu hususa açıkça vurgu yapmıştır⁶⁹⁷.

etmesi gereklidir. Borçlu süresi içinde meskeniyet iddiasında bulunmazsa veya süresinden sonra şikâyette bulunursa meskeniyet iddiasından vazgeçmiş sayılır.” HGK, E. 2013/1109, K. 2014/623, T. 07.05.2014. (<https://legalbank.net>, E.T. 23.01.2022).

⁶⁹¹ 538 Sayılı Kanundan önceki dönemde meskeniyet şikâyeti bakımından ayrıksı bir durum söz konusuydu. Buna göre ihale tarihine kadar meskeniyet şikâyetinde bulunmak mümkündü. Ancak 538 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde meskeniyet şikâyeti de diğer haczedilmezlik kuralları gibi öğrenme tarihinden itibaren yedi gün içinde ileri sürülmelidir (Bilge ve Gürdoğan, *İcra ve İflâs Kanunu*, 74; Akyazan, *İcra ve İflâs Kanunu*, 64).

⁶⁹² Doktrinde Yılmaz, borçlunun yokluğu hâlinde icra müdürünün doğrudan hacze başlamaması gerektiğini belirtmektedir. Yazara göre m. 80, II’deki “*hemen bulundurulmazsa*” ifadesinden öncelikle borçlunun aratılması gerektiği anlaşılmalıdır. Bu arama neticesinde bir sonuca ulaşılamazsa, bu durum haciz tutanağına yazılarak, hacze başlanmalıdır. Aksi hâlde icra müdürünün işlemine karşı “kanuna aykırılık” sebebiyle şikâyet yoluna gidilebilir. (Yılmaz, *Şerh*, 459).

⁶⁹³ Haciz istinabe suretiyle yapılmış olsa dahi 103 davetiyesi takibi yürüten icra dairesi tarafından gönderilir. (Ercan, *El Kitabı*, 384).

⁶⁹⁴ Kuru, *El Kitabı*, 423; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 305.

⁶⁹⁵ Kuru, *Cilt I*, 632; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 236; Muşul, *Şikâyet*, 279, 280; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 721; Mert Namlı, *İcra Hukukunda Taşınmaz Malların Haczi ve Paraya Çevrilmesi* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019), 180.

⁶⁹⁶ Kuru, *Cilt I*, 632; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra ve İflâs*, 200; Muşul, *Şikâyet*, 280; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 721.

⁶⁹⁷ “*Somut olayda, hacze ilişkin 103 davetiyesinin borçluya 09.07.2015 tarihinde tebliğ edildiği, borçlunun ise yasal yedi günlük süreden sonra 20.07.2015 tarihinde icra mahkemesine başvurduğu görülmektedir. 103 davetiyesi tebliğ tarihine göre, söz konusu yedi günlük sürenin son günü*

Aynı haciz işlemi bakımından, borçluya birden fazla 103 davetiyesi tebliğ edilirse, son gönderilen davetiye ile borçluya yeniden şikâyet hakkı tanınmış olur. Dolayısıyla sürenin hesaplanması, son davetiyeye göre gerçekleştirilir⁶⁹⁸. Aynı şekilde borçlu, haczi haricen öğrenmiş olsa da borçluya 103 davetiyesi tebliğ edilmiş ise, alacaklı tarafından borçluya yeniden hak tanındığı için şikâyet süresi davetiyeye göre tespit edilir⁶⁹⁹.

Borçluya 103 davetiyesinin tebliğ edilmemiş olması hâlinde ise, haczedilmezlik şikâyeti için süre işlemeye başlamaz. Bu durumda haczedilmezlik şikâyeti süre sebebiyle de reddedilemez⁷⁰⁰. Ancak takip dosyasında borçlunun hacizden haberdar olduğuna dair bir işlem varsa şikâyet süresi bu tarihten, herhangi bir işlem yoksa borçlunun haczi öğrendiğini beyan ettiği tarihten itibaren başlar⁷⁰¹.

Yukarıda belirtilen durumlarda yedi günlük şikâyet süresinin dolmasıyla veya takibin sona ermesiyle birlikte borçlu haczedilmezlik şikâyetini ileri süremez. Kamu düzenine ilişkin olan haczedilmezlik kurallarında ise, borçlu her zaman şikâyet yoluna başvurabilir. Dolayısıyla süreli şikâyetinde olduğu gibi şikâyet süresinin başlayacağı anın tespit edilmesinin bir önemi yoktur. Burada önemli olan şikâyetin ne zamana kadar ileri sürülebileceğinin tespit edilmesidir. Zira süresiz şikâyet de borçluya sınırsız bir hak tanımamaktadır.

16.07.2015 tarihine rastlamakta olup...”12. HD, E. 2018/3777, K. 2018/8475, T. 24.09.2018 (Taneri, *Şikâyet*, 143 dn. 175). 103 davetiyesi kapsamında üç günlük sürenin işlemeye başlamasına ilişkin olarak Yargıtay ve Doktrin arasındaki görüş ayrılığını giderecek açık bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç vardır. Şikâyet süresinin hak düşürücü bir niteliğe sahip olması da bu durumu zaruri kılmaktadır (Akgün, *Haciz*, 153 dn. 515).

⁶⁹⁸ “...Somut olayda, şikâyete konu taşınmazlara son haczin 26.06.2014 tarihinde konulduğu, 103 davetiyesinin borçluya 04.8.2014 tarihinde tebliğ edildiği, ancak alacaklının 27.8.2014 tarihli talebi ile borçluya yeniden 103 davetiyesi tebligatı çıkarıldığı ve 04.9.2014’te tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Bu durumda, borçlu tarafa aynı hacizle ilgili, alacaklının talebi üzerine, farklı tarihlerde iki adet 103 davetiyesi tebliğe çıkartıldığı görülmekte olup, borçluya son 103 davetiyesi tebliğ tarihi olan 04.9.2014 tarihinden itibaren İİK’nun 16/1. maddesinde öngörülen 7 günlük yeni bir şikâyet hakkı daha verilmiş olduğunun kabulü gerekir.” 12. HD, E. 2017/7642, K. 2017/13962, T. 09.11.2017. (<https://legalbank.net>, E.T. 25.01.2022).

⁶⁹⁹ Muşul, *Cilt I*, 532; Alper Tunga Küçük, “İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Hükümler,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1, (2016): 311.

⁷⁰⁰ Muşul, *Cilt I*, 534.

⁷⁰¹ “13.02.2015 tarihli haciz nedeniyle borçluya icra dosyasından gönderilen bir 103 davetiyesi bulunmadığı ve şikâyetçinin icra dairesince yapılan kıymet takdirine ilişkin keşif sırasında hacizden haberdar olduğunu bildirdiği nazara alındığında, keşif tarihi olan 27.01.2016’dan itibaren 7 günlük yasal süre içerisinde 01.02.2016 tarihinde icra mahkemesine yapılan meskeniyet şikâyetinin süresinde olduğu anlaşılmaktadır.” 12. HD, E. 2017/9188, K. 2018/962, T. 08.02.2018. Aynı yöndeki diğer Yargıtay kararları için bkz. 12. HD, E. 2017/1893, K. 2017/5191, T. 03.04.2017; E. 2016/10759, K. 2017/1825, T. 13.02.2017. (<https://legalbank.net>, E.T. 25.01.2022).

Doktrinde bir görüşe göre, süresiz şikâyet icra takibinin süresi ile sınırlıdır. Dolayısıyla takip sona erinceye kadar şikâyetin ileri sürülmesi de mümkündür⁷⁰². Doktrindeki diğer bir görüş ise, süresiz şikâyetin takip süresi ile sınırlandırılmayacağını, üçüncü kişilerin iyiniyetli olarak hak kazanacakları ana kadar şikâyete başvurulabileceğini belirtmektedir⁷⁰³. Bu görüşün temelinde üçüncü kişilerin iyiniyetli olarak hak kazandıkları ana kadar işlemin hükümsüzlüğünün devam edecek olması bulunmaktadır⁷⁰⁴. Bu durumda üçüncü kişilerin iyiniyetli olarak hak kazandıkları zamana göre icra takibi devam ederken ya da takip sonuçlandıktan sonra şikâyet yoluna başvurmak mümkündür⁷⁰⁵. Ancak icra takibine olan güveninin sarsılmaması ve hukuki istikrarın bozulmaması açısından süresiz şikâyetin icra takibinin sona ermesinden itibaren bir yıllık süre ile sınırlandırılması gerektiği belirtilmektedir⁷⁰⁶. Yargıtay ise, şikâyetin süreye tabi olup olmaması bakımından bir ayırım yapmaksızın, takip son buluncaya kadar ileri sürülebileceğine karar vermiştir⁷⁰⁷.

3.2.4 Hacedilmezlik şikâyetinde görevli ve yetkili mahkeme

3.2.4.1 Görevli mahkeme

Hacedilmezlik şikâyetinin incelenmesinde hangi mercinin görevli olduğunun tespiti önemlidir. Zira hacedilmezlik kurallarının çoğu için oldukça kısa bir şikâyet süresi öngörüldüğünden hak kaybı yaşamamak için doğru merciye başvurulması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda haciz bir icra takip işlemi olduğu için borçlu hacedilmezlik şikâyetini “icra mahkemesinde” ileri sürmelidir (İİK m. 4; 16, D)⁷⁰⁸.

⁷⁰² Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 10; Kuru, *Cilt I*, 97; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 45; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 95; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 64; Muşul, *Cilt I*, 98; Coşkun, *Cilt I*, 215; Korkmaz Dağlı, “Maaş ve Ücret Haczi,” 161.

⁷⁰³ Belgesay, *Şerh*, 64; Pekcanitez, *Şikâyet*, 91; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 151; Arslan, *İcra Takip İşlemleri*, 200; Boztosun, “Süresiz Şikâyet Sebepleri,” 35.

⁷⁰⁴ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 151.

⁷⁰⁵ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 151; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 379, 380; Arslan, *İcra Takip İşlemleri*, 200.

⁷⁰⁶ Arslan, *İhalenin Feshi*, 180; Pekcanitez, *Şikâyet*, 91; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 151; Arslan, *İcra Takip İşlemleri*, 200; Boztosun, “Süresiz Şikâyet Sebepleri,” 35. Doktrinde Belgesay, net bir belirlemede bulunmaksızın, uzun bir süre geçtikten sonra şikâyetin ileri sürülmesinin kamu düzenine zarar vereceğini belirtmektedir. (Belgesay, *Şerh*, 64).

⁷⁰⁷ 12. HD, E. 2019/14012, K. 2020/5820, T. 29.06.2020. (<https://legalbank.net>, E.T. 27.01.2022).

⁷⁰⁸ Arar, *Cilt I*, 57; Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 12; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 344; Kuru, *Cilt I*, 97; Özcengiz, *Tetkik Mercii*, 51; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 34; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 78; Yılmaz, *Şerh*, 478; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 197; Muşul, *Cilt I*, 533; Görgün, Börü ve Kodakoglu, *İcra ve İflâs*, 30; Hakan Pekcanitez, Muhammet Özekes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, *Medeni Usûl Hukuku Cilt I* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017), 177; Timuçin Muşul ve Ayfer Tezel Muşul, *İcra ve İflâs Hukukunda; İstihkak Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 73; Namlı Taşınmaz Mallar, 181; Aziz Serkan Arslan, *İcra Takip İşlemleri* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 50; Özçelik, *Takdir Yetkisi*, 254; Taneri, *Şikâyet*, 138; Balkan, *Hacedilmezlik*, 26;

Buna karşın şikâyet icra mahkemesi yerine icra dairesinde ileri sürülmüşse, bu başvuru geçersiz olur. Dolayısıyla hiçbir hukuki sonuç doğurmaz⁷⁰⁹. Zira haczedilen malın, haczinin caiz olmadığı yönündeki bir iddia karşısında icra müdürünün, haczi kaldırma gibi bir imkânı yoktur⁷¹⁰. Bu doğrultuda geçerli bir şikâyet başvurusundan söz edebilmek için bu başvurunun icra mahkemesine yapılmış olması gerekir. İcra dairesine yapılan başvuru süresinde yapılmış olsa dahi önemli olan icra mahkemesine yapılan başvuru tarihidir. Yani icra mahkemesine başvurulduğu tarih itibariyle haczedilmezlik şikâyetinin süresi geçmişse, bu başvuru süre sebebiyle reddedilecektir⁷¹¹.

3.2.4.2 Yetkili mahkeme

Haczedilmezlik şikâyetinin incelenmesinde hangi yerdeki icra mahkemesinin yetkili olduğunun tespit edilmesi gerekir. Bu tespit, yetki kuralları uyarınca yapılır. Bu bağlamda haczedilmezlik şikâyeti icra takibinin yapıldığı yerdeki icra müdürlüğünün bağlı olduğu icra mahkemesinde ileri sürülmelidir (İİK m. 4)⁷¹². İcra mahkemesinin bu yetkisi, kesin yetki niteliğindedir⁷¹³. Dolayısıyla şikâyet başka bir yerdeki icra mahkemesinde ileri sürülürse, taraflar her aşamada yetkisizlik itirazında bulunabileceği gibi mahkemece de bu husus resen gözetilecektir.

Buraya kadar olan kısım, icra dairesinin yetki çevresinde bulunan bir malın haczedilmesine ilişkindir. Ancak bazı hâllerde haczedilecek mal icra dairesinin yetki

Kaçak, *Şikâyet*, 70. Bu durumun istisnası için bkz. §2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.3, 2.1.1.3.2, 2.1.1.3.2.3, 2.1.1.3.2.3.1.

⁷⁰⁹ Kuru, *Cilt I*, 98; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 67; Muşul, *Şikâyet*, 535; Talih Uyar, “İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü,” *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı*, (2021): 197; Kaçak, *Şikâyet*, 221. Doktrinde Yılmaz, icra mahkemesi yerine icra dairesine yapılan şikâyet başvurusunun genellikle bilgisizlikten kaynaklandığı belirtmektedir. Bu sebeple şikâyet başvurusu geçersiz sayılmayarak, icra dairesinin bu başvuruyu icra mahkemesine göndermesi gerekir. Aksi hâlde hak kayıpları kaçınılmaz olacaktır. Bu hak kayıplarının önüne geçebilmek için HMK m. 20’ye benzer bir düzenleme İİK’da da yapılmalıdır. (Yılmaz, *Şerh*, 97).

⁷¹⁰ HGK, E. 2018/470, K. 2018/1130, T. 23.05.2018. (<https://legalbank.net>, E.T. 30.01.2022).

⁷¹¹ Arar, *Cilt I*, 57; Kuru, *Cilt I*, 98; Özcengiz, *Tetik Mercii*, 52; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 39; Akkırın, *Haczedilmezlik*, 118.

⁷¹² Ansay, *İcra ve İflâs*, 34; Salih Ertem, *İcra ve İflâs Kanunundan Önemli Bahisler* (Adana: Işık Matbaası, 1951), 19; Kuru, *El Kitabı*, 528; Yılmaz, *Şerh*, 97; Pekcanitez, *Şikâyet*, 119; Özcengiz, *Tetik Mercii*, 53; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 35; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 49; Muşul, *Haciz*, 477; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 30; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 6; Namlı, *Taşınmaz Mallar*, 181; Gökçe Varol, “İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü,” *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2*, (2020): 439; Kaçak, *Şikâyet*, 72.

⁷¹³ “2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 4.maddesi gereğince, takip hangi icra dairesinde başlamış ise, bu takiple ilgili itiraz ve şikâyetler, takibin yapıldığı yer icra müdürlüğünün bağlı bulunduğu icra mahkemesinde çözümlenir. Bu husus, kamu düzenine ilişkin kesin yetki niteliğindedir.” 12. HD, E. 2019/6903, K. 2019/8476, T. 20.05.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 27.01.2022).

çevresinde bulunmayabilir. Bu durumda icra dairesi, malın bulunduğu yerdeki icra dairesine talimat yazar başka bir deyişle istinabe eder⁷¹⁴ (İİK m. 79, II). İstinabe edilen icra dairesi, talimat yazan icra dairesinden bağımsız olarak malın haczedilebilir bir nitelikte olup olmadığına karar verir⁷¹⁵. Buna göre haciz işlemini gerçekleştirir. Uygulamada bu durum, “talimat haczi” olarak adlandırılmaktadır⁷¹⁶.

Anlaşılabacağı üzere burada takdir yetkisinin, istinabe edilen icra dairesi tarafından kullanılması söz konusudur. Şikâyet de icra müdürünün haciz işleminde takdir yetkisini yanlış kullanmasına ilişkindir. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetinde yetkili mahkeme, istinabe edilen icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesidir. Mahkemenin bu yetkisi, kesin yetki niteliğindedir⁷¹⁷. O hâlde şikâyet, icra takibinin başlatıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde ileri sürülemez.

Takibin yapıldığı icra dairesi yetki çevresi dışındaki malın bulunduğu icra dairesine “belli bir malın” haczine yönelik doğrudan talimat yazarsa, m. 79, II hükmü burada uygulanmaz. Daha açık bir ifadeyle istinabe eden yani takibin başlatıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesi haczedilmezlik şikâyeti bakımından yetkili mahkeme olur⁷¹⁸. Zira burada istinabe edilen icra dairesinin haciz işlemi bağımsız bir nitelik taşımamaktadır⁷¹⁹. Malın haczedilip edilmeyeceğine istinabe eden icra dairesi

⁷¹⁴ Bu durum, İcra Hukukunda geçerli olan “doğrudanlık ilkesinin” bir istisnasını teşkil etmektedir (Özekes, *Temel Haklar*, 81).

⁷¹⁵ Pekcanitez, *Şikâyet*, 121; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 285.

⁷¹⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 300.

⁷¹⁷ “İİK'nun 79. maddesine göre; haczolunacak malların başka bir yerde bulunması halinde icra dairesi, malların bulunduğu yer icra dairesine talimat yazarak haczin yapılmasını ister. Bu halde, hacizle ilgili şikâyetler, kendisine talimat yazılan icra dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesince çözümlenir. Anılan husus, kesin yetki kuralı olup mahkemece re'sen uygulanmalıdır.” 12. HD, E. 2018/6967, K. 2019/7074, T. 29.04.2019. “Bilindiği üzere, haczolunacak mallar başka yerde ise haciz talebini alan takibin yapıldığı icra dairesi, haczin yapılmasını malların bulunduğu yerin icra dairesinden ister. Bu halde hacizle ilgili şikâyetler, istinabe olunan icra dairesinin tabi bulunduğu tetkik mercüince çözümlenir.” HGK, E. 2005/12-58, K. 2005/45, T. 09.02.2005. (<https://legalbank.net>, E.T. 27.01.2022).

⁷¹⁸ “... talimat yazısı, borçluya ait menkul ve gayrimenkul mallar ile 3. kişilerdeki hak ve alacakların haczi yönünde ve genel nitelikli olmayıp da, belli bir malın haczini isteyen "nokta haczi" biçiminde yazılmış ise, bu halde anılan hacizle ilgili şikâyet, talimatı yazan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesince incelenir. Bir başka deyişle böyle hallerde İİK'nun 79. maddesi hükmü uygulanamaz.” 12. HD, E. 2019/4661, K. 2019/7097, T. 29.04.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 29.01.2022). Yargıtay'ın nokta haciz bakımından bu uygulamasının, 79, II hükmü karşısında yasal bir dayanağı kalmadığı yönündeki görüş için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 300.

⁷¹⁹ Akın ve Akın, *Şikâyet*, 36; Pekcanitez, *Şikâyet*, 121; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 286; Namlı, *Taşınmaz Mallar*, 166.

karar vermektedir. İstinabe edilen icra dairesi ise yalnızca bu kararı yerine getirmektedir. Uygulamada bu durum, “nokta haczi” olarak adlandırılmaktadır⁷²⁰.

Burada meskeniyet şikâyetinde yetkili icra mahkemesi bakımından önem arz eden bir hususa değinmek gerekir. Taşınmazların haczi bakımından m. 102, II gereğince, haciz tutanağı taşınmazın bulunduğu yerde düzenlenmelidir. Dolayısıyla icra dairesi yetki çevresi dışındaki bir taşınmazı haczetmek için bu taşınmazın bulunduğu yerdeki icra dairesine talimat yazısı göndermelidir⁷²¹. Ancak uygulamada taşınmazların haczi m. 102, II hükmü gereğince yapılmamış, bunlar icra dairesi tarafından bizzat tapuya yapılan bildirim ile haczedilmiştir⁷²². Bu durum 4949 Sayılı Kanun ile m. 79, II’ye “*Resmî sicile kayıtlı malların haczi, takibin yapıldığı icra dairesince, kaydına işletilmek suretiyle doğrudan da yapılabilir*” şeklinde eklenen hüküm doğrultusunda yasal zemine kavuşturulmuştur. Bu doğrultuda, takibin yapıldığı icra dairesinin yetki çevresi dışında bulunan bir taşınmazı haczedebilmesi için o taşınmazın bulunduğu yerdeki icra dairesine talimat yazısı yazmasına gerek yoktur. Doğrudan tapuya yapılan bildirim haciz için yeterli olacaktır. Bu şekilde haczedilen taşınmaz bakımından şikâyet, tapuya bildirimde bulunan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde ileri sürülmelidir⁷²³. Bu durumu meskeniyet şikâyeti bakımından somutlaştırırsak, borçlu haczedilen meskeninin haczinin caiz olmadığı kanısındaysa, bu iddiasını tapuya yazı yazan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde ileri sürebilir. Başka bir deyişle meskeniyet şikâyetinde, takibin başlatıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesi yetkilidir. Nitekim Yargıtay da meskeniyet şikâyeti bakımından bu hususa vurgu yapmıştır⁷²⁴.

Burada son olarak bir malın farklı takip dosyaları ile haczedilmesi durumuna da değinmek gerekir. Böyle bir durumda, haczedilmezlik şikâyeti her haciz işlemi

⁷²⁰ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 300.

⁷²¹ Muşul, *Cilt I*, 511; Namlı, *Taşınmaz Mallar*, 163.

⁷²² Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 174; Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 361; Muşul, *Cilt I*, 511. Bu yol ile gerçekleştirilen haczin kanuni dayanaktan yoksun olduğu yönündeki görüş için bkz. Namlı, *Taşınmaz Mallar*, 164.

⁷²³ “... resmi sicile kayıtlı mallara ilişkin haciz işlemi, talimat yoluyla değil de, doğrudan ilgili kuruma müzekkere yazılarak yapılmış ise, haciz işlemi yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesi şikâyetleri incelemede yetkilidir.” 12. HD, E. 2018/6031, K. 2019/3999, T. 11.03.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 30.01.2022)

⁷²⁴ “... tapu kaydının incelenmesinde taşınmaza, ... 14. İcra Müdürlüğü tarafından doğrudan haciz konulduğundan, yukarıda açıklanan maddeler ve kurallar gereğince; anılan takip dosyası ile ilgili meskeniyet şikâyetini inceleme yetkisi, haciz işlemi yapan icra dairesinin bağlı olduğu ... İcra Hukuk Mahkeme'lerine aittir.” 12. HD, E. 2016/29730, K. 2018/3036, T. 22.03.2018. (<https://legalbank.net>, E.T. 30.01.2022)

bakımından bu işlemin gerçekleştirildiği icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde ileri sürülebilir⁷²⁵.

3.2.5 Haczedilmezlik şikâyetinin tarafları

3.2.5.1 Şikâyet eden taraf

3.2.5.1.1 Borçlu

Şikâyet bir dava olmadığı için davacı ve davalı terimlerinin yerine sırasıyla şikâyet eden ve şikâyet olunan kavramları kullanılmaktadır⁷²⁶. Buna göre şikâyet eden konumunda, icra takibinin tarafları olan alacaklı ve borçlu bulunabilir. Zira aksi ispat edilmediği sürece hem alacaklının hem de borçlunun şikâyet yoluna başvurarak, şikâyete konu işlemi iptal ettirmekte hukuki yararının varlığı asıldır⁷²⁷. Bunun yanı sıra üçüncü kişiler de şikâyet eden konumunda bulunabilir. Ancak üçüncü kişiler, hukuki yararının bulunduğunu ispat etmelidir⁷²⁸. Nitekim Yargıtay'ın kararları da bu yöndedir⁷²⁹.

Açıklanan hususlar, haczedilmezlik şikâyeti bakımından değerlendirildiğinde, şikâyet eden yani şikâyet talebinde bulunan taraf borçludur. Zira alacaklının talebi üzerine malları haczedilen borçlu, haciz işleminin 82. maddeye aykırı olarak gerçekleştiğini öne sürerek, haczedilmezlik şikâyetinde bulunmaktadır. Bu durumda

⁷²⁵ "...tapu kaydının incelenmesinde taşınmaza, ..., ..., ..., ..., ... ve ... İcra Müdürlükleri tarafından, farklı dosyalardan, farklı tarihlerde doğrudan haciz konulduğundan, yukarıda açıklanan maddeler ve kurallar gereğince; anılan takip dosyası ile ilgili meskeniyet şikâyetini inceleme yetkisi, haciz işlemi yapan icra dairelerinin bağlı olduğu icra hukuk mahkemelerine aittir." 12. HD, E. 2016/17356, K. 2017/9946, T. 03.07.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 30.01.2022)

⁷²⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 91; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 63; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 29; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 65; Coşkun, *Cilt I*, 173; Kaçak, *Şikâyet*, 45. "Haczedilmezlik şikâyetinin Medeni Usul Hukuku anlamında dava olmayıp..." 12. HD, 31319/6144, T. 17.03.2015 (Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 4).

⁷²⁷ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 233.

⁷²⁸ Postacioğlu, *İcra Hukuku*, 61. Üçüncü kişinin, icra dairesi tarafından hukuken korunan bir hakkı zarara uğramamışsa; şikâyet yoluna başvuramaz. Bu durum şikâyete başvurmak için usuli bir şart niteliğindedir (Kiraz, "İlgili Kavramı," 562).

⁷²⁹ "İİK'da şikâyet hakkı olan kişiler genel olarak düzenlenmemiştir. Ancak bu durumun herkesin şikâyet hakkına sahip olacağı anlamına gelmez. Hukuki yararı bulunmak şartı ile takip alacaklısı, borçlusunu ve üçüncü kişiler şikâyet hakkına sahiptir. Kimlerin şikâyet yoluna başvurmakta hukuki yararının bulunduğu İİK'da belirtilmediğinden hukuki yararın her somut olayda ayrıca tespit edilmesi gerekir. Üçüncü kişiler şikâyette hukuki yararın bulunduğu ispatlamalıdır. Şikâyete konu işlemin şikâyeti ileri süren kişinin hukuki (yani hukukun tanıdığı, hukuken korunan) yararını ihlâl etmiş olması gerekir. Hukuki yarar şikâyet talebi üzerine kendiliğinden gözetilir." HGK, E. 2019/518, K. 2020/37, T. 21.01.2020. Aynı yönde bkz. HGK, E. 2012/12-716, K. 2013/68, T. 16.01.2013; E. 2012/12-205, K. 2012/787, T. 14.11.2012. (<https://legalbank.net>, E.T. 02.02.2022)

borçlunun şikâyet yoluna başvurmakta hukuki yararı vardır⁷³⁰. Ayrıca haczedilen malların paraya çevrilerek, alacaklıya ödeme yapılması durumunda da şikâyet konusuz kalmaz. Bu durumda da borçlunun hukuki yararı mevcuttur⁷³¹. Yargıtay da bir kararında haczedilen malların bedelinin şikâyet tarihinden sonra alacaklıların hesabına yatırılmasının, haczedilmezlik şikâyetinin incelenmesine engel teşkil etmeyeceğini belirtmiştir⁷³².

3.2.5.1.2 Aile bireylerin şikâyet yoluna başvurup başvuramayacağı sorunu

Kanun koyucu, 82. madde ile borçlunun yanı sıra ailesini de korumayı amaç edinmiştir. Bu kapsamda, borçlu ve ailesinin temel ihtiyaçlarını, geçimini ve gerekli eşyalarını göz önünde bulundurarak bazı haczedilmezlik kurallarına (82, I/3, 4, 5, 6, 7, 12) yer vermiştir. Bu kurallara aykırı olarak gerçekleştirilen haciz işlemi bakımından borçlunun yanı sıra aile bireylerinin de şikâyette bulunup bulunmayacağını belirlemesi gerekmektedir. Zira aile bireylerinin borçlu ile birlikte şikâyete fer'i müdahil olarak katılmasına imkân yoktur⁷³³. Dolayısıyla aile bireyleri de ancak şikâyet eden konumunda bulunabilir.

Haczedilen mal borçlunun ve ailesinin “geçimini sağlama” noktasında haczedilemez bir niteliğe sahipse, aile bireyleri de şikâyet yoluna başvurabilir⁷³⁴. Bu doğrultuda aile bireyleri, m. 82, I/3 ila 7 uyarınca haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilir⁷³⁵. Aynı şekilde m. 82, I/12'ye istinaden yapılan meskeniyet şikâyetini aile bireylerinin bilhassa da eşin ileri sürmesi mümkündür⁷³⁶. Zira mezkûr bent ile borçlu

⁷³⁰ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 235, 236.

⁷³¹ Yılmaz, *Şerh*, 481.

⁷³² “...Haciz nedeniyle hesaptan gelen paranın ödenmesi haczedilmezlik şikâyetinin esasının incelenmesine engel değildir. Bu nedenle şikâyetin esasının incelenmesine engel değildir. Bu nedenle şikâyetin esasının incelenip sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken ...” 8. HD, 4794/4900, T. 24.02.2015. (Yılmaz, *Şerh*, 481 dn. 57).

⁷³³ “İcra mahkemelerinde asli yada fer'i müdahil olarak, şikâyette müdahale yoluyla katılmak mümkün olmadığı gibi, ...” 12. HD, E. 2020/4271, K. 2020/11105, T. 22.12.2020. (<https://legalbank.net>, E.T. 04.09.2022).

⁷³⁴ Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 43; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 92; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 63. Aile bireylerinin icra takibinin bir tarafı olmaması sebebiyle haczedilmezlik şikâyetini ileri süremeyeceği yönündeki aksi görüş için bkz. İpekçi, *Haciz*, 51 dn. 8.

⁷³⁵ Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 43; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 69; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 92. Doktrinde bazı yazarlar borçlunun eşinin “lüzumlu ev eşyası” bakımından haczedilmezlik şikâyetinde bulunabileceğini belirtmektedir (Vasfi Raşit Seviğ, *Türk İcra ve İflas Kanunu Cilt I* (Ankara: İş ve Ekonomi Matbaası, 1966), 57; Arar, *Cilt I*, 30).

⁷³⁶ Kuru, *El Kitabı*, 516 dn. 58; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 278; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 168; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 176; Akil, “Meskeniyet İddiası,” 796; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 125; Akcan, “Haline Münasip Ev,” 89. Aksi yöndeki görüş için bkz. Muşul, *Şikâyet*, 203.

ve ailesinin barınma hakkı gözetilerek, aile birliğinin korunması ve devamlılığının sağlanması amaçlanmıştır⁷³⁷. Nitekim haczedilmezlik şikâyeti değerlendirilirken, meskenin hâline münasip olup olmadığına borçlu ve ailesinin haciz anındaki ihtiyaçları dikkate alınarak karar verilir⁷³⁸. Dolayısıyla meskeniyet şikâyetinin, aile bireylerini özellikle de eşi yakından ilgilendirdiği açıktır⁷³⁹. Bu doğrultuda kural olarak aile bireylerinin meskeniyet şikâyetinde bulunmakta hukuki yararı vardır. Buna karşın Yargıtay takibin tarafı olmayan üçüncü kişilerin hukuki yararının bulunup bulunmadığına ilişkin bir değerlendirme yapmaksızın, şikâyetin reddine karar vermektedir. Nitekim Yargıtay, üçüncü kişinin m. 82, I/12 uyarınca haczedilmezlik şikâyetini ileri sürdüğü bir olayda, şikâyette bulunma hakkının yalnızca takip borçlusuna ait olduğunu, üçüncü kişilerin ise şikâyet hakkının bulunmadığını belirtmiştir. Bu doğrultuda üçüncü kişinin “aktif husumet ehliyetinin” olmaması sebebiyle şikâyetin reddine karar vermiştir⁷⁴⁰.

3.2.5.2 Şikâyet olunan taraf (Karşı taraf)

Haczedilmezlik şikâyetinin kim tarafından ileri sürüleceği belirlendikten sonra bu şikâyetin kime karşı ileri sürüleceğinin de belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre şikâyet icra (ve iflâs) dairesinin gerçekleştirdiği işleme karşı başvurulmuş bir yoldur. Dolayısıyla karşı taraf da şikâyet konusu işlemi gerçekleştirmiş

⁷³⁷ Namlı, “Aile Konutu,” 3110.

⁷³⁸ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 168

⁷³⁹ Namlı, “Aile Konutu,” 3110.

⁷⁴⁰ 12. HD, E. 2016/29993, K. 2018/3189, T. 16.04.2018. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da benzer bir olayda aynı yönde karar vermiştir; “*İ.İ.K.nun 82. maddesinin 12. bendinde düzenlenen meskeniyet şikâyetinin borçluya tanınmış, onun şahsına bağlı bir şikâyet nedeni olmasına, 7 günlük yasal süresi içinde borçlu tarafından ileri sürülmemesi halinde haczin kesinleşip satış aşamasına gelineceğine, borçlunun eşi olan davacının 3. kişi durumunda olup ancak istihkak iddiasında bulunabileceğine...*”. HGK, E. 2003/12-313, K. 2003/310, T. 30.04.2003. (<https://legalbank.net>, E.T. 04.02.2022). Yargıtay başka bir kararında, haczedilmezlik şikâyetinde bulunma hakkının borçlunun şahsına sıkı sıkıya bağlı olduğunu belirtmiştir (12. HD, E. 2019/12758, K. 2019/16717, T. 19.11.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 09.09.2022)).

olan icra (ve iflâs) dairesidir⁷⁴¹. Buna karşın Yargıtay Hukuk Genel Kurulu icra ve iflâs dairesinin, şikâyetin bir tarafı olmadığına karar vermiştir⁷⁴².

Diğer bir görüşe göre icra dairesinin işlemine karşı şikâyet yoluna gidildiği için icra dairesi karşı taraftır. Bununla birlikte şikâyete konu işlem lehine olan da zorunlu olarak karşı taraf konumundadır⁷⁴³. Anayasa Mahkemesi de icra mahkemesi tarafından şikâyet dilekçesi tebliğ edilmeden, dosya üzerinden yapılan bir inceleme ile aleyhlerine karar verilen takibin alacaklı tarafı olan başvuru sahiplerinin, karşı taraf olarak gösterilmesinin zorunlu olduğunu belirtmiştir. Bu belirlemede asıl şikâyet olunanın icra dairesi olmasının yanı sıra şikâyete konu işlemin iptaline veya düzeltilmesine karar verilmesi hâlinde, işlemde menfaati olanların da karşı taraf olarak gösterilmesi gerektiği dayanak alınmıştır⁷⁴⁴.

Başka bir görüş ise, şikâyetin türüne göre bir ayırım yapılması gerektiğini belirtmektedir. Buna göre, şikâyette karşı taraf olarak yalnızca icra dairesi olabileceği gibi icra dairesi ile birlikte şikâyet konusu işlemde yararlananlar da olabilecektir. Bu doğrultuda haczedilmezlik şikâyeti hem icra dairesi hem de bu işlemde yararlananların karşı taraf olarak gösterilmesi gereken bir şikâyet türüdür⁷⁴⁵.

Diğer bir görüşe göre, icra müdürünün şikâyete konu işleminden menfaat elde eden şikâyetin karşı tarafı konumundadır⁷⁴⁶. Bu durum, haczedilmezlik şikâyeti bakımından somutlaştırıldığında, borçlunun haczi caiz olmayan bir malının haczedilmesinde menfaat elde eden taraf alacaklıdır. Zira icra mahkemesi haczedilmezlik şikâyetini kabul ettiği takdirde, alacaklının hukuksal durumu

⁷⁴¹ Arar, *Cilt I*, 31, 32; Arslan, *Cebri İcra*, 12; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 64; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 29; Aşık, Oruç, Tok ve Saçar, *İcra ve İflâs*, 66. İcra dairesinin, karşı taraf olarak gösterilmesinden doğacak sakıncalara ilişkin değerlendirme için bkz. Hikmet Çiçek, “Son Değişiklikler Çerçevesinde İcra Hukukunda Şikâyet,” *Legal Hukuk Dergisi* 14, (2004): 397.

⁷⁴² HGK, E. 2012/12-716, K. 2013/68, T. 16.01.2013. Aynı yöndeki diğer kararlar için bkz. HGK, E. 2012/12-269, K. 2012/583, T. 19.09.2012; E. 2012/12-205, K. 2012/787, T. 14.11.2012. (<https://legalbank.net>, E.T. 05.02.2022)

⁷⁴³ Kuru, *Cilt I*, 92; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 70, 71; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 93; Yalçın, “Mesken Haczi,” 94. Şikâyet konusu taraf işlemi olmadığı için takibin tarafları, karşı taraf yani şikâyet olunan konumunda olmamalıdır (Muşul, *Cilt I*, 103).

⁷⁴⁴ AYM, T. 21.01.2016. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/4073?BasvuruNoYil=2013&BasvuruNoSayi=4073>, E.T. 04.02.2022).

⁷⁴⁵ Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 36 vd. Doktrinde Coşkun, meskeniyet şikâyeti bakımından hem icra dairesinin hem de lehine işlem gerçekleştirilenin şikâyet olunan konumunda bulunması gerektiğini belirtmektedir (Coşkun, *Cilt I*, 192).

⁷⁴⁶ Ertem, *İcra ve İflâs Kanunu*, 23; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 159; Özcengiz, *Tetik Mercii*, 20; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 49; Çiçek, “Şikâyet,” 397, 398; İpekçi, *Haciz*, 83.

etkilenecektir. Bu doğrultuda, borçlu şikâyetini alacaklıya karşı ileri sürmelidir. Yargıtay da haczedilmezlik şikâyetinde karşı tarafın, icra takibinin alacaklısı olduğunu belirtmiştir⁷⁴⁷.

Bu konudaki ileri sürülen son bir görüş ise, şikâyette karşı tarafın bulunmaması gerektiği yönündedir. Şöyle ki şikâyet eden başka birisiyle uyuşmazlık içinde değildir. Bu sebeple ne icra dairesi ne de işlem den yararlananlar burada usul hukuku bağlamında taraf değildir. Zira usul hukukunda taraflar eşit haklara sahiptir. Ancak şikâyette taraflar dinlenilmeden karar verilebilir. Bu karar ile haklı haksız ayırımına gidilmemekte, taraflar bir şeye mahkûm edilmemektedir⁷⁴⁸. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetinde karşı tarafın gösterilmesine gerek yoktur.

Kanaatimizce şikâyetin karşı tarafı bakımından ileri sürülen yukarıdaki görüşler, haczedilmezlik şikâyeti bağlamında değerlendirildiğinde, doktrinde ileri sürülen son görüş daha isabetlidir. Nitekim haczedilmemesi gereken bir malın haczedilmesi sonucunda bu haciz işleminden menfaat elde eden karşı taraf konumunda olmamalıdır. Zira şikâyet yoluna gidilmesi, menfaat elde edenin hatalı bir işleminden ileri gelmemektedir. Buna rağmen menfaat elde eden taraf olarak gösterilerek, haczedilmezlik şikâyeti kabul edildiği takdirde yargılama giderleri ile vekâlet ücretine (şikâyette bulunan kendisini vekil ile temsil ettirdiği takdirde) mahkûm edilmektedir⁷⁴⁹.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, meskeniyet şikâyetin kısmen kabulüne karar verilen bir olayda, karşı taraf olarak gösterilen alacaklının kısmen haksız olması sebebiyle şikâyette bulunanın (kendisini vekil ile temsil ettirdiği için) lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir⁷⁵⁰. Ancak bu karara katılmak mümkün değildir. Zira alacaklı yalnızca haciz talebinde bulunabilir. Bunun haricinde haczedilecek malları kendisi belirleyemez. Ayrıca alacaklıya haciz talep ederken, borçlu ve ailesi bakımından İİK m. 82'yi gözetmek gibi bir ödev de yüklenemez. 82.

⁷⁴⁷ “Haczedilmezlik şikâyeti, Medeni Usul Hukuku anlamında dava olmayıp İİK'nun 16. maddesi kapsamında "şikâyet" niteliğindedir. Bu sebeple inceleme yapılırken aynı Kanununun 18. maddesi hükümlerinin gözönüne alınması gerekir. Hasım yanlış gösterilse veya hiç gösterilme bile şikâyet reddedilmeyip doğru hasma şikâyet dilekçesi tebliğ edilmek suretiyle yargılamaya devam edilmesi gerekir. Buna göre haczedilmezlik şikâyetinde yasal hasım alacaklı olduğundan karşı taraf olarak alacaklının gösterilmesi zorunludur.” 12. HD, E. 2014/26507, K. 2015/228, T. 12.01.2015. (Muşul, Şikâyet, 544 dn. 844).

⁷⁴⁸ Pekcanitez, Şikâyet, 110, 111.

⁷⁴⁹ Şikâyette vekâlet ve yargılama giderlerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Uyar, Uyar ve Uyar, Şikâyet, 37 vd.

⁷⁵⁰ HGK, E. 2018/165, K. 2020/69, T. 04.02.2020. (<https://legalbank.net>, E.T. 07.02.2022).

maddeyi gözeterek, takdir yetkisi doğrultusunda hacze karar veren icra müdürüdür. Dolayısıyla alacaklı haczedilmezlik şikâyetinde karşı taraf olarak gösterilmemelidir.

Haczedilmezlik şikâyetinde, icra (ve iflâs) dairesi de karşı taraf olarak gösterilmemelidir. Aksi bir durumun kabulü, uygulamada sıkıntılara hatta kilitlemelere yol açabilir. İcra dairelerin iş yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda bu durum kaçınılmazdır. Ayrıca icra dairesinin taraf olarak gösterilememesi haciz işlemini gerçekleştiren icra dairesi ile hiçbir şekilde bağlantı kurulamayacağı anlamına da gelmez. Nitekim İİK'da yapılan düzenlemeler neticesinde, işlemi gerçekleştiren icra dairesinin bilgisine başvurmak için icra dairesinin taraf olmasına gerek yoktur. Şöyle ki öncelikle 4949 Sayılı Kanunun 4. maddesi ile İİK'nın 18. maddesine eklenen hüküm gereğince, icra mahkemesi gerek gördüğü takdirde şikâyete konu işlemi gerçekleştiren icra dairesinden açıklama isteyebilir. Daha açık bir ifadeyle işlemi gerçekleştiren icra müdürü duruşmaya davet edilip; görüşü alınarak, şikâyete konu işlemi neden bu şekilde gerçekleştirdiği sorulabilir⁷⁵¹. Bu düzenlemeyi müteakip, 6352 Sayılı Kanunun 2. maddesi ile İİK m. 8, II'ye icra daireleri tarafından verilen kararların gerekçeli olarak tutanağa yazılacağına ilişkin hüküm eklenmiştir. Bu bağlamda icra müdürünün duruşmaya davet edilmesine gerek dahi kalmayabilir⁷⁵². Anlaşılacağı üzere haczedilmezlik şikâyetinde karşı taraf olarak icra dairesinin gösterilmesine lüzum yoktur. İcra dairesinin gerçekleştirdiği haciz işleminin sebebi tutanaktan anlaşılmasa dahi icra mahkemesi bu işlem hakkında açıklama isteyebilir.

Son olarak belirtmek gerekir ki şikâyette taraf gösterilmemesi veya tarafın yanlış gösterilmesi durumu, şikâyetin usulden reddini gerektirmez⁷⁵³. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetinde karşı tarafın gösterilmemesi ya da yanlış gösterilmesi şikâyetin incelenmesine engel teşkil etmez. Böyle bir durumda Yargıtay da haczedilmezlik şikâyetinin incelenmeye devam edileceğine ancak icra takibinin

⁷⁵¹ Hakan Pekcanitez, "4949 Sayılı Kanun'la, İcra Hukukunda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 49, (2003): 140; Uyar, "İcra Mahkemeleri," 197.

⁷⁵² Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 64; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 266.

⁷⁵³ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 111; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 44 dn. 7; Muşul, *Şikâyet*, 206; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 29; Uyar, "İcra Mahkemeleri," 208; Taneri, *Şikâyet*, 253.

alacaklısına şikâyet dilekçesinin tebliğ edilerek, alacaklı hakkında hüküm kurulacağına karar vermiştir⁷⁵⁴.

3.2.6 Hacedilmezlik şikâyetinin icra takibine etkisi

Kural olarak hacedilmezlik şikâyetinin ileri sürülmesi icra takibini etkilemez. Hacedilmezlik şikâyetine rağmen icra takibi kaldığı yerden devam eder. Ancak kanun koyucu m. 22 ile şikâyet müessesesi için icra mahkemesi tarafından icranın durdurulmasına karar verilebileceğine dair genel bir hüküm tayin etmiştir⁷⁵⁵. Zira bazı durumlarda şikâyete konu işlemin icrasına devam edilmesi sakıncalı olabilir. Hacedilmezlik şikâyetinde de durum böyledir. Şöyle ki icra mahkemesi hacedilmezlik şikâyetini incelemeye devam ederken, şikâyete konu edilen malın alacaklı tarafından satışı talep edilebilir. Böylece şikâyette bulunanın talebi kabul edildiği takdirde 82. madde doğrultusunda haczi yasaklanan mal, vaktinde şikâyet yoluna başvurulduğu hâlde icra marifetiyle satılmış olabilir. Buna karşın takibin durması kararı da alacaklı bakımından zarara yol açacak niteliktedir. Zira takibin durdurulması kararı ile alacaklının icra takibi sonuçlandırma süresi yani alacağına kavuşması daha uzun bir zaman dilimine yayılmış olacaktır. Anlaşılacağı üzere icra mahkemesi icranın durdurulması konusunda tarafların karşılıklı menfaatini gözeterek bir karar vermelidir.

3.2.7 Hacedilmezlik şikâyetinin incelenmesi

3.2.7.1 Genel olarak

Şikâyette bulunan bizzat (kendisini vekil ile temsil ettiriyorsa vekili ile) veya UYAP aracılığıyla şikâyet dilekçesini icra mahkemesine sunabileceği gibi beyanını icra mahkemesinde zapta geçirmek suretiyle sözlü olarak da şikâyette bulunabilir (İİK m. 18, II). İcra mahkemesi öncelikle bu başvurunun hukuki niteliğini belirler⁷⁵⁶ (HMK m. 33). Yani şikâyette bulunanın dilekçesinde veya beyanında hacedilmezlik şikâyetinde bulunduğunu bildirmesi, bu başvurunun doğrudan şikâyet olarak ele alınmasını sağlamaz.

⁷⁵⁴ 12. HD, E. 2014/31320, K. 2015/6152, T. 17.03.2015; E. 2013/29178, K. 2013/34378, T. 01.11.2013. (<https://legalbank.net>, E.T. 02.02.2022).

⁷⁵⁵ İcra mahkemesi icranın durdurulması kararını kendiliğinden verebileceği gibi tarafların talebi üzerine de verebilir (Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 325 dn. 1001; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 101; Taneri, *Şikâyet*, 229; Akkırın, *Hacedilmezlik*, 143).

⁷⁵⁶ Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 723; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 406.

İcra mahkemesi, başvuruyu şikâyet olarak nitelendirdikten sonra, haczedilmezlik şikâyetine ilişkin bir incelemeye geçmeden önce bazı hususlar bakımından inceleme yapar. Bu doğrultuda mahkeme, öncelikle uyuşmazlık bakımından görevli ve yetkili olup olmadığını inceler⁷⁵⁷. İcra mahkemesi, görevli ve yetkili mahkeme olduğunu saptadıktan sonra, şikâyette bulunanın şikâyet ehliyeti ile hukuki yararının bulunup bulunmadığına ve süresinde bu yola başvurup başvurmadığına bakar⁷⁵⁸. Bu hususlar incelendikten sonra icra mahkemesi haczedilmezlik şikâyetini esastan incelemeye geçer.

3.2.7.2 Haczedilmezlik şikâyetinde yargılama usulü

İİK m. 18’de şikâyetin ivedi işlerden sayılacağı dolayısıyla basit yargılama usulünün uygulanacağı düzenlenmiştir. Basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemelere, HMK m. 316 ila 322’de yer verilmiş olup, şikâyette bu kurallar uygulama alanı bulur. Bu kapsamda, HMK m. 319 uyarınca iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı sırasıyla dava ve cevap dilekçesinin icra mahkemesine verilmesiyle başlar. Bu doğrultuda şikâyette bulunan icra mahkemesinde ileri sürdüğü şikâyet talebi ile bağlı olup, bunu sonradan değiştirmesi veya genişletmesi mümkün değildir⁷⁵⁹. Başka bir deyişle mahkemenin inceleme alanı icra müdürü tarafından haczedilen malın, 82. madde uyarınca haczi caiz bir mal olup olmadığı ile sınırlıdır. Bunun haricindeki bir işlem hakkında mahkeme inceleme yaparak, karar veremez⁷⁶⁰. Şikâyette bulunan ıslah aracılığıyla da ileri sürdüğü işlemi değiştiremez⁷⁶¹. Bu doğrultuda şikâyette bulunan haczedilmezlik şikâyetini ileri sürerken, bu şikâyete konu edilmeyen hususları ıslah yoluyla şikâyet talebine dâhil edemez. Örneğin, borçlu çiftçi, yalnızca çift hayvanları için haczedilmezlik şikâyetinde bulunmuş ise, ıslah

⁷⁵⁷ Özcengiz, *Tetkik Mercii*, 21; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 119; Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 728; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 417. Mahkeme öncelikle görevli olup olmadığını inceler. Görevli olduğuna kanaat getirdiği takdirde yetkiye ilişkin bir inceleme yapar (Uyar, “*İcra Mahkemeleri*,” 238).

⁷⁵⁸ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 331; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 104; Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 728; Kaçak, *Şikâyet*, 443.

⁷⁵⁹ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 332. İcra mahkemesi, şikâyetin sebebi ile bağlı değildir (Kuru, *Cilt I*, 101).

⁷⁶⁰ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 332.

⁷⁶¹ “... taşınmaza takdir edilen kıymete itiraz edilmiş, haczedilmezlik şikâyetinde bulunulmamıştır. HUMK.’nın 83 ve ardından gelen maddeleri davalarla ilgilidir. Şikâyet dava olmadığından, haczedilmezlik şikâyetinde dava prosedürünün uygulanmaması zorunludur. Taşımazın haczine ittıla tarihinden 7 gün geçtikten sonra takdir edilen kıymete itirazın, ıslah yolu ile haczedilmezlik şikâyeti olarak incelenmesi yasal açıdan mümkün bulunmadığından, ıslah isteminin mercic reddedilmiş olmasında bir isabetsizlik yoktur.” 12. HD, 5298/9058, T. 14.05.1993. (Muşul, *Şikâyet*, 573 dn. 879). Yargıtay’ın aynı yöndeki diğer bir kararı için bkz. 12. HD, E. 2018/5648, K. 2019/3477, T. 04.03.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 09.09.2022).

yoluyla gelecek mahsul için gerekli olan tohumluğunun da haczedilemeyeceğini ileri süremez. Buna karşın icra mahkemesi, kamu düzenine aykırı bir işlemin varlığını saptarsa, kamu yararını göz önünde bulundurarak, bu işlemi iptal edebilir⁷⁶². Örneğin, borçlunun haczedilmezlik şikâyetinin yalnızca meskeni için ileri sürdüğü bir olayda borçlu ve ailesinin iki aylık yiyeceği ile yakacağıının da haczedildiği mahkeme tarafından anlaşılırsa, bunların haczi kamu düzenine aykırılık teşkil edeceğinden, icra mahkemesi tarafından haciz işlemi re'sen dikkate alınarak, iptal edilecektir.

3.2.7.3 Haczedilmezlik şikâyetinde duruşma

Basit yargılama usulüne tabi işlerde, dosya üzerinden inceleme yapmak kuraldır (HMK m. 320, I). Ancak bazı hâllerde dosya üzerinden inceleme yaparak, karar vermek mümkün olmayabilir. Bu durumu gözetken kanun koyucu m. 18, III ile aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece, icra mahkemesinin duruşmaya gerek olup olmadığını kendisinin takdir edeceğine yer vermiştir. Haczedilmezlik şikâyeti bakımından, İİK'da duruşma yapılacağına dair bir hüküm sevk edilmemiştir. Bu doğrultuda, icra mahkemesi haczedilmezlik şikâyetini incelerken, duruşma yapılmasına gerek olup olmadığına kendisi karar verecektir. İcra mahkemesi burada haczedilmezlik şikâyetinin niteliği doğrultusunda ileri sürülen iddia ve delillere göre bir değerlendirme yapacaktır⁷⁶³.

Haczedilmezlik şikâyeti hakkında karara varabilmek için keşif veya bilirkişi incelemesi gerekli ise duruşma yapılmalıdır⁷⁶⁴. Buna göre Yargıtay, m. 82, I/2 ve 3 uyarınca yapılan haczedilmezlik şikâyeti hakkında deliller toplanmadan dosya üzerinden verilen kararı bozmuştur. Mahkemenin duruşma yaparak bir karara varması gerektiğini belirtmiştir⁷⁶⁵. Aynı şekilde, m. 82, I/4 ve 7 uyarınca sırasıyla arazi ve bağ için ileri sürülen haczedilmezlik şikâyetinin de borçlu ve ailesinin geçimi için zorunlu

⁷⁶² Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 333; Varol, "Yargılama Usulü," 438 dn. 10.

⁷⁶³ Muşul, *Şikâyet*, 571; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 98; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 472.

⁷⁶⁴ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 347, 348; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 31; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 472; Uyar, "İcra Mahkemeleri," 219. Doktrinde bazı yazarlar, haczedilmezlik kuralları bakımından bir ayrıma gitmeksizin, şikâyetin duruşmalı olarak görüleceğini belirtmiştir (Özcengiz, *Tetik Mercii*, 52; Muşul, *Şikâyet*, 584; İpekçi, *Haciz*, 50 dn.7). Ancak haczedilmezlik şikâyeti niteliği gereği evrak üzerinden görülebilecek durumda ise, duruşma yapılmasına gerek yoktur. Aksi bir durumun kabulü gereksiz zaman ve masraf kaybına yol açacaktır.

⁷⁶⁵ 12. HD, E. 2001/10221, K. 2001/10724, T. 15.06.2001. (<https://legalbank.net>, E.T. 08.02.2022). İİK m. 82, I/2 ve 3'deki haczedilmezlik kurallarına istinaden yapılan şikâyetin incelenmesinde duruşma yapılmasına gerek olmadığı yönündeki görüş için bkz. Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 477.

olan kısmın belirlenebilmesi açısından duruşmalı olarak görülmesi gerekmektedir⁷⁶⁶. Meskeniyet şikâyeti de (m. 82, I/12) duruşmalı olarak incelenmelidir⁷⁶⁷. Zira evin hâline münasip olup olmadığına dair yapılacak belirleme özel ve teknik bir bilgiyi gerektirmektedir (HMK m. 266)⁷⁶⁸. Dolayısıyla burada bilirkişi incelemesinin yapılması zaruridir⁷⁶⁹.

Yukarıda duruşma yapılacak haczedilmezlik kuralları örnekleme yoluyla belirtilmiştir. Bu kuralların dışında da icra mahkemesi, 82. madde uyarınca ileri sürülen haczedilmezlik şikâyetinin konusu bakımından duruşmaya gerek olup olmadığını şikâyete konu her olay için ayrı ayrı takdir edecektir. Öyle ki burada her haczedilmezlik şikâyeti bakımından “duruşma yapılır veya yapılamaz” şeklinde bir ölçü getirilemez. Kanun koyucu da haczedilmezlik şikâyetinin duruşmalı olmasına ilişkin bir sınırlandırmaya gitmeyerek, icra mahkemesinin takdirine bırakmıştır (m. 18, III).

İcra mahkemesi takdir yetkisi sonucunda, haczedilmezlik şikâyetinin duruşmalı olarak incelenmesinin gerekli olmadığına kanaat getirirse; şikâyetin kendisine geldiği tarihten itibaren on gün içinde kararını verir⁷⁷⁰ (İİK m. 18, III). İcra mahkemesi, haczedilmezlik şikâyetinin duruşmalı olarak incelenmesine karar verirse; en kısa zamanda tarafları duruşmaya çağırır. Taraflar duruşmaya gelmese veya taraflardan birisi gelip diğerinin yokluğunda duruşmaya devam etmek istemese dahi icra mahkemesi dosyanın işlemden kaldırılmasına (HMK m. 150) yani şikâyetin

⁷⁶⁶ 12. HD, 3955/4000, T. 06.05.1982 (Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikayet*, 473). Ancak Yargıtay başka bir kararında, m. 82, I/4 uyarınca arazi için ileri sürülen haczedilmezlik şikâyetinin duruşmalı olarak incelenmesine gerek olmadığını belirtmiştir. Bahsi geçen karar için bkz. 12. HD, E. 2015/10070, K. 2015/22346, T. 29.09.2015. (<https://legalbank.net>, E.T. 08.02.2022).

⁷⁶⁷ “*Borçlunun icra mahkemesine başvurusu; İİK'nun 82. Maddesinin birinci fıkrasının 12. Bendi gereğince meskeniyet iddiasına dayalı haczedilmezlik şikâyeti olup, İİK'nun 18/3 . maddesi gereğince şikâyetin niteliği gözetilerek duruşmalı incelenmesi zorunludur. O halde, mahkemece, usulince duruşma açılarak, taraflara tebligat yapıp, beyanlarının tespiti ve varsa delilleri toplanarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, dosya üzerinden ve eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.*” 12. HD, E. 2017/1007, K. 2018/5791, T. 04.06.2018. (<https://legalbank.net>, E.T. 08.02.2022).

⁷⁶⁸ Akcan, “Haline Münasip Ev,” 94.

⁷⁶⁹ Meskeniyet şikâyetinin incelenmesine ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. 2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.3, 2.1.1.3.4.

⁷⁷⁰ Anayasa Mahkemesi, icra mahkemesinin şikâyete ilişkin incelemesinde, on günlük süreyi aşarak, on yedi aylık bir süre sonunda karar verdiği bir olayda başvurusunun makul sürede yargılanma hakkının (Anayasa m. 36) ihlal edildiğine karar vermiştir. İlgili karar için bkz. AYM, T. 04.11.2015, RG. 23.12.2015/29571. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/2386>, E. T. 09.09.2022).

yapılmamış sayılmasına karar veremez⁷⁷¹. Mahkeme, haczedilmezlik şikâyetini inceleyerek, sonuçlandırmalıdır.

3.2.7.4 Haczedilmezlik şikâyetinde ispat yükü

Bir hukuki sonucun kendi lehine doğduğunu ileri süren kimse, bu hukuki sonucu doğuran olayların vuku bulduğunu ispat etmelidir⁷⁷². Aksi hâlde mahkeme, bu olaylar doğrultusunda hukuki sonucun meydana gelmiş olduğuna dair bir kanaat getiremez⁷⁷³. Bu doğrultuda, şikâyet prosedüründe, şikâyette bulunan kendi lehine olan hukuki bir durumun varlığını iddia ettiğinden, bu iddiasını haklı gösterecek olaylar bakımından ispat yükü altındadır. Aynı şekilde haczedilmezlik şikâyetinde de bu şikâyeti ileri süren taraf, ispat yükü altındadır⁷⁷⁴. Yani şikâyette bulunan, şikâyete konu malın m. 82 uyarınca haczi caiz olmayan bir mal olduğunu ispatlamalıdır. Yargıtay da 82. madde doğrultusunda ileri sürülen haczedilmezlik şikâyetinin borçlu tarafından ispatlanması gerektiğini belirtmektedir⁷⁷⁵. Buna karşın, şikâyet olunan, şikâyette bulunanın aleyhine hukuki sonuç doğuracak nitelikte bir iddiada bulunuyorsa, bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. Örneğin şikâyet olunan, şikâyette bulunanın mallarının haczedildiği sırada malları için haczedilmezlik iddiasından feragat ettiğini belirtiyorsa, bu iddiasını ispatlamalıdır⁷⁷⁶.

3.2.7.5 Haczedilmezlik şikâyetinde ileri sürülebilecek deliller

Şikâyetin tarafları dilekçeleri ile birlikte delillerini de açıkça icra mahkemesine sunmalıdır (HMK m. 318). Kanun koyucu şikâyetin incelenmesi sırasında hangi delillerin ileri sürülebileceğine ve şikâyetin sonuçlandırılması için hangi delillerin esas

⁷⁷¹ Yelekçi, Özenç ve Yelekçi, *İcra ve İflâs Kanunu*, 18; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 74 dn. 9; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 95; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 50; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 33; Seyit Can Tokaloğlu, “İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu” (Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, 2019), 88. Aksi yöndeki görüş için bkz. Özcengiz, *Tetik Mercii*, 54. Yargıtay, haczedilmezlik şikâyetinin HMK anlamında bir dava olmadığını, yargılama usulünün İİK m. 18’e tabi olduğu gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilemeyeceğini belirtmektedir. 12. HD, E. 2019/14371, K. 2020/475, T. 21.01.2020; E. 2018/5572, K. 2019/2338, T. 18.02.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 10.02.2022).

⁷⁷² Bilge Umar ve Ejder Yılmaz, *İsbat Yükü* (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1980), 7.

⁷⁷³ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 364.

⁷⁷⁴ Seviğ, *Haciz*, 86.

⁷⁷⁵ “İİK’nun 82/1-12. maddesine dayalı meskeniyet nedeniyle haczedilmezlik şikâyetinde; ispat külfeti borçluya ait olup ...”. 12. HD, E. 2018/3000, K. 2018/7200, T. 03.07.2018. Yine başka bir kararında; “İİK’nun 82/4 maddesine dayalı haczedilmezlik şikâyetinde; ispat külfeti borçluya ait olup ...” 12. HD, E. 2018/15975, K. 2019/4577, T. 18.03.2019. (<https://legalbank.net>, E. T. 11.02.2022).

⁷⁷⁶ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 365.

alınacağına ilişkin bir düzenleme yapmamıştır⁷⁷⁷. Bu kapsamda, şikâyetin niteliğinde aykırı bir duruma sebebiyet vermediği sürece, HMK'daki deliller ve delillere ilişkin kurallar burada da geçerli olmalıdır⁷⁷⁸.

Haczedilmezlik şikâyetinin niteliği bakımından her somut olayda değerlendirilmek üzere başvurulacak deliller farklılık arz etmektedir. Öncelikle haczedilmezlik şikâyetine ilişkin deliller için icra takip dosyası incelenmelidir. Zira şikâyetle ilgili deliller genellikle takip dosyasında bulunmaktadır⁷⁷⁹.

Haczedilmezlik şikâyetinin sonuçlandırılabilmesi bakımından kimi durumlarda keşif deliline başvurmak gerekli olabilir. Örneğin, m. 82, I/7 kapsamında borçlunun bağ⁷⁸⁰ veya hayvan yetiştiricisi⁷⁸¹ olup olmadığı keşif deliline başvurularak değerlendirilmelidir. Kimi durumlarda şikâyeti sonuçlandırmak için hem keşif hem de bilirkişi deliline başvurmak gerekebilir. Örneğin, m. 82, I/3 gereğince haczedilmeyeceği ileri sürülen eşyalardan hangilerinin lüzumlu eşya niteliğinde olduğu belirlenirken, mahallinde yapılacak keşif ve hazırlanacak bilirkişi raporu önem arz etmektedir⁷⁸². Yine borçlu çiftçinin m. 82, I/4 uyarınca haczedilmezlik şikâyetinde bulunduğu arazisi bakımından hem inşaat hem zirai hem de kadastro bilirkişisinin katılımı ile keşif yapılmalı ayrıca bilirkişi raporu da düzenlenmelidir⁷⁸³. Aynı şekilde m. 82, I/12 uyarınca ileri sürülen meskeniyet şikâyeti bakımından meskenin bulunduğu yerde keşif yapılmalıdır. Ayrıca inşaat mühendisi, fen ve mimar bilirkişisi ile bir heyet oluşturularak, bilirkişi raporu hazırlanmalıdır⁷⁸⁴.

Şikâyet incelemesinde tanık delili ise çok sık tercih edilen bir delil türü değildir. Ancak belirli durumlarda haczedilmezlik şikâyetinin incelenmesi için tanık deliline başvurulmaktadır. Örneğin, borçlunun, çiftçi olup olmadığını ilgili kuruma

⁷⁷⁷ Varol, “Yargılama Usulü,” 449.

⁷⁷⁸ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 366.

⁷⁷⁹ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 367.

⁷⁸⁰ 12. HD, 3955/4000, T. 06.05.1982. (Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 428).

⁷⁸¹ 12. HD, 9675/11559, T. 16.11.1976. (Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 428).

⁷⁸² 12. HD, E. 2016/17477, K. 2017/9513, T. 19.06.2017; E. 2015/17818, K. 2015/29528, T. 26.11.2015. (<https://legalbank.net>, E.T. 13.02.2022).

⁷⁸³ 12. HD, E. 2018/6194, K. 2019/9708, T. 10.06.2019; E. 2018/6496, K. 2019/5116, T. 01.04.2019. (<https://legalbank.net>, E.T. 13.02.2022).

⁷⁸⁴ Akcan, “Haline Münasip Ev,” 95. Meskeniyet şikâyetinin sonuçlandırılabilmesi için keşif ve bilirkişiye başvurulması gerektiği yönündeki Yargıtay kararları için bkz. 12. HD, E. 2018/3000, K. 2018/7200, T. 03.07.2018; E. 2016/21719, K. 2017/13312, T. 31.10.2017. (<https://legalbank.net>, E.T. 14.02.2022).

sormanın yanı sıra bu hususta tanık da dinlenebilir⁷⁸⁵. İcra müdürünün kendi işlemi lehine beyanda bulunması hâlinde ise, bunlar tanık beyanı olarak değerlendirilemez⁷⁸⁶. Ancak Yargıtay m. 82, I/3 uyarınca incelenen haczedilmezlik şikâyetinde, haciz tutanağında imzası bulunan icra müdürünün tutanakta belirttiği ev eşyalarından ikişer adet olduğu yönündeki ifadesini, tanık beyanı olarak değerlendirmiştir⁷⁸⁷.

İcra mahkemesi takip hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar hakkında inceleme yaparken, taraflara ve taraflar da birbirlerine karşı yemin teklif edemez⁷⁸⁸. Nitekim haczedilmezlik şikâyetinin niteliği gereği yemin deliline başvurmak imkân dâhilinde değildir. Zira haczedilmezlik şikâyetinin incelenmesi daha teknik bir araştırmayı gerektirmektedir.

Son olarak icra mahkemesi, şikâyetin çözüme kavuşturulması için ilgili kurumlar ile yazışabilir ve buradan elde edilen bilgiler de delil olarak kullanılabilir. Şikâyetin tarafları da HMK m. 318 gereğince, delil olarak kullanılmak üzere ilgili kurumlara yazı yazılmasını icra mahkemesinden talep edebilir. Bu kapsamda borçlunun çiftçilik mesleğini icra edip etmediğine ilişkin bilgilere ilgili kurum aracılığıyla ulaşılabilir (m. 82, I/4; 6). Yine kolluk görevlisi iken yaşadığı maluliyet sonucunda emekli maaşı bağlandığını iddia eden borçlunun, icra ettiği görev, yaşadığı maluliyetin türü ve bu doğrultuda bağlanan emeklilik maaşı için gerekli bilgiler ilgili kurumlardan talep edilebilir (m. 82, I/9). Aynı şekilde yardım derneği tarafından borçlunun hastalık, zaruri durum veya ölümü hâlinde yapılan ödemeler hakkında yardım derneğinden ve borçlunun belirtilen durumlardan birisine düşüp düşmediğine ilişkin olarak ilgili kurumdan bilgi talep etmek mümkündür (m. 82, I/10).

3.2.8 Haczedilmezlik şikâyeti üzerine verilecek kararlar

Haczedilmezlik şikâyeti, şikâyetin ileri sürüldüğü tarihteki hukuki durum dikkate alınarak incelenir⁷⁸⁹. Bu inceleme sonucunda icra mahkemesi haczedilmezlik şikâyetinin kabulüne veya reddine karar verebilir. Ayrıca haczedilmezlik şikâyetinin

⁷⁸⁵ "... Borçlunun Köyde yaşadığı ve çiftçi olduğu dinlenen tanık beyanları ve sunulan belgelerle ispatlanmış olup bu husus mahkemece de kabul edilmiştir." 12. HD, E. 2005/2280, K. 2005/6575, T. 29.03.2005. (<https://legalbank.net>, E.T. 13.02.2022).

⁷⁸⁶ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 371.

⁷⁸⁷ 12. HD, E. 2016/17477, K. 2017/9513, T. 19.06.2017. (<https://legalbank.net>, E.T. 14.02.2022).

⁷⁸⁸ Ejder Yılmaz, *Yemin* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), 111. Bu kural her türlü delile başvurma imkanının mümkün olduğu durumlarda uygulanmamaktadır. Örneğin, hacizli mal üzerinde istihkak iddiası varsa, bunun çözümü için yemin deliline başvurulabilir (Yılmaz, *Yemin*, 111 dn. 201; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 429, 430).

⁷⁸⁹ Muşul, *Şikâyet*, 612.

incelendiği sırada meydana gelen kimi durumlar, şikâyetin konusuz kalmasına sebep olabilir. Bu sebeple haczedilmezlik şikâyeti sonucunda verilebilecek kararlar, “şikâyetin kabulü”, “şikâyetin reddi” ve “şikâyet hakkında karar verilmesine yer olmadığı” şeklinde üç ayrı başlık altında incelenebilir.

3.2.8.1 Haczedilmezlik şikâyetinin reddi

Haczedilmezlik şikâyetinin reddi, usulden ve esastan olmak üzere iki ayrı şekilde gerçekleşir. Öncelikle haczedilmezlik şikâyetinin usulden reddi, sonrasında ise esastan reddi ele alınacaktır.

Daha önce de belirtildiği üzere icra mahkemesi haczedilmezlik şikâyetini esastan incelemeye geçmeden önce birtakım usuli koşulların varlığını araştırmaktadır. Mahkeme, bu koşullarda bir eksiklik olduğunu tespit ederse, haczedilmezlik şikâyetinin usulden reddine karar verir. Örneğin, haczedilmezlik şikâyetinin süreye bağlandığı bir durumda, bu süre geçtikten sonra şikâyet yoluna gidilmişse, mahkeme bu şikâyeti süre aşımından dolayı usulden reddeder. Başka bir örnek olarak, yetkisizlik hâli verilebilir. Şöyle ki takibin başlatıldığı icra dairesi, yetki çevresi dışında bulunan bir malın haciz için başka bir icra dairesine talimat yazmış, bunun üzerine istinabe edilen icra dairesinin gerçekleştirdiği haciz hakkında borçlu haczedilmezlik şikâyetini, takibin başlatıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde ileri sürmüştü, bu mahkeme yetkisiz olduğu için usulden red kararı verecektir. Böyle durumlarda haczedilmezlik şikâyeti esastan incelenemez. Başka bir deyişle mahkeme borçlunun haczedilen malının, 82. madde kapsamında haczi caiz bir mal olup olmadığını yönünde bir inceleme yapamaz.

Haczedilmezlik şikâyetinin incelenmesinde usuli koşullara ilişkin bir eksiklik bulunmazsa, icra mahkemesi şikâyeti esastan incelemeye geçer. Bu kapsamda şikâyet sebebinin (somut olaya göre kamu düzeni ya da işlemin somut olaya uygun olmaması), haczedilmezlik şikâyeti kapsamında vuku bulup bulmadığına bakılır⁷⁹⁰. Başka bir deyişle haczedilmezlik şikâyetine konu edilen malın, 82. madde uyarınca haczine engel bir durumun olup olmadığı araştırılır. Bu doğrultuda, şikâyette bulunanın iddia ettiği şikâyet sebebi, haczedilmezlik şikâyetinde meydana gelmemişse yani hacze engel bir durum olmadığı anlaşılırsa icra mahkemesi şikâyeti esastan reddeder. Bunun

⁷⁹⁰ Muşul, *Cilt I*, 107; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 51.

haricinde icra mahkemesi şikâyetinde bulunanın aleyhine olacak şekilde başka bir işlemin yapılmasına karar veremez⁷⁹¹.

Haczedilmezlik şikâyetinin reddedilmesi kararı sonucunda, şikâyete konu mal hakkında icranın durdurulmasına karar verilmemişse; şikâyetin incelendiği esnada yapılan işlemler kesinlik kazanır⁷⁹². Örneğin, icra takibinin alacaklısı, haczedilen malın satışını istemişse, bu doğrultuda yapılan satışa hazırlık işlemleri şikâyetin reddi kararı ile birlikte kesinleşir. Buna karşın icra mahkemesince, icranın durdurulmasına karar verilmişse, şikâyetin reddedilmesiyle birlikte icra takibi kaldığı yerden devam eder.

3.2.8.2 Haczedilmezlik şikâyetinin kabulü

Şikâyetinde bulunan tarafından ileri sürülen şikâyet sebebinin, haczedilmezlik şikâyeti kapsamında meydana geldiği tespit edilirse; şikâyetin kabulüne karar verilir. Kabul kararı üzerine m. 17, I uyarınca, şikâyete konu işlemin bozulmasına veya düzeltilmesine veyahut sebepsiz olarak yapılmayan ya da geciktirilen işlemin yapılmasına hükmedilir.

Haczedilmezlik şikâyetine konu işlem icra müdürü tarafından gerçekleştirilen haciz işlemidir. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetinin kabulü ile bu haciz işleminin bozulmasına yani iptal edilmesine karar verilir⁷⁹³. Bu bağlamda borçlunun haczi caiz olmadığı hâlde haczedilen mal bakımından haciz işlemi iptal edilir. Bu iptal kararı geçmişe yönelik sonuç doğurur⁷⁹⁴. O hâlde iptal edilen haciz işlemine dayanılarak yapılan diğer işlemler de iptal edilmiş olur⁷⁹⁵. Örneğin satış hazırlığı yapılan mesken bakımından m. 82, I/12 uyarınca yapılan haczedilmezlik şikâyeti kabul edilirse, bu hazırlık işlemleri de iptal edilir.

⁷⁹¹ Muşul, *Şikâyet*, 615.

⁷⁹² Kuru, *Cilt I*, 103; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 76.

⁷⁹³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 100, 101; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 392; Muşul, *Şikâyet*, 626; Süleyman Burak Gündoğdu, “Anayasa Mahkemesinin İcra ve İflâs Hukukundaki Şikâyet Müessesine Hukukî Dinlenilme Hakkı Açısından Yaklaşımı,” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 18, (2021): 101.

⁷⁹⁴ Kuru, *Cilt I*, 104; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 120; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 35; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 387; Coşkun, *Cilt I*, 243.

⁷⁹⁵ Arar, *Cilt I*, 59; Kuru, *Cilt I*, 104; Akın ve Akın, *Şikâyet*, 120; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 76; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 69; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflâs*, 35; Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 387, 388; Gündoğdu, “Hukukî Dinlenilme Hakkı,” 101.

İcra mahkemesi haciz işlemini iptal ederken, icra dairesinin yerine geçerek; şikâyete konu malın borçluya geri verilmesi gibi yeni bir işlemin yapılmasına karar veremez⁷⁹⁶. Başka bir deyişle yeni bir işlem tesis edecek olan makam icra dairesidir. İcra dairesi, icra mahkemesinin iptal kararına uymak ve bu doğrultuda yeni bir işlem tesis etmek durumundadır⁷⁹⁷. İcra dairesinin işlem tesis edebilmesi için icra mahkemesinin kararının kesinleşmesini beklemesine gerek yoktur⁷⁹⁸. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetine konu edilen malın haczine ilişkin işlem iptal edildiği takdirde, bu mal icra dairesi tarafından borçluya geri verilmelidir. Haciz işleminin iptaline rağmen mal borçluya geri verilmiyorsa, bu yeni bir işlem olup; buna karşı da şikâyet yoluna başvurmak mümkündür⁷⁹⁹.

3.2.8.3 Haczedilmezlik şikâyeti hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar

Haczedilmezlik şikâyeti, şikâyet yoluna başvurulduğu zamandaki koşullara göre incelenir ve bu doğrultuda bir karar verilir. Kural bu olmakla birlikte haczedilmezlik şikâyetinin incelendiği sırada şikâyetin konusuz kalmasına sebebiyet verebilecek bir durum meydana gelebilir. Böyle bir bu durumda icra mahkemesi şikâyeti esastan incelemeye geçemez⁸⁰⁰. Bu doğrultuda, mahkeme “*karar verilmesine yer olmadığı*” şeklinde bir karar verecektir⁸⁰¹. Bu karar, şikâyete konu edilen hakkın mevcut olmadığını ortaya koyduğundan tespit hükmü niteliğindedir⁸⁰².

⁷⁹⁶ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 392.

⁷⁹⁷ Uyar, Uyar ve Uyar, *Şikâyet*, 389.

⁷⁹⁸ “... icra mahkemesi kararlarının infazı için kesinleşmesi zorunlu bulunmamaktadır. O halde mahkemece şikâyetin kabulü ile hacizlerin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken ...” 12. HD, E. 2009/3626, K. 2019/11774, T. 02.06.2009. (Mahmut Coşkun, *Hukuk Yargılamasında İstinaf ve Temyiz* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 410 dn. 147).

⁷⁹⁹ Akın ve Akın, *Şikâyet*, 122.

⁸⁰⁰ “...şikâyetçi borçlunun vefatı nedeniyle mesken ihtiyacı iddiasının dayanağı ve dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetinin konusu kalmadığından, mahkemece istemin reddi yerine yargılamaya devam edilerek yazılı şekilde sonuca gidilmesi doğru olmayıp, mahkeme kararının Dairemizce bu gerekçeyle bozulması gerekirken, onandığı anlaşılmalı, alacaklının karar düzeltme isteminin kabulüne karar verilmesi gerekmiştir.” 12. HD, E. 2016/32318, K. 2017/1879, T. 14.02.2017. “Somut olayda, meskeniyet iddiası ileri sürülen ... ili, ... İlçesi, ...Mahallesi, 183 ada 12 parselde kayıtlı taşınmazın şikâyet tarihinde borçlu ... adına kayıtlı olduğu, ilk derece mahkemesinde devam eden yargılama sırasında, borçlu tarafından şikâyete konu taşınmazın tapununun 1368 yevmiye numarası ile 11.06.2018 tarihinde satış sureti ile üçüncü kişi.... devredildiği, dolayısıyla bu durumda şikâyetin konusunun kalmadığı anlaşılmalıdır.” 12. HD, E. 2019/11330, K. 2020/5888, T. 30.06.2020. (<https://legalbank.net>, E.T. 16.02.2022).

⁸⁰¹ Pekcanitez, *Şikâyet*, 156; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 386; Coşkun, *Cilt I*, 244.

⁸⁰² Coşkun, *Cilt I*, 2.

HMK anlamında bir davada, davaya konu borcun ödenmesi hâlinde davanın konusuz kalmasından bahisle “dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına” karar verilir⁸⁰³. Ancak takip hukukunda şikâyetin incelendiği sırada, takibe konu borç için yapılan ödeme hem cibrî icra tehdidi altında yapıldığından hem de şikâyetin ileri sürüldüğü tarihte mevcut olmayan bir hukuki durum olduğundan⁸⁰⁴ haczedilmezlik şikâyetinin esastan incelemesine engel teşkil etmez.

Şikâyetin konusuz kalması durumunda yargılama giderleri bakımından, HMK’nın “*esastan sonuçlanmayan davada yargılama gideri*” başlıklı 331. maddesi burada da uygulanmalıdır. Bu doğrultuda şikâyetin ileri sürüldüğü tarih itibariyle tarafların haklılık durumları incelenerek, haksız olan taraf yargılama giderlerine mahkûm edilmelidir (HMK m. 331, I). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da önüne gelen bir olayda aynı yönde karar vermiştir⁸⁰⁵.

3.2.9 Haczedilmezlik şikâyeti hakkında verilen kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları

3.2.9.1 Genel olarak

Hukuki güvenliğin sağlanabilmesi için icra mahkemesi tarafından verilen kararların denetlenmesi bir gerekliliktir⁸⁰⁶. Kanun koyucu da icra mahkemesi kararlarının denetimini etkin kılmak için birtakım düzenlemeler yapma yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda 5311 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile istinaf kanun yoluna ilişkin hükümler İİK’ya eklenmiştir. Mezkûr

⁸⁰³ Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu*, 1456; Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, *Medeni Usûl Hukuku Cilt III* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017), 2041.

⁸⁰⁴ “*Borçlu Mersin Büyükşehir Belediyesinin mahkemeye başvurusu haczedilmezlik şikâyetine yöneliktir. Mahkemece "icra dosyasının infaz edildiği ve davanın konusu kalmadığından bahisle konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına" şeklinde karar verilmiş ise de; açıkça itirazdan vazgeçilmeksizin, borcun cibrî icra tehdidi altında ödenmesi şikâyeti konusuz kılmaz. Her dava (şikâyet), davanın açıldığı (şikâyetin yapıldığı) andaki şartlara göre değerlendirilir.*” HGK, E. 2011/12-177, K. 2011/300, T. 11.05.2011. (<https://legalbank.net>, E.T. 15.02.2022). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun aynı yöndeki diğer kararları için bkz. HGK, E. 2017/8-1868, K. 2021/1485, T. 23.11.2021; E. 2017/8-1862, K. 2021/1530, T. 30.11.2021. (<https://karamercanhukuk.com>, E. T. 20.10.2022).

⁸⁰⁵ “*Şikâyet başvurusundan sonra ortaya çıkan bir olay nedeniyle şikâyet konusu talep hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesine gerek kalmamışsa, mahkeme, şikâyete konu husus hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermelidir. Bu kararlar mahkeme, davanın açıldığı zamana göre haksız olan taraf aleyhine yargılama giderlerine ilişkin hüküm konusunda karar vermelidir. İcra Hukukuna özgü şikâyet yolunun davanın konusuz kalması durumuna ilişkin gösterdiği farklı bir özelliği bulunmamaktadır.*” HGK, E. 2010/12-106, K. 2010/107, T. 24.02.2010. (<https://legalbank.net>, E.T. 16.02.2022).

⁸⁰⁶ Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 173.

Kanun ile bu hükümlerin “zaman itibariyle uygulanacağına” ilişkin İİK’ya ek madde 7 eklenmiştir. Ancak bölge adliye mahkemeleri göreve başlamadığı için bu hükümler bir süre uygulanmamıştır.

Bölge adliye mahkemelerinin 20.07.2016 tarihinde fiilen göreve başlamasıyla birlikte 5311 Sayılı Kanun da uygulanmaya başlanmıştır⁸⁰⁷. Geçici madde 7 doğrultusunda, bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı tarihten önce verilen kararlar⁸⁰⁸ kesinleşinceye kadar eski uygulama devam edecektir. Başka bir ifadeyle 20.07.2016 tarihinden önce icra mahkemesi tarafından verilen kararlar için olağan kanun yolları temyiz ve karar düzeltme iken⁸⁰⁹, olağanüstü kanun yolu ise yargılamanın iadesidir⁸¹⁰. Bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı 20.07.2016 tarihinde ve sonrasında icra mahkemesi tarafından verilen kararlar bakımından olağan kanun yolları istinaf ve temyiz iken; olağanüstü kanun yolları da yargılamanın iadesi ve kanun yararına temyizdir.

3.2.9.2 İcra mahkemesinin 20.07.2016 tarihi ve sonrasında verdiği kararlar bakımından

3.2.9.2.1 İstinaf

İcra mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı başvurulacak kanun yolları İİK’da özel olarak düzenlenmiştir (m. 363 vd.). Bu doğrultuda haczedilmezlik şikâyeti hakkında verilen kararın kanun yolu açısından denetlenip denetlemeyeceğine İİK’nın ilgili hükümleri uyarınca karar verilecektir. İİK m. 363, I’de saymak suretiyle icra mahkemesinin hangi kararlarının istinaf edilemeyeceğine yer verilmiştir⁸¹¹. Yani sayılan bu kararlar icra mahkemesi tarafından verildiği anda taraflar açısından kesin bir nitelik taşıyacak olup, istinaf edilemeyecektir. Bunun haricinde İİK’nın kimi hükümlerinde açık bir şekilde icra mahkemesi tarafından verilen kararın kesin

⁸⁰⁷ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 420.

⁸⁰⁸ “Bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı tarihten önce verilen kararlar” ile kastedilen icra mahkemesinin kısa kararıdır. Bu doğrultuda mahkemece gerekçeli kararın 20.07.2016 tarihinde veya sonraki bir tarihte kaleme alınarak, tebliğ edilmesi veya tarafların hüküm duruşmasına gelmemesi veyahut dosya üzerinden karar verilmesi, başvurulacak kanun yolunu değiştirmeyecektir (Hakan Pekcanitez ve Evrim Erişir, “Medenî Yargıda İstinaf ile İlgili Hükümlerin Zaman İtibariyle Uygulanması,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2016): 3637).

⁸⁰⁹ Pekcanitez ve Erişir, “İstinaf,” 3637; Ayşe Ece Acar, *İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu* (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022), 76 vd.

⁸¹⁰ Haczedilmezlik şikâyeti bakımından yargılamanın iadesine ilişkin açıklamalar, kanun yolları değişikliğinden etkilenmediği için tekrara düşmemek için yalnızca tek bir başlık altında ele alınacaktır. İlgili başlık için bkz. §3, 3.2, 3.2.9, 3.2.9.2, 3.2.9.2.3.

⁸¹¹ Coşkun, *İstinaf*, 67.

olduğuna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir (m. 97, V; m. 134, IV). Bu doğrultuda bahsi geçen hukmlere ilişkin icra mahkemesi kararlarına karşı da istinaf yoluna başvurulamayacağı sabittir.

Yukarıda istinaf yoluna başvurulamayacağı belirtilen durumlar arasında haczedilmezlik şikâyeti yoktur. Dolayısıyla icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin verdiği kararlar için istinaf yoluna başvurmak mümkündür. Ancak bu durum haczedilmezlik şikâyeti bakımından verilen her karar için kabul edilemez. Zira şikâyete konu edilen malın değerinin belli bir parasal sınırı aşması gerekmektedir. Bu parasal sınır, her yıl yeniden belirlenmektedir. Buna göre 2022 yılı icra mahkemesi kararlarının istinaf sınırı 18.710 TL'dir⁸¹². Bu kapsamda, icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararı verildiği tarih itibariyle belirlenen parasal sınırı aşıyorsa, bu karar için istinaf yoluna başvurmak mümkündür.

İstinaf yoluna başvuru süresi, kararının tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren on gündür (m. 363, I). Haczedilmezlik şikâyeti duruşma yapılmadan sonuçlandırılmış ise, istinafa başvurusu süresi, kararın taraflara tebliğinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Buna karşın haczedilmezlik şikâyeti duruşma yapılarak sonuçlandırılmış ise, gerekçeli karar taraflara eksiksiz olarak açıklandığı takdirde süre tefhimden itibaren işlemeye bařlayacaktır⁸¹³. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bir kararında tefhim ile anlaşılması gerekenin “*hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklandığı hal*” olduğuna vurgu yapmıştır. Bu nitelikte olan tefhim ile sürenin işlemeye başlayacağını aksi hâlde sürenin tebliğ tarihi itibariyle işleyeceğini belirtmiřtir⁸¹⁴. Anayasa Mahkemesi de duruşma sırasında kısa kararın taraflara tefhim edildiği bir olayda, ilk derece mahkemesinin kararının gerekçeli olarak taraflara tebliğ edilmesi gerektiğini aksi hâlde kanun yollarına başvuru süresinin işlemeye başlamayacağını belirtmiřtir⁸¹⁵.

⁸¹² (<https://legalbank.net/belge/hmk-ve-iikda-yer-alan-parasal-sinirlar-2021-yili/3009245>, E. T. 20.02.2020). İstinaf sınırının bu kadar yüksek tutulması hem hukuki güvenlik ilkesine hem de hak arama özgürlüğüne aykırıdır (Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 174).

⁸¹³ Pekcanitez ve Simil, *şikâyet*, 425, 426; Tokalıoğlu, “İstinaf Kanun Yolu,” 154. Ancak karar taraflardan birisinin yokluğunda verilmişse, yokluğunda karar verilen taraf bakımından süre tebliğden itibaren başlayacaktır (Coşkun, *İstinaf*, 400).

⁸¹⁴ HGK, E. 2014/9-1438, K. 2015/580, T. 21.01.2015. (<https://legalbank.net>, E.T. 22.02.2022). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun ilke niteliğindeki bu kararının icra mahkemesi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulduğu takdirde de dikkate alınması gerektiğine ilişkin olarak bkz. Pekcanitez ve Erişir, “İstinaf,” 3638.

⁸¹⁵ AYM, T. 14.09.2022. Aynı yöndeki diğer bir Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. AYM, T. 20.03.2014. (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>, E. T. 27.10.2022).

Haczedilmezlik şikâyeti hakkında istinaf yoluna başvurulması, satıştan başka icra işlemlerinin yapılmasına engel değildir (m. 363, IV). Anlaşılacağı üzere istinaf yoluna başvurulması durumunda hacizli malın satılması mümkün değildir. Yani şikâyette bulunan haczedilmezlik şikâyetinin reddine ilişkin kararı istinaf ettiği takdirde, bu malın satışı mümkün olmayacaktır. Örneğin, meskeniyet şikâyetinin reddine ilişkin bir karar istinaf edildiği takdirde şikâyete konu meskenin satışı mümkün olmaz. Böyle bir durumda ihale yapılmışsa, bu ihalenin de feshedilmesi gerekir⁸¹⁶. Buna karşın haczedilen şey para ise, istinaf yoluna başvurulması, icra dairesinin hesabında bulunan bu paranın alacaklıya ödenmesine engel değildir.

İstinaf incelemesi, HMK'nın ilgili hükümlerince gerçekleştirilir ve on beş gün içinde sonuçlandırılır (İİK m. 366, I). Bu inceleme sonucunda bölge adliye mahkemesi, icra mahkemesinin kararını usul ve esas yönünden hukuka uygun bulursa, istinaf talebinin reddine karar verir. Buna karşın icra mahkemesinin kararında hukuka aykırı bir durum söz konusu ise, istinaf talebini kabul ederek, icra mahkemesinin kararını kaldırıp (İİK m. 366, IV); yeni bir karar verebileceği gibi dosyanın icra mahkemesine gönderilmesine de karar verebilir⁸¹⁷.

3.2.9.2.2 Temyiz

İstinaf mahkemesinin verdiği kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. İİK'da bölge adliye mahkemesi tarafından verilen hangi kararlara karşı temyiz yolunun açık veya kapalı olduğuna dair bir düzenleme öngörülmemiştir. Dolayısıyla bölge adliye mahkemesinin haczedilmezlik şikâyeti hakkındaki kararları, temyiz yolu için belirlenen parasal sınırı aştığı takdirde temyiz edilebilir.

Parasal sınırının belirlenmesine ilişkin olarak, 4949 Sayılı Kanun ile İİK'ya eklenen ek madde 1 ile istinaf yoluna başvuru için parasal sınırın belirleneceğine yer verilirken, temyiz yolu ise buraya dâhil edilmemiştir. Bu durum ise, birtakım eleştirileri beraberinde getirmiştir. Şöyle ki ek madde 1 yorum yoluyla genişletilemeyeceği için bu düzenlemenin temyiz sınırını da kapsadığı kabul edilemez.

⁸¹⁶ “Somut olayda, borçlu, ihaleye konu A.. İli K... İlçesi ... Parselde kayıtlı bulunan taşınmaza istinaden 28.02.2014 tarihinde meskeniyet şikâyetinde bulunmuş, mahkemece şikâyetin reddine karar verilmiş, bu karar 04.4.2014 tarihinde temyiz edilmiştir. İhale tarihi 30.4.2014 olup, bu durumda satışın durdurulması gerekirken ihalenin yapılmış olması İİK'nun 364/3. maddesine aykırı bulunmaktadır.” 12. HD, E 2015/20586, K. 2015/24303, T. 13.10.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.02.2022).

⁸¹⁷ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 442; Tokalıoğlu, “İstinaf Kanun Yolu,” 148, 149.

İİK m. 364, I ile temyiz sınırı özel olarak tayin edildiği için HMK'daki temyize ilişkin sınır da burada dikkate alınmaz. Dolayısıyla temyiz sınırını düzenli olarak arttırmanın mümkün olmadığı bir durumda istinaf sınırının temyiz sınırını aşma tehlikesi bulunmaktadır⁸¹⁸. Ayrıca diğer mahkeme kararlarının temyizi bakımından parasal sınır arttırılırken, icra mahkemesi kararları bakımından istinaf sonrası temyiz sınırı arttırılmadığından, bu parasal sınırdaki bir değişme olmayacaktır. Bu durumda yeknesak olmayan bir uygulamayı beraberinde getirecektir⁸¹⁹.

Açıklanan sebeplerden ötürü burada istinaf sınırının arttırılmasına ilişkin düzenlemenin temyiz yolu bakımından da yapılması zorunluluk teşkil etmekteydi. Bu doğrultuda 7165 Sayılı Kanunun 2. maddesi ile İİK ek madde 1'e temyiz yolu da dâhil edilerek, istinaf ve temyiz arasındaki parasal sınırın arttırılmasına ilişkin ikili ayırım ortadan kaldırılmıştır. Buna göre ek madde 1 doğrultusunda yapılan arttırım ile 2022 yılındaki temyiz oranı 107.090 TL olarak belirlenmiştir⁸²⁰. Bu doğrultuda bölge adliye mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararı, bu parasal sınırı aşıyorsa bu karar temyiz edilebilir.

Temyiz yoluna başvuru süresine ilişkin bir düzenleme İİK'da mevcut değildir. İİK'da temyiz yoluna başvurunun, HMK'nın ilgili hükümlerine göre yapılacağına yer verilmiştir (İİK m. 364, II). Bu kapsamda HMK m. 361, I gereğince, bölge adliye mahkemesi tarafından haczedilmezlik şikâyeti için verilen kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde temyiz yoluna başvurulabilir. Bu süre, haczedilmezlik şikâyeti duruşmalı olarak görülürse, gerekçeli karar tam ve eksiksiz bir biçimde tefhim edilse dahi tebliğ tarihi itibarıyla işlemeye başlayacaktır⁸²¹. Gerekçeli karar hatalı olarak ikinci kez tebliğ çıkarılırsa, bu yeni tebliğin temyiz süresine bir etkisi olmayacaktır. Temyiz süresi ilk tebliğ edilen gerekçeli karara göre hesaplanacaktır. Yani gerekçeli kararın ikinci kez tebliğ edilmesi ile borçlunun temyiz hakkı yeniden doğmayacaktır⁸²².

⁸¹⁸ Pekcanıtez ve Simil, *Şikâyet*, 445.

⁸¹⁹ Pekcanıtez ve Erişir, "İstinaf," 3639, 3640 dn. 29.

⁸²⁰ <https://legalbank.net/belge/hmk-ve-ikda-yer-alan-parasal-sinirlar-2021-yili/3009245>, E. T. 22.02.2022. İcra mahkemesi kararlarının büyük çoğunluğu için istinaf kanun yoluna başvurmak mümkün olduğundan, temyiz yolu için öngörülen parasal sınırın hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiği söylenemez (Köksoy, *Hukuki Güvenlik İlkesi*, 174).

⁸²¹ Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 57.

⁸²² HGK, E. 2017/2155, K. 2021/874, T. 29.06.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.09.2022).

Temyiz yoluna başvuru istinaf yoluna başvuruda olduğu gibi satış dışındaki icra işlemlerini durdurmaz (İİK m. 364, III). Temyiz incelemesi, HMK'ya göre yapılır ve on beş gün içinde sonuçlandırılır (İİK m. 364, II; 366, I). Bu inceleme kural olarak dosya üzerinden gerçekleştirilir (HMK m. 369, II). Ancak HMK m. 369, II ile duruşma yapılabilecek hâller belirlenmiştir. Şikâyet ise, bu hâller arasında yer almamaktadır⁸²³. Dolayısıyla bölge adliye mahkemesinin haczedilmezlik şikâyeti üzerine verdiği karar temyiz edildiğinde inceleme dosya üzerinden gerçekleştirilir. İnceleme sonucunda ise Yargıtay, bozma (HMK m. 371) veya onama (HMK m. 370, I) veyahut düzelterek onama (HMK m. 370, II; III; IV) kararı verebilir.

3.2.9.2.3 Yargılamanın iadesi

İcra ve İflâs Kanunu'nda "yargılamanın iadesi" şeklinde bir müesseseye yer verilmemiştir. Yargılamanın iadesi müessesesi HMK m. 374 ve devamında düzenlenmiştir. Buna göre verildiği anda kesin olan ya da kesinleşmiş olan hükümler bakımından yargılamanın iadesine sebebiyet oluşturacak hâllerden birisi mevcut ise (HMK m. 375), bu yola başvurmak mümkündür. Bu kapsamda HMK'da yer alan yargılamanın iadesi sebep olacak hâllerden birisi, icra mahkemesinin kararında vücut bulursa, bu karar bakımından da yargılamanın iadesi yoluna gidilip gidilemeyeceği belirlenmelidir. Bu belirlemeye esas olarak, icra mahkemesi kararlarının maddi anlamda kesin hüküm teşkil edip etmediği noktasından ulaşılabacaktır⁸²⁴. Zira HMK'nın yargılamanın iadesine ilişkin hükmünden açıkça anlaşılacağı üzere bu yola başvurmak için maddi anlamda kesin bir hüküm olmalıdır. İcra mahkemesi kararları ise, maddi anlamda değil yalnızca takip hukuku bakımından kesin hüküm teşkil etmektedir⁸²⁵. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, icra mahkemelerinin yetkilerinin sınırlandırılmış olması sebebiyle kararlarının kural olarak maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceği açıkça belirtilmiştir⁸²⁶. Ancak icra mahkemesinin, istihkak

⁸²³ Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 447.

⁸²⁴ Mert Namlı, *Türk ve Fransız Medeni Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014), 133; Muşul, *Şikâyet*, 669.

⁸²⁵ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: V* (İstanbul: Demir Demir Yayıncılık, 2001), 5265; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 48; Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu 4. Cilt* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 4479; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 76; Pekcanitez, Özkes, Akkan ve Taş Korkmaz, *Cilt I*, 179; Muşul, *Şikâyet*, 671; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 48; Varol, "Yargılama Usulü," 457; Tokaloğlu, "İstinaf Kanun Yolu," 25.

⁸²⁶ İBK, E. 2017/7, K. 2019/2, T. 22.03.2019, RG. 26.09.2019/30900. (<https://legalbank.net>, E. T. 15.03.2022).

davasına⁸²⁷, ihalenin feshi talebinin reddine⁸²⁸ ve zamanaşımı sebebiyle aleyhinde icranın geri bırakılması kararı verilmiş olan alacaklının yedi gün içinde dava açmaması hâlinde ilamın zamanaşımına uğradığına ilişkin kararının (m. 33/a)⁸²⁹ kesin hüküm teşkil edeceği belirtilmektedir. Dolayısıyla icra mahkemesinin bu kararlarına karşı yargılamanın iadesi yoluna başvurmak mümkündür⁸³⁰. Buna karşın bu kararlar arasında yer almayan haczedilmezlik şikâyeti bakımından ise, icra mahkemesinin vereceği karar yalnızca takip hukuku bakımından kesin olacağı için yargılamanın iadesi yoluna başvurulamaz.

3.2.9.2.4 Kanun yararına temyiz

Kanun yararına temyiz yolu, HMK’da düzenlenmiştir. Buna göre HMK m. 363 uyarınca, “*ilk derece mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlar ile istinaf incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarına ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla kesin olarak verdikleri kararlar ile yine bu sıfatla verdikleri ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş*” kararlarına karşı kanun yararına temyiz yoluna başvurmak mümkündür.

İcra mahkemesinin verdiği anda kesin olan ya da taraflarca istinaf yoluna başvurulmadığı için kesinleşen kararları bakımından kanun yararına temyiz yoluna başvurulacağına ilişkin İİK’da herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde İİK m. 364, II’de temyiz yoluna başvuru ve incelemenin HMK hükümleri uyarınca yapılacağına ilişkin düzenleme gereğince, icra mahkemesi kararlarının kanun yararına temyiz

⁸²⁷ Arslan, *İhalenin Feshi*, 201, 202; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, 5269; Yılmaz, 4. Cilt, 4479; Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu*, 1351; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 53; Süha Tanrıver, *İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 1996), 60, 61; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 76, 77; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 52; Muşul, *Şikâyet*, 671; Acar, *İstinaf Kanun Yolu*, 75, 76; Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 762. Aksi yöndeki görüş için bkz. Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 99; Namlı, *Yargılamanın Yenilenmesi*, 138; Varol, “*Yargılama Usulü*,” 461; Gündoğdu, “*Hukukî Dinlenilme Hakkı*,” 101.

⁸²⁸ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, 5267, 5268; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 53; Tanrıver, *İlamlı İcra*, 58; Yılmaz, 4. Cilt, 4479; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 77; Pekcanitez, Özekes, Akkan ve Taş Korkmaz, *Cilt I*, 179; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 52; Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 452; Muşul, *Şikâyet*, 671; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 163; Namlı, *Yargılamanın Yenilenmesi*, 135; Acar, *İstinaf Kanun Yolu*, 75; Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 762; Gündoğdu, “*Hukukî Dinlenilme Hakkı*,” 101.

⁸²⁹ Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflâs*, 369; Acar, *İstinaf Kanun Yolu*, 76; Uyar, “*Yargılama Usulü*,” 763; Talih Uyar, “*Menfi Tespit Davalarında “Takibin Durdurulması” İçin Borçlu Tarafından Yatırılan Teminatın İşlevi*,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 136, (2018), 398.

⁸³⁰ “*İcra mahkemesince verilen kararlar (istihkak, ihalenin feshi isteminin reddi hariç) kural olarak maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden bu kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz.*” 12. HD, 31207/38723, T. 05.12.2013 (Yılmaz, 4. Cilt, 4480 dn. 61).

edilebileceği belirtilmiştir⁸³¹. Yargıtay da icra mahkemesinin şikâyet incelemesi sonucunda verdiği kararlar bakımından kanun yararına temyiz yoluna başvurunun mümkün olduğuna karar vermiştir⁸³². Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyeti bakımından da kanun yararına temyiz yoluna başvurulabilir. Ancak haczedilmezlik şikâyetine ilişkin her karar için kanun yararına temyiz yoluna başvurulamaz. Bu kapsamda kanun yararına temyiz yoluna başvurulacak nitelikteki kararları, haczedilmezlik şikâyeti bakımından somutlaştırmak gerekir. Öncelikle icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyeti için verdiği karar, istinaf parasal sınırının altında kalıyorsa, bu karar istinaf yoluna götürülemez. Buna karşın bu karar, istinaf için belirlenen parasal sınırı aştığı hâlde tarafların istinaf yoluna başvurmaması sonucunda da kesinleşmiş olabilir. Belirtilen her iki durumda da icra mahkemesinin kararı istinaf incelemesine tabi tutulmaksızın kesinleşmektedir. Bu durumlarda icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararı, kanun yararına temyiz edilebilir niteliktedir. Belirtmek gerekir ki icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararı, istinaf için belirlenen parasal sınırı aştığı hâlde istinaf yoluna götürülmesine de bu karar için kanun yararına temyiz yoluna başvurulabilir.

Kanun yararına temyiz başvurusu, Yargıtay'ın ilgili hukuk dairesi tarafından incelenir (HMK m.363, II). İcra ve iflâs hukukunda şikâyete ilişkin incelemelerde Yargıtay'ın 12. Hukuk Dairesi görevlidir⁸³³. Bu doğrultuda haczedilmezlik şikâyeti bakımından kanun yararına temyiz başvurusu, Yargıtay'ın 12. Hukuk Dairesi tarafından incelenecektir. Bu inceleme sonucunda başvuru haklı görülürse, Yargıtay haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararı kanun yararına bozar (HMK m. 363, II). Ancak

⁸³¹ Acar, *İstinaf Kanun Yolu*, 321; Coşkun, *İstinaf*, 275. İcra mahkemesi kararları bakımından kanun yararına temyiz yoluna başvurulamayacağı kabulü, İcra ve İflâs Kanunu'nun yeknesak bir biçimde uygulanmasına engel olacak ve hukuka aykırı neticelere yol açacak niteliktedir (Pekcanitez ve Simil, *Şikâyet*, 458).

⁸³² “Somut olayda, şikâyeti vekilinin 04/12/2019 tarihinde yapmış olduğu ihalenin feshi isteminden, 31/12/2019 tarihli dilekçesi ile feragat ettiği anlaşılmaktadır. İcra ve İflas Kanunu'nun “İhalenin neticesi ve feshi” başlıklı 134. Maddesinin 2. Fıkrasında; “...talebin reddine karar verilmesi halinde icra mahkemesi davacıyı feshi istenilen ihale bedelinin yüzde onu oranında para cezasına mahkum eder. Ancak işin esasına girilmemesi nedeniyle talebin reddi halinde para cezasına hükmolunamaz” hükmüne yer verilmiştir. Bu durumda mahkemece feragat sebebiyle şikâyetin reddine ve İİK.nun 134/2.maddesi uyarınca işin esasına girilmemesi sebebiyle şikâyetçinin ihale bedelinin %10'u oranında para cezası ile sorumlu tutulmamasına karar vermek gerekirken, şikâyetçinin para cezasına mahkum edilmesi isabetsiz olup kararın bozulması gerekmiştir.... Bakanlığı'nın kanun yararına başvurduğu temyiz talebinin kabulü ile Mahkeme kararının yukarıda açıklanan nedenlerle 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 363/2. Maddesi gereğince kanun yararına bozulmasına ...” 12. HD, E. 2021/11697, K. 2021/10997, T. 06.12.2021. (<https://legalbank.net>, E. T. 16.03.2022).

⁸³³ Yargıtay Büyük Genel Kurul Kararı, S. 2022/1, T. 26.01.2022. (<https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1643366640.pdf>, E. T. 24.02.2022).

bu bozma, kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmayacağı için⁸³⁴ icra mahkemesi bozmaya uygun olarak yeniden hüküm tesis edemez. Dolayısıyla haczedilmezlik şikâyetine ilişkin verilen ilk kararın hukuki sonuçları ortadan kalkmayacak ve icra mahkemesi şikâyete ilişkin olarak yeni bir karar veremeyecektir (HMK m. 363, II).

3.2.9.3 İcra mahkemesinin 20.07.2016 tarihinden önce verdiği kararlar bakımından

3.2.9.3.1 Temyiz

İcra mahkemesinin 20.07.2016 tarihinden önce verdiği kararlar bakımından istinaf yolu öngörülmediği için doğrudan temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz yoluna başvurabilmek için birtakım şartların varlığı gerekir. Şöyle ki kanun koyucu, 5311 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, bir kısmını icra mahkemesinin şikâyet hakkında verdiği kararların oluşturduğu m. 363 ile temyiz yoluna götürülebilecek kararlara yer vermiştir. Dolayısıyla icra mahkemesi kararının temyiz edilebilmesi için verilen karar, m. 363’de sayılan kararlardan birisi olmalıdır. Bu kapsamda icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararlarının da buraya dâhil olup olmadığını tespit etmek gerekir.

İİK’nın 363. maddesinin dördüncü bendi ile “*Gerek bu kanuna gerek diğer kanun hükümlerine istinatla bir malın haczi caiz olup olmadığına*” ilişkin kararının temyiz edilebileceğine yer verilmiştir. Bu doğrultuda icra mahkemesinin haczedilmezlik şikâyetine ilişkin kararı temyiz için öngörülen parasal sınırı aştığı takdirde⁸³⁵, bu karara karşı temyiz yolu açıktır. Yargıtay da bir kararında, haczedilmezlik şikâyeti üzerine verilen kararın, İİK’nın 363. maddesi uyarınca temyiz edilebileceğini belirtmiştir⁸³⁶.

Kanun koyucu yeni uygulamadan farklı olarak eski uygulamada temyiz yoluna başvuru süresini açıkça hükme bağlamıştır. Buna göre m. 363, I uyarınca icra mahkemesi kararının tefhim veya tebliğinden itibaren on gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz yoluna başvuru, satış dışındaki icra işlemlerini durdurmaz (İİK

⁸³⁴ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, 4849; Yılmaz, *4. Cilt*, 5033; Pekcanitez, Özkes, Akkan ve Taş Korkmaz, *Cilt III*, 2322; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflâs*, 348.

⁸³⁵ İcra mahkemesinin temyiz kanun yoluna ilişkin parasal sınırı, 2022 yılı itibariyle 16.860 TL’dir. (<https://legalbank.net/belge/hmk-ve-iikda-yer-alan-parasal-sinirlar-2021-yili/3009245>, E. T. 22.02.2022).

⁸³⁶ 12. HD, E. 2006/20419, K. 2006/23732, T. 14.12.2006. (<https://legalbank.net>, E. T. 01.03.2022).

m. 364, III). Temyiz incelemesi, on beş gün içinde sonuçlandırılır (İİK m. 364, II). Bu inceleme, duruşmalı olarak yapılamaz. Zira temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılıp yapılmayacağına ilişkin İİK’da bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda İİK m. 364, II ile HUMK’a yapılan atıf neticesinde, HUMK’un ilgili hükümlerine göre bir karar verilmelidir. HUMK m. 438 uyarınca haczedilmezlik şikâyetine ilişkin karar, duruşmalı olarak incelenecek bir nitelikte değildir. Bu bakımdan dosya üzerinden gerçekleştirilecek temyiz incelemesi sonucunda, Yargıtay onama, düzelterek onama veya bozma kararı verebilir.

3.2.9.3.2 Karar düzeltme

5311 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, icra mahkemesi kararlarının temyiz edilmesi sonucunda Yargıtay’ın onama veya bozmaya ilişkin kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir (İİK m. 366, III). Karar düzeltme yoluna başvuru sebebine ilişkin İİK’da herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Dolayısıyla HUMK’un 404. maddesinde karar düzeltme yönünden yer verilen sebeplere istinaden⁸³⁷ haczedilmezlik şikâyeti bakımından karar düzeltme yoluna başvurulabilir. Bu yola on gün içinde başvurulmalıdır (İİK m. 366, III). Haczedilmezlik şikâyeti dosya üzerinden inceleneceği için bu süre gerekçeli kararın taraflara tebliği ile işlemeye başlayacaktır⁸³⁸.

Karar düzeltme yoluna başvuru, icra mahkemesi kararının icrasını (hacizli malların satışı da dâhil olmak üzere) durdurmaz⁸³⁹. O hâlde haczedilmezlik şikâyetinin reddine ilişkin karar temyiz edildiğinde, bu kararın onanması durumunda alacaklının satış talebinde bulunabilmesi için karar düzeltme süresinin geçmesi ya da borçlunun karar düzeltme başvurusunun reddedilmiş olması şartı aranmayacaktır.

⁸³⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 51.

⁸³⁸ Arslan, *İhalelerin Feshi*, 199 dn. 6.

⁸³⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 51; Pekcanitez, *Şikâyet*, 175; Murat Atalı ve İbrahim Ermenek, *Medenî Usûl Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 337 dn. 6.

3.3 Hacedilmezlik Şikâyetinin İleri Sürülemeyeceği Hâller

3.3.1 Hacedilmezlik şikâyetinden feragat

3.3.1.1 Genel olarak

538 Sayılı Kanun ile İcra ve İflâs Kanunu'na "82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir" şeklinde 83/a maddesi eklenmiştir⁸⁴⁰. Bu madde ile hacedilmezlik şikâyetinden feragat yalnızca İİK'nın 82. ve 83. maddelerinde yer alan hâller bakımından başvurulabilecek gibi bir görüntü çizilmiştir. Oysaki özel kanunlar çerçevesinde haczi mümkün olmayan mallar (m. 82, I/1) bakımından da feragat mümkündür⁸⁴¹.

Borçlu m. 83/a gereğince, 82. maddede hacedilemez olarak düzenlenen mallarının bu özelliğinden feragat edebilir yani vazgeçebilir. Bu durumda borçlunun iradesi, hacedilemez nitelikteki mallarının haczine izin vermeye ya da hacedilmezlik şikâyetinde (m. 16) bulunmamaya yönelmiştir. Borçlu bu iradesini dışı vurarak feragat hakkını tek taraflı olarak kullanabileceği gibi alacaklı ile feragat anlaşması yaparak da kullanabilir⁸⁴². Ayrıca borçlu feragat etme konusunda vekâletname ile vekile özel yetki vermişse, vekilin de hacedilmezlikten feragat etmesi mümkün olmalıdır.

3.3.1.2 Hacedilmezlik şikâyetinden feragatin hukuki niteliği

Hacedilmezlik şikâyetinden feragatin hukuki niteliğinin belirlenmesi büyük önem taşır. Zira bu belirleme sonucunda, feragat sözleşmesinin maddi hukuk sözleşmesi mi yoksa icra sözleşmesi mi olduğu tespit edilecektir. Buna göre de sözleşmenin geçerliliği, etkileri ve sözleşmeye uygulanacak hukuk kuralları bakımından değerlendirme yapmak mümkün hâle gelecektir⁸⁴³. Nitekim maddi hukuk ile icra hukuku her ne kadar birbiriyle ilişkili hukuk dalları olsalar da her iki hukuk

⁸⁴⁰ Doktrinde Postacıoğlu/Altay, bu düzenlemenin ihtiyaçları karşılamaktan uzak olduğunu belirtmektedir. Yazarlara göre, hacedilemez malların rehnedilmesi mümkün olup, alacaklı rehin konusunda feragata göre çok daha kapsamlı korumaya sahiptir. Dolayısıyla rehin, feragata göre borçlu bakımından çok daha ağır neticelere yol açabilecek niteliktedir. (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 417).

⁸⁴¹ Özbay, "Hacedilmezlikten Feragat," 548.

⁸⁴² İcra ve İflâs Kanunu m. 83/a'nın kenar başlığı her ne kadar "anlaşmalar" şeklinde olsa da bu hüküm geniş yorumlanmalıdır. Bu doğrultuda hem tek taraflı hem de iki taraflı feragati (feragat anlaşması), m. 83/a kapsamında değerlendirmek gerekir. (Özbay, "Hacedilmezlikten Feragat," 544, 545).

⁸⁴³ Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 75.

dalının sözleşmeye ve sözleşmenin sonucuna bağladığı prensipler birbirinden oldukça farklıdır⁸⁴⁴.

Kanun koyucunun borçluyu korumak için m. 82 uyarınca haczedilemeyeceğini belirttiği mallar, haczedilmezlikten feragat sonucunda haczedilebilir bir nitelik kazanmaktadır. Dolayısıyla bu sözleşmeyi, maddi hukuk sözleşmesi olarak değil, “icra sözleşmesi” olarak nitelendirmek daha doğrudur⁸⁴⁵.

İcra sözleşmeleri, icrayı genişleten ve icrayı daraltan sözleşmeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁸⁴⁶. Bu kapsamda haczedilmezlikten feragat, cebrî icrayı genişleten icra sözleşmesinin kapsamına dâhil edilebilir⁸⁴⁷. Zira borçlu mallarının haczedilmezlik özelliğinden feragat ederek, kanun tarafından alacaklıya tanınan imkânların genişletilmesine sebebiyet vermektedir⁸⁴⁸.

3.3.1.3 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin yapılma zamanı

Borçlunun haczedilmezlik şikâyetinden feragat etmesi her zaman mümkün değildir. Bu konuda zamansal açıdan borçlunun tasarruf yetkisinde bir sınırlama söz konusudur. Buna göre feragat, haciz sırasında veya hacizden sonraki bir zaman diliminde yapılabilir. Yani hacizden önceki bir dönemde yapılan feragat hüküm ve sonuç doğurmaz⁸⁴⁹. Hacizden önceki bir dönemden yalnızca icra takibinin başlatıldığı zaman anlaşılmalıdır. Henüz icra takibinin başlatılmadığı zamanda bu kapsamda değerlendirilmelidir⁸⁵⁰.

⁸⁴⁴ Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 74.

⁸⁴⁵ Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 561. Doktrinde Aşık’a göre, haczedilmezlikten feragat, esas itibariyle bir sözleşme değildir. Zira sözleşme tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı açıklamasıyla meydana gelir. Haczedilmezlikten feragatte ise, alacaklının iradesinin bir önemi yoktur. Borçlunun iradesini tek taraflı olarak beyan etmesi yeterlidir. Yazara göre haczedilmezlikten feragat, sözleşme olmasa da takip sürecine etki ettiği için “icra sözleşmesi” kapsamında ele alınmalıdır. (Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 121 dn. 599).

⁸⁴⁶ Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 561. Doktrinde Kılıçoğlu, icra sözleşmelerini, “*icrayı sınırlayan*”, “*icrayı engelleyen*” ve “*icrayı genişleten*” şeklinde üçlü bir ayrıma tabi tutmaktadır. (Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 69).

⁸⁴⁷ Doktrinde Umar, m. 83/a’yı “*genişletici anlaşma*” olarak adlandırmıştır (Umar, *İcra ve İflâs Hukuku*, 8 dn. 20).

⁸⁴⁸ Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 561; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 130; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 126 vd.

⁸⁴⁹ Borçlunun hacizden önceki iradesine geçerlilik tanınarak, m. 82 gereğince haczi mümkün olmayan malları haczedilirse; bu durumda süresiz olarak şikâyet yolu ile icra mahkemesine başvurma hakkı vardır (Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 550).

⁸⁵⁰ Özekes, *Temel Haklar*, 75. “*Kanun’un “Önceden yapılan anlaşmalar” başlıklı 83/a maddesi hükmüne göre ise “82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir.”... Bu maddeyle, borçlu ile alacaklının hacizden önceki dönemde aslında yaptıkları sözleşmelerin geçerli olmayacağı düzenlenmiştir. Anılan düzenleme sadece icra takibinin kesinleşmesi sonrası bu yönde yapılan sözleşmeleri değil, icra*

Hacizden önceki bir dönemde yapılan feragatin geçerli olmamasını birkaç sebep altında toplamak mümkündür. Bu düzenlemeye yer verilmesindeki öncelikli sebep, borçluyu kendisine karşı korumaktır⁸⁵¹. Şöyle ki borçlu malının haczedilmezliğinden feragat ettiği zamandan, haciz veya daha sonraki aşamalara kadar bu durumun mâl olacağı ağır sonuçları öngöremeyebilir⁸⁵². Nitekim feragate konu edilen mala borçlu ve ailesinin hacizden önce ihtiyaçları olmayabilir. Haciz aşamasına veya sonrasına gelindiğinde ise, bu mal borçlu ve ailesinin ihtiyaçlarının bir parçasını teşkil edebilir. Örneğin, borçlunun ekonomik durumunun kötüleşmesi karşısında ihtiyacı olan mallar farklılık arz edebilir. Ancak haciz aşamasına gelindiğinde borçluyu kendisine karşı korumaya gerek kalmayacağından feragate izin verilmektedir. Zira bir malın haczinin caiz olup olmadığı haciz sırasında⁸⁵³ borçlu ile ailesinin gereksinimleri göz önünde tutularak belirlenir⁸⁵⁴.

Hacizden önceki bir dönemde yapılan feragatin geçerli olmamasının bir diğer sebebi de borçluyu, alacaklıya karşı korumaktır. Zira hacizden önceki bir dönemde yapılan feragati geçerli kılmak, alacaklı tarafından kötüye kullanımların önünü açacak niteliktedir. Nitekim borçlu serbest iradesi ile değil alacaklısının yapmış olduğu baskı ile feragat hakkını kullanmış olabilir. Örneğin, borçlu kredi aracılığıyla ihtiyacı olan paraya kavuşabilmek için haczi caiz olmayan mallarının haczine şimdiden izin verebilir⁸⁵⁵. Böyle bir ihtimalin varlığı borçlunun çaresiz kalacağı ve karşı tarafın da bu çaresizlikten yarar sağlamaya çalışacağına göstergesidir⁸⁵⁶. Bu yönde ortaya

takibi yapılmadığı durumlarda da sözleşmelere borçlunun haczi mümkün olmayan mal veya haklarına bloke konulması ve kesinti yapılması sonucunu doğuran muvafakatlerin de geçersiz olacağına ilişkin emredici bir hüküm niteliğindedir.” HGK, E. 2017/1980, K. 2021/829, T. 24.06.2021. (<https://legalbank.net>, E.T. 01.03.2022).

⁸⁵¹ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 335; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 130.

⁸⁵² Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 13, 87; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 335; Kuru, *Cilt I*, 835; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 229; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflas*, 354; Muşul, *Haciz*, 515; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 201, 202; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflas*, 182; Yavaş, “Maaş ve Ücret,” 106; Akın, “Maaş ve Ücret,” 363; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 129; Ceylan, “Haczedilmezlik,” 57; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 584; Talih Uyar, “İcra ve İflas Kanununun 83/a Maddesi Üzerine Bir İnceleme,” *Terazi Hukuk Dergisi* 88, (2013), 49; Taneri, *Şikayet*, 121.

⁸⁵³ “Bir malın haczinin kabil olup olmadığı haciz anına göre belirlenir.” HGK, E. 2018/12-670, K. 2022/148, T. 17.02.2022. (<https://karamercanhukuk.com>, E. T. 30.10.2022).

⁸⁵⁴ “2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendi gereğince; borçlunun "haline münasip" evi haczedilemez. Bir meskenin borçlunun haline uygun olup olmadığı adı geçen haciz anındaki sosyal durumuna ve borçlu ile ailesinin ihtiyaçlarına göre belirlenir.” 12. HD, E. 2019/4347, K. 2020/684, T. 03.02.2020. (<https://legalbank.net>, E. T. 04.03.2022).

⁸⁵⁵ Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 547.

⁸⁵⁶ Muşul, *Haciz*, 515.

çıkabilecek ihtimallerin önlenmesi bakımından m. 83/a'daki zamansal açıdan sınırlama oldukça isabetlidir.

Belirtmek gerekir ki m. 83/a hükmü düzenlenmemiş olsaydı da hacizden önceki bir dönemde haczedilemez vasıftaki bir malın bu niteliğinden vazgeçmek yine mümkün olmazdı. Şöyle ki kimi faktörlerin varlığı (maddi imkânsızlık, bilgisizlik gibi) kişiyi kendi aleyhine sonuç doğuracak işlemler yapmaya itmektedir. Bu durum ise, kişiyi kendisine karşı korumaya yönelik düzenlemeler yapmayı zaruri hâle getirmektedir. Bu kapsamda TMK m. 23 ile bireylerin hak ve fiil ehliyetleri ile özgürlüklerinden vazgeçemeyeceğine ve özgürlüklerini hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramayacaklarına yer verilmiştir. Bu madde geniş bir şekilde yorumlanarak, doğmamış tüm haklardan feragati yani haczedilmezlik şikâyetinden feragati de buraya dâhil etmek gerekir⁸⁵⁷.

3.3.1.4 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin şekli

3.3.1.4.1 Şikâyetinin süre ile sınırlandırıldığı haczedilmezlik kuralları bakımından

Haczedilmezlik kurallarının bir kısmı için şikâyette bulunma hakkının süre ile sınırlandırıldığı yukarıda belirtilmişti⁸⁵⁸. Bu kurallar bakımından borçlu haciz esnasında haczedilmezlik hakkından açık bir şekilde feragat ederek, bunların haczine izin verebilir. Hacizden sonraki bir dönemde ise, borçlu şikâyet süresinin işlemeye başlamasına kadar ya da işlemeye başlamasından itibaren yedi gün içinde açık bir rıza ile haczedilmezlikten feragat edebilir.

Borçlu, yedi günlük şikâyet süresi boyunca hem şikâyet yoluna başvurmaz hem de haczedilmezlik hakkından açıkça feragat etmezse, sürenin sona ermesi ile birlikte haczedilmezlikten zımnen feragat etmiş olur⁸⁵⁹. Zira zımni feragatte bulunmak için 82.

⁸⁵⁷ Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 103.

⁸⁵⁸ Şikâyetin süre ile sınırlandırıldığı haczedilmezlik kuralları için bkz. §3, 3.2, 3.2.3, 3.2.3.1, 3.2.3.1.1.

⁸⁵⁹ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 87; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 221; Gürdoğan, *İcra Hukuku*, 68; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 336; Seviğ, *Haciz*, 29; Kuru, *Cilt I*, 836; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 322; İnan, *İcra Takibi*, 67; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflâs*, 163; Taşpınar Ayvaz, "Eleştiri," 78; Muşul, *Haciz*, 516; Akın, "Maaş ve Ücret," 363; Uyar, "Haczi Caiz Olmayan," 584; Taneri, *Şikâyet*, 121. Doktrinde Şeker, şikâyet süresinin geçmesi durumunda feragatten bahsedilemeyeceğini belirtmektedir (Şeker, "Haczedilmezlik," 129). Akkaya ise zımni feragat bakımından eleştirel bir bakış açısı getirmiştir. Şöyle ki borçlunun haciz işlemine karşı gerçek bir onayı olmadığı hâlde, hak düşürücü sürenin sona ermesiyle birlikte haczedilmezlikten zımni olarak feragat ettiği varsayımıyla haciz ayakta tutulmaktadır. Bunun neticesinde ise,

madde uyarınca haczi caiz olmayan bir malın haczedilmiş, akabinde de şikâyet süresinin işlemeye başlamış olması gerekir. Dolayısıyla haciz esnasında zımni feragatten bahsetmek mümkün değildir.

3.3.1.4.2 Şikâyetinin süre ile sınırlandırılmadığı haczedilmezlik kuralları bakımından

Kamu düzenini ilgilendiren haczedilmezlik kurallarına aykırı olarak gerçekleştirilen haciz bakımından şikâyette bulunma hakkının süreye tabi olmadığı öncesinde belirtilmişti⁸⁶⁰. Bu kurallar bakımından da borçlunun haczedilmezlik şikâyetinden feragat edip edemeyeceğinin belirlenmesi gerekir.

Bir görüşe göre, kamu düzenine ilişkin haczedilmezlik kuralları bakımından borçlunun gerek açık gerekse zımni bir şekilde haczedilmezlik şikâyetinden feragat etmesi mümkün değildir⁸⁶¹. Bu durumda gerçekleştirilen haciz kamu düzenine aykırı olup, süresiz şikâyet yolu ile her zaman kaldırılabilir⁸⁶². Başka bir görüş ise, borçlunun kamu düzenini ilgilendiren haczedilmezlik kuralları için açık bir şekilde haczedilmezlik şikâyetinden feragat etmesinin mümkün olduğu yönündedir⁸⁶³. Bu kapsamda hem haciz sırasında hem de hacizden sonraki dönemde şikâyet süre ile sınırlandırılmadığı için açık rıza ile her hâlükârda haczedilmezlik hakkından feragat edilebilir. Ancak hacizden sonra açık olarak feragat hakkının kullanılmaması, bu haktan zımni olarak feragat edildiği anlamına gelmeyecektir. Zira kamu düzenine ilişkin hâllerde şikâyet süresinin geçmiş olduğundan bahsedilemeyeceği için zımnen feragatten de söz etmek mümkün değildir⁸⁶⁴.

3.3.1.5 Haczedilmezlik şikâyetinden feragatin hüküm ve sonuçları

Haczedilmezlik şikâyetinden feragat ile borçlu, kanun koyucunun 82. madde ile kendisine sağlamış olduğu korumadan vazgeçmiş olur. Bu doğrultuda alacaklının, borçlunun haczi mümkün olmayan mallarından, alacağını elde etmesinin önünde bir engel kalmaz. Bu durumdan borçlunun tüm alacaklılarının yararlanıp

borçlunun haczedilemez nitelikteki malı ya da malları elinden alınmaktadır (Akkaya, "Haczedilmezlik," 862).

⁸⁶⁰ Şikâyetin süre ile sınırlandırılmadığı haczedilmezlik kuralları için bkz. §3, 3.2, 3.2.3, 3.2.3.1, 3.2.3.1.2.

⁸⁶¹ Kemal Arar, *İcra ve İflâs Hükümleri Cilt II* (Ankara: İdeal Matbaa, 1944), 48; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 202; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 129.

⁸⁶² Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 132

⁸⁶³ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 335, 336; Özbay, "Haczedilmezlikten Feragat," 552, 553.

⁸⁶⁴ Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 336; Özbay, "Haczedilmezlikten Feragat," 552, 553.

yararlanamayacağını belirlenmesi gerekir. Başka bir deyişle borçlunun haczedilmezlikten feragati yalnızca lehine feragatte bulunduğu alacaklısı bakımından mı yoksa diğer alacaklıları bakımından da hüküm ifade edecek midir? Bu konuda doktrinde genel olarak kabul gören görüş yalnızca lehine haczedilmezlikten feragat edilen alacaklı bakımından sonuç doğacağı yönündedir⁸⁶⁵. Yani borçlu hakkında yapılan diğer icra takiplerinde, haczedilmezlik vasfından feragat ettiği malının haczedilemez olduğunu ileri sürebilir.

Borçlu, haczedilmezlik şikâyetinden feragat ettiği kimi durumlarda aile bireylerine sağlanan korumadan da vazgeçmiş olur. Zira 82. madde ile borçlunun yanı sıra ailesini de ilgilendiren haczedilmezlik kurallarına yer verilmiştir. Bu kurallar bakımından Yargıtay her ne kadar aile bireylerinin haczedilmezlik şikâyetini ileri sürmesine cevaz vermese de doktrinde m. 82, I/3, 4, 5, 6, 7 ve 12. bentler bakımından aile bireylerinin de şikâyet hakkının bulunduğu savunulmaktadır⁸⁶⁶. Bahsi geçen bentler bakımından aile bireylerinin de şikâyet hakkının bulunduğu kabul edildiğinde, borçlunun bu bentlerdeki malları için haczedilmezlikten feragat etmesi, aile bireylerinin şikâyet hakkını kullanmasına engel olmaz⁸⁶⁷. Ayrıca borçlu haczedilmezlikten feragat ettikten sonra ölürse, açık veya zımni olarak yaptığı feragat mirasçılar bakımından da geçerli olmaz. Mirasçılar, borçlunun haczedilmezlik vasfından feragat etmiş olduğu malı için haczedilmezlik şikâyetini ileri sürebilirler⁸⁶⁸.

⁸⁶⁵ Kuru, *Cilt I*, 837; Kuru, *El Kitabı*, 525; Atalı ve Ermenek, *İcra ve İflas*, 136; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 203; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra ve İflas*, 183; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 126; Özbay, "Haczedilmezlikten Feragat," 562; Akın, "Maaş ve Ücret," 363; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 132. Doktrinde Şeker, feragatin kural olarak tüm alacaklılar bakımından geçerli olduğunu belirtmektedir. Ancak istisnai olarak feragatin yalnızca lehine feragat edilen alacaklı açısından sonuç doğurması isteniyorsa, borçlu bunu açıkça belirtmelidir. (Şeker, "Haczedilmezlik," 132, 133). Yargıtay ise, zorunlu ipotek olarak nitelendirilen durumların dışında borçlunun evini ipotek etmesi durumunda ipotek alacaklısı dışındaki diğer alacaklılarına karşı da meskeniyet şikâyetinden feragat ettiği görüşündedir. Bu görüşe ilişkin Doktrindeki değerlendirmeler için bkz. §2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.3, 2.1.1.3.1, 2.1.1.3.1.5, 2.1.1.3.1.5.1.

⁸⁶⁶ Bu konu hakkında Yargıtay uygulaması ile Doktrinde ileri sürülen görüşler için bkz. §3, 3.2, 3.2.5, 3.2.5.1, 3.2.5.1.2

⁸⁶⁷ Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 88; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 203; Aşık, *İcra Sözleşmeleri*, 126; Uyar, "İnceleme," 52; Kaçak, *Haczedilmezlik*, 278. Borçlunun, aile konutu niteliğinde olan meskeni için haczedilmezlik şikâyetinden feragat etmesinin, diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunmasına engel olmayacağına ilişkin değerlendirme için bkz. §2, 2.1, 2.1.1, 2.1.1.3, 2.1.1.3.3, 2.1.1.3.3.3.

⁸⁶⁸ Özbay, "Haczedilmezlikten Feragat," 553.

3.3.1.6 Hacedilmezlik şikâyetinden feragat olarak nitelendirilemeyen durumlar

3.3.1.6.1 İhtiyati haciz aşamasında hacedilmezlik şikâyetinden feragat

İcra ve İflâs Kanunu m. 83/a'da haciz kavramı ile kastedilen, ödeme veya icra emrinin kesinleşmesi ile birlikte haciz isteme yetkisi elde eden alacaklının talebi üzerine konulan ve alacaklıya satış isteme yetkisini bahşeden kesin hacizdir⁸⁶⁹ (m. 78). İhtiyati haciz ise, kesin haciz niteliğinde değildir. İhtiyati haczin, kesin hacze dönüşebilmesi için bu haczi tamamlayan birtakım işlemlerin gerçekleştirilmesi gerekir (m. 264; 267). Bu işlemlerin gerçekleştirilmesi ile birlikte ihtiyatî haciz, kesin hacze dönüşür.

İhtiyati haczin, kesin hacze dönüşmediği bir dönemde borçlu hacedilmezlikten feragat ederse, bu feragati geçerli olmaz⁸⁷⁰. Yani borçlu bu malı için sonrasında hacedilmezlik iddiasında bulunabilir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da ihtiyatî haciz aşamasında yapılan feragatin hüküm ve sonuç doğurmayacağı yönünde karar vermiştir⁸⁷¹.

3.3.1.6.2 Mal beyanında bildirilen mallar bakımından hacedilmezlik şikâyetinden feragat

İcra ve İflâs Kanunu'nun 74. maddesi uyarınca, borçlunun hacizden önceki aşamada icra dairesine mal beyanında bulunması gerekir. Borçlu mal beyanında bulunurken, kendi kanaati doğrultusunda hacedilemeyecek mallarını göstermekten kaçınamaz. Zira bir malın haczinin caiz olup olmadığını değerlendirme yetkisi

⁸⁶⁹ Kuru, *El Kitabı*, 525; Muşul, *Haciz*, 514; Yalçın, "Mesken Haczi," 61.

⁸⁷⁰ Kuru, *El Kitabı*, 525; Muşul, *Cilt I*, 668; Muşul, *Haciz*, 514; Yıldırım ve Deren Yıldırım, *İcra ve İflas*, 202; Kılıçoğlu, *İcra Sözleşmeleri*, 131; Uyar, "İnceleme," 51; Oskay, Koçak, Deynekli ve Doğan, *Cilt II*, 2506. Doktrinde Özbay ise, ihtiyatî haciz bakımından hacedilmezlikten feragati iki ayrı aşamada değerlendirmektedir. Yazara göre ihtiyatî haciz kararının yerine getirilmesinden yani icra edilmesinden önceki aşamada hacedilmezlikten feragat edilemez. Buna karşın ihtiyatî haciz kararının icra edilmesi ile birlikte borçlu hacedilmezlikten feragat edebilir. (Özbay, "Hacedilmezlikten Feragat," 563). Özekes de feragatin ihtiyatende olsa haciz sırasında yapılmasından ötürü ihtiyatî haczin icrası sırasında hacedilmezlikten feragat edilebileceğini belirtmektedir. (Özekes, *İhtiyati Haciz*, 286).

⁸⁷¹ "... ihtiyati haciz kararı sonrasında şikayetçi- borçlunun yasal yerleşim yerinde 25.06.2012 gününde yapılan haciz sırasında, şikayetçi tarafından borcun bitimine kadar emekli maaşının tamamının kesilmesine muvafakat edilmiş, bu muvafakat takip kesinleştikten sonra 17.07.2012 tarihinde yapılan haciz sırasında da tekrar edilmiş, takip kesinleşinceye kadar şikayetçinin elinde bir çok imkan varken bunların hiçbiri kullanılmamıştır. Her ne kadar ihtiyati haciz sırasında alınan muvafakat, manevi cebirle verildiği için kabul edilemez ise de takip kesinleştikten sonra şikayetçinin özgür iradesi ile vermiş olduğu muvafakat geçerlidir." HGK, E. 2013/2274, K. 2015/1486, T. 05.06.2015. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.03.2022).

borçluya değil, icra müdürüne aittir⁸⁷² (m. 82, IV). Dolayısıyla borçlu haczedilemeyeceğini düşündüğü mallarını da bu aşamada bildirmek durumundadır⁸⁷³. Borçlunun bu mallarını bildirmesi haczedilmezlik şikâyetinden feragat ettiği anlamına gelmez⁸⁷⁴. Yargıtay da bu yönde karar vermiştir⁸⁷⁵.

Borçlu gerçeğe aykırı olarak mal beyanında bulunursa, alacaklının şikâyeti üzerine İİK m. 338, I gereğince cezalandırılır. Borçlu haczedilemeyeceği düşüncesi ile haczi caiz olmayan mallarını, mal beyanında göstermez ve icra müdürü takdir yetkisi doğrultusunda, bu malların haczedilebilir nitelikte olduğuna kanaat getirirse; borçlu gerçeğe aykırı mal beyanında bulunmuş sayılır. Borçlu, alacaklıyı zarara sokma kastıyla gerçeğe aykırı mal beyanında bulunmuş ise, m. 338, I'e göre cezalandırılır⁸⁷⁶. Buna karşın icra müdürü takdir yetkisi sonucunda, borçlunun mal beyanında bildirmediği mallarının, haczi caiz olmayan mallardan olduğuna kanaat getirirse; borçlu m. 338, I'e göre cezalandırılmaz⁸⁷⁷.

3.3.1.6.3 İflâs masasına giren mallar bakımından haczedilmezlik şikâyetinden feragat

İflâs dairesi, iflâs kararı kendisine tebliğ edilir edilmez müflise ait bütün malların defterini tutar (m. 208, I). Bu deftere, 82. maddede sayılan haczi caiz olmayan

⁸⁷² 6352 Sayılı Kanununun 16. maddesi ile İcra ve İflas Kanunu'na eklenen 82, IV'den önce bu konuda karar verme yetkisi icra mahkemesine aitti.

⁸⁷³ Arar, *Cilt I*, 168; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 292; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflâs*, 153; Özbay, "Haczedilmezlikten Feragat," 552; Mehmet Günay, *İcra Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014), 109; Hasan Yıldız, "İcra ve İflas Suçları" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2007), 57; Akkırın, *Haczedilmezlik*, 106. Borçlu kendi takdirine göre haczedilemeyecek nitelikte olduğunu düşündüğü mallarını, mal beyanında göstermek zorunda olmadığı şeklindeki aksi yöndeki görüş için bkz. Belgesay, *Şerh*, 154; İsa Toğrul, "İcra ve İflas Hukukunda Mal Beyanında Bulunmamanın ve Gerçeğe Aykırı Mal Beyanında Bulunmanın Sonuçları" (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2011), 35. Yargıtay da bir kararında; "*Borçluya kanunen haczi caiz bulunmayan malları bildirme zorunluluğu yükletilemeyeceğinden köy tüzel kişiliği hakkında yapılan icra takibinde tebliğ edilen ödeme veya icra emri üzerine köy temsilcisi sıfatıyla beyanda bulunmayan muhtarın cezalandırılması yasalara, usule, aykırı ...*" bulmuştur. 12. HD, E. 1973/7529, K. 1973/7254, T. 05.07.1973. (<https://legalbank.net>, E. T. 05.03.2022).

⁸⁷⁴ Kuru, *Cilt I*, 593; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra ve İflâs*, 292 dn. 4; Muşul, *Haciz*, 37; Kaçak, *Haczedilmezlik*, 278; Taneri, *Şikâyet*, 166.

⁸⁷⁵ "*Borçlunun taşınmaz haczi öncesinde 01.08.2011 tarihinde İİK'nun 74. Maddesi gereğince zorunlu olan mal beyanında bulunurken, şikâyete konu taşınmazı da beyan etmesi, İİK'nun 83/a maddesi hükmü dikkate alındığında meskeniyet şikâyetinden feragat olarak yorumlanamaz.*" 12. HD, E. 2012/12027, K. 2012/30543, T. 30.10.2012. (<https://legalbank.net>, E.T. 07.03.2022).

⁸⁷⁶ Kuru, *Cilt I*, 593; Yıldız, "İcra ve İflas Suçları," 57; Engin Ataman, "İcra ve İflas Hukukunda Mal Beyanı ve Mal Beyanından Kaynaklanan Suçlar" (Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, 2010), 21; Toğrul, "Mal Beyanı," 35, 36.

⁸⁷⁷ Kuru, *Cilt I*, 593; Günay, *İcra Suçları*, 92; Yıldız, "İcra ve İflas Suçları," 57; Ataman, "Mal Beyanı," 21; Toğrul, "Mal Beyanı," 35.

mallar da müflise geri verilmek üzere kaydedilir (m. 211). Zira bu mallar, iflâs masasına girmez⁸⁷⁸. İİK m. 184, I ile iflâs masasının, müflisin haczi caiz olan mallarından oluşacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Bir malın haczinin caiz olup olmadığı iflâsın açıldığı ana göre belirlenir⁸⁷⁹. Bu doğrultuda iflâsın açıldığı anda haczi mümkün olmayan bir mal, iflâs tasfiyesi sırasında haczedilebilir nitelikte olsa dahi masaya dâhil edilemez⁸⁸⁰. Ancak müflis malların deftere kaydedildiği esnada haczedilmezlikten feragat edebilir⁸⁸¹. Bu durumda haczedilmezlik niteliğinden feragat edilen mal, iflâs masasına dâhil edilir. Müflis bu mal bakımından masaya karşı haczedilmezlik iddiasında bulunamaz. Buna karşın müflisin haczedilmezlik niteliğinden feragat etmediği bir malı haczedilebilir olarak deftere kaydedilirse, müflis o mal hakkında haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilir⁸⁸². Ancak bu şikâyetini süresi içinde ileri sürmezse, o malın haczedilmezlik sıfatından zımnen feragat etmiş olur⁸⁸³. Sonrasında bu mal hakkında haczedilmezlik şikâyetinde bulunamaz.

Borçlu iflâs etmeden önce yani müflis sıfatına sahip olmadan önce malının haczedilmezlik sıfatından feragat etmişse, o malın iflâs masasına girmesinin önünde bir engel yoktur⁸⁸⁴. Borçlu iflâs masasına karşı malının haczedilmezlik vasfına sahip olduğu iddiasında bulunamaz⁸⁸⁵. Bu durum borçlunun açık bir rıza ile haczedilemezlikten feragat etmesi hâli için geçerlidir. Başka bir deyişle borçlu iflâs

⁸⁷⁸ Burhan Gürdoğan, *İflâs Hukuku Dersleri* (Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1966), 79; Ansay, *İcra ve İflâs*, 218; Üstündağ, *İflâs*, 55; Kuru, *Konkordato*, 160, 256; Necmeddin M. Berkin, *İflâs Hukuku*. (İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1972), 205; Gönen Eriş, *İflâs ve Konkordato Hukuku* (Ankara: Aydın Yayınları, 1991), 618; Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku Cilt III* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1993), 2834; Umar, *İcra ve İflâs Hukuku*, 8; Kuru ve Aydın, *İcra ve İflâs*, 198; Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukuku Cilt II* (Ankara, Adalet Yayınevi, 2013), 1553; Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 52; Sümer Altay, *Türk İflas Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004), 658. “Müflisin haline münasip meskeninin deftere kaydedilmekle beraber müflisin elinden alınamaz ve masaya dahil edilip satılamaz.” 12. HD, 5111/5502, T. 11.05.1990. (Mahmut Coşkun, *Konkordato ve İflas* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 935 dn. 471).

⁸⁷⁹ Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 62.

⁸⁸⁰ Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 62, 63.

⁸⁸¹ Arar, *Cilt II*, 48; Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 64.

⁸⁸² Kuru, *Konkordato*, 256 dn. 4; Eriş, *İflâs ve Konkordato*, 618, Coşkun, *İflas*, 934. Yargıtay da müflisin şikâyet yoluna gidebileceğini, bu başvurusunun m. 211 doğrultusunda değerlendirilerek, karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. “İflâs açıldıktan sonra iflâs idaresince vaziyet edilen arazi hakkında müflis tarafından vaziyet muamelesinin öğrenildiği tarihten itibaren kanunî müddet içinde 82/4. müsteniden şikâyet vâki olduğu takdirde İİK. nın 211. Maddesi delâletile müflisin ve ailesi efradının geçim ihtiyaçları için vaziyet edilen arazinin tamamen veya bir kısmının müflise terki icap edip etmeyeceği usulü dairesinden seçilecek bilirkişi marifetile tahkiki gerekir.” İİD. 6911/7124, T. 06.12.1957. (Yelekcî, Özenç ve Yelekcî, *İcra ve İflâs Kanunu*, 183; Akyazan, *İhtiyati Haciz*, 105, 106).

⁸⁸³ Arar, *Cilt II*, 48.

⁸⁸⁴ Kuru, *Cilt III*, 2854; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 278 dn. 17.

⁸⁸⁵ Berkin, *İflâs*, 206; Kuru, *Cilt III*, 2854; Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 564; Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 65.

etmeden önce “zımnî” olarak mallarının haczedilmezliğinden feragat etmişse, bu mallar iflâs ile birlikte masaya dâhil edilir⁸⁸⁶. Ancak müflis iflâs masasına karşı bu malının haczedilemez nitelikte olduğunu ileri sürebilir⁸⁸⁷. Bu durum 82. maddedeki süreye tabi olan haczedilmezlik kuralları içindir. Zira süresiz şikâyete tabi olan mallar için zımnî feragatten bahsedilemeyeceği için bu malların iflâs ile birlikte masaya dâhil edilmesi mümkün değildir.

3.3.2 İkame ilkesi

İkame ilkesi, alacaklının, borçluya ait bedeli yüksek olan malın normal bedel ve aynı nitelikteki diğer bir mal ile değiştirilmesini talep edebilme hakkıdır⁸⁸⁸. Bu ilke, öncelikle İİK m. 82, I/12’de belirtilen haczedilmezlik kuralı ile birlikte düzenlenmişti. Buna göre, borçlunun evinin değeri fazla ise, borçluya hâline münasip bir ev alabileceği miktar bırakılarak; bu evin satılması mümkündür. 6352 Sayılı Kanun ile bu düzenlemede yer alan ikame ilkesi kaldırılmıştır. Bunun yerine ikame ilkesi İİK m. 82, III’de düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme uyarınca m. 82, I/2, 4, 7 ve 12. bentlerde belirtilen malların değerinin yüksek olması durumunda, borçluya ihtiyacını karşılayabileceği miktar bırakılmak üzere bu malların satılması mümkündür⁸⁸⁹. Anlaşılacağı üzere 6352 Sayılı Kanun ile ikame ilkesinin sınırları genişletilmiştir. İkame ilkesinin bu denli genişletilmesi tehlike arz etmekte olup, bu duruma birkaç açıdan eleştiri getirebilir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki ikame ilkesinin uygulamasına dâhil edilen m. 82, I/2, 4 ve 7. bentlerin ortak özelliği borçlunun (ve ailesinin) geçimini sağlamak için gerekli olan eşyalarının haczedilmemesidir. Bu eşyaların değerinin yüksek olması durumunda, borçluya aynı nitelikte olan ancak daha makul fiyata sahip olan başka bir eşya alabilmesi için gereken para verilerek, bunlar haczedilebilir. Ancak borçlunun geçimi için gereken eşyasının elinden alınması, geçimini sağlayacak işe ara vermesi anlamına gelir. Örneğin, Yargıtay güncel kararlarında, dış hekimliğini bir meslek olarak nitelendirmekte ve bu mesleğin icrası için gerekli olan eşyaların m. 82, I/2 uyarınca haczedilemeyeceğini belirtmektedir⁸⁹⁰. Dış hekiminin, mesleğinin icrası için

⁸⁸⁶ Kuru, *Cilt III*, 2854; Berkin, *İflâs*, 206; Taş Korkmaz, *İflâs Masası*, 65.

⁸⁸⁷ Berkin, *İflâs*, 206; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 338; Özbay, “Haczedilmezlikten Feragat,” 564; Altay, *İflâs Hukuku*, 658.

⁸⁸⁸ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 313. Doktrinde Karaaslan, ikame ilkesini “değişim haczi” olarak adlandırmaktadır (Karaaslan, “Haczedilmezlik,” 179).

⁸⁸⁹ İkame ilkesinin, haczedilmezlik şikâyetinin istisnalarından birisi olduğu açıktır.

⁸⁹⁰ İlgili konu için bkz. §2, 2.2, 2.2.2.

gerekli olan bir aletin sırf değeri yüksek olduğu gerekçesiyle haczedildiği varsayımında, aynı nitelikteki aleti alana kadarki süreçte mesleğine devam etmesi mümkün olmayacaktır.

İkame ilkesinin uygulanacağı m. 82, I/2, 4 ve 7. bentlerdeki malların değeri ancak istisnai durumlarda oldukça yüksek olabilir. Başka bir deyişle bu bentlerdeki mallar, m. 82, I/12'deki gibi bir evin değeri ile ölçülebilecek kadar yüksek olamaz⁸⁹¹. Dolayısıyla m. 82, I/2, 4 ve 7. bentler bakımından ikame ilkesinin uygulandığı durumlarda, kuvvetle muhtemel alacaklı alacağının tamamını elde edemeyecektir. Alacaklının alacağının küçük bir kısmını elde etmesi karşısında ise, borçlu mesleğini bir süre icra edemeyecektir. Bu durumda alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesinin borçlunun aleyhine bozulacağı açıktır.

3.3.3 Borcun eşyanın bedelinden kaynaklanması

Kanun koyucu, m. 82, II ile m. 82'de belirtilen malların bir kısmının haczedilmemesi için borcun, bu malların bedelinden doğmamış olmasını şart koşturmuştur. Bu durum m. 82, I/2, 3, 4, 5 ve 7 için uygulanmakta iken, 538 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda, m. 82, I/12'de bu kapsama dâhil edilmiştir⁸⁹². Bu doğrultuda borçlu, m. 82, I/2, 3, 4, 5, 7 ve 12'nin kapsamında kalan bir malının haczedilemeyeceği iddiasında ise, borcun bu malın bedelinden doğmamış olması gerekir. Aksi hâlde borçlunun borçlanarak aldığı malların bedelini tahsil etmek için aleyhinde icra takibi başlatılarak, bu malları haczedilebilir. Borçlu mallarının m. 82, I/2, 3, 4, 5, 7 ya da 12 gereğince haczedilemeyeceğini yani haczedilmezlik şikâyetini ileri süremez⁸⁹³. Öyle ki kanun koyucu, borçlunun mallarını hacizden korurken, bu mallara sahip olmasını amaç edinmemiştir⁸⁹⁴. Ayrıca satın aldığı malın bedelini ödemeyen dolayısıyla bu bedelin tahsili için hakkında icra takibi başlatılan borçlunun haczedilmezlik şikâyetinde bulunması kötü niyetli olarak hareket ettiğinin bir göstergesidir. Kanun koyucu da m. 82, II ile borçlunun kötü niyetli olarak hareket

⁸⁹¹ Kanun koyucunun, borçlunun zorunlu eşyası (İİK m. 82, I/3) için ikame ilkesine yer vermemesinin sebebi, bu eşyaların değerinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır (Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 448). Buna karşın kanun koyucunun m. 82, I/2, 4 ve 7 bakımından ikame ilkesine yer vermesi ise, çelişki yaratmaktadır.

⁸⁹² Akyazan, *İcra ve İflâs Kanunu*, 64.

⁸⁹³ Ancak borçlu, alacaklıdan para ödünç alarak, mal satın almış ise; bu parayı ödemediği takdirde aleyhinde başlatılan icra takibi sonucunda o malın haczi mümkün değildir. (Kuru, *Cilt I*, 824; Üstündağ, *İcra Hukuku*, 227; Kuru, *El Kitabı*, 519; Kuru, Arslan ve Yılmaz, *İcra ve İflâs*, 275; Muşul, *Haciz*, 492).

⁸⁹⁴ Postacıoğlu ve Altay, *İcra Hukuku*, 421.

etmesine engel olmak istemiştir⁸⁹⁵. Zira dürüstlük kuralı, icra ve iflâs hukukunda da geçerli olan bir kuraldır⁸⁹⁶. Dolayısıyla dürüstlük kuralının sınırlandırıcı ve düzeltici işlevine bu hukuk dalında da rastlamak mümkündür.⁸⁹⁷ Bu kapsamda m. 82, II'deki düzenleme dürüstlük kuralının bir görünümünü teşkil etmektedir.

Kanun koyucu m. 82, II'deki kuralı belirli bentlerle sınırladığı için yukarıdaki açıklamalar yalnızca o bentler bakımından geçerli olacaktır. Peki kanun koyucu bu kuralı diğer bentler bakımından da öngörebilir miydi? Burada her bentteki haczedilmezlik kuralı birbirinden farklılık arz ettiği için ayrı ayrı bir değerlendirme yapılmalıdır. Öncelikle m. 82, II'ye dâhil edilmeyen m. 82, I/8, 9, 10, 11 ve 13 ile haciz dışı tutulan borçlunun eşyası değil, borçlu ya da ailesine yapılan ödemelerdir. Dolayısıyla bu bentler düzenleniş tarzı itibariyle m. 82, II'nin kapsamına dâhil edilmeye uygun değildir. İİK m. 82, I/6 ise güttüğü amaç bakımından m. 82, II'nin kapsamında yer almamalıdır. Zira bu bent borçlu ve ailesinin en temel ihtiyacı olan yiyecek ve yakacak gereksiniminin haczedilemeyeceğini düzenlemekte, bunu da iki aylık bir süre ile sınırlandırmaktadır. Buna karşın kanun koyucunun m. 82, I/1'de yer verilen Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kuralı m. 82, II'ye dâhil etmemesinin sebebini anlamak mümkün değildir. Başka bir deyişle Devlet borçlanarak bir mal almış daha sonra borçlandığı satıcıya malın bedelini ödememişse, satıcının talebi üzerine o malın haczedilmesi gerekir. Öncesinde de belirtildiği üzere Devletin borcunu ödememesi hâlinde icra takibi başlatılabilirken, m. 82, I/1 uyarınca gerek özel malları gerekse de kamu mallarının haczedilmesi mümkün değildir⁸⁹⁸. Devlet malları bakımından haczedilmezlik kuralı bu kadar geniş kapsamlı tutulmuşken, en azından Devletin borçlanarak aldığı malın bedeli için o malın haczine izin vermek gerekir. Zira Devletin aldığı mallar, tutar ve miktar olarak çoğunlukla yüksek rakamlara ulaşmaktadır. Dolayısıyla satıcının sattığı malların bedelini alamaması durumunda büyük zarara uğrayacağı açıktır. Ancak İİK m. 82, II'de Devlet malları (m. 82, I/1) zikredilmediği için satıcının sattığı malın bedelini tahsil etmek için Devlet aleyhinde başlattığı icra takibi sonucunda Devletin hiçbir malı haczedilmeyecektir.

⁸⁹⁵ Muşul, *Haciz*, 492.

⁸⁹⁶ Ramazan Arslan, *Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı* (Ankara: "S" Yayınları, 1989), 134, 135.

⁸⁹⁷ Arslan, *Dürüstlük Kuralı*, 135.

⁸⁹⁸ Bkz. yuk. §2, 2.3, 2.3.1, 2.3.1.2, 2.3.1.2.2.

3.4 Nafaka Borcu Bakımından Haczedilmezlik Şikâyetinin İleri Sürülüp Sürülemediği

Haczedilmezlik ayrıcalığına ilişkin düzenleme temelde borçlu ve ailesinin, asgari yaşam standardının altına düşmeden hayatlarını idame ettirebilmelerini esas alır. Bu sayede borçlu ve ailesi muhtaç bir duruma düşmeden toplumsal hayatta var olabilir. Ancak borçlu tarafın haczedilmezlik ayrıcalığından faydalandığı kimi durumlar, karşı tarafın (alacaklının) muhtaç bir hâle düşmesine sebep olabilir. Bu durum bilhassa icra takibinin konusunun nafaka alacağı olduğu hâllerde ortaya çıkar. Zira nafaka alacağı niteliği itibariyle kişinin yaşamını sürdürebilmesi için öncelikli ve zaruri olarak ödenmesi gereken bir alacaktır⁸⁹⁹. Dolayısıyla nafaka alacağının düzenli olarak ödenmesi önem arz eder. Aksi hâlde nafaka borçlusu aleyhinde icra takibi başlatılabilir. Bu icra takibi neticesinde de nafaka borçlusunun malları haczedilebilir. Haczedilen bu mallar, 82. maddede düzenlenen haczi caiz olmayan mallardan olursa; borçlu nafaka borcu bakımından da haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilir mi? Bu noktada doktrinde birtakım görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre, nafaka borcu bakımından, borçlunun 82. maddede yer verilen mallarının tümü haczedilebilir⁹⁰⁰. Bu görüşün temelinde, 82. maddedeki bazı bentlerde borçlunun yanı sıra ailesinin de ihtiyaçları nasıl göz önünde bulunduruluyorsa, aynı durumun aile bireylerinin nafaka alacağı için de geçerli olması bulunmaktadır⁹⁰¹. Bu doğrultuda borçlu, nafaka borcu için haczedilen malları bakımından 82. madde uyarınca haczedilmezlik şikâyetinde bulunamaz. Yargıtay da eski tarihli bir kararında, nafaka alacağının tahsili için yapılan hacizde 82. maddedeki haczedilmezlik kurallarının uygulanmayacağını belirtmiştir⁹⁰².

Başka bir görüşe göre, nafaka borcu bakımından borçlunun 82. maddede yer verilen tüm mallarının haczine izin verildiği takdirde borçlu muhtaç bir hâle düşer. Bunu önlemek için borçlunun temel ihtiyaçları gözetilerek, bunu karşılayacak

⁸⁹⁹ Burçin Yazıcı, *İcra ve İflâs Hukukunda Nafaka Alacağı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 172.

⁹⁰⁰ Belgesay, *Şerh*, 168; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 88; Berkin, *İcra Hukuku Rehberi*, 222; Kuru, "Haczi Caiz Olmayan," 313, 314; Postacıoğlu, *İcra Hukuku*, 344; Ahmet Kalender, "Türk Aile Hukukunda Boşanma Nafakası" (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2021), 170, 171; Kaçak, *Haczedilmezlik*, 288.

⁹⁰¹ Belgesay, *Şerh*, 168; Berkin, "Haczi Caiz Olmayan," 124; Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, 88.

⁹⁰² "Verilmekte olan nafaka alacaklarının tahsil zimmında vuku bulan haciz meselelerinde İ.İ.K. 82. Maddesi hükümlerinin tatbiki caiz değildir" İİD. 1465/1451, T. 20.04.1943. (İnan, *İcra Takibi*, 68).

mallarının bir kısmı bakımından haczedilmezlik şikâyetinde bulunabilmesini mümkün kılmak gerekir⁹⁰³.

Diğer bir görüş ise, nafaka alacağı için ayrıcalık tanınarak, 82. maddede yer verilen haczedilmezlik kuralları bakımından istisnai bir durumun yaratılamayacağı yönündedir⁹⁰⁴. Zira aksi durumun kabulü, borçlunun yeni bir aile kurduğu varsayımından hareketle kendisinin ve ailesinin gereksinimleri ile nafaka alacaklılarının gereksinimleri arasında bir tercih yapılması anlamına gelir. Bu tercih ise hem hukuka hem de ahlaka aykırı bir nitelik taşımaktadır. Bu doğrultuda haczi caiz olmayan malların haczine izin verilmesi başta Anayasa'da yer verilen yaşam hakkı olmak üzere m. 82 doğrultusunda gerçekleştirilmesi hedeflenen sosyal fikirlere aykırılık teşkil edecektir⁹⁰⁵. Dolayısıyla borçlunun, nafaka alacaklılarına karşı 82. madde uyarınca haczedilmezlik şikâyetinde bulunması mümkündür.

Kanaatimizce borçlunun, borcu “nafaka borcu” niteliğinde olsa dahi 82. madde uyarınca haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanması ve haczedilmezlik şikâyetinde bulunması mümkündür. Nitekim kanun koyucunun hedefi nafaka borcunu, 82. maddedeki birkaç bent ya da tüm bentlerin uygulanmasının istisnası yönünde olsaydı, bunu ayrı bir madde ile düzenlerdi. Bu durumu, 5510 Sayılı Kanunun 93. maddesinde görmek mümkündür. Söz konusu madde ile sigortalılar ve hak sahiplerine ödenecek gelir, aylık ve ödeneklerin haczinin “nafaka borcu” dışında yasak olduğu açıkça hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla kanunda açıkça belirtilen bir hükmün uygulanması yorum yoluyla bertaraf edilemeyecektir. Aksi hâlde 82. maddedeki hangi hâl ya da hâllerin nafaka alacağı bakımından uygulanmayacağı tereddütte yol açar. Bu durum ise, farklı uygulamaları beraberinde getirerek, eşitlik ilkesini ihlal eder.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da nafaka borçlusunun haczedilmezlik şikâyetinde bulunabileceğine karar vermiştir. Şöyle ki nafaka miktarı belirlenirken nafaka alacaklısının barınma giderleri göz önünde tutulmaktadır. Bunun neticesinde de borçlu, nafaka alacaklısının ayrıca mesken ihtiyacını karşılamak zorunda değildir.

⁹⁰³ Hüdayioğlu, *İcra ve İflâs Kanunu*, 114; Uyar, Uyar ve Uyar, *Haciz*, 638, 639; Uyar, “Haczi Caiz Olmayan,” 586; Uyar, *Şerh*, 7286; Taşpınar, “Borçlunun Bazı Mallarının Haczedilememesi,” 295; Özbakır, “Haline Münasip Ev,” 25. Doktrinde Dönmez de, nafaka borcunun, borçlunun hâline münasip meskeni için haczedilmezlik şikâyetinde bulunmasına mutlak anlamda engel olmayacağını belirtmektedir. Yazara göre her somut olay kendi içinde incelenerek, bir karara varılmalıdır. (Dönmez, *Meskeniyet İddiası*, 105).

⁹⁰⁴ Yazıcı, “Nafaka Alacağı,” 214; Korkmaz Dağlı, “Maaş ve Ücret Haczi,” 103.

⁹⁰⁵ Yazıcı, “Nafaka Alacağı,” 215.

Öte yandan hükmedilen nafaka, nafaka alacaklısının giderlerini karşılamada yeterli olmuyorsa, bunun arttırılması için dava açması mümkündür. Dolayısıyla borçlunun nafaka alacaklısına karşı m. 82, I/12 uyarınca meskeniyet şikâyetinde bulunmasının önünde bir engel yoktur⁹⁰⁶.

3.5 Üçüncü Kişinin İstihkak İddiasında Bulunduğu Mal Bakımından Haczedilmezlik Şikâyetinin İleri Sürülüp Sürülemediği

İcra müdürü borçlunun tüm mallarını haczedemeyecek olup; takdir yetkisi doğrultusunda, bunların haczedilebilir olup olmadığına karar verecektir. Dolayısıyla borçlunun üzerinde istihkak iddia edilen malları⁹⁰⁷ da dâhil olmak üzere haczi caiz olan tüm malları hacze konu teşkil edecektir. Ancak üçüncü kişinin istihkak iddiasında bulunduğu mal bakımından borçlunun haczedilmezlik şikâyetini ileri sürebilir⁹⁰⁸. Bu durumda istihkak prosedürünü sürdüren icra dairesi veyahut istihkak davası açılmış ise, bu davaya bakan icra mahkemesi, haczedilmezlik şikâyetinin sonuçlanmasını “bekletici sorun” yapmalıdır⁹⁰⁹.

İcra mahkemesi borçlunun haczedilmezlik şikâyetini reddederse, icra dairesi istihkak prosedürünü sürdürmeye veyahut icra mahkemesi istihkak davasını görmeye devam eder⁹¹⁰. Buna karşın haczedilmezlik şikâyeti kabul edilirse, ortada hacze konu

⁹⁰⁶ HGK, E. 1970/573, K. 1971/534, T. 18.09.1971. (Uyar, *Şerh*, 7282, 7283).

⁹⁰⁷ İcra müdürü, istihkak iddiasını karara bağlama yetkisine sahip olmadığı için istihkak iddia edilen malı da haczetmek durumundadır. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında bu hususa vurgu yapmıştır; “İcra memurunun takdir yetkisi İİK'nın 82. maddesi kapsamında malın haczi kabil olup olmadığı ile sınırlı olup, icra memurunun bunun dışında, haczi istenen menkullerin üçüncü kişiye ait olduğu gerekçesiyle haciz talebini reddetme yetkisi yoktur. İcra memurunun yetkisini aşarak haciz işlemi yapmaması bir hakkın sebepsiz yere sürüncemede bırakılması niteliğinde olup süresiz şikâyete tabidir. İcra memurluğunca yapılması gereken iş haciz işlemi yaparak, üçüncü kişinin istihkak iddiasının tutanağa geçirilip İİK'nın 97 ve 99. maddeleri uyarınca istihkak prosedürünü işletmektir” HGK, E. 2019/12-347, K. 2019/817, T. 02.07.2019. (<https://app.e-uyar.com>, E. T. 09.06.2020). Malın kendisine ait olduğunu iddia eden üçüncü kişi, bu iddiasını haczedilmezlik şikâyetiyle değil, istihkak yoluyla ileri sürebilir (Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar*, 122).

⁹⁰⁸ Kuru, “Haczi Caiz Olmayan,” 326; Kuru, *Cilt I*, 842; Aslan, *Hacizde İstihkak*, 388; Muşul ve Tezel Muşul, *İstihkak Davaları*, 73. Ancak borçlu haczedilen malın, üçüncü kişiye ait olduğunu belirterek, haczedilmezlik şikâyetinde bulunamaz. Zira bu durumda borçlunun “hukuki yararı” yoktur (Uyar ve Uyar, *Hukuki Mütalâalar* 1221; Uyar, “Haczedilmezlik İddiası,” 242). Ancak Doktrinde Coşkun, borçlunun istihkak iddia ettiği mal bakımından aynı zamanda haczedilmezlik şikâyetinde de bulunabileceği görüşündedir (Coşkun, *Tasarrufun İptali ve İstihkak*, 735).

⁹⁰⁹ Aslan, *Hacizde İstihkak*, 388; Muşul ve Tezel Muşul, *İstihkak Davaları*, 73; (Coşkun, *Tasarrufun İptali ve İstihkak*, 735). “Haczedilmezlik konusunda yapıldığı bildirilen şikâyetin sonucunun bekletici mesele yapılması gerekeceği ...” 17. HD, 12554/7513, T.14.07.2011. (Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra Hukukunda İstihkak Davaları* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2018), 216).

⁹¹⁰ Üstündağ, *İcra Hukuku*, 231; Aslan, *Hacizde İstihkak*, 388, 389.

SONUÇ

Devlet veya kişiler girdikleri birtakım hukuki ilişkiler sonucunda alacaklı ve borçlu sıfatına sahip olabilir. Borçlu sıfatını kazanan tarafın, kural olarak borcunu rızası ile ifa etmesi beklenir. Aksi hâlde alacaklı hukuk düzeni çerçevesinde tayin edilen kurallar aracılığıyla alacağını elde etmeye çalışır. Bu kurallara, icra ve iflâs hukukunda yer verilmiştir. İcra ve iflâs hukukunda alacaklının alacağına nasıl kavuşabileceği belli bir sistematik izlenerek tarif edilmiştir. Bu sistematik içinde gerekli işlemler İcra ve İflâs Kanunu doğrultusunda, Devlet adına icra ve iflâs daireleri aracılığıyla yerine getirilmektedir. Burada alacaklının alacağını tahsil edebilmesi bakımından bilhassa icra dairelerine büyük görev düşmektedir. Zira icra takibi alacaklının icra dairesine yaptığı takip talebi ile başlamakta yine talep üzerine icra dairesi tarafından yapılan haciz, satış ve paranın paylaşılması ya da ödenmesi aşaması ile son bulmaktadır. Bu aşamalardan haciz, borçlunun icra dairesi ile temasının yoğunlaştığı tabiri caizse karşı karşıya geldiği bir aşamadır.

Haciz işlemi ile icra dairesi borçlunun ekonomik değer taşıyan mallarına yönelerek, bunlara hukuken el koyar. Ancak kanun koyucu birtakım düzenlemeler ile borçlunun mallarının tümüyle haczedilmesine izin vermemiştir. Öncelikle borçlunun mallarının takip alacaklısına olan borç oranında haczedilebileceğine yer vermiştir (İİK m. 85, I). Ayrıca borç miktarının karşılanması bir önemi olmaksızın birtakım malların hiçbir şekilde haczedilemeyeceği düzenlemiştir (İİK m. 82). Bu düzenlemeyi genel olarak haczedilmezlik kurumu olarak, bu kurum altında yer verilen kuralları da “haczedilmezlik kuralları” olarak adlandırmak mümkündür. Bu kurallar başta İcra ve İflâs Kanunu’ndan olmak üzere maddi hukuktan veya birtakım özel kanunlardan kaynaklanabilir.

İcra ve İflâs Kanunu’nda haczedilmezlik kurallarına yer verilmesinin temel amacı, bu hukuk dalında gerçekleştirilen işlemler ile Anayasada düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesinin önlenmesidir. Nitekim haczedilmezlik kuralları başta insan onuru olmak üzere mülkiyet hakkı, kişi dokunulmazlığı, ailenin korunması gibi birçok temel hak ve özgürlükle ilintilidir. Haczedilmezlik kurallarının bir diğer amacı, kamu düzeninin korunmasıdır. Zira elinden geçinme kaynağı, ortalama standartlara sahip evi, yiyeceği, yakacağı gibi birçok temel ihtiyacını karşılamaya yönelik malı elinden alınan borçlunun kendisinin ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak

için hukuk dışı yollara başvurması olasıdır. Bu takdirde kamu düzenin bozulması gibi bir tehlike ortaya çıkacaktır. Ancak haczedilmezlik kuralları tamamen borçluyu korumak için de öngörülmemiştir. Kanun koyucu haczedilmezlik kuralları ile alacaklının korunmasını da hedeflemiştir. Örneğin, borçlunun aynı niteliğe sahip birden fazla lüzumlu malı olursa; bunlardan birisi borçluya bırakılarak, diğerleri haczedilebilir. Anlaşılacağı üzere kanun koyucu haczedilmezlik kuralları ile gerek temel hak ve özgürlükleri korumayı gerek kamu düzenini temin etmeyi gerekse de taraflar arasındaki menfaat dengesini sağlamayı amaçlamıştır.

Haczedilmezlik kuralları incelendiğinde bu kuralları “borçlunun temel gereksinimleri”, “mesleği bakımından öngörülen kurallar” ile “diğer haczedilmezlik kuralları” olarak sınıflandırmak mümkündür. Borçlunun temel gereksinimlerinden birisi barınma ihtiyacını karşılamak üzere oturduğu ya da kiraya verdiği meskenidir. Bu durumu öngören kanun koyucu İİK m. 82, I/12 ile borçlunun hâline münasip evinin haczedilemeyeceğine yer vermiştir. Buna karşın borçlunun hâline münasip evi haczedilirse, borçlu meskeniyet şikâyetinde bulunabilir. Bu şikâyetin incelenmesi somut olaya göre şekillenmektedir. Burada katı bir anlayış sergilenmemeli şikâyet, her somut olay kapsamında incelenmelidir.

Örneğin, borçlunun evini kiraya vermesi veya teminat olarak göstermesi veyahut evinin tamamlanmak üzere olan bir inşaat hâlinde olması gibi durumlar meskeniyet şikâyetinin ileri sürülmesine engel değildir. Buna karşın borçlu evini ipotek etmişse, ipotek alacaklısına karşı meskeniyet şikâyetinde bulunamaz. Diğer alacaklılarına karşı ise, meskeniyet şikâyetinde bulunabilir. Ancak Yargıtay bu konuda oldukça farklı kararlar vermiştir. Geline aşamada ise, zirai, esnaf ve mesken kredisinden kaynaklanan ipotekleri, zorunlu ipotek olarak nitelendirmiştir. İpotek, zorunlu bir ipotekten kaynaklanmıyorsa, borçlunun diğer alacaklılarına karşı ileri sürdüğü meskeniyet şikâyetini de dikkat almamıştır. Yargıtay’ın bu yöndeki ayrımı doktrinde büyük ölçüde eleştirilmektedir. Zira borçlunun diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyetinden vazgeçmiş sayılması, İİK m. 83/a’da yer verilen borçlunun hacizden önceki bir dönemde mallarının haczedilmezlik niteliğinden feragat edemeyeceğine ilişkin düzenleme ile çelişmektedir. Ayrıca borçlunun evini ipotek etmesindeki iradesi evin satılmasına değil, borcunu ödeyerek ev üzerindeki ipoteği kaldırmaya yöneliktir. Dolayısıyla ipoteğin türü bakımından bir ayrım

gözetilmeksizin, borçlunun diğer alacaklılarına karşı meskeniyet şikâyeti dikkate alınmalıdır.

Hâline münasip ev bakımından borçlunun yanı sıra aile bireyleri özellikle diğer eş de haczedilmezlik şikâyetini ileri sürebilmelidir. Doktrinde de ağırlıklı olarak savunulan görüş bu yöndedir. Ancak Yargıtay diğer eşin takibin bir tarafı olmamasından ötürü şikâyet hakkının bulunmadığına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi ise, aile konutu niteliğinde olan mesken bakımından diğer eşin meskeniyet şikâyetinde bulunmakta hukuki yararının olduğunu aksi durumun aile hayatına saygı hakkını ihlal edeceğini belirtmiştir.

Borçlunun meskeni haricinde bir diğer temel gereksinimini ise, birtakım eşyaları oluşturmaktadır. 6352 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik neticesinde m. 82, I/3 ile borçlunun lüzumlu eşyalarının haczedilemeyeceği düzenlenmiştir. 6352 Sayılı Kanundan önceki dönemde borçlunun çoğu ev eşyası, pek lüzumlu olmadığı gerekçesiyle haczedilmekteydi. 6352 Sayılı Kanun ile eski m. 82, I/2 ve 3’de katalog şeklinde haczedilemeyeceği belirtilen eşyalar, m. 82, I/3’de “lüzumlu eşya” şeklinde tek bir başlık altında toplanmıştır. Lüzumlu eşyaları, kişisel eşyalar, ev eşyaları ve ibadete mahsus eşyalar olmak üzere üç grupta incelemek mümkündür. Kanun koyucu lüzumlu eşya şeklindeki belirlemesi ile haczi mümkün olmayan eşyaları özellikle ev eşyaları bakımından genişletmiştir.

Borçlunun bir başka temel gereksinimini yiyecek ve yakacağı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda kanun koyucu m. 82, I/6 ile haczi takip eden iki ay ile sınırlı olmak üzere borçlunun yiyecek ve yakacağının haczedilemeyeceğini öngörmüştür. Borçlunun evinde yiyecek ve yakacağı bulunmadığı takdirde, doktrinde bu yiyecek ve yakacak ihtiyacını karşılayacak kadar paranın borçluya bırakılması gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca bu kuralın borçlunun işyerini kapsayıp kapsamadığı da belirsizlik içermektedir. Kanun koyucu mekân bakımından bir belirleme yapmadığı için bu düzenlemenin işyeri için de geçerli olacağı kanaatindeyiz.

Borçlunun temel gereksinimleri açısından öngörülen bir diğer haczedilmezlik kuralı, m. 82, I/5 uyarınca borçlunun ve ailesinin idaresi için birtakım hayvanlar ile bunlara ait üç aylık yem ve yataklıkların haczedilememesidir. Kanun koyucu burada saymak suretiyle birtakım hayvan grupları belirlemiş olup, hangi grup hayvanın haczedilemeyeceğini seçme hakkını da borçluya bırakmıştır. Bu kapsamda borçlu

istediği hayvan grubunu secebilecek ancak o gruba giren hayvanlardan hangisinin haczedilemeyeceğini secebeyecektir. Bu hükmün öngörülmesindeki amaç, borçlunun bu hayvanlardan et, süt, y n gibi ihtiyaçlarını karşılıyor olmasıdır. Bu hükmün m. 82, I/4 ve 7'den farkı da burada ortaya çıkmaktadır. Zira m. 82, I/4 ile çiftçilikte kullanılan çift hayvanları, m. 82, I/7 ile borçlunun geçim kaynağını oluşturan hayvanlar hacizden muaf tutulmuştur.

Kanun koyucu borçlunun temel ihtiyaçlarının yanı sıra mesleğini devam ettirerek hem ailesinin geçimini sağlaması hem de borcunu ödeyebilmesi bakımından haczedilmezlik kuralları tayin etmiştir. Bu kapsamda meslek bakımından genel kurala ve birtakım özel meslek gruplarına yer vermiştir. Genel kurala m. 82, I/2 ile 4'de yer verilmiştir. Söz konusu maddeler uyarınca, borçlunun mesleki faaliyetinin devamı bakımından gerekli olan eşyası haczedilemez. Bu noktada borçlunun faaliyetinin meslek mi teşebbüs m  olduğuna ilişkin bir ayırım yapılmalıdır. Zira borçlunun faaliyeti meslek ise, haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanması mümkündür. Buna karşın bu faaliyet teşebbüs niteliğinde ise, borçlu haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamaz. Meslek ve teşebbüsün ayırt edilmesi noktasında birtakım ölçüt ve görüşler ileri s r lm ştir. Bu ölçütlerden ilkinde göre meslek ve teşebbüs ayırımında "ekonomik ölçüt" esas alınmalıdır. Bu kapsamda kişinin fikri veya bedeni emeğiyle y r tt ği faaliyeti ile sermayesi kıyaslanmalıdır. Buna göre emek, sermayeden üstün bir konumda ise, burada bir meslek söz konusudur. Dolayısıyla borçlunun mesleki eşyaları da haczedilemez. Ancak sermaye emekten daha üstün ise, meslekten değil teşebbüsten söz edilir. Bu durumda borçlu haczedilmezlik ayrıcalığından faydalanamaz. Yargıtay kararlarında ekonomik ölçüte göre bir değerlendirme yapmakta ve haczedilmezlik şikâyetini de buna göre sonuçlandırmaktadır. Doktrinde ileri sürülen diğer ölçüt ise, hukuki ölçüttür. Buna göre yalnızca eğitim alan meslek sahipleri, haczedilmezlik kuralından faydalanmalıdır. Bu konuda doktrinde ileri sürülen bir görüş ise, ekonomik ölçüt ve hukuki ölçütün birlikte uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Doktrinde son olarak ileri sürülen görüşe göre, her iki ölçütün benimsenmesinden ziyade bir eşyanın mesleğin sürdürülmesinde ne kadar işe yaradığı dikkate alınmalıdır. Bu noktada mesleki eşya, borçlunun mesleğini sürdürmesi bakımından gerekli ise; o eşya haczedilmemelidir. Kanaatimizce doktrinde ileri sürülen son görüş oldukça isabetlidir. Bir  l t benimsemekten öte teknolojik

gelişmeler de göz önünde tutularak, borçlunun mesleğini sürdürmesi bakımından gerekli olan eşyası haczedilmemelidir.

Kanun koyucu meslek eşyalarının haczedilmezliğine ilişkin genel düzenlemeden sonra birtakım meslek gruplarını ismen belirtmek suretiyle bunların haczedilmezlik ayrıcalığından yararlanacağını belirtmiştir. Bunlar çiftçilik (m. 82, I/4 ve 6) hayvan, bağ, bahçe, meyve ve sebze yetiştiriciliğidir (m. 82, I/7). Söz konusu meslek gruplarının düzenlenmesinden bu yana bunların icrası önemli ölçüde azalmıştır. Zira bu düzenlemeler, toplumumuzdaki geçim kaynağının başlıca hayvan ve toprak üzerine kurulu olmasından kaynaklanmaktadır. Süreç içinde eğitim faktörü, teknolojik gelişmeler, artan nüfus, kalifiye elemana duyulan ihtiyaç gibi hususlar sonucunda bu meslek grupları neredeyse icra edilemez hâle gelmiştir. Dolayısıyla haczedilmezlik kurallarının her zaman geçerli ve uygulanabilir olabilmesi için bu kuralların özele inmeksizin, genel nitelikte olması gerekir. Burada meslek gruplarının ismen sayılması yerine m. 82, I/4'deki gibi genel bir düzenleme yeterlidir. İcra müdürü de takdir yetkisi doğrultusunda bu genel düzenlemenin içeriğini doldurarak, hacze ilişkin değerlendirme yapabilir.

Kanun koyucunun yer verdiği haczedilmezlik kurallarından bir diğeri devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kuraldır. Bu kural Devlet malları ile kastedilmek istenenin ne olduğundan bunun öngörülmesinin gerekliliğine kadar birçok tartışmayı bünyesinde barındırmaktadır. Bu tartışmanın başında kanun koyucunun doğrudan “Devlet malları” ifadesine yer vermesi bulunmaktadır. Zira bu ifade ile haczedilmemesi gereken malların neler olduğu belirsizdir. 1050 Sayılı Kanunda yer verilen genel ve katma bütçeli kuruluşlara ait mallar, Devlet malı olup; m. 82, I/1 uyarınca bu kuruluşlara ait mallar haczedilmemekteydi. 1050 Sayılı Kanun, 5018 Sayılı Kanun ile ilga edilmiştir. 5018 Sayılı Kanunda sırasıyla genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler, düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve sosyal güvenlik kurumları olmak üzere dört adet cetvele yer verilmiştir. Bu cetvellerde yer alan kurumların hangisinin ya da hangilerinin haczedilmezlikten faydalanacağı Doktrinde farklı görüşlere yol açmıştır. Kanaatimizce bu konuda bir sonuca varabilmek için Yargıtay'ın 1050 Sayılı Kanun döneminde vermiş olduğu bir karardan hareket edilebilir. Söz konusu kararda Yargıtay m. 82, I/1 uyarınca haczedilemeyecek devlet mallarını, genel ve katma bütçeli idareler ile bütçesi 1050 Sayılı Kanuna tabi mallar şeklinde belirtmiştir. 1050 Sayılı Kanunda yer verilen genel

bütçeli idarelere, 5018 Sayılı Kanunda I numaralı cetvelde yer verilmiştir. Katma bütçeli idarelere ise, 5018 Sayılı Kanunda I ve II numaralı cetvelde yer verilmiştir. Bu bakımdan I ve II numaralı cetvelde yer verilen kurumlara ait mallar, m. 82, I/1 kapsamında Devlet malı olduğu için haczedilemez. Bütçesi 1050 Sayılı Kanuna tabi mallardan, bütçesi 5018 Sayılı Kanuna tabi mallar anlaşılmalıdır. 5018 Sayılı Kanunun 12. maddesi ile merkezi yönetim bütçesinin bu Kanunda yer alan I, II ve III numaralı cetvelde yer verilen kurumlardan oluşacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla III numaralı cetvelde yer alan kurumların malları da m. 82, I/1 uyarınca haczedilemez. IV numaralı cetvelde yer alan kurumların malları ise bu kapsamda değerlendirilmemelidir. Bunların, özel kanunlarına göre ayrı bir değerlendirme yapılmalıdır.

Devlet mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin kuralın öngörülmesinin altında yatan sebepler günümüzde çoğunlukla geçerliliğini yitirmiştir. Dolayısıyla bu kuralın kaldırılması hiç değilse kamu hizmetine özgülünen malların haczedilemeyeceği şeklinde bir sınırlandırmaya gidilmesi gerekmektedir. Aksi hâlde Devletin borcunu ödeyip ödememesi tamamen kendi insafına bırakılmaktadır. Bu durum alacaklı açısından Anayasa ile güvence altına alınan birtakım anayasal ilkelerin ihlaline sebebiyet vermektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Devletten alacağını tahsil edemeyen alacaklılar bakımından alacağın kesinleşmiş, icra edilebilir bir nitelikte olduğuna dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de alacağın bir mülk olduğunu idare tarafından ödeme yapılmamasının alacaklının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini belirtmiştir. Doktrinde de Anayasa m. 90/5 uyarınca usulüne göre yürürlüğe giren temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmaların kanundan öncelikli olarak uygulanacağından bahisle herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin, Devlet mallarının haczedilemeyeceği kuralının uygulanmaması gerektiği belirtilmektedir.

Yukarıda belirtilen ve İİK m. 82’de yer alan diğer haczedilmezlik kuralları bakımından icra müdürünün m. 82, I/4 uyarınca takdir yetkisi bulunmaktadır. Böylelikle haciz sırasında haczedilmezlik kurallarını gözeterek, haciz işlemini gerçekleştirmek icra müdürünün görevidir. İcra müdürü takdir yetkisi doğrultusunda borçlunun malının haczedilebilir olup olmadığına karar verir. Borçlu haczedilen malının, 82. madde kapsamında haczi caiz olmayan bir mal olduğu kanaatindeyse; o mal bakımından haczedilmezlik iddiasında bulunabilir. Bu iddia şikâyet yoluyla icra mahkemesinde ileri sürülebilir. Ayrıca haczedilmezlik kurallarının bir kısmı

borçlunun yanı sıra ailesini de ilgilendirdiğinden kimi hâllerde aile bireylerinin bilhassa eşin haczedilmezlik şikâyetinde bulunmakta hukuki yararı vardır. Dolayısıyla aile bireylerinin de haczedilmezlik şikâyetinde bulunabileceğini kabul etmek gerekir. Ancak Yargıtay aile bireylerinin takibin bir tarafı olmaması sebebiyle şikâyet hakkının bulunmadığına karar vermiştir.

Haczedilmezlik şikâyetinde karşı tarafının ise gösterilmesine gerek yoktur. Zira haciz işlemi, icra müdürünün hatalı işleminden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla alacaklı karşı taraf olarak gösterilmemelidir. Ayrıca icra dairesinin de taraf olarak gösterilmesine gerek yoktur. Zira icra dairesi tarafından tutulan tutanak (m. 8, II) yol gösterici bir nitelik taşıyorsa, doğrudan icra dairesinin bilgisine de başvurmak mümkündür (m. 18, III).

İcra mahkemesi yaptığı inceleme sonucunda haczedilmezlik şikâyetinin reddine ya da kabulüne karar verir. İcra mahkemesi, 20.07.2016 tarihinde veya sonrasında karar vermişse, bu karar kanun tarafından öngörülen parasal sınırı aşmak kaydıyla istinaf edilebilir. Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen karar temyiz için öngörülen parasal sınırı aşıyorsa, bu kararın temyiz edilmesi de mümkündür. Buna karşın icra mahkemesi, 20.07.2016 tarihinden önce karar vermişse; bu karar bakımından istinaf kanun yoluna başvurmak mümkün değildir. Bu karar, temyiz parasal sınırını aştığı takdirde doğrudan temyiz edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ayşe Ece. *İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2022.
- Ağırbaşı, Şennur. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Din ve Vicdan Özgürlüğü.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 101, (2012): 83-102. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-101-1199>
- Akcan, Recep. “Borçlunun Haline Münasip Evi ve Bilirkişiye Başvurulması.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2012): 79-100. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262766h>
- Akça, Kürşat. “Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkı.” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, (2015): 543-596. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208361>
- Akgün, Şükran. *Haczin Hukuki Niteliği*. İstanbul: Der Yayınları, 2020.
- Akın, Levent. “Maaş ve Ücret Haczi.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1995): 335-363. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629554>
- Akın, İbrahim ve Tansu Akın. *İcra Müdürlüğü İşlemlerinin Şikayet Yoluyla Denetimi*. Ankara: 1997.
- Akın, İlhan F. *Kamu Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1974. (Kısaca: Kamu Hukuku)
- Akil, Cenk. “Yargıtay Kararları Işığında Haline Münasip Evin Hacedilmezliği (Meskeniyet) İddiası (İİK m. 82/12)” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2011): 775- 808. (Kısaca: Meskeniyet İddiası) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/624324>
- Akil, Cenk. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Bir Kararı Vesilesiyle Devlet Mallarının Hacedilmezliği Kuralı Üzerine Düşünceler.” *Ankara Barosu Dergisi* 2, (2012): 97-119. (Kısaca: Devlet Mallarının Hacedilmezliği) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397940>
- Akipek, Jale G. *Türk Eşya Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974.

- Akkaya, Tolga. “İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Bilge Umar’a Armağan Özel Sayı*, (2010): 845-866. (Kısaca: Haczedilmezlik) <https://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz11-9-ozel/icra/1%20akkaya.pdf>
- Akkaya, Tolga. “5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Bu Kanunda 5754 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Cebrî İcra Hukukundaki Güncel Gelişmeler.” *Prof. Dr. Saim Üstündağ’a Armağan* (2009): 15-26.
- Akkıran, Gülfem. *Borçlunun Haline Münasip Evinin Haczedilmezliği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Akşener, Haşmet Sırrı. *İcra ve İflâs Hukukunda Tasarrufun İptali Davaları*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2007.
- Akyazan, Sıtkı. *İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri*. İstanbul: Kurtulmuş Matbaası, 1958. (Kısaca: İhtiyati Haciz)
- Akyazan, Sıtkı. *İcra ve İflas Kanunundaki Yeni ve Değişik Hükümler Üzerinde İnceleme ve Açıklamalar*. Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası, 1965.
- Akyazılı, Erdem. “Akıllı Telefonların Haczi.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan Özel Sayı*, (2014): 2835-2853.
- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *Türk İdare Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2020.
- Altay, Sümer. *Türk İflas Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004.
- Anayurt, Ömer. *Anayasa Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Ansay, Sabri Şakir. *Hukuk İcra ve İflâs Usulleri*. Ankara: İstiklal Matbaası, 1960.
- Antalya, Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler- Cilt I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Arar, Kemal. *İcra ve İflâs Hükümleri Cilt I*. Ankara: İdeal Matbaa, 1944. (Kısaca: Cilt I)
- Arar, Kemal. *İcra ve İflâs Hükümleri Cilt II*. Ankara: İdeal Matbaa, 1944.

- Arslan, Aziz Serkan. *İcra Takip İşlemleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018. (Kısaca: İcra Takip İşlemleri)
- Arslan, Kahan Onur. “Kamu Malı Niteliğinin Tespiti ve Kamu Mallarından Yararlanmanın Esasları.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 131, (2017): 57-86. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-131-1670>
- Arslan, Ramazan. *İcra İflâs Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984. (Kısaca: İhalenin Feshi)
- Arslan, Ramazan. *Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı*. Ankara: “S” Yayınları, 1989. (Kısaca: Dürüstlük Kuralı)
- Arslan, Ramazan. *Alacakların Tahsili Hususunda Cebri İcra ve Yargılama Anında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları*. Ankara: Levent Ofset, 1991: 7-24. (Kısaca: Cebri İcra)
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Mevzuat*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Aslan, Kudret. *Hacizde İstihkak Davası*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2005. (Kısaca: Hacizde İstihkak)
- Aslan, Kudret. “Hacizde Sıra.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2005): 269-318. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/628376>
- Aşık, İbrahim. *İcra Sözleşmeleri*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2006. (Kısaca: İcra Sözleşmeleri)
- Aşık, İbrahim. “1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Devlet Mallarının Haczedilmezliği.” *Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi* 18, (2011): 57-93. (Kısaca: Devlet Malları)
- Aşık, İbrahim. “Anayasa Mahkemesi’nin Devlet Mallarının Haczedilmezliği İle İlgili İçtihat Notu.” *Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi* 20, (2011): 3-12.
- Aşık, İbrahim. “Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Kapsamında Devlet Mallarının Haczedilmezliği Kuralına İlişkin Değerlendirmesi Bağlamında Bir

- İnceleme.” *Ramazan Arslan’a Armağan, Cilt I* içinde, derleyen Emel Hanağası ve Mustafa Göksu, 253-266. Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Aşık, İbrahim, Yakup Oruç, Ozan Tok ve Ömer Faruk Saçar. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Atalay, Oğuz. “Türk Medeni Kanunu’nda Aile Hukuku Mal Rejimlerine İlişkin Hükümlerin Takip Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi.” *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı*, (2002): 51-73.
- Atalay, Oğuz ve Muhammet Özekes. “7226 Sayılı Kanun ile İcra ve İflâs Kanunu m. 330 Hükümünü Uygulayan Cumhurbaşkanlığı Kararı (2279 Sayılı) Çerçevesinde Ortaya Çıkan Bazı Sorular ve Tartışmalara Cevaplar.” *Lexpera Blog*, (2020). <https://blog.lexpera.com.tr/7226-sayili-kanun-ile-cumhurbaskanligi-karari-neticesinde-ortaya-cikan-sorunlar/>
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Atalı, Murat ve İbrahim Ermenek. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Atalı, Murat ve İbrahim Ermenek. *Medenî Usûl Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Ataman, Engin. “İcra ve İflas Hukukunda Mal Beyanı ve Mal Beyanından Kaynaklanan Suçlar.” Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi, 2010.
- Atay, Ender Ethem. *İdare Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Aybay, Rona. *İnsan Hakları Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Aydın, Muzaffer. *Haczedilemeyen Mal ve Haklar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Aydos, Oğuz Sadık. “Taşınır Kültür Varlığı Koleksiyonculuğuna İlişkin Değerlendirmeler.” *Ankara Barosu Dergisi* 4, (2008): 62-75. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397511>
- Ayiter, Nuşin. *Mamelek Kavramı Üzerinde İnceleme*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1968.
- Ayrancı, Hasan ve Fahrettin Aral. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.

- Aytemiz, Abdullah. *Takip Hukuku ile Alâkalı Temyiz Karar ve İçtihatları*. Ankara: Yeni Cezaevi Matbaası, 1944.
- Badur, Emel. “Ailenin Korunması Alanındaki Son Gelişmeler.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 84, (2009): 63-92. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-84-543>
- Bağçeci, Hamide. “Sosyal Devlet Kapsamında Çalışma Özgürlüğü ve Çalışma Hakkının Değerlendirilmesi.” *Terazi Hukuk Dergisi* 153, (2019): 965-984.
- Balkan, Yavuz. *Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Belgesay, Mustafa Reşit. *İcra ve İflas Kanunu Şerhi*. İstanbul: Sıralar Matbaası, 1954.
- Berkin, Necmeddin M. “Haczi Caiz Olmayan Eşya ve Alacaklar.” *İstanbul Barosu Dergisi* 5, (1957): 113-124.
- Berkin, Necmeddin M. *İcra Hukuku Dersleri*. İstanbul: Hamle Matbaası, 1969. (Kısaca: İcra Hukuku Dersleri)
- Berkin, Necmeddin M. *İflâs Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1972. (Kısaca: İflâs).
- Berkin, Necmeddin M. *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1980. (Kısaca: İcra Hukuku Rehberi)
- Bilge, Necip. *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1971.
- Bilge, Necip ve Burhan Gürdoğan. *Son Değişikliklere Göre Gerekçeli İcra ve İflâs Kanunu*. Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1965.
- Birtek, Fatih. *Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Boran Güneysu, Nilüfer. “İcra Takip İşlemleri.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 101, (2012): 31-60. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-101-1197>
- Boran Güneysu, Nilüfer. “İcra Hukukunda Aşkın Haciz.” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2016): 25-60. (Kısaca: Aşkın Haciz) https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/20_4_2.pdf
- Boztosun, Esmâ Hande. “İcra Hukukunda Süresiz Şikayet Sebepleri.” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi, 2020.

- Bulut, Nihat. "Mülkiyet Konusundaki Temel Yaklaşımlar ve Türk Anayasasındaki Mülkiyet Hakkı." *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Atatürk'ün 125. Doğum Yılına Armağan* 3-4, (2006): 15-26. (Kısaca: Mülkiyet) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1859582>.
- Bulut, Uğur. "Borçlunun Haline Münasip Evi Üzerinde İpotek Tesisi ve Hacedilmezlikten Feragat." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan Özel Sayı*, (2012): 1073-1103. (Kısaca: İpotek Tesisi)
- Bulut, Uğur. "İpotek Hakkının Haczi ile İlgili Sorunlar ve Değerlendirme." *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi* 2, (2019): 233-258. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/775005>
- Ceylan, Ziyet Seldağ. "Hacedilmezlik ve Kısmen Hacedilmeyen Mallar." *Türkiye Noterler Birliği Dergisi* 109 (2001): 51-57. <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/HukukDergileri.aspx>
- Coşkun, Mahmut. *Konkordato ve İflas*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019. (Kısaca: İflas)
- Coşkun, Mahmut. *Hukuk Yargılamasında İstinaf ve Temyiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020. (Kısaca: İstinaf)
- Coşkun, Mahmut. *İcra ve İflâs Kanunu Cilt II*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020. (Kısaca: Cilt II)
- Coşkun, Mahmut. *İcra ve İflâs Kanunu Cilt I*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021. (Kısaca: Cilt I)
- Coşkun, Mahmut. *İtirazın İptali, Menfi Tespit ve İstirdat, Tasarrufun İptali Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022. (Kısaca: Tasarrufun İptali Davaları)
- Coşkun, Mahmut. *Tasarrufun İptali ve İstihkak Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022. (Kısaca: Tasarrufun İptali ve İstihkak)
- Çağlayan, Ramazan. "Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramı ve Kıstasları." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7, (2016): 373-398. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229908>

- Çelik, Çelik Ahmet. *Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Çelik Şeşen, Hülya. *Kamu Düzeni Kavramının Dirlik ve Esenlik Unsuru*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Çiçek, Hikmet. "Son Değişiklikler Çerçevesinde İcra Hukukunda Şikayet." *Legal Hukuk Dergisi* 14, (2004): 394-402.
- Çiftçi, Pınar. *İcra Hukukunda Menfaat Dengesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Çiftçi, Pınar. "Menfaat Dengesi Çerçevesinde Genel İcra Hukuku ile Kamu İcra Hukukunun Karşılaştırılması." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan Özel Sayı*, (2012): 313-379. (Kısaca: Karşılaştırma)
- Döner, Kemal. "Ailenin Korunması Bağlamında Aile Konutu Şerhi ve Şerhin Konutun Hazine ve Satışına Etkisi." Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2018.
- Dönmez, Murat. "Aile Konutunun Haczi." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 77, (2008): 349-358. (Kısaca: Aile Konutu). <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-77-444>
- Dönmez, R. Murat. *İcra ve İflâs Hukukunda Meskeniyet İddiası*. İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2009.
- Ercan, İsmail. *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Eren, Abdurrahman. *Anayasa Hukuku Dersleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021. (Kısaca: Özel Hükümler)
- Eriş, Gönen. *İflâs ve Konkordato Hukuku*. Ankara: Aydın Yayınları, 1991.
- Eroğlu, Orhan. *Tasarrufun İptali Davaları ile Muvazaa Davaları ve Karşılaştırılması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Ertem, Salih. *İcra ve İflâs Kanunundan Önemli Bahisler*. Adana: Işık Matbaası, 1951.
- Gemalmaz, H. Burak. *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2009.

- Genç Arıdemir, Arzu. “Manevi Tazminatın Takas Edilip Edilmeyeceği Sorunu.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1-2, (2009): 81-95.
- Giritli, İsmet, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner ve Berk Kahraman. *İdare Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları, 2013.
- Görgün, L. Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Göze, Ayferi. *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2007.
- Gözler, Kemal. *Türk Anayasa Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınları, 2019. (Kısaca: Anayasa)
- Gözler, Kemal. *İdare Hukuku Cilt II*. Bursa: Ekin Yayınları, 2019. (Kısaca: İdare Hukuku)
- Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II*. Bursa: Ekin Yayınları, 2020.
- Gözübüyük, A. Şeref. *Yönetim Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- Gözübüyük, A. Şeref ve Turgut Tan. *İdare Hukuku Cilt I*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2016.
- Gülan, Aydın. “Borcunu Ödemeyen Devlete Karşı Ne Yapılabilir?.” *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* 1, (1995): 22-29. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13652>
- Gülan, Aydın. “Kamu Malları.” *Günüşiğinde Yönetim* içinde, derleyen İlhan Özay, 655-721. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004. (Kısaca: Kamu Malları)
- Gülmez, Mesut. “Anayasa Değişikliği Sonrasında İnsan Hakları Sözleşmelerinin İç Hukuktaki Yeri ve Değeri.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 54, (2004): 147-161. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-54-64>
- Gülmez, Mesut “Çalışma Özgürlüğü ve Hakkı Açısından Emeğin Evrimi: Ulusal ve Ulusalüstü Hukuksal Boyutlar Üzerine Düşünceler.” *Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu VI Bildirgeler* 119, (2014): 63-128. (Kısaca: Çalışma Özgürlüğü) <https://www.petrol-is.org.tr/sites/default/files/tum-dokuman-baski.pdf>
- Günay, Erhan, *Tasarrufun İptali Davası*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.

- Günay, Mehmet. *İcra Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014. (Kısaca: İcra Suçları)
- Gündoğdu, Süleyman Burak. “Anayasa Mahkemesinin İcra ve İflâs Hukukundaki Şikâyet Müessesine Hukukî Dinlenilme Hakkı Açısından Yaklaşımı.” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 18, (2021): 89-116.
- Gündüz, Aslan. “Yabancı Devlet Malları Üzerinde Cebri İcra Mümkün Müdür?.”, *Milletlerarası Hukuk Bülteni* 1, (1984): 1-21.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99873>
- Gürdoğan, Burhan. *İflâs Hukuku Dersleri*. Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1966.
- Gürdoğan, Burhan. *İcra Hukuku Dersleri*. Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1970. (Kısaca: İcra Hukuku)
- Gürsoy, Kemal Tahir. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1972): 143-197.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631994>
- Gürsoy, Kemal Tahir. “Manevi Zarar ve Tazmini.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1973): 7-56. (Kısaca: Manevi Zarar)
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631774>
- Gürtürk, Damla. “Borçlunun Haline Münasip Evinin Tasarrufun İptali Davasına Konu Olup Olamayacağı Sorunu.” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 36, (2019): 95-117. <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=X0A4eXkBu-adCBSEaF0Q>
- Hasırcı, Hakan. “1982 Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Devlet Mallarının Haczedilmezliği.” *Ejder Yılmaz’a Armağan, Cilt I* içinde, derleyen Emel Hanağası, 1037-1074. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.
- Hüdayioğlu, Behçet. *538 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikleriyle İcra ve İflâs Kanunu ve Tatbikatı*. Ankara: İş Matbaacılık ve Ticaret, 1967.
- Işık, Serpil. “İcra Hukuku’nda Yoksulluğun Önlenmesinde Bir Araç Olarak Haczedilmezlik.” 6. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali içinde, derleyen Adem Sözüer, 467-503. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017.
- İnan, Yusuf Ziya. *Tatbikatta İcra Takibi ve İtirazlar*. İstanbul: Yeni Savaş Matbaası, 1968.

- İpekçi, Nizam. *Haciz – İhtiyati Haciz – Sıra Cetveli*. Ankara: Adil Yayınevi, 2006.
- İsbir, K. Begüm. *Kamu Tüzel Kişiliği*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2017.
- Kaboğlu, İbrahim. “Yerleşme Özgürlüğü ve Konut Hakkı: Temel Özgürlük Sosyal Hak Birleşmesi.” *İnsan Hakları Yıllığı* 1, (1996): 149-169.
- Kaçak, Nazif. *Açıklama ve İçtihatlarla Haczedilmezlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Kaçak, Nazif. *Açıklama ve İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Uygulamasında Şikâyet*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011. (Kısaca: Şikâyet)
- Kaçak, Nazif. *İpotek ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013. (Kısaca: İpotek)
- Kalabalık, Halil. *İnsan Hakları Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Kale, Fatmagül. *Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Konut Hakkı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Kalender, Ahmet. “Türk Aile Hukukunda Boşanma Nafakası.” Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2021.
- Kamacı, Mahmut. “Aile Konutu ve Hak Sahibi Eşin Bu Konutla İlgili Tasarruflarına Diğer Eşin Katılma Hakkı (Rıza).” *Yargıtay Dergisi* 1-2, (2004). 113-138. <https://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergi/89>
- Karaaslan, Varol. “6352 Sayılı Kanun ile Haczedilmezlik Kurallarında Yapılan Değişiklikler.” *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2012): 161-183.
- Karayaşın, Yaşar. “Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-4, (1962): 251-275. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638117>
- Karayaşın, Yaşar. “Devlet Borçları-“Devlet Malları Haczedilemez” Kuralı.” *Özel Hukuk ve Anayasa Mahkemesi Kararları Sempozyumu I*, (2001): 119-142. (Kısaca: Devlet Malları)
- Kılıç, Muharrem. “Konut Hakkının Sosyopolitiği: Sosyal Haklar Sistematiği Açısından Bir Çözümleme.” *Anayasa Yargısı Dergisi* 2, (2020): 67-112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1478285>

- Kılıçkaya, Zeynep. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru İncelemelerinde Çalışma Hakkı.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2016): 127-165. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/753631>
- Kılıçoğlu, Ahmet. “Taşınmaz Satımında Şekil ve Hakkın Kötüye Kullanılması.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-4, (1981): 209-222. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/630524>
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Türk Medeni Kanunu’nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2022. (Kısaca: Borçlar Hukuku)
- Kılıçoğlu, Evren. *İcra Sözleşmeleri*. İstanbul: Arıkan Yayınları, 2005. (Kısaca: İcra Sözleşmeleri)
- Kırbaş, Sadık. *Devlet Malları*. Ankara: Adım Yayıncılık, 1988.
- Kiraz, Taylan Özgür. “İsviçre Federal Mahkemesinin Bir Kararı Çerçevesinde Takip Hukukunda Şikâyet Eden Taraf Bakımından İlgili Kavramı.” *Prof. Dr. Bilge Öztan’a Armağan* (2008): 561-566.
- Korkmaz, Ramazan. “İcra ve İflas Kanunu m. 362/a Hükümü ve Süreli Hacedilmezlik.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 151, (2020): 175-198. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2020-151-1945>
- Korkmaz Dağlı, Tuğba. “Maaş ve Ücret Haczi.” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2021.
- Köksoy, Mesut. *İcra Hukukunda Hukuki Güvenlik İlkesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Köroğlu, Anıl ve Mikail Bora Kaplan. “Özel Okullar ile Özel Öğrenci Yurt ve Benzeri Kurumların Taşınır ve Taşınmaz Mallarının Haczi: İİK m. 362/a Hükümünün Değerlendirilmesi.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, (2020): 1061-1082. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1087632>
- Kulaksız, Cengiz, “İlamlı İcrada İcranın Geri Bırakılması.” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1997.

- Kuru, Baki. “Haczi Caiz Olmayan Şeyler.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1962): 277-326. (Kısaca: Haczi Caiz Olmayan) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638120>
- Kuru, Baki. *İflâs ve Konkordato Hukuku*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1971. (Kısaca: Konkordato)
- Kuru, Baki. *İcra ve İflâs Hukuku Cilt I*. İstanbul: Evrim Dağıtım, 1988. (Kısaca: Cilt I)
- Kuru, Baki. *İcra ve İflâs Hukuku Cilt III*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1993. (Kısaca: Cilt III)
- Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: V*. İstanbul: Demir - Demir Yayıncılık, 2001. (Kısaca: Hukuk Muhakemeleri)
- Kuru, Baki. *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013. (Kısaca: El Kitabı)
- Kuru, Baki ve Burak Aydın. *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz. *İcra ve İflâs Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014.
- Küçük, Alper Tunga. “İcra ve İflas Hukukunda Tebligata İlişkin Hükümler.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1, (2016): 305-329. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/292216>
- Loretan, R. “Haczi Kabil Olmayan Meslek Eşyası: İcra ve İflâs Kanununun 82 nci Maddesine Göre “Meslek” Mefhumu.” Çev. Ferzan Arif Aras. *Ankara Barosu Dergisi* 10, (1945): 546-552.
- Mavzer, Tahsin. *İlâmlı İcrada İcranın Durdurulması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukuku Cilt I*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013. (Kısaca: Cilt I)
- Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukuku Cilt II*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013. (Kısaca: Cilt II)
- Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukuku’nda Tasarrufun İptali Davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017. (Kısaca: Tasarrufun İptali)

- Muşul, Timuçin. *İcra ve İflâs Hukuku'nda Şikâyet*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018. (Kısaca: Şikâyet)
- Muşul, Timuçin. *Haciz ve Hacze İştirak*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019. (Kısaca: Haciz)
- Muşul, Timuçin ve Ayfer Tezel Muşul. *İcra ve İflâs Hukuku'nda; İstihkak Davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Namlı, Mert. *Türk ve Fransız Medeni Usul Hukuku'nda Yargılamanın Yenilenmesi*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014. (Kısaca: Yargılamanın Yenilenmesi)
- Namlı, Mert. *İcra Hukukunda Taşınmaz Malların Haczi ve Paraya Çevrilmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019. (Kısaca: Taşınmaz Mallar)
- Namlı, Mert. “Anayasa Mahkemesi'nin Aile Konutu Hakkında Hacedilmezlik Şikayetinin İleri Sürülmesine İlişkin 12.12.2019 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi.” *Legal Hukuk Dergisi* 211, (2020): 3085-3120.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seçili ve Saibe Oktay Özdemir. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Okay Tekinsoy, Özge. *İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2011.
- Olgaç, Senai ve Haydar Köymen. *İçtihatlarla İcra İflas Kanunu*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1965.
- Oskay, Mustafa, Coşkun Koçak, Adnan Deynekli ve Ayhan Doğan. *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi Cilt II*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.
- Önen, Ergun. “İhtiyatî Haczin Kaldırılması Dâvası.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (1980): 251-279. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/635703>
- Özbay, İbrahim. “İcra ve İflâs Hukukumuzda Hacedilmezlikten Feragat (İİK. m.83/a).” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1-2, (2005): 543-567. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1861925>
- Özbek, Mustafa Serdar. “İcra ve İflâs Kanununda Mal Beyanında Bulunma Yükümlülüğünün İhlâli Hâlinde Öngörülen Tazyik Hapsi ve Disiplin Hapsinin Mükerrer Cezalandırma Yasağı Bakımından Değerlendirilmesi.” *Dokuz Eylül*

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan Özel Sayı, (2014): 2447-2511. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756125>

Özbudun, Ergun. “Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği.” *Ankara Hukuk Fakültesi 50.Yıl Armağanı* 406, (1977): 265-295. [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/ellinci%20y%C4%B1l%20arma%C4%9Fan%C4%B1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/ellinci%20y%C4%B1l%20arma%C4%9Fan%C4%B1%20(1).pdf)

Özbudun, Ergun. *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017. (Kısaca: Anayasa)

Özcengiz, M. Nezir. *Tetkik Mercii*. Ankara: Fon Matbaası, 1975.

Özçelik, Volkan. *İcra Müdürünün Takdir Yetkisi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

Özekes, Muhammet. *İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Haciz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1999.

Özekes, Muhammet. *İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2009. (Kısaca: Temel Haklar)

Özekes, Muhammet ve Pınar Çiftçi. “Anayasa Mahkemesinin Aile Konutunun Hacedilmezliği (Eşin Meskeniyet İddiası) Hakkındaki Kararı Çerçevesinde Tespit Değerlendirme ve Eleştiriler.” *Lexpera Blog*, (2020). <https://blog.lexpera.com.tr/anayasa-mahkemesinin-aile-konutunun-hacedilmezligi-hakkındaki-karari-degerlendirme/>

Özmumcu, Seda. “İcra ve İflas Müdürlerinin Takdir Hakkı.” *Turgut Akıntürk'e Armağan* içinde, derleyen Derya Ateş ve Alper Bulur, 489-514. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2008.

Önder Özbakır, Senem. “Borçlunun Haline Münasip Evinin Hacedilmemesi.” Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2010.

Rado, Türkân. “Roma Hukukunda Cebri İcra Usullerinin İnkişafı.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1-2, (1944): 229-240. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97089>

Rehbinder, Manfred. “Menfaatler Takdirinin Prensipleri.” Çeviren Turgut Kalpsüz. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3-4, (1969): 271-287.

<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/48110/3230.pdf?sequence=1&isAllowed=y>:

Ruhi, Canan ve Ruhi, Ahmet Cemal. *Rehin ve İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yolu İle İcra Takibi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

Pekcanitez, Hakan. *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*. Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1986. (Kısaca: Şikâyet)

Pekcanitez, Hakan. “4949 Sayılı Kanun’la, İcra Hukukunda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 49, (2003): 137-158. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2003-49-757>

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020.

Pekcanitez, Hakan ve Evrim Erişir. “Medenî Yargıda İstinaf ile İlgili Hükümlerin Zaman İtibariyle Uygulanması.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2016): 3617-3654. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621860>

Pekcanitez, Hakan, Muhammet Özkes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, *Medeni Usûl Hukuku Cilt I*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017. (Kısaca: Cilt I)

Pekcanitez, Hakan, Muhammet Özkes, Mine Akkan ve Hülya Taş Korkmaz, *Medeni Usûl Hukuku Cilt III*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2017. (Kısaca: Cilt III)

Pekcanitez, Hakan ve Simil, Cemil. *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.

Pekin, Hüseyin. “İsviçre Hukukunda Din ve Vicdan Özgürlüğü Üzerine.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 2, (2000): 449-458. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2000-20002-842>

Postacıoğlu, İlhan. *İcra Hukuku Esasları*. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1982.

Postacıoğlu, İlhan ve Sümer Altay. *İcra Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Sarisözen, Mehmet, “İcra ve İflas Hukukunda Canlı Haczi.” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2015): 53-97.

Seviğ, Vasfi Raşit. *Türk İcra ve İflas Kanunu Cilt I*. Ankara: İş ve Ekonomi Matbaası, 1966.

- Seviğ, Vasfi Raşit. *İcra ve İflas Kanunu 2nci Safha Haciz*. Ankara. Nüve Matbaası, 1967. (Kısaca: Haciz)
- Seyhan, Begüm. “Anayasa Hukuku Açısından Konut Hakkı.” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2019.
- Sirmen, A. Lâle. *Eşya Hukuku*. Ankara. Yetkin Yayınları, 2015.
- Sungurtekin Özkan, Meral. “İcra Hukukunda Oranlılık İlkesi.” *Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan*, (2001): 177-203. (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/Sungurtekin-9.pdf>)
- Şeker, Hilmi. “Sürdürülebilir Yaşam, Sağlıklı Yaşam ve Hacedilmezlik.” *Ankara Barosu Dergisi* 3, (2008): 129-139.
- Şıpka, Şükran. *Aile Konutu ile İlgili İşlemlerde Diğer Eşin Rızası*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2004.
- Şimşek, Oğuz. “Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması.” Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1999.
- Taneri, Gökhan. *Hacedilmezlik Şikayeti*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Tanör, Bülent. *Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar*. İstanbul: May Yayınları, 1978.
- Tanör, Bülent ve Necmi Yüzbaşıoğlu. *Türk Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019.
- Tanrıver, Süha. *İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1996.
- Taş Korkmaz, Hülya. *İflâs Masası*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2010.
- Taşpınar, Sema, “Borçlunun Bazı Mallarının Hacedilememesi ve Nedenleri.” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1994.
- Taşpınar Ayvaz, Sema. “İcra Müdürünün Yetkilerinin Kısıtlanmasına İlişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararının Eleştirisi.” *Terazi Hukuk Dergisi* 10, (2007): 71-79.
- Toğrul, İsa. “İcra ve İflas Hukukunda Mal Beyanında Bulunmamanın ve Gerçeğe Aykırı Mal Beyanında Bulunmanın Sonuçları” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2011.

- Tokaloğlu, Seyit Can. “İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu.” Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi, Ankara, 2019.
- Topuz, Gökçen. “Aile Konutunun Haczi ve Kiralanan Aile Konutunun İlâmsız İcra Yoluyla Tahliyesi.” *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, (2008): 271-291 (Kısaca: Aile Konutu)
- Topuz, Gökçen. *Hisse Haczi ve Satışı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009. (Kısaca: Hisse Haczi)
- Topuz, Gökçen. “5510 Sayılı Kanunda Öngörülen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu Üzerine Düşünceler.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, (2016): 3017-3052. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621782>
- Türk Hukuk Kongresi Tutanağı. Ankara, Sevinç Matbaası, 1972.
- Umar, Bilge. *Türk İcra İflas Hukukunda İptal Davası*. İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1963.
- Umar, Bilge. “Postacıoğlu’nun 538 Sayılı Kanuna Göre Yazdığı İcra Hukuku Esasları.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 3-4, (1967): 334-357. (Kısaca: Esaslar) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96260>
- Umar, Bilge. *İcra ve İflâs Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi*. İzmir: Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, 1973. (Kısaca: İcra ve İflâs Hukuku)
- Umar, Bilge ve Ejder Yılmaz. *İsbat Yükü*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1980.
- Uyar, Talih. “Haczi Caiz Olmayan Mallar ve Haklar.” *Dr. Recai Seçkin’e Armağan*, (1974): 551-586. (Kısaca: Haczi Caiz Olmayan)
- Uyar, Talih. “Yargılama Usulü.” *75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı* içinde, derleyen Hakan Pekcanitez, 707-765. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004. (Kısaca: Yargılama Usulü).
- Uyar, Talih. *İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt 5*. Ankara: Turan Kitabevi, 2006. (Kısaca: Şerh).
- Uyar, Talih. “İcra ve İflas Hukuku’nda Tasarrufun İptali Davasının Konusu.” *Ankara Barosu Dergisi* 1, (2011): 211-231. (Kısaca: Tasarrufun İptali)

- Uyar, Talih. “İcra ve İflas Kanununun 83/a Maddesi Üzerine Bir İnceleme.” *Terazi Hukuk Dergisi* 88, (2013): 49-52. (Kısaca: İnceleme)
- Uyar, Talih. *İcra ve İflas Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler, Getirilen Yenilikler ve Bu Konulara İlişkin Son İçtihatlar*. İzmir: Ambalaj Yayıncılık, 2015. (Kısaca: Değişiklikler)
- Uyar, Talih. “Borçlu, “Haczedilen Malın/Malların Kendisine Değil, Üçüncü Bir Kişiyeye Ait Olduğunu” Belirterek “Haczedilmezlik İddiası”nda Bulunabilir mi?” *Ankara Barosu Dergisi* 2, (2017): 233-253. (Kısaca: Haczedilmezlik İddiası) <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2017-2/9.pdf>
- Uyar, Talih. “Menfi Tespit Davalarında “Takibin Durdurulması” İçin Borçlu Tarafından Yatırılan Teminatın İşlevi.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 136, (2018): 395-410. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-136-1780>
- Uyar, Talih. *Tasarrufun İptali Davaları*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2020.
- Uyar, Talih ve Cüneyt Uyar. *Hukuki Mütalâalar*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2020.
- Uyar, Talih. “İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü.” *Medeni Usul ve İcra İflas Hukukçuları Toplantısı*, (2021): 187-318. (Kısaca: İcra Mahkemeleri)
- Uyar, Talih, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar. *İcra Hukukunda İstihkak Davaları*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2018.
- Uyar, Talih, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar. *İcra Hukukunda Şikayet*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2021. (Kısaca: Şikayet)
- Uyar, Talih, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar. *İcra Hukukunda Haciz*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2022. (Kısaca: Haciz)
- Üstündağ, Saim. *İflâs Hukuku*. İstanbul: Avcıol Basın Yayım, 1998. (Kısaca: İflâs).
- Üstündağ, Saim. *İcra Hukukunun Esasları*. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000.
- Varol, Gökçe. “İcra Mahkemelerinde Yargılama Usulü.” *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, (2020): 435-465. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1287427>

- Walker, Wolf Dietrich. "Alman Hukukunda Cebri İcra Temel Hakların İhlali ve Korunması." Çeviren Evrim Erişir. *Doç. Dr. Haluk Konuralp Anısına Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı – VII*, (2008): 156-179.
- Yağcı, Pınar. "Mülkiyet Hakkı Kapsamında Kamu Mallarının Haczedilmezliği Üzerine Bir Değerlendirme." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2*, (2020): 600-616.
- Yalçın, Mehmet, "İcra ve İflas Hukukunda Mesken Haczi." Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul, 2009.
- Yavaş, Murat. "Maaş ve Ücret Haczi." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi 84*, (2009): 93-120. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-84-544>
- Yavuz, Cevdet. *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014.
- Yazıcı, Burçin. *İcra ve İflâs Hukukunda Nafaka Alacağı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Yelekçi, Memduh, İlhami Yelekçi ve Avni Özenç. *İcra ve İflâs Kanunu İlgili Kanunlar ve Yönetmeliği*. Ankara: Şafak Matbaası, 1970.
- Yıldırım, Mehmet Kâmil ve Nevhis Deren Yıldırım, *İcra ve İflas Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2021.
- Yıldırım, M. Kâmil. "İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi ve Ölçülülük İlkesi." *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 1-3*, (1989): 98-115.
- Yıldız, Hasan. "İcra ve İflas Suçları." Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2007.
- Yılmaz, Ejder. "Hukuk Davaları Bakımından Adalet Hizmetlerinin İyileştirilmesi İhtiyacı ve Yapılması Gerekenler." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan 1-2*, (1996): 55-76. (Kısaca: Hukuk Davaları)
- Yılmaz, Ejder. "Medeni Yargıda İnsan Hakları." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2*, (1996): 493-502. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1996-19962-911> (Kısaca: İnsan Hakları)
- Yılmaz, Ejder. "Usul Ekonomisi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1*, (2008): 243-274.

- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2011. (Kısaca: Hukuk Sözlüğü)
- Yılmaz, Ejder. *Yemin*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012. (Kısaca: Yemin)
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2013. (Kısaca: Hukuk Muhakemeleri Kanunu)
- Yılmaz, Ejder. *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2016. (Kısaca: Şerh)
- Yılmaz, Ejder. *(Öğrenciler İçin) Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021. (Kısaca: Sözlük)
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi 4. Cilt*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021. (Kısaca: 4. Cilt)
- Zevkliler, Aydın ve Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Vedat Kitapçılık, 2016.

TURNİTİN RAPORU

AYÇAHANDANATAKULÖZATA

ORJİNALLIK RAPORU

% **10**
BENZERLİK ENDEKSİ

% **10**
İNTERNET KAYNAKLARI

% **4**
YAYINLAR

% **4**
ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%2
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
3	acikerisim.uludag.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
4	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	<%1
5	Submitted to Galatasaray University Öğrenci Ödevi	<%1
6	tbbdergisi.barobirlik.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<%1
8	openaccess.altinbas.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
9	Submitted to Dicle University Öğrenci Ödevi	<%1

10	www.icapff.com İnternet Kaynağı	<% 1
11	www.lexpera.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
12	katalog.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	acikerisim.iku.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
14	yetkin.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
15	acikerisim.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
16	www.izmirbarosu.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
17	acikerisim.iku.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
18	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	<% 1
19	earsiv.anadolu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
20	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<% 1
21	doganturan.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1

22	avmustafaakcali.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
23	ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
25	Submitted to Atılım University Öğrenci Ödevi	<% 1
26	dosya.gsu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
27	TUTAL, Erhan. "Spor kulüplerinin isim hakkı ve haciz yasağı", Uyuşmazlık Mahkemesi, 2014. Yayın	<% 1
28	dspace.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
29	eski.ankarabarusu.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
30	search.trdizin.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
31	Submitted to Pamukkale Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
32	webftp.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
33	openaccess.cag.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

		<% 1
34	kitaplar.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
35	dspace.akdeniz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
36	BOLAYIR, Nur. "FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARINDA CEBRÎ İCRA SİSTEMİ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. Yayın	<% 1
37	acikerisim.ybu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
38	Submitted to Anadolu University Öğrenci Ödevi	<% 1
39	Submitted to Istanbul University Öğrenci Ödevi	<% 1
40	earsiv.cankaya.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
41	openaccess.hku.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
42	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	<% 1
43	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBİTAK) Öğrenci Ödevi	<% 1

44	bozokhgmt.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
45	dspace.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
46	www.atilim.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
47	www.icraname.com İnternet Kaynağı	<% 1
48	HASIRCI, Hakan. "BELEDİYE MALLARININ HACZİ", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2016. Yayın	<% 1
49	acikerisim.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
50	hukukif.com İnternet Kaynağı	<% 1
51	Submitted to Istanbul Aydin University Öğrenci Ödevi	<% 1
52	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	<% 1
53	Submitted to Kocaeli Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
54	emlakkulisi.com İnternet Kaynağı	<% 1

- 55 Submitted to (school name not available) <% 1
Öğrenci Ödevi
-
- 56 KARAASLAN, Varol. "BANKA DEKONTU VE
HAVALE MAKBUZUNUN", Yeditepe
Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2016.
Yayın <% 1
-
- 57 www.istanbulbarosu.org.tr <% 1
İnternet Kaynağı
-
- 58 dspace.baskent.edu.tr <% 1
İnternet Kaynağı
-
- 59 www.ankarabarusu.org.tr <% 1
İnternet Kaynağı
-
- 60 AKİL, Cenk. "Avrupa insan hakları
mahkemesi'nin bir kararı vesilesiyle devlet
mallarının haczedilmezliği kuralı üzerine
düşünceler", Ankara Barosu, 2012.
Yayın <% 1
-
- 61 DÖNMEZ, Murat. "Aile konutunun haczi",
Türkiye Barolar Birliği, 2008. <% 1
Yayın
-
- 62 ÇAĞLAR, Selda. "Anayasa mahkemesi
kararlarında eşitliğin dar yorumu", Ankara
Barosu, 2012. <% 1
Yayın
-
- 63 (3-8-14) <% 1
<http://88.255.232.21/documents/10326/b463ccd0->

0503-4ecf-a18f-49968d72c9c0

İnternet Kaynağı

64	BORAN GÜNEYSU, Nilüfer. "İCRA HUKUKUNDA AŞKIN HACİZ", Gazi Üniversitesi, 2016. Yayın	<% 1
65	Submitted to Istanbul Medipol Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
66	legalbank.net İnternet Kaynağı	<% 1
67	www.e-uyar.com İnternet Kaynağı	<% 1
68	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
69	kutuphane.asbu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
70	mafiadoc.com İnternet Kaynağı	<% 1
71	www.kamupersoneli.net İnternet Kaynağı	<% 1
72	www.kpsrehber.com İnternet Kaynağı	<% 1
73	www.sercantasgin.com İnternet Kaynağı	<% 1

74	Submitted to Eastern Mediterranean University Öğrenci Ödevi	<% 1
75	acikerisim.medipol.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
76	qdoc.tips İnternet Kaynağı	<% 1
77	egazete.cumhuriyet.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
78	vs1.doczz.it İnternet Kaynağı	<% 1
79	www.mess.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
80	www.onlinefotokopi.com İnternet Kaynağı	<% 1
81	bd.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
82	webb.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
83	(2-27-15) http://.dti.dk/s/energyflexhouse İnternet Kaynağı	<% 1
84	EKECİK, Şükran and DURAN, Osman. "İFLAS BÜROSU (İİK m. 221/1 ve 221/4)", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. Yayın	<% 1

85	Submitted to Koc University Öğrenci Ödevi	<% 1
86	Submitted to KTO Karatay Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
87	Submitted to Marmara University Öğrenci Ödevi	<% 1
88	acikerisim.baskent.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
89	asbuhfd.asbu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
90	www.delilavukatlik.com İnternet Kaynağı	<% 1
91	www.saglikpersonelihaber.net İnternet Kaynağı	<% 1
92	KÜÇÜK, Alper Tunga. "İCRA VE İFLAS HUKUKUNDA TEBLİGATA İLİŞKİN DÜZENLEMELER", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2016. Yayın	<% 1
93	acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
94	moam.info İnternet Kaynağı	<% 1
95	normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

96	www.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
97	www.hukukihaber.net İnternet Kaynağı	<% 1
98	www.selcukener.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
99	AKİL, Cenk. "Yargıtay kararları ışığında haline münasip evin haczedilmezliği (meskeniyet) iddiası (İİK m. 82/12)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2011. Yayın	<% 1
100	YAVAŞ, Murat. "Maaş ve ücret haczi", Türkiye Barolar Birliği, 2009. Yayın	<% 1
101	kaptan-kaptan.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
102	www.kayseribaros.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
103	www.kiratlihukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
104	www.savaskitap.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
105	YAZICI, Burçin. "BORÇLAR HUKUKU VE İCRA İFLAS HUKUKU ÇERÇEVESİNDE İCRA	<% 1

KEFALETNAMELERİ", ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ,
2014.

Yayın

106	mdmhukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
107	rm.coe.int İnternet Kaynağı	<% 1
108	www.aghukuk.org İnternet Kaynağı	<% 1
109	www.nobelkitap.com İnternet Kaynağı	<% 1
110	Submitted to Ahi Evran Aniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
111	BAŞAR, Cemal. "KAMU İCRA HUKUKUNUN ANAYASAL TEMELLERİ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. Yayın	<% 1
112	aghukuk.org İnternet Kaynağı	<% 1
113	akkus.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
114	avesis.atauni.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
115	cetinhukukburosunu.net İnternet Kaynağı	<% 1

- 116 sanalhukuk.org
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 117 www.ilknokta.com
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 118 www.mondaq.com
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 119 www.seckin.com.tr
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 120 ÇİFTÇİ, Pınar. "Menfaat dengesi çerçevesinde genel icra hukuku ile kamu icra hukukunun karşılaştırılması", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2010.
Yayın <% 1
-
- 121 BULUR, Alper. "Avukatlık kanunu m. 35/A'nın alternatif uyuşmazlık çözüm yolları çerçevesinde irdelenmesi ve bir düzenleme önerisi", Türkiye Barolar Birliği, 2010.
Yayın <% 1
-
- 122 Submitted to Istanbul Bilgi University
Öğrenci Ödevi <% 1
-
- 123 bireyselbasvurukararlari.com
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 124 blog.lexpera.com.tr
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 125 demirkaderhukuk.com
İnternet Kaynağı

		<% 1
126	hakanalbayrak.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
127	hayvanlarikoruyalim.wordpress.com İnternet Kaynağı	<% 1
128	kirikhan.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
129	legal.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
130	pdffox.com İnternet Kaynağı	<% 1
131	serkancengiz.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
132	studylibtr.com İnternet Kaynağı	<% 1
133	www.anayasa.gen.tr İnternet Kaynağı	<% 1
134	www.myicra.com İnternet Kaynağı	<% 1
135	www.ombudsman.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
136	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1

137 www.uyusmazlik.gov.tr <% 1
İnternet Kaynağı

138 yayin.taa.gov.tr <% 1
İnternet Kaynağı

139 Submitted to Istanbul Kultur University <% 1
Öğrenci Ödevi

140 KAPLAN, Hasan Ali. "Tasarrufun İptali Davası <% 1
Borçlunun Mirasçılarına Karşı Açılabilir mi?",
Seçkin Yayıncılık A.Ş, 2013.
Yayın

141 PEKCANITEZ, Hakan and ERİŞİR, Evrim. <% 1
"MEDENÎ YARGIDA İSTİNAF İLE İLGİLİ
HÜKÜMLERİN ZAMAN İTİBARIYLA
UYGULANMASI", Ankara Üniversitesi Hukuk
Fakültesi, 2016.
Yayın

142 RÜZGARESEN, Cumhuri. "Su ve kanalizasyon <% 1
hizmetleri için alınan harcamalara katılım
payları ve bu paylar nedeniyle tüketici
mahkemelerinde açılan davalar", Ankara
Barosu, 2012.
Yayın

143 acikerisim.dicle.edu.tr <% 1
İnternet Kaynağı

144 acikerisim.ikcu.edu.tr <% 1
İnternet Kaynağı

145	auzefkitap.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
146	cdn.bartın.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
147	earsiv.erzincan.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
148	gokhantaneri.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
149	jurix.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
150	mehmetkocak.com İnternet Kaynağı	<% 1
151	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
152	p2.khas.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
153	www.ajunhukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
154	www.kazancı.com İnternet Kaynağı	<% 1
155	www.yeditepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
156	yargitaykarar.wordpress.com İnternet Kaynağı	<% 1

157	GÖKER, Cenker. "Azınlık vakıflarının vergilendirilmesine bir bakış", Ankara Barosu, 2009. Yayın	<% 1
158	Submitted to Istanbul Medeniyet Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
159	KARAASLAN, Varol. "6352 SAYILI KANUN İLE HACZEDİLMEZLİK KURALLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER", Maltepe Üniversitesi, 2012. Yayın	<% 1
160	denetimakademisi.com İnternet Kaynağı	<% 1
161	emlakanaliz.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
162	karamercanhukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
163	kocatepehukuk.com İnternet Kaynağı	<% 1
164	sosyal.gib.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
165	www.cepic.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
166	www.corumhaber.net İnternet Kaynağı	<% 1
167	www.kararara.com	

İnternet Kaynağı

<% 1

168

www.researchgate.net
İnternet Kaynağı

<% 1

169

ÖZBEK, Mustafa. S. "İflâs davasının hukukî mahiyeti", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2012.
Yayın

<% 1

170

AKİL, Cenk. "TAKİP KONUSU ADİ SENETTEKİ SAHTELİK İDDİASININ İCRA TAKİBİNE ETKİSİ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014.
Yayın

<% 1

171

Submitted to Baskent University
Öğrenci Ödevi

<% 1

172

BÖRÜ, Levent. "İcra ve iflas hukukunda zarar verme kastından dolayı iptal davası (İİK M.280)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2009.
Yayın

<% 1

173

İŞİK, Serpil. "SERMAYE ŞİRKETLERİ İLE KOOPERATİFLERİN BORCA BATIK OLMALARI SEBEBİYLE DOĞRUDAN İFLASLARININ SÖZ KONUSU OLMASI DURUMUNDA İFLASIN ERTELENMESİ KURUMUNA BAŞVURU ŞARTLARININ KANUNİ DEĞİŞİKLİKLER ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ",

<% 1

**İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dekanlığı, 2016.**

Yayın

174	Submitted to Türkiye ve Orta Dogu Amme İdaresi Enstit Öğrenci Ödevi	<% 1
175	UYAR, Talih. "İcra İflâs Kanununun 83/a Maddesi Üzerine Bir İnceleme", Seçkin Yayıncılık A.Ş, 2013. Yayın	<% 1
176	YÜKSEL ORHUN, Mercan. "HACZİN TASARRUF YETKİSİNE ETKİSİ", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016. Yayın	<% 1
177	openaccess.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
178	www.kamufinans.com İnternet Kaynağı	<% 1
179	www.kiransa.av.tr İnternet Kaynağı	<% 1
180	www.legalkitabevi.com İnternet Kaynağı	<% 1
181	www.orgtr.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
182	yirmisekiz.net İnternet Kaynağı	<% 1

183	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
184	legalkitap.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
185	avesis.kocaeli.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
186	es.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
187	nazaligundem.com İnternet Kaynağı	<% 1
188	www.emsal.co İnternet Kaynağı	<% 1

Alıntılarını çıkart üzerinde Eşleşmeleri çıkart Kapat
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Ayça Handan Atakul Özata

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Hukuk	Gazi Üniversitesi	2014-2018
Yüksek Lisans	Özel Hukuk	Atılım Üniversitesi	2020-2022

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Taner Üzüm Avukatlık Bürosu	Stajyer Avukat	2018-2019
Atılım Üniversitesi	Araştırma Görevlisi	2020-

Yabancı Diller: İngilizce

Yayımlar:

Tarih: 28.12.2022

